

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก
เพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนเรศวร

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0073-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR THE SOUTH-WEST SUBURB OF PHITSANULOK
DUE TO THE EXPANSION OF NARESUAN UNIVERSITY

MR. BOONCHAI NGOW

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0073-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง
พิษณุโลกเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนเรศวร

โดย

นายบุญชัย แซ่ใจ

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์

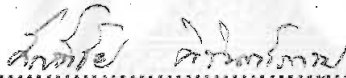
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

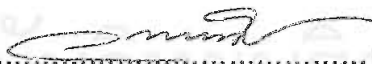
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ชिरินทร์พานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิเชต แจษฎ์จันทร์)

บุญชัย แซ่โจ้ว : แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนเรศวร (DEVELOPMENT GUIDELINES FOR THE SOUTH – WEST SUBURB OF PHITSANULOK DUE TO THE EXPANSION OF NARESUAN UNIVERSITY)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์, 299 หน้า. ISBN 974-13-0073-5

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้กับชุมชนเมืองพิษณุโลก และบทบาท ความสำคัญของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีผลต่อการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารองรับการขยายตัวในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ เป็นผลมาจากโครงการพัฒนา มหาวิทยาลัยนเรศวรให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงในภาคเหนือตอนล่าง ตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงไปสู่ภูมิภาค การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรส่งผลให้บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองพิษณุโลกกับตำบลท่าโพธิ์เปลี่ยนแปลงไป จากชุมชนเกษตรกรรมชานเมืองกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทสนับสนุนการเป็นศูนย์กลาง การศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก และมีการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยอย่างรวดเร็ว เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย เช่น บริการร้านอาหาร ร้านค้า และที่พักอาศัย จากการสำรวจพบว่า ประชากร มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนใหญ่ใช้บริการที่ที่พักอาศัย และร้านอาหารในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย โดยมีสัดส่วนการใช้จ่ายในพื้นที่ดังกล่าวประมาณร้อยละ 21.61 ของค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2550 พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรจะเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นพาณิชยกรรมอันได้แก่ ร้านอาหาร ร้านค้า และที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมีประชากรมหาวิทยาลัยประมาณ 26,875 คน และส่งผลให้เกิดการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยในตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 4,893 คน มีผลให้ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมีความต้องการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวประมาณ 554 ไร่

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทำให้ไม่สามารถวางแผนพัฒนารองรับการขยายตัวของชุมชนได้ ดังนั้น การศึกษานี้จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงของตำบลท่าโพธิ์ โดยเสนอให้ยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมบางส่วนบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรพื้นที่ประมาณ 2,725 ไร่ เพื่อพัฒนาเป็นชุมชนศูนย์กลางรองรับการขยายตัวจากการพัฒนามหาวิทยาลัย และเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการของตำบลท่าโพธิ์ และกำหนดเขตการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์เป็น 3 เขต ได้แก่ พื้นที่ชุมชนศูนย์กลาง มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง พื้นที่โดยรอบชุมชนศูนย์กลางในเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมซึ่งได้เสนอให้ประกาศยกเลิก มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และพื้นที่อื่น ๆ ในตำบลท่าโพธิ์มีการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้ ได้เสนอข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เพื่อควบคุมและกำหนดการขยายตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนและแผนการใช้ที่ดินของเมืองพิษณุโลก รวมถึงเสนอแนวทางการปรับปรุงและขยายบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต

ภาควิชา _____ การวางแผนภาคและเมือง _____

สาขาวิชา _____ การวางแผนภาค _____

ปีการศึกษา _____ 2543 _____

ลายมือชื่อนิสิต _____

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4074123925 : MAJOR REGIONAL PLANNING

KEY WORD: SUBURBAN GROWTH / DEVELOPMENT GUIDELINE / UNIVERSITY IMPACT / PHITSANULOK / NARESUAN UNIVERSITY

BOONCHAI NGOW : DEVELOPMENT GUIDELINES FOR THE SOUTH – WEST SUBURB OF PHITSANULOK DUE TO THE EXPANSION OF NARESUAN UNIVERSITY. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SIRIWAN SILAPACHARANAN, Ph.D. 299 pp. ISBN 974-13-0073-5.

The research is aimed at studying the role, responsibility, and relationships between the southern-west suburban areas of Phitsanulok with Phitsanulok urban areas and the role of Naresuan University, how it affects to the community growth and land use changes in southern-west suburb of Phitsanulok. The study finally proposed the development guidelines of southern-west suburban areas in the future.

The result of this study shows the rapid expansion of community in Tha-pho Sub-district due to the policy of higher education to develop Naresuan University as the education center of the Lower Northern Region. The development of Naresuan University effects to the role and relationship between Phitsanulok urban areas and Tha-Pho Sub-district, whereous the agricultural suburban areas changed the role to support higher education center of Phitsanulok. The economic activities around the campus was expanded rapidly to serve the university population, such as cafeterias, shops, dormitories etc. It was found that, most of university population spend money in the area around the campus about 21.61 % of the expenditure per month. It is forcasted that in 2007, the agricultural land around the campus will be changed by increasing the commercial areas such as cafeterias, restaurants, shops, dormitories, rented rooms. Naresuan University will increase their population about 26,875 persons and this will induce the population workforce of 4,893 persons in Tha-pho Sub-district. The demand of lands will be 554 rai.

The rapid expansion of community areas in Tha-pho Sub-district caused many problems. The area was the agricultural land adjustment so it could not developed for community growth. The result of this study proposed to support and promote the role of education center of the area and to cancell the status of land consolidation for 2,725 rai to be service areas to support the communities and university expansion in Tha-pho Sub-district. The land in Tha-pho Sub-district are devided into 3 zones ; they are medium density residential areas in the core area. The zone around campus should be allocated to be low-density residential areas and the rest to be agricultural areas. Moreover, land regulations are proposed to guide and control community expansion in accordance to community growth, and Phitsanulok Comprehensive plan, including the infrastructure improvement and the environment prevention to support community growth in the future.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางแผนภาค

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่ออนิสิต _____

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลลาพัชรพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง ตลอดจนคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ซึ่งกรุณาสละเวลาตรวจทาน และให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์ คุณสุดใจ ยี่สุนแสง คุณสมบัติ แซ่แซ่ คุณประสิทธิ์ เมฆอรุณ และคุณกัมปนาท ปิยะธำรงชัย ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และขอขอบคุณ คุณจำรัส หมี่ดำ คุณนาวัน ศรณรินทร์ และคุณสุมนา ไผ่บง ซึ่งให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมและตรวจทานแก้ไขข้อมูล รวมถึงหน่วยราชการที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดี และเจ้าของผลงานวิชาการที่ได้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน

ขอบคุณ พี่ตุ้ม พี่แสง ซึ่งช่วยประสานงานในการติดต่อขอข้อมูลสำหรับการวิจัย ขอคุณ มิตรภาพ กำลังใจและความรู้สึกดี ๆ จาก เอก บี รัตน์ นก ใก้ ก่อง อ้น และเพื่อนเบญจมาชฐิตศ นครศรีธรรมราช เจฟ เต๋อ ป๊อป โย ท่าน เพื่อนและน้อง ๆ ภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รวมถึงเพื่อน ๆ และพี่น้องฝั่งเมือง จุฬาฯ ทุกท่าน และขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ เกด แอน แท้ม และพี่ปู

กราบขอบพระคุณ พ่อ-แม่ ผู้วางรากฐานชีวิตที่ดีให้แก่ลูก ๆ ซึ่งได้ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดในชีวิต ขอขอบคุณ ไข่ และ แหม่ม ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

สถาบันวิทยบริการ

บุญชัย แซ่ใจ้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนที่.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	2
1.4 ขั้นตอนและแนวทางในการศึกษา.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง.....	8
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับชานเมือง.....	16
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน.....	19
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
2.5 สรุปแนวความคิด.....	23
บทที่ 3 สภาพชุมชนเมืองพิษณุโลก.....	26
3.1 จังหวัดพิษณุโลก.....	26
3.2 เมืองพิษณุโลก.....	56
3.3 สรุปบทบาทและความสำคัญของเมืองพิษณุโลก.....	95
3.4 ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมือง.....	98
บทที่ 4 สภาพทั่วไปและบทบาทของมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	104
4.1 มหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนล่าง.....	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	107
4.3 การให้บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	108
4.4 เป้าหมายการพัฒนามหาวิทยาลัย.....	119
4.5 สรุปบทบาทและแนวโน้มการพัฒนาวิทยาลัยนเรศวร.....	125
บทที่ 5 พื้นที่ขานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก.....	126
5.1 สภาพทั่วไป.....	126
5.2 บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับตำบลท่าโพธิ์....	149
5.3 บทบาทและความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษากับเมืองพิษณุโลก.....	162
5.4 สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวในพื้นที่ขานเมืองพิษณุโลก.....	170
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนา.....	172
6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน.....	172
6.2 สภาพปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่.....	184
6.3 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์.....	188
6.4 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก.....	192
6.5 สรุปผลการศึกษา.....	210
6.6 ข้อเสนอแนะ.....	213
รายการอ้างอิง.....	214
ภาคผนวก.....	219
ภาคผนวก ก.....	220
ภาคผนวก ข.....	228
ภาคผนวก ค.....	231
ภาคผนวก ง.....	233
ภาคผนวก จ.....	279
ประวัติผู้เขียน.....	299

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 ข้อมูลพื้นฐานทางการปกครองภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542.....	29
3.2 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2542.....	30
3.3 การจัดลำดับชุมชนศูนย์กลางและบทบาทหน้าที่ของชุมชนศูนย์กลาง ในจังหวัดพิษณุโลก.....	31
3.4 การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารของเมืองพิษณุโลก.....	31
3.5 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2531-2539.....	37
3.6 สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนล่าง..	39
3.7 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง.....	39
3.8 สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดภาคเหนือ ตอนล่าง.....	41
3.9 มูลค่าและสัดส่วนโครงสร้างการผลิตรายสาขาจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง.....	42
3.10 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดภาคเหนือตอนล่างรายสาขา พ.ศ. 2531-2539.....	45
3.11 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพิษณุโลก.....	47
3.12 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพิษณุโลก.....	48
3.13 จำนวนประชากรภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541.....	49
3.14 การเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวของประชากรในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2536-2541.....	50
3.15 จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดพิษณุโลกรายอำเภอ พ.ศ. 2536-2541.....	51
3.16 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สนับสนุนการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง.....	53
3.17 ระยะทางจากจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัดต่าง ๆ.....	59
3.18 เส้นทางการเดินทางโดยสารประจำทางในชุมชนเมืองพิษณุโลก.....	62
3.19 รายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนของเทศบาลเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2535 และ 2541...	64
3.20 รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนปี พ.ศ. 2540 ของตำบลในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมือง.....	64
3.21 การจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนปี พ.ศ. 2540.....	65
3.22 จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรรายตำบลในพื้นที่ศึกษา.....	68
3.23 การจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2531.....	69
3.24 การจัดกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นประชากรปี พ.ศ. 2541.....	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
3.25 การเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบลในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2531-2541.....	73
3.26 การจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2531-2541.....	76
3.27 การเปลี่ยนแปลงประชากรและอัตราการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ชุมชนเมืองพิษณุโลก.....	78
3.28 การจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2550.....	80
3.29 ลักษณะการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2534-2541.....	88
3.30 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก (ปรับปรุงครั้งที่ 1).....	94
3.31 ราคาที่ดินเฉลี่ยในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมืองพิษณุโลก.....	99
4.1 มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542.....	105
4.2 จำนวนนักศึกษาและระดับการสอนของมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542.....	105
4.3 จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรในปีการศึกษา 2542.....	106
4.4 อาคารและสิ่งก่อสร้างตามผังแม่บทพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ).....	113
4.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน) พ.ศ.2542...	115
4.6 จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2536-2542.....	117
4.7 จำนวนบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวรปี พ.ศ. 2538-2542.....	118
4.8 แผนการรับนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545-2549.....	119
4.9 ความต้องการบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545-2549.....	121
5.1 จำนวนประชากรตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2541 จำแนกรายหมู่บ้าน.....	133
5.2 พื้นที่รับน้ำชลประทานและประเภทการจัดรูปที่ดินในตำบลท่าโพธิ์.....	136
5.3 การใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2538.....	138
5.4 การใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2543.....	142
5.5 ประเภทห้องพักและจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์.....	150
5.6 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตจัดรูปที่ดินในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2534-2543.	153
5.7 ค่าใช้จ่ายจากการสำรวจจำแนกตามสถานภาพ.....	154
5.8 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรจำแนกตามที่พัก.....	154
5.9 มูลค่าการใช้จ่ายรวมเฉลี่ยต่อเดือนของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	155
5.10 การใช้จ่ายของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์.....	157

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
5.11 ค่าเช่าที่พักอาศัยของผู้ที่อาศัยในตำบลท่าโพธิ์.....	159
5.12 ลักษณะที่พักของผู้ที่พักในตำบลท่าโพธิ์.....	160
5.13 ความสามารถในการรับนิสิตเข้าพักในหอพักของมหาวิทยาลัย.....	160
5.14 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ปี พ.ศ.2538-2543.....	163
5.15 ภูมิลำเนาของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรจากการสำรวจ.....	168
6.1 จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรในอนาคต.....	180
6.2 จำนวนบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในอนาคต.....	180
6.3 จำนวนประชากรตำบลท่าโพธิ์ปี พ.ศ. 2550.....	182
6.4 การสรุปแนวโน้มการพัฒนา โอกาส และข้อจำกัดในพื้นที่.....	190
6.5 ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือนของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในปี พ.ศ. 2550.....	192
6.6 ความต้องการใช้ที่ดินในอนาคตของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2550.....	197
6.7 การคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2560.....	198
6.8 ข้อกำหนดการอนุญาตประเภทกิจกรรมการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์.....	202
6.9 แนวทางการดำเนินการพัฒนา.....	209

สถาบันวิทยบริการ
วาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

แผนที่ที่	หน้า
1.1 พื้นที่ศึกษา.....	6
3.1 ภาคเหนือตอนล่าง.....	27
3.2 กลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง.....	28
3.3 ลักษณะภูมิประเทศภาคเหนือตอนล่าง.....	33
3.4 เส้นทางคมนาคมในภาคเหนือตอนล่าง.....	35
3.5 ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดพิษณุโลก.....	36
3.6 เขตการปกครองในอำเภอเมืองพิษณุโลก.....	57
3.7 ชุมชนเมืองพิษณุโลก.....	58
3.8 เส้นทางคมนาคมที่สำคัญของชุมชนเมือง.....	60
3.9 การจำแนกระดับรายได้ อบต.	66
3.10 กลุ่มตำบลจำแนกตามความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2531.....	70
3.11 กลุ่มตำบลตามความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2541.....	72
3.12 กลุ่มตำบลตามการเปลี่ยนแปลงประชากร พ.ศ. 2531-2541.....	75
3.13 กลุ่มตำบลจำแนกตามประชากรปี พ.ศ. 2550.....	79
3.14 การใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2534.....	82
3.15 นโยบายและโครงการพัฒนาของเมืองพิษณุโลก.....	91
3.16 การแบ่งเขตสำรวจราคาที่ดินของเทศบาล พ.ศ. 2540.....	100
3.17 ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมือง.....	103
5.1 ตำบลท่าโพธิ์.....	127
5.2 ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าโพธิ์.....	129
5.3 เส้นทางคมนาคมในตำบลท่าโพธิ์.....	131
5.4 พื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร.....	135
5.5 การใช้ที่ดินตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2538.....	137
5.6 การใช้ที่ดินตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2543.....	141
5.7 พื้นที่ที่ขอเปลี่ยนการใช้ที่ดิน.....	152
5.8 การใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลกและตำบลท่าโพธิ์.....	164
5.9 ปริมาณการจราจรบนทางหลวง พ.ศ. 2540.....	166
5.10 ปริมาณการจราจรตอถนน พ.ศ. 2539.....	167
6.1 แนวโน้มการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง.....	174

สารบัญแนบที่ (ต่อ)

แผนที่ที่	หน้า
6.2 พื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง.....	178
6.3 บริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการในตำบลท่าโพธิ์.....	185
6.4 เขตพื้นที่ศึกษาย่อย.....	189
6.5 พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสนับสนุนการขยายตัว.....	199
6.6 แนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์.....	201
6.7 แนวถนนโครงการ.....	205
6.8 การขยายบริการระบบขนส่งมวลชน.....	207

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
3.1 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่างรายสาขา พ.ศ. 2531-2539.....	38
3.2 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2531-2539.....	41
3.3 การจัดกลุ่มโครงสร้างการผลิตรายสาขาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง.....	43
3.4 แสดงการจัดกลุ่มรายได้ตำบลไม่รวมเงินอุดหนุนปี พ.ศ. 2540.....	65
3.5 ความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2531.....	69
3.6 ความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2541.....	71
3.7 การจัดกลุ่มสัดส่วนการเพิ่มประชากร พ.ศ. 2531-2541 ของตำบลในพื้นที่ศึกษา.....	74
3.8 จำนวนประชากรในอนาคต พ.ศ. 2550 ของตำบลในพื้นที่ศึกษา.....	80

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
2.1 แบบจำลองการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมือง.....	11
3.1 ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2541.....	87
3.2 แนวเส้นทางคมนาคมหลัก East - West Corridor.....	95
4.1 ผังแม่บทมหาวิทยาลัยนเรศวร.....	111
4.2 สภาพภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ.....	112
5.1 การใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์.....	144
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	211

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนในพื้นที่ชานเมือง เป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และทิศทางการขยายตัวของเมือง เนื่องจากชานเมืองมีที่ดิน ราคาถูก และมีสภาพแวดล้อมที่ดี จึงมีโอกาสพัฒนาเป็นเมืองได้ง่ายกว่าพื้นที่ศูนย์กลางเมือง การพัฒนาที่ดินในพื้นที่ชานเมืองมักเป็นไปอย่างอิสระขาดการวางแผนรองรับ ทำให้การขยายตัวของ ชุมชนไม่เป็นระเบียบ (Urban Sprawl) และมีการจับจองที่ดินเพื่อเก็งกำไรโดยไม่มีการใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชานเมือง อาจเกิดจากการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากศูนย์กลางเมือง โดยมีโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมการติดต่อระหว่างศูนย์กลางเมืองกับชานเมืองและพื้นที่โดยรอบเป็น ปัจจัยสนับสนุน หรือเกิดจากแรงดึงดูดของกิจกรรมในบริเวณชานเมือง ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน เช่น การขยายหรือย้ายสถานที่ราชการขนาดใหญ่ออกไปสู่บริเวณชานเมือง

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันราชการที่มีบทบาทสูงในการสร้างแรงดึงดูดประชากร ทั้งจาก ประชากรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยโดยตรง ได้แก่ อาจารย์ นิสิต เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และ ประชากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย การก่อสร้างมหาวิทยาลัยส่งผลให้เกิดชุมชน ในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย เนื่องจาก มหาวิทยาลัยไม่สามารถให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ได้ครบทุกด้าน ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยจึงทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนทำให้ชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้น ทั้งนี้ ความต้องการ ทางกายภาพและความต้องการบริการทางเศรษฐกิจของประชากรมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยสำคัญที่จะ สร้างแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจ ให้ประชากรโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพบริเวณ ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย

พื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย นเรศวร ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ ยกฐานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตพิษณุโลก เมื่อปี พ.ศ. 2532 โดยกำหนด เป้าหมายในการพัฒนามหาวิทยาลัย เพื่อรองรับนิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งสิ้นประมาณ 15,000 คน (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539) การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรส่งผลให้พื้นที่ โดยรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะ ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาอิทธิพลของศูนย์ราชการที่มีต่อการใช้ที่ดินเมืองพิษณุโลก

โดย พีรพล จันทพรธรณ (2535) ได้คาดการณ์ว่า เมื่อมหาวิทยาลัยนเรศวรมีการพัฒนาเต็มที่ จะทำให้พื้นที่เกษตรกรรมบริเวณใกล้เคียง มีแนวโน้มกลายเป็นย่านชุมชนที่พักอาศัยและย่านการค้าเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยมากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจศึกษา เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก เนื่องจากเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่าง ประกอบกับเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเร่งการขยายตัวของชุมชนด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก และบริเวณอื่น ๆ โดยรอบตัวเมือง
- 2) ศึกษาบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ ระหว่างพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้กับชุมชนเมืองพิษณุโลก
- 3) ศึกษาบทบาท ความสำคัญของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีผลต่อการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา
- 4) ศึกษาปัญหา ข้อจำกัด และแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในพื้นที่ศึกษา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

พื้นที่ชานเมืองเป็นบริเวณที่อ่อนไหวต่อการถูกรุกล้ำด้วยกระบวนการเป็นเมือง ซึ่งการขยายตัวอย่างรวดเร็วในพื้นที่นี้อาจส่งผลเสียต่อรูปแบบของเมือง (Urban Form) ได้ การเติบโตของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองจะมีความเกี่ยวพันกับรูปแบบและลักษณะการเติบโตของเมืองศูนย์กลาง ดังนั้น การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ชานเมือง จึงต้องศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบการขยายตัวของเมืองศูนย์กลาง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนศูนย์กลางกับพื้นที่ชานเมือง เพื่อทราบถึงผลจากการขยายตัวของชุมชนเมืองที่จะมีต่อพื้นที่ชานเมืองนั้น ๆ

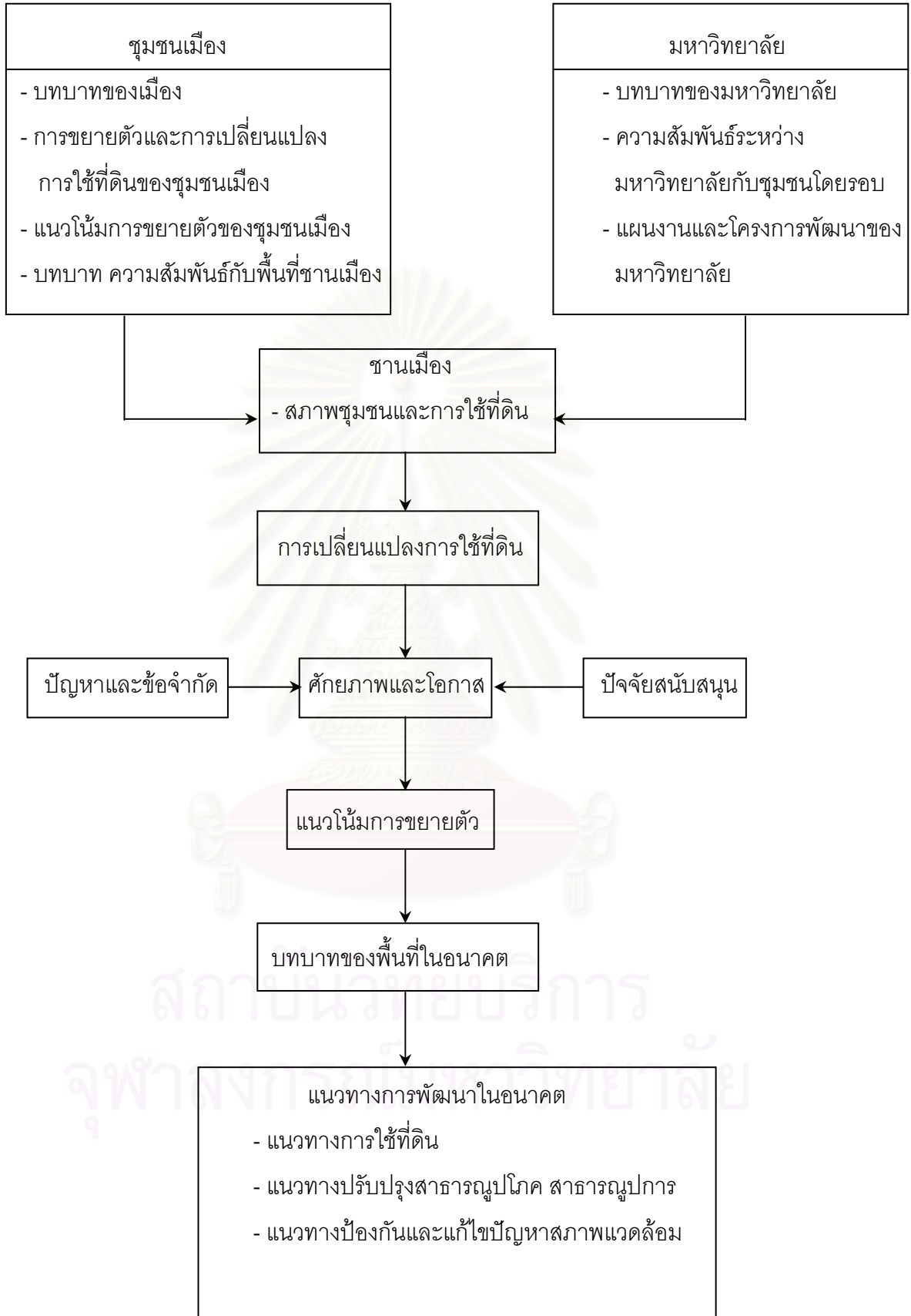
นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ชานเมืองด้วย เนื่องจากชานเมืองบางแห่งมีปัจจัยพิเศษ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนในพื้นที่มีแนวโน้มขยายตัวสูงกว่าปกติ ดังเช่นการศึกษาในครั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับภาค ดังนั้น การศึกษานโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัย และความสัมพันธ์ของประชากรมหาวิทยาลัยที่มีต่อชุมชนโดยรอบ จะทำให้สามารถคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก จึงกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา (ภาพที่ 1.1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก โดยพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ด้านได้แก่ การพัฒนาและการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก โดยศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลกและพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้และชุมชนเมืองพิษณุโลก รวมถึงทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก เพื่อทราบถึงแรงขับเคลื่อนในการขยายตัวจากศูนย์กลางเมืองที่มีต่อพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง

การศึกษาปัจจัยหลักประการต่อมา ได้แก่ การศึกษาปัจจัยจากกิจกรรมพิเศษที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกคือ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศึกษาถึงผลจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีต่อพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกและเมืองพิษณุโลก การพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัย ตลอดจนแผนงานและเป้าหมายการพัฒนามหาวิทยาลัย

การศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกในอนาคต เมื่อพิจารณาปัจจัยสนับสนุน ปัญหาและข้อจำกัดอื่น ๆ ประกอบกับผลจากการศึกษา ก็จะสามารถคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ในอนาคต และเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกได้อย่างเหมาะสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

1.3.2 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก กำหนดขอบเขตการศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ในเขตตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก รวมถึงการศึกษาสภาพทั่วไปและการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก ในพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกและพื้นที่เกี่ยวเนื่องตำบลท่าทอง วัดจันทร์ อรัญญิก บึงพระ สมอแข หัวรอ บ้านคลอง บ้านกว้าง ดอนทอง พลายชุมพล ปากโทก และตำบลจอมทอง ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก รวมพื้นที่ 484.14 ตารางกิโลเมตร ดังแผนที่ที่ 1.1

1.4 ขั้นตอนและแนวทางในการศึกษา

1) ศึกษาสภาพทั่วไปในพื้นที่ โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลสำรวจภาคสนามเบื้องต้น เพื่อสรุปข้อมูล ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และนโยบายและโครงการพัฒนา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา

2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก โดยการแปลภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1 : 15,000 ปี พ.ศ. 2534 และภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1 : 50,000 ปี พ.ศ. 2541 ซึ่งถ่ายโดยกรมแผนที่ทหาร ประกอบกับข้อมูลจากรายงานการวิจัยเพื่อจัดทำผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก โดยกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

3) ศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้กับเมืองพิษณุโลก โดยศึกษาความสัมพันธ์ในบทบาทหน้าที่และประโยชน์ใช้สอย ความเชื่อมโยงด้านการบริการระหว่างพื้นที่ และความสัมพันธ์จากปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม และนโยบายการพัฒนาเมือง

4) ศึกษาบทบาท ความสำคัญของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีผลต่อการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา

4.1) ศึกษาผลกระทบจากการก่อสร้างและพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีต่อชุมชนโดยรอบในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์

4.2) ศึกษาความสัมพันธ์และการพึ่งพาด้านการบริการ ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับชุมชนโดยรอบ โดยสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ข้อมูลการใช้จ่ายส่วนตัวและการพึ่งพาด้านการบริการของนิสิต อาจารย์ และบุคลากรมหาวิทยาลัย

4.3) ศึกษา นโยบายการพัฒนาเมือง แผนงานโครงการและเป้าหมายการพัฒนา มหาวิทยาลัยในอนาคต

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

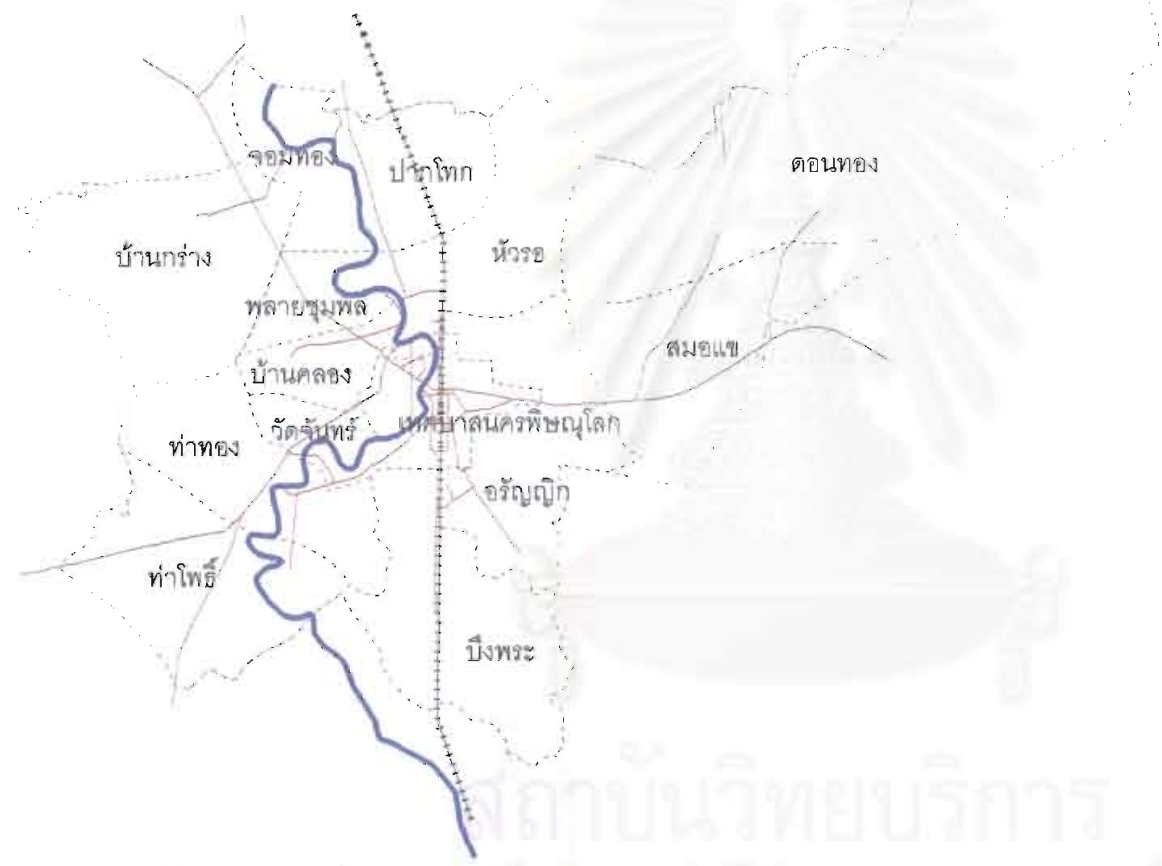

แผนที่ที่ 1.1

แสดง พื้นที่สีกรม

สัญลักษณ์

- ถนน
- ทางรถไฟ
- แม่น้ำท่าจีน
- เขตตำบล

6 0 6 12 Kilometers

- 5) ศึกษาสภาพปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพของพื้นที่ เพื่อคาดการณ์แนวโน้มการขยายตัวในตำบลท่าโพธิ์
- 6) เสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก
- 2) ทราบถึงความสัมพันธ์ และผลจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อชุมชนโดยรอบและชุมชนเมืองพิษณุโลก
- 3) เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

1.6 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์อย่างสัมภาษณ์นิตินิเทศและบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน รวมทั้งสถิติ แผนที่ และภาพถ่ายทางอากาศ จากหน่วยราชการต่าง ๆ อาทิ เช่น
 - กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม
 - กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
 - มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
 - ทบวงมหาวิทยาลัย
 - สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
 - สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - สำนักหอสมุดและศูนย์เอกสารวิชาการอื่น ๆ

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาพื้นที่ชานเมืองมีผลต่อการขยายตัวของเมือง ชุมชนเมืองไม่ว่าเป็นเมืองขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมมีความสัมพันธ์และติดต่อกันกับบริเวณรอบนอกทั้งในฐานะให้บริการและใช้บริการ ลักษณะการขยายตัวและรูปแบบการพัฒนาเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชานเมือง ขณะที่การเติบโตอย่างรวดเร็วของชานเมืองก็จะส่งผลกระทบต่อรูปร่างและทิศทางการขยายตัวของเมืองศูนย์กลางเช่นเดียวกัน ดังนั้น การศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง จะทำให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชานเมืองได้ดียิ่งขึ้น และสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ชานเมืองได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วย

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง

เมือง (Urban area) คือ บริเวณที่มีคนรวมกลุ่มอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างหนาแน่นกว่าพื้นที่ที่อยู่โดยรอบ ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนเมืองมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากชนบท นั่นคือ ประกอบอาชีพทางด้านการค้า การบริการ กิจการสำนักงาน หรือกิจการอุตสาหกรรม เมืองจะประกอบด้วยสภาพทำเลที่ตั้งของเมืองทางด้านกายภาพ จำนวนและขนาดของประชากร ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมือง บทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนคุณลักษณะทางด้านสภาพแวดล้อมของเมือง ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ได้ผสมผสานกัน ทำให้แต่ละเมืองกลายเป็นพื้นที่อันมีชีวิตจิตใจและมีความน่าอยู่น่าผูกพัน (Sense of place) (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2529)

2.1.1 การก่อรูปของเมือง

การก่อรูปของเมืองหรือการพัฒนาเมือง เป็นการรวมกลุ่มของลักษณะกิจกรรมและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น ประกอบกันเข้าเป็นรูปร่างของชุมชนที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับกิจกรรมประเภทต่าง ๆ โดยมีปัจจัยที่ก่อเป็นรูปของเมือง ได้แก่ (พรเทพ พิมลเสถียร, 2522 และ Cherry, 1974)

- ลักษณะภูมิประเทศและรูปร่างของเมือง

- ขนาดและความหนาแน่นของเมือง
- ประชากร
- กิจกรรมและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ระบบการขนส่งและการคมนาคม
- สัญลักษณ์ของชุมชน
- หน้าที่ของชุมชน
- สภาพของเมือง

แนวความคิดเกี่ยวกับการก่อตัวของเมือง มีแนวความคิดที่น่าสนใจ 3 ประการ ได้แก่ (อาษา ทองธรรมาชาติ, 2538)

แนวความคิดที่ 1 เชื่อว่า เมืองจะก่อตัวขึ้นในตำแหน่งที่มีความสะดวกในด้านการคมนาคมขนส่ง ดังนั้น เมืองมักจะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมขนส่ง ประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทมาบรรจบกัน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ที่สามารถติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ได้หลายทาง

แนวความคิดที่ 2 เชื่อว่า เมืองจะก่อตัวในบริเวณที่มีสภาวะแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของประชากรในชุมชนนั้น

แนวความคิดที่ 3 เชื่อว่า เมืองสามารถก่อตัวขึ้นในบริเวณใดก็ได้ เพราะมนุษย์สามารถปรับสภาพทางธรรมชาติที่ขาดความเหมาะสมให้เป็นสภาพที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานได้

การเลือกที่ตั้งของการก่อตัวของเมือง อาจมีสาเหตุจากความเหมาะสมหลายประการด้วยกัน อย่างไรก็ตามเมื่อมีการตั้งถิ่นฐานเกิดขึ้นในพื้นที่ใด เมืองย่อมจะมีวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นโดยความซับซ้อนของประเภทกิจกรรมหรือลักษณะทางกายภาพของชุมชน ตลอดจนขนาดและรูปร่างของเมือง เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างของเมืองแล้ว พบว่า วิวัฒนาการของเมืองมีอยู่ 4 ระดับ (Kecble, 1959) ได้แก่

- ขั้นทารก (Infantile) เริ่มต้นในการรวมตัวเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก ไม่มีการแบ่งแยกการใช้ที่ดินให้เห็นเด่นชัด
- ขั้นวัยรุ่น (Juvenile) มีการแบ่งแยกการใช้ที่ดินเป็นบริเวณพักอาศัย แต่มีอุตสาหกรรมรวมอยู่ในครัวเรือน
- ขั้นผู้ใหญ่ (Mature) โครงสร้างภายในแบ่งเป็นบริเวณที่พักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด

- **ซันชรา (Senile)** เป็นเมืองที่มีโครงสร้างภายในเสื่อมโทรม อันเนื่องมาจากการเติบโตเต็มที่

2.1.2 การขยายตัวของเมือง

การเจริญเติบโตของเมืองจะมีการขยายตัวใน 2 ลักษณะ คือ การขยายตัวในแนวตั้ง (Upward) และการขยายตัวในแนวราบ (Outward) การขยายตัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชานเมือง ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการขยายตัวของเมืองในแนวราบ การศึกษาลักษณะการขยายตัวของเมืองอาศัยทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเจริญเติบโตของเมืองในการอธิบาย โดยมีทฤษฎีแม่บทอยู่ 3 ทฤษฎี ได้แก่

1) ทฤษฎีวงกลม (CONCENTRIC THEORY)

ทฤษฎีวงกลมเสนอโดย เฮอร์เนส ดับบลิว เบอร์เจสส์ (Ernest W. Burgess) เมื่อปี ค.ศ. 1925 แบบจำลองของทฤษฎีนี้ กล่าวว่า การขยายตัวของเมืองจะเป็นไปโดยรอบในลักษณะวงรอบจากใจกลางเมือง ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมซ้อนกันเรียกว่า Concentric Zones โดยในบริเวณต่าง ๆ จะมีลักษณะการใช้ที่ดินแตกต่างกันไปดังนี้

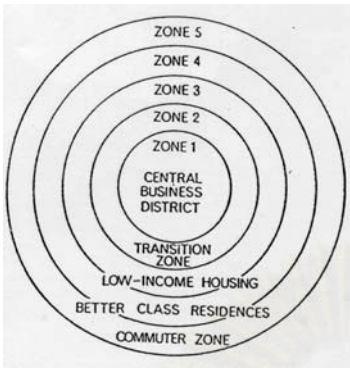
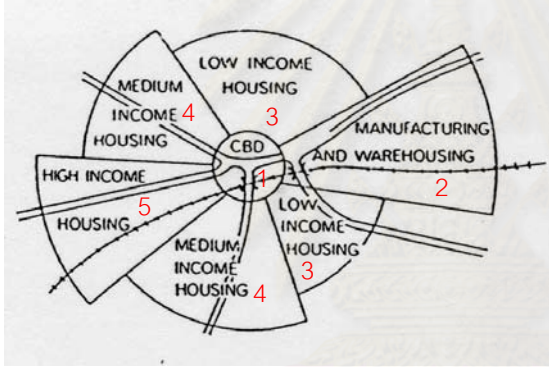
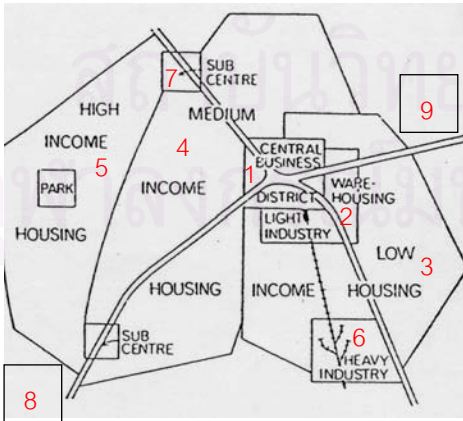
- **Central Business District** คือ ย่านธุรกิจการค้าใจกลางเมือง เป็นศูนย์กลางของเมือง เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคม การบริหารการปกครอง และการคมนาคม มีการใช้ที่ดินหนาแน่น ในพื้นที่นี้มีการก่อสร้างอาคารจำนวนมาก

- **Transitional Zone** เป็นบริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายอย่างปะปนกัน มีสภาพแวดล้อมทรุดโทรม ประกอบด้วยที่อยู่อาศัยแออัด โรงงานและโกดังสินค้า ในช่วงที่เมืองเริ่มก่อตัว Transitional Zone จะเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำมาก่อน เมื่อเมืองเติบโตขึ้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรุดลงไปในพื้นที่นี้

- **Zone of Workingmen's Homes** เป็นย่านที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำ เช่น กรรมกร เนื่องจาก ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางมาทำงาน จึงต้องการที่จะอยู่ใกล้แหล่งงาน

- **Zone of Better Residences** เป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะปานกลางไปจนถึงฐานะดีเป็นพื้นที่ที่ได้รับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การอยู่อาศัย อาจมีย่านการค้าเล็ก ๆ ระดับหมู่บ้าน เพื่อให้บริการสินค้าที่จำเป็นในการบริโภคแก่ผู้พักอาศัย

ภาพที่ 2.1 แสดงแบบจำลองการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมือง

	<p>ทฤษฎีวงกลม (CONCENTRIC THEORY)</p> <p>Zone 1 Central Business District Zone 2 Transitional Zone Zone 3 Zone of Workingmen's Homes Zone 4 Zone of Better Residences Zone 5 Commuter's Zone</p>
	<p>ทฤษฎีรูปด้าม (SECTOR THEORY)</p> <p>Zone 1 Central Business District Zone 2 Wholesale Light Manufacturing and Warehousing Zone 3 Low Class Residences Zone 4 Medium Class Residences Zone 5 High Class Residences</p>
	<p>ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (MULTIPLE NUCLEI THEORY)</p> <p>Zone 1 Central Business District Zone 2 Wholesale Light Manufacturing and Warehousing Zone 3 Low Class Residences Zone 4 Medium Class Residences Zone 5 High Class Residences Zone 6 Heavy Manufacturing Zone 7 Outlying Business District Zone 8 Residential Suburb Zone 9 Industrial Suburb</p>

- Commuter's Zone เป็นบริเวณที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้อาศัยจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี เขตพื้นที่นี้อยู่บริเวณชานเมืองห่างไกลจาก CBD มีสภาพแวดล้อมที่ดีไม่มีมลพิษ และมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับศูนย์กลางได้สะดวกรวดเร็ว เพราะผู้ที่อาศัยในพื้นที่นี้จะต้องเดินทางเข้าไปศูนย์กลางเมืองเพื่อทำงานทุกวัน

2) ทฤษฎีรูปปลี (SECTOR THEORY)

ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ โฮเมอร์ ฮอยท์ (Homer Hoyt) ในปี ค.ศ. 1939 ทฤษฎีนี้อธิบายถึงรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง โดยกล่าวว่า การใช้ที่ดินมีลักษณะเป็นเลี้ยวขยายตัวไปตามแนวเส้นทางคมนาคมหลักในลักษณะรูปปลี ซึ่งแบ่งออกเป็นเขตต่าง ๆ ดังนี้

- Central Business District คือ บริเวณศูนย์กลางธุรกิจการค้า
- Wholesale Light Manufacturing คือ บริเวณย่านขายส่ง และอุตสาหกรรมขนาดย่อม
- Low Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำ
- Medium Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ปานกลาง
- High Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้สูง

แนวความคิดของทฤษฎีนี้ ศึกษาแบ่งเขตจากราคาและอัตราค่าเช่าที่ดิน เนื่องจากบริเวณที่เป็นศูนย์กลางมีอัตราค่าเช่าสูงที่สุด เพราะเป็นบริเวณซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ และมักมีการประกอบธุรกิจการค้ามากในพื้นที่นี้ เนื่องจากสามารถทำให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด (Maximum Returns per unit of land)

3) ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (MULTIPLE NUCLEI THEORY)

ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ แฮริส และ อัลแมน (Chauncy D. Harris and Edward L. Ullman) เมื่อปี ค.ศ. 1945 ทฤษฎีนี้อธิบายถึงรูปแบบการใช้ที่ดินภายในเมืองว่า ไม่จำเป็นจะต้องมีศูนย์กลางของเมือง (CBD) เพียงแห่งเดียว แต่อาจมีหลายแห่งกระจายกันออกไป ลักษณะการใช้ที่ดินจะเป็นหย่อมมีศูนย์กลางหลัก คือ CBD และศูนย์กลางรองกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ การเจริญเติบโตหรือการขยายตัวของเมืองจะแผ่ขยายจากศูนย์กลางหลาย ๆ จุดที่อยู่ห่างกัน ซึ่งเสนห์ ญานสาร (2539) กล่าวว่าศูนย์กลางการเจริญเติบโต (Growth point) ของเมืองเหล่านี้ อาจเป็นเขตธุรกิจการค้าภายในเมืองหรือรอบนอกเมือง ย่านอุตสาหกรรม ย่านที่อยู่อาศัยในเขตชานเมือง ฯลฯ ศูนย์กลางบางแห่งอาจมีมาตั้งแต่แรกเริ่มสร้างเมือง ในขณะที่บางแห่งอาจพัฒนาขึ้นมาในระยะหลัง อันเป็นผลจากการอพยพของคนเข้าสู่เมือง ลักษณะการใช้ที่ดินภายในเมืองตามทฤษฎีหลายศูนย์กลางสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

- Central Business District คือ ย่านธุรกิจการค้า เป็นศูนย์กลางของเมือง

- Wholesale Light Manufacturing คือ ย่านขายส่งและอุตสาหกรรมขนาดย่อม มักอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งของศูนย์กลางเมือง
- Low Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ต่ำ มักอยู่ใกล้ ศูนย์กลางเมือง
- Medium Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ปานกลาง
- High Class Residences คือ บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้สูง
- Heavy Manufacturing คือ เขตอุตสาหกรรมหนัก มักอยู่ใกล้เขตที่ 3 เพราะต้องการแรงงานมาก แต่จะอยู่ไกลจาก CBD
- Outlying Business District คือ เขตศูนย์กลางการค้าที่กระจายออกไปจากศูนย์กลางใหญ่ของเมือง เกิดขึ้นใหม่เพื่อให้บริการแก่ประชาชนรอบนอก
- Residential Suburb คือ เขตที่อยู่อาศัยชานเมือง มักเป็นชุมชนที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม เป็นที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นใหม่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
- Industrial Suburb คือ เขตอุตสาหกรรมชานเมือง

2.1.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

โดยปกติการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงเกือบตลอดเวลา ที่ดินมักจะถูกเปลี่ยนจากการใช้ประเภทหนึ่งเป็นอีกประเภทหนึ่ง ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวหรือการเจริญเติบโตของเมือง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อพื้นที่ในเขตรอบนอกของเมือง โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ที่ดินแบบชนบท เช่น พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ เป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินภายในเขตเมืองด้วยโดยมีการจัดรูปแบบใหม่ของการใช้ที่ดินที่มีอยู่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสามารถจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ (Bourne, 1971) คือ

- การขยายตัวของเมืองในเขตชานเมือง ส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวในทางราบ ซึ่งพบมากในบริเวณขอบ ๆ เมือง
- การฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่ภายในเขตเมือง ส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวในทางตั้งพบมากในย่านใจกลางเมือง
- การขยายการใช้ที่ดินเพื่อกิจการสาธารณะและสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ที่จอดรถ ทางด่วน ฯลฯ ซึ่งเป็นการขยายตัวเพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตของเมือง
- การเจริญเติบโตหรือเสื่อมลงของศูนย์กลาง หรือพื้นที่กิจกรรมเฉพาะอย่าง เช่น การรื้อตึกเพื่อทำเป็นที่จอดรถ การขยายตัวของโรงพยาบาล การรื้อโรงพยาบาล โรงโบลิ่ง หรือห้องแถว เพื่อสร้างศูนย์การค้า การขยายพื้นที่สวนสาธารณะ และการขยายสนามบิน เป็นต้น

2.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และการขยายตัวของเมืองมีหลายประการ และความสำคัญของปัจจัยเหล่านั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา การที่บริเวณใดในเมืองจะมีการใช้ที่ดินอย่างไรขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ (สุวัฒน์ ภูตานิติ, 2532 และ เสน่ห์ ญาณสาร, 2539)

- 1) ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ความสูงต่ำของพื้นที่ แสงแดด ลม ความชื้น แหล่งน้ำ รวมถึงคุณสมบัติของเนื้อดิน ลักษณะทางกายภาพเหล่านี้ มีผลต่อการเลือกลงทุนก่อสร้างบนพื้นที่เพื่อตอบสนองของความพอใจที่เหมาะสม
- 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นการประเมินค่าตอบแทนบนพื้นที่ออกมาเป็นตัวเงิน เช่น การตัดสินใจสร้างร้านค้าหรืออาคารพาณิชย์ เนื่องจากได้ผลตอบแทนมากกว่าการสร้างที่พักอาศัย ดังนั้น ราคาที่ดินและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินอย่างยิ่ง
- 3) ปัจจัยทางสังคมพฤติกรรม เป็นเรื่องของความพอใจ ค่านิยมและความเชื่อ เช่น การตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มตามเชื้อชาติ ภูมิลำเนาเดิม หรือความเชื่อเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมของชนชาติต่าง ๆ รวมถึงค่านิยมในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
- 4) ปัจจัยทางด้านการเมือง พื้นที่บางบริเวณอาจมีกฎหมายบังคับใช้ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจำกัดการใช้ที่ดินบางประเภท เพื่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงทางทหาร หรืออาจมีมาตรการทางกฎหมายสนับสนุนการใช้ที่ดินบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ
- 5) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ในบางพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพไม่เหมาะสม อาจใช้ความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้สามารถรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ได้

Colby (1933) (อ้างถึงใน เสน่ห์ ญาณสาร, 2539) เสนอว่า มีแรง 2 แรง ที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของเมือง ที่ทำให้กิจกรรมบางอย่างรวมตัวกันอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เช่น บริเวณใจกลางเมืองหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเมือง และทำให้กิจกรรมบางอย่างกระจายตัวออกไปยังที่อื่น ๆ เช่น ในเขตชานเมือง แรง 2 แรงนั้นได้แก่

- 1) แรงสู่ศูนย์กลาง (Centripetal forces) หมายถึง แรงหรือปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมบางประเภท กระจุกตัวอยู่ใกล้ใจกลางเมือง ตัวอย่างของปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ทำเลที่ตั้งที่ดึงดูดใจ ความสะดวกสบายในการเข้าถึง ความเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง การมีลูกค้าเดินถนนมาก การมีกิจกรรมอื่น ๆ สนับสนุนมาก ฯลฯ กิจกรรมประเภทที่ตั้งอยู่ใกล้ใจกลางเมือง ได้แก่ ร้านค้าปลีก ธุรกิจด้านโรงแรม การเงิน การธนาคาร ธุรกิจบันเทิง อุตสาหกรรมเบา อาคารชุด เป็นต้น

2) แรงหนีศูนย์กลาง (Centrifugal forces) หมายถึง แรงหรือปัจจัยที่ผลักดันให้กิจกรรมบางประเภทเคลื่อนย้ายออกจากใจกลางเมืองออกไปสู่พื้นที่โดยรอบ ตัวอย่างของปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ การจราจรที่ติดขัด ที่จอดรถไม่เพียงพอ พื้นที่สำหรับขยายกิจกรรมมีน้อย ราคาที่ดินสูง อัตราภาษีที่สูง ฯลฯ กิจกรรมประเภทที่เคลื่อนย้ายออกไปสู่พื้นที่รอบนอกเมือง ซึ่งการจราจรไม่ติดขัด มีพื้นที่ที่กว้างขวาง ราคาที่ดินต่ำ และอัตราภาษีต่ำ ได้แก่ กิจกรรมอุตสาหกรรมหนัก สถานศึกษา สถานที่ราชการ และศูนย์การค้า เป็นต้น

ปัจจัยหลักในการที่จะทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตนั้น อาจกำหนดเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญได้ 4 ประการ คือ (มานพ พงศ์ทัต, 2527)

- ประชากร (Population) จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยพักผ่อน ทำงาน มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ประชากรที่เพิ่มขึ้นนี้จะก่อให้เกิดกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ ที่เพิ่มขึ้นตามความเจริญของสภาพเศรษฐกิจ สังคม

- การให้บริการด้านการคมนาคมและการเข้าถึง (Transportation's services & Accessibility) การให้บริการด้านการคมนาคมเป็นปัจจัยสำคัญประการที่สอง ที่ดินผืนใดที่มีการให้บริการทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และมีรูปแบบของการขนส่งหลาย ๆ แบบ (Varieties of Transportation means) ที่ดินผืนนั้นจะมีระดับของการเข้าถึงสูง และยิ่งถ้าที่ดินผืนนั้นเป็นที่ตั้งซึ่งมีเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่มาจับกลุ่มรวมกันเป็นจุดรวมแล้ว สถานที่นั้นก็จะเป็ศูนย์กลางของกิจกรรม และเป็นที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวของสินค้าและประชากร

- การควบคุมของรัฐ (State control) เงื่อนไขที่สำคัญต่อเรื่องมาก็คือ นโยบายของรัฐ ได้แก่ นโยบายการพัฒนาพื้นที่ นโยบายการใช้ที่ดิน และการควบคุมการใช้ที่ดินของรัฐ ซึ่งส่งผลให้การใช้ที่ดินมีขอบเขตจำกัด โดยรัฐเป็นผู้วางแนวการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกัน รวมทั้งควบคุมและชี้นำการใช้ที่ดินของเอกชนด้วย

- ราคาที่ดิน (Land cost) ปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดท้ายคือ ราคาที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตเบื้องต้น ราคาที่ดินสูงย่อมใช้ในกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง ส่วนกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนต่ำ จะใช้ที่ดินราคาต่ำเพื่อลดต้นทุน โดยราคาที่ดินมักเป็นปฏิภาคกับระยะทางที่ห่างจากศูนย์กลางเมือง ดังนั้น ที่ดินชนบทจึงมักใช้ในภาคเกษตร ที่ดินแถบชานเมืองจึงมักใช้เพื่อการอยู่อาศัย และที่ดินใจกลางเมืองมักจะใช้เพื่อการค้า

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับชานเมือง

2.2.1 ลักษณะของพื้นที่ชานเมือง

ชานเมือง (Suburban) หมายถึง บริเวณส่วนหนึ่งที่อยู่ในเขตรอบนอกของเมือง มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันกับเมืองใหญ่ในทุก ๆ ด้าน เช่น สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ เป็นเขตติดต่อบริเวณเมืองกับชนบท ที่มีลักษณะผสมระหว่างความเป็นเมืองกับความเป็นชนบท พื้นที่ส่วนหนึ่งมีการเติบโตคล้ายชุมชนเมืองอีกส่วนหนึ่งยังคงเป็นชนบท พื้นที่บริเวณนี้มักเป็นจุดสิ้นสุดของเนื้อเมืองหรือบริเวณสิ่งปลูกสร้างของเมือง (Built-up area) ซึ่งปรากฏในรูปของการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินที่เบาบาง

ชานเมืองจะยังคงมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยของเกษตรกร สอดแทรกกับการบุกรุกของพื้นที่เมือง (ภาสมา สุทธิพงศ์, 2536) โดยปรากฏให้เห็นการตั้งถิ่นฐานที่เบาบาง การใช้ที่ดินไม่เข้มข้น ปะปนอยู่กับการบุกรุกของพื้นที่เมือง (Urban Encroachment) มีรูปแบบการใช้ที่ดินไม่ต่อเนื่องกัน ทั้งหมู่บ้านเก่า ย่านพักอาศัยใหม่ที่ขยายตัวกว้าง การค้าอุตสาหกรรม บริการของคนเมือง และการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก ลักษณะแหล่งชุมชนอาจสืบเนื่องมาจากความเจริญในใจกลางเมือง ทำให้ประชากรและกิจกรรมดันแผ่ออกมาถึงบริเวณดังกล่าว หรืออาจเว้นว่างแล้วก้าวกระโดดมาสู่ชานเมืองเลยก็ได้ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527)

ดังนั้น พื้นที่ชานเมืองจึงมีความหมายเน้นถึงพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปของพื้นที่เป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท (สุวัฒนา ธาดานิติ, 2532) และพื้นที่ชานเมืองจะไม่ถูกจำกัดตามเขตการปกครอง หรือเขตบริหารของเมือง เนื่องจากความเป็นเมืองอาจขยายออกนอกขอบเขตการปกครอง (Over boundary) หรือมีพื้นที่น้อยกว่าเขตการปกครอง (Under boundary) ก็ได้ ลักษณะสำคัญของพื้นที่ชานเมืองสามารถสรุปได้ดังนี้

- มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการครอบครองที่ดินอย่างไม่ลดละ
- พุ่มนาขนาดเล็ก
- มีการเพาะปลูกอย่างหนาแน่นเข้มข้น
- ประชากรเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความหนาแน่นปานกลางถึงต่ำ
- ย่านพักอาศัยขยายตัวอย่างรวดเร็ว
- การจัดเตรียมการบริการสาธารณะ สาธารณูปโภคไม่พร้อม
- สิ่งปลูกสร้างทั่วไปมีลักษณะธรรมดา (อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ, 2537)

2.2.2 ปรากฏการณ์การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง

การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง (Suburbanization) หมายถึงกระบวนการแผ่ขยายของชุมชนเมืองเข้าสู่บริเวณพื้นที่โดยรอบนครหรือมหานคร ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายของประชาชน กลุ่มคน และหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การค้า สำนักงาน อุตสาหกรรม ฯลฯ ออกจากใจกลางเมืองไปสู่พื้นที่โดยรอบ (เสนห์ ญาณสาร, 2539) การรุกกล้าทางกายภาพของเมืองเข้าสู่ชนบทชานเมืองอย่างรวดเร็ว ปรากฏขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในอเมริกาและยุโรป โดยเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม (วราพงษ์ นิลศิริ, 2533)

การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง มักเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง เนื่องจากพื้นที่เมืองมีความเข้มข้นของการใช้ที่ดินสูง และมีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง (Built-up area) อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความแออัด แหล่งเสื่อมโทรม และมีการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินภายในเมืองสูงขึ้นตามระดับการพัฒนาส่งผลให้กิจกรรมบางประเภทที่เกิดขึ้นในภายหลังจำเป็นต้องขยายตัวไปสู่พื้นที่ชานเมือง เนื่องจากขนาดของพื้นที่โล่งว่างในเมืองเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนา นอกจากนั้นนโยบายแก้ไขปัญหาคอขวดและการควบคุมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในเมือง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งต้องการใช้พื้นที่มาก และก่อให้เกิดมลพิษต่อเมือง หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความต้องการใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น การขยายหรือย้ายสถานที่ราชการ เป็นต้น ผลจากการขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ชานเมือง ทำให้เกิดการอพยพของประชากรเข้ามาอยู่ในพื้นที่เหล่านี้มากขึ้น ทำให้ชุมชนขยายตัว มีกิจกรรมการค้าและบริการเพื่อตอบสนองแก่ประชากรในพื้นที่ เมื่อกระบวนการดังกล่าวมีพัฒนาการสูงขึ้นในที่สุดพื้นที่ชานเมืองซึ่งถูกรุกกล้าด้วยความเป็นเมืองก็จะกลายเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่

การปรับปรุงและขยายโครงข่ายคมนาคม เพื่อสนับสนุนบทบาทของเมือง ก็มีส่วนต่อการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง กล่าวคือ ทำให้พื้นที่ชานเมืองมีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับศูนย์กลางเดิมมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มความสามารถในการเข้าถึง และชักนำความเป็นเมืองเข้าสู่พื้นที่ชานเมืองนั้น ๆ การขยายตัวของเส้นทางคมนาคมไปยังชานเมืองช่วยเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับการพัฒนาเป็นบริเวณที่พักอาศัย เมื่อมีการคมนาคมระหว่างพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ชั้นในสะดวก การขยายตัวของที่อยู่อาศัยจะเข้าสู่เขตชานเมืองเพราะมีราคาที่ดินถูกกว่า สภาพแวดล้อมดีกว่า ดังนั้น การขยายตัวมักจะเกาะตัวตามแนวถนนและกระจายอยู่รอบ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจการค้า ร้านค้า สถานที่ทำงาน และสถานศึกษา

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการกลายเป็นเมืองในพื้นที่ชานเมือง อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ (มานพ พงศ์ทัต, 2527 ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527 และ เสน่ห์ ญาณสาร, 2539) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- การเพิ่มขึ้นของประชากรเมืองในอัตราที่รวดเร็ว อันเป็นผลจากการพัฒนาในระดับประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทและเมือง เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชากรเข้าสู่เมือง จนเกินความสามารถที่จะรองรับได้ เกิดความแออัด ความเสื่อมโทรมภายในตัวเมือง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาที่อยู่อาศัย ใจผู้ร่ำรวยและปัญหาอื่น ๆ ในเมือง ทำให้ประชากรที่อยู่อาศัยในเมืองบางส่วนโดยเฉพาะผู้มีฐานะปานกลางหรือค่อนข้างดีย้ายออกไปอาศัยอยู่นอกเมือง จึงเกิดการขยายตัวของเมืองออกสู่เขตพื้นที่รอบนอกกลายเป็นลักษณะชุมชนแบบชานเมืองขึ้น

- ความเหมาะสมของเขตพื้นที่รอบนอก ได้แก่ การมีพื้นที่ว่าง และเส้นทางคมนาคม ซึ่งแต่เดิมมีเพื่อเชื่อมโยงชุมชนเมืองหลักกับชุมชนเมืองรอบนอก เขตพื้นที่รอบนอกดังกล่าวจึงเหมาะสมแก่การรองรับกิจกรรม ที่อยู่อาศัย การผลิต การให้บริการสำหรับประชากรที่ขยายตัวออกมา เกิดตลาดขนาดใหญ่ขึ้น เกิดโอกาสและความเหมาะสมในการผลิตและการลงทุนของภาคเอกชน

- นโยบายและการบริหารของรัฐในด้านการพัฒนาเมือง ถือได้ว่าเป็นแรงเสริมให้เกิดการขยายตัวออกสู่ชานเมือง เนื่องจากไม่มีการวางแผนพัฒนารองรับเกี่ยวกับขนาดและการขยายตัวของเมือง รวมทั้งการผลักดันอุตสาหกรรมซึ่งเป็นแหล่งงานของประชากรให้ตั้งในเขตชานเมือง

- กระบวนการพัฒนาเมือง และการให้บริการของรัฐแก่ประชากร ตลอดจนการควบคุมดูแลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ขาดแคลนทรัพยากร ปัญหาทางด้านการบริหารและการจัดการ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเคลื่อนย้ายสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไปสู่เขตชานเมือง เช่น การจัดตั้งสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หรือหน่วยงานของรัฐ การเคลื่อนย้ายและการขยายตัวของแหล่งจ้างงานในเขตชานเมือง เช่น การสร้างศูนย์การค้า อาคารสำนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรม ฯลฯ และการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยแก่ประชาชนในเขตชานเมือง ทั้งโดยภาครัฐและเอกชน ทำให้มีคนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากขึ้น จนในที่สุดพื้นที่ชานเมืองก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นชุมชนแบบเมือง

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน

มหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และ ส่งเสริมการเติบโตของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในบริเวณโดยรอบสถาบัน การที่มหาวิทยาลัยไปตั้งใน ชุมชนใด ย่อมจะมีความสัมพันธ์และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณนั้น ๆ ดังพระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันเปิดงานวันประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับการพัฒนาภาคเหนือ เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. . 2531

ความว่า “เมื่อมีมหาวิทยาลัยแล้วก็จะมีคณาจารย์ นักศึกษา และการบริการต่าง ๆ จะตามออกมาเป็น การสร้างงานได้ทั่วถึง ไม่เฉพาะอาจารย์กับนักศึกษาเท่านั้น ผู้อื่นที่อยู่โดยรอบก็จะได้ประโยชน์ด้วย เมื่อคนมาอยู่ก็ต้องมีอาหาร มีสิ่งบริการต่าง ๆ หนังสือ และข้าวของต่าง ๆ” จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัย จะพึงพาอาศัยชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ในเรื่องของสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจะ ทำให้ชุมชนโดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น เกิดความต้องการที่อยู่อาศัยแบบต่าง ๆ รวมถึง ความ ต้องการสินค้าและบริการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน ทำให้เกิดการก่อตัวของพื้นที่เมือง (Urban area) และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่จะ ได้รับจากการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ยังสามารถสร้างแรงดึงดูดประชากรซึ่งไม่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาเข้ามายังพื้นที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย (Dober, 1963)

มหาวิทยาลัยเป็นองค์ประกอบทางกายภาพอย่างหนึ่งของเมืองที่มีผลต่อการเจริญเติบโต อาจทำให้เมืองเกิดการเติบโตมากเกินไป มีความแออัด คับแคบ และเกิดความสับสนไม่เป็นระเบียบได้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของมหาวิทยาลัยที่มีต่อเมือง แม้ว่ามหาวิทยาลัยจะตั้งอยู่ห่างจาก เมืองก็ตาม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยที่อยู่ห่างจากเมืองมักมีปัญหากับวิถีชีวิตของ นักศึกษา เช่น การเดินทางเข้าไปยังศูนย์กลางที่ใกล้ที่สุด ดังนั้น บริเวณโดยรอบของมหาวิทยาลัย จึง ควรมีความยืดหยุ่นในการให้บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรมหาวิทยาลัยที่มากพอ (Briggs, 1967) ซึ่งผลจากการก่อตัวของชุมชนโดยรอบที่ทำหน้าที่ให้บริการพื้นฐานแก่มหาวิทยาลัย นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการขยายตัวของพื้นที่เมืองในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่นอกเมือง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทิศทางการขยายตัวของเมืองนั้น ๆ ดังคำอธิบาย เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของมหาวิทยาลัยของ โรเบิร์ต อี. ไพรซ์ ซึ่งกล่าวไว้ใน Turning the University Around ว่า เมื่อมหาวิทยาลัยได้มีความเคลื่อนไหวออกจากใจกลางกรุงไปสู่นอกเมือง ในไม่ช้าเมืองก็ จะขยายตัวไปทันกับสถาบันการศึกษา ทำให้บริเวณรอบ ๆ สถาบันนั้นประสบกับกระบวนการขยายตัว ของเมืองอย่างรวดเร็ว ต่อจากนั้นสถาบันอื่น ๆ ก็จะเริ่มย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้ (จอร์จ แนช, 2516)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) การศึกษาวิจัยในประเทศไทย

ศุทธิณี ดนตรี (2524)

ศึกษาลำดับความสำคัญของเทศบาลในภาคเหนือ โดยวิเคราะห์ชุมชนในระดับเทศบาล 24 แห่ง จากผลการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองพิษณุโลกมีฐานะเป็นเมืองเอกของภาคเหนือ โดยจะมีบทบาทความสำคัญในระดับรองลงมาจากเชียงใหม่

เบญจวรรณ อารีสมาน (2526)

ศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อการพัฒนาภาค ทั้งนี้ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับมหาวิทยาลัยพบว่า มหาวิทยาลัยได้รับสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ แรงงาน ตลอดจนที่อยู่อาศัยจากเมือง ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการเสริมสร้างความเจริญให้กับเมืองในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นสถาบันทางวิชาการ สถานที่ทำงาน และให้บริการสาธารณะทางการแพทย์ การศึกษา ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยและชุมชนเมืองมีความสัมพันธ์โดยตรงด้านการใช้ที่ดิน การคมนาคม ซึ่งอาจสรุปได้ว่าชุมชนเมืองและมหาวิทยาลัยเป็นชุมชนเดียวกัน

สายชล สวามิภักดิ์ (2528)

ศึกษาถึงผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต่อการเติบโตของชุมชนเมืองปัตตานี พบว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนเมือง โดยก่อให้เกิดผลต่อการจ้างงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของการค้าและบริการ ในปริมาณเกือบทวีคูณ และส่งผลต่อการขยายตัวของประชากรเมืองจากการอพยพเข้า รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินและบริการสาธารณะบางประการของชุมชนเมืองปัตตานี อีกด้วย

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2529)

ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของเมืองในประเทศไทย โดยศึกษาเมืองในระดับเทศบาลของประเทศไทยทั้งหมด 124 แห่ง พบว่าเทศบาลเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองที่มีบทบาทเด่นแบบหลากหลาย โดยสามารถสรุปบทบาทของเมืองพิษณุโลกที่ได้จากผลการศึกษาได้ดังนี้

บทบาทหน้าที่พิเศษเฉพาะ (บทบาทอันดับ 1)

- ศูนย์กลางการบริการ

บทบาทหน้าที่ทั่วไป (บทบาทอันดับรอง)

- ศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิต
- ศูนย์กลางการค้า
- ศูนย์กลางสาธารณูปโภค
- ศูนย์กลางการเงินและการธนาคาร
- ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง

กฤษณพงศ์ กีรติกร (2532)

ศึกษาความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏชัดว่า นักเรียนในส่วนภูมิภาคมีความต้องการที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ค่อนข้างสูงมาก โดยส่วนใหญ่ต้องการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และประมาณครึ่งหนึ่ง ต้องการเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคของตน

ภัทรินทร์ หงษ์ทอง (2532)

ศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางวางแผนพัฒนาพื้นที่ อันเนื่องมาจากการขยายตัวของ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา ชุมชนบางชั้น อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาของพื้นที่ได้แก่ มลภาวะจากอุตสาหกรรม การเดินทางและการข้ามถนน สาธารณูปโภค และการหาซื้อสิ่งของไม่ได้ตามต้องการ ทั้งนี้ นักศึกษา บุคลากร และประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นว่าสถาบันการศึกษาส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

มนัส สุวรรณ และประหยัด ปานดี (2532)

ศึกษาถึงการกำหนดจุดที่ตั้งมหาวิทยาลัยที่เหมาะสม เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค พบว่า จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีคะแนนจากการวิเคราะห์ ความเหมาะสมมากที่สุดใภูมิภาคเหนือตอนล่าง จึงควรได้รับการสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา เนื่องจากสามารถเดินทางติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ โดยรอบได้สะดวก

พีรพล จันทพวรรณ (2535)

ศึกษาอิทธิพลของศูนย์ราชการที่มีต่อการใช้ที่ดิน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองพิษณุโลกและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง พบว่า แนวโน้มของสถานที่ราชการที่ออกไปตั้งอยู่บริเวณรอบ ๆ ชุมชนเมือง ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม กล่าวคือ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลง มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น มีการอพยพเข้าของประชากรนอกพื้นที่ และมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ทำให้ชุมชนชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลง มีรูปแบบของการอยู่อาศัยแบบชุมชนเมืองมากขึ้น

ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จะพบได้บริเวณพื้นที่รอบ ๆ ชุมชนเมือง เช่น บริเวณมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ ส่วนหนองอ้อ กิโลเมตรที่ 12 บนเส้นทางพิษณุโลก – นครสวรรค์ เป็นต้น

กชกร สุมลพิชิต (2538)

ศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการค้าและบริการในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก พบว่า ย่านการค้าที่ปรากฏในเมืองพิษณุโลก มีรูปแบบสัมพันธ์กับเส้นทางคมนาคม ทั้งที่เป็นถนนหลักในเมืองและเส้นทางสำคัญที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และมีการเกิดศูนย์กลางขึ้นตามเส้นทางเหล่านี้ ทำให้สรุปได้ว่ารูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการค้าและบริการในเมืองพิษณุโลกสอดคล้องกับทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (MULTIPLE NUCLEI THEORY)

ชลนิชา สาระพล (2540)

ศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองโดยรอบมหาวิทยาลัยสุรนารี พบว่า หลังจากมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยเกิดย่านการค้าขึ้นบริเวณหน้ามหาวิทยาลัย ขยายตัวเป็นแนวยาวตามถนนมหาวิทยาลัย ชุมชนมีการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยมากขึ้น โดยเกิดขึ้นควบคู่กับย่านพาณิชยกรรม และเกิดการจัดสรรที่ดินควบคู่กับการสร้างบ้านจัดสรร ซึ่งส่งผลให้ชุมชนบริเวณนี้กลายเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่

2) การศึกษาวิจัยในต่างประเทศ

Mayer (1959)

ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเมืองต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา พบว่า รูปแบบของเมืองรวมถึงลักษณะทางกายภาพของเมืองเปลี่ยนไปเพราะการสร้างทางหลวงส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเมือง เนื่องจากการมีระบบคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย ทำให้เนื้อเมืองขยายตัวแผ่กว้างอย่างรวดเร็ว

Mark Brownrigg (1974)

ศึกษาผลกระทบของมหาวิทยาลัยสเตอร์ลิง เมืองเอดินเบิร์ก ประเทศสกอตต์แลนด์ ต่อการจ้างงานในท้องถิ่น โดยใช้ Employment Multiplier Model และสมมติให้รูปแบบการใช้จ่ายของนักศึกษาที่มีผลต่ออาหารและเครื่องดื่ม การก่อสร้าง ก๊าซ ไฟฟ้า น้ำประปา การคมนาคมขนส่งและ

การสื่อสาร การค้าปลีก บริการต่าง ๆ และการบริหาร ผลจากการศึกษาพบว่า ค่า Multiplier ของประชากรสถาบันเท่ากับ 1.16

J. A. Lewis (1988)

ประเมินผลกระทบของสถาบันการศึกษาในเมืองวูลเวอแฮมตัน ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นพบว่า สถาบันสร้างผลกระทบในลักษณะเฉพาะ เช่น ผลจากรายได้และการใช้จ่ายของนักศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นในบริเวณรอบ ๆ สถาบัน ส่งผลโดยตรง (Direct Effect) ต่อการจ้างงานของสถาบันทั้งสิ้น 1,331 คน ก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 12.57 ล้านดอลลาร์ต่อปี นอกจากนี้ยังส่งผลทางอ้อม (Indirect Effect) จากการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของนักศึกษา ต่อการจ้างงานภายนอก 596 คน และก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 6.8 ล้านดอลลาร์ต่อปี

2.5 สรุปแนวความคิด

การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง (Suburbanization) เป็นผลสืบเนื่องมาจากรูปแบบการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมือง เนื่องจากเมืองมีวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่ง ดาร์วิน ถวิลพิพัฒน์กุล (2539) ได้กล่าวถึงกระบวนการเป็นเมือง (Urbanization) ที่จะแสดงให้เห็นโดยความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนทางด้านการผลิต การบริโภค การกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพของชุมชน ซึ่งปรากฏในรูปของกลุ่มอาคารที่ค่อนข้างถาวรและอยู่รวมกันอย่างแออัด ขนาดและรูปร่างของเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่อธิบายถึงรูปแบบการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมือง ซึ่งเกิดจากการแยกย่อย (Differentiation) และการผสมผสาน (Integration) ของโครงสร้างและหน้าที่ที่ซับซ้อนตามระดับความเป็นเมือง ที่ได้ถ่ายทอดลงบนพื้นที่เมืองในรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างประเภทต่าง ๆ

เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานเกิดขึ้นในระยะแรก แรงสู่ศูนย์กลาง (Centripetal forces) ส่งผลให้การตั้งถิ่นฐานเกาะกลุ่มและกระจุกตัวในพื้นที่ศูนย์กลางเมือง เพื่อการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) เมื่อเมืองมีพัฒนาการมากขึ้น มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมติดต่อและการสื่อสาร เพื่อเสริมศักยภาพในการบริการประชากรเมือง และขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของชุมชนเมือง โครงข่ายคมนาคมและการติดต่อสื่อสารทำให้เมืองมีความสัมพันธ์กับพื้นที่รอบนอกมากขึ้น ขณะที่แรงสู่ศูนย์กลางเริ่มส่งผลให้พื้นที่ศูนย์กลางเมืองมีความแออัด บทบาทและหน้าที่ที่หลากหลายของเมือง ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ในบริเวณชานเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าว (Centrifugal forces) เนื่องจากชานเมืองมีที่ดินราคาถูก สภาพแวดล้อมดี และมักเป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่โล่งว่าง ทำให้มีโอกาสพัฒนาเป็นเมืองได้ง่ายกว่าพื้นที่ศูนย์กลางเมือง ซึ่งมีความ

เข้มข้นของการใช้ที่ดินสูง และมีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง (Built-up area) อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้รูปแบบการใช้ที่ดินและการขยายตัวบริเวณชานเมืองมักเกิดขึ้นโดยมีแรงหนีศูนย์กลาง (Centrifugal forces) เป็นตัวกำหนด โดยมีโครงข่ายคมนาคมและความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชานเมืองเป็นปัจจัยสนับสนุน

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชานเมือง อาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจากศูนย์กลางเมืองตามแนวเส้นทางคมนาคม หรือเว้นว่างในบางบริเวณระหว่างเมืองและชุมชนชานเมืองก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชานเมืองซึ่งมีแรงหนีศูนย์กลาง (Centrifugal forces) เป็นปัจจัยผลักดัน จะถูกพิจารณาจากความเหมาะสมของเขตพื้นที่รอบนอก เพื่อกำหนดรูปแบบและลักษณะการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ชัชณี วายลี (ม.ป.ป.) (อ้างถึงใน ภาสมา สุทธิพงศ์, 2536) ได้อธิบายว่า การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง (Suburbanization) มักเริ่มต้นจากการขยายตัวของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้สูง ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่ง Bertaud (1994) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการชักจูงให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมการใช้ที่ดินอื่น ๆ ที่ไม่ต้องการแบกรับปัญหาราคาที่ดินในเมืองให้ขยายตัวตามออกมา ทั้งนี้ ปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง นอกจากปัจจัยด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม สถาบัน และการเมืองแล้วยังเป็นผลจากปัจจัยด้านพฤติกรรมอีกด้วย

การขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง สามารถพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการขยายตัวของชุมชนเมือง ซึ่งมักปรากฏให้เห็นในรูปของการขยายตัวตามแนวเส้นทางคมนาคม (Ribbon growth) และการขยายตัวจากกิจกรรมหรือปัจจัยเฉพาะในพื้นที่ชานเมือง เช่นการเกิดขึ้นของสถาบัน แหล่งจ้างงาน ซึ่งเป็นศูนย์กลางรอง (Sub-center) ของเมืองที่มีบทบาทหน้าที่เฉพาะด้าน การเกิดขึ้นของศูนย์กลางย่อยดังกล่าว จะมีผลต่อขนาดและรูปร่างของเมืองเนื่องจากสามารถสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการขยายตัวตามแนวเส้นทางคมนาคม มายังศูนย์กลางย่อยนั้น ๆ ได้

สำหรับพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก ซึ่งได้รับผลกระทบจากบทบาททางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองพิษณุโลก ตามนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค และนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงสู่ภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการพัฒนาาระบบถนนและก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้รูปแบบและทิศทางการขยายตัวของเมืองพิษณุโลกเปลี่ยนแปลงไป จากชุมชนเดิมที่มีศูนย์กลางเดียวบริเวณริมแม่น้ำน่าน เมื่อมีการก่อสร้างสถานที่ราชการขนาดใหญ่ในพื้นที่ชานเมือง จึงทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในบริเวณรอบนอกมากขึ้น ลักษณะการขยายตัวดังกล่าวสอดคล้องกับแบบจำลองการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีหลายศูนย์กลาง แต่มีความแตกต่างของ

การใช้ที่ดินบางประเภทเมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลอง เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาเมืองในประเทศไทยกับต่างประเทศมีความแตกต่างกัน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก” จึงได้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่ชานเมือง ประกอบกับแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมอันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการรองรับการขยายตัวของพื้นที่ศูนย์กลางขนาดรองของชุมชนเมืองในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

สภาพชุมชนเมืองพิษณุโลก

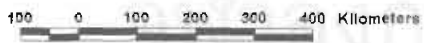
การศึกษาสภาพชุมชนเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วย การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ประชากร และบทบาทความสำคัญของจังหวัดพิษณุโลก กับกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง 8 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี และพิษณุโลก การศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคม ประชากร การใช้ที่ดิน บทบาทความสำคัญ และการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก

3.1 จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 14 องศา 56 ลิปดาเหนือ ถึง 18 องศา 15 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 99 องศา 3 ลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับภาคเหนือตอนบน ภาคกลางและภาคอีสาน ภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี รวม 8 จังหวัด (แผนที่ที่ 3.1) มีพื้นที่รวมประมาณ 42 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 40 ของภาคเหนือ จังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ประมาณ 12,666 ตารางกิโลเมตร จังหวัดที่มีพื้นที่น้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดพิจิตร มีพื้นที่ประมาณ 4,531 ตารางกิโลเมตร ส่วนจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ประมาณ 10,746 ตารางกิโลเมตร (6,759,909 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 2 ของประเทศ ร้อยละ 15.9 ของภาคเหนือตอนล่าง และร้อยละ 6.3 ของภาคเหนือ

จังหวัดพิษณุโลกตั้งอยู่กึ่งกลางค่อนไปทางด้านเหนือของภาคเหนือตอนล่าง ระหว่างละติจูดที่ 16 องศา 31 ลิปดาเหนือ ถึง 17 องศา 45 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 99 องศา 52 ลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 5 ลิปดาตะวันออก (แผนที่ที่ 3.2) สูงจากระดับน้ำทะเล 45.359 เมตร ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ ฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 377 กิโลเมตร (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2540) มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ จดจังหวัดอุตรดิตถ์ และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ฐานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพินนุโลก

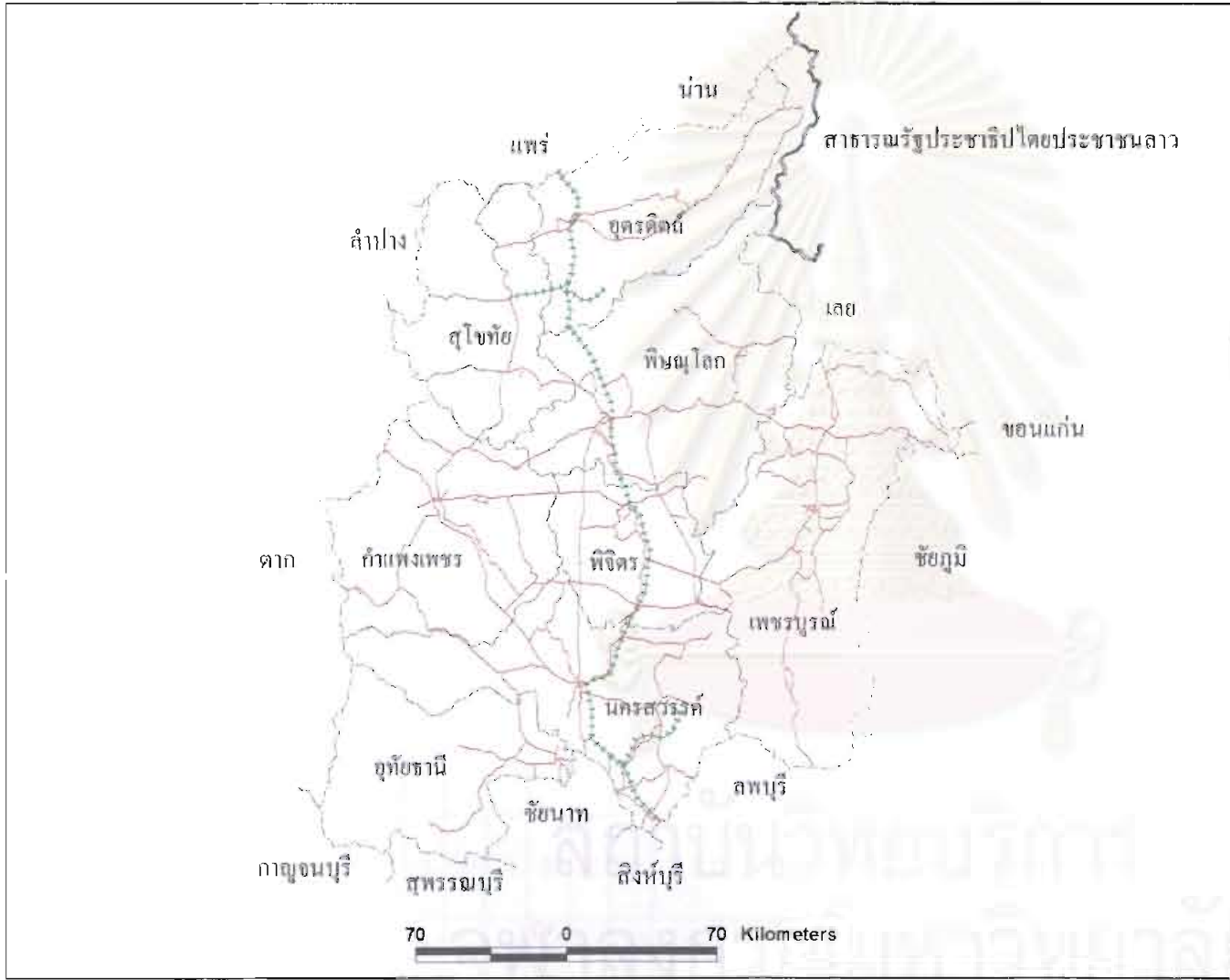

แผนที่ที่ 3.1

แสดง ภาคเหนือตอนล่าง

สัญลักษณ์

- อุทัยธานี
- อุตรดิตถ์
- ตูยโขทัย
- พินนุโลก
- พิษิตร์
- เพชรบูรณ์
- นครสวรรค์
- กำแพงเพชร

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ฐานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 3.2

แสดง กลุ่มจังหวัด ในภาคเหนือตอนล่าง

สัญลักษณ์

- ถนน
- ทางรถไฟ

ทิศตะวันออก	จดจังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดเลย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร
ทิศใต้	จดจังหวัดพิจิตร

3.1.1 การแบ่งเขตการปกครอง

ภาคเหนือตอนล่างแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 8 จังหวัด 83 อำเภอ 730 ตำบล และ 7,019 หมู่บ้าน และมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น เทศบาลนครจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครนครสวรรค์ และเทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลเมือง 12 แห่ง เทศบาลตำบล 101 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 659 แห่ง (ตารางที่ 3.1) ส่วนจังหวัดพิษณุโลก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 93 ตำบล 882 หมู่บ้าน 1 เทศบาลนคร 12 เทศบาลตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 90 องค์การบริหารส่วนตำบล ดังข้อมูลตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางการปกครองภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542

จังหวัด	พื้นที่		รูปแบบการปกครอง						
	ตร.กม.	ร้อยละ	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล นคร	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.
อุดรดิตถ์	7,838.592	11.64	9	67	533	-	2	14	63
กำแพงเพชร	8,607.490	12.79	9 / 2	78	851	-	1	11	75
เพชรบูรณ์	12,668.416	18.82	11	117	1,228	-	2	14	110
สุโขทัย	6,596.092	9.80	9	86	760	-	2	11	77
พิษณุโลก	10,745.61	15.96	9	93	882	1	-	12	90
พิจิตร	4,531.014	6.73	8 / 3	89	818	-	3	15	81
นครสวรรค์	9,597.677	14.26	13 / 2	130	1,313	1	1	15	125
อุทัยธานี	6,730.246	10.00	8	70	584	-	1	9	38
รวม	67,315.14	100.00	83	730	7,019	2	12	101	659

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2542

จังหวัดพิษณุโลกมีชุมชนเมืองทั้งสิ้น 13 แห่ง แต่ละชุมชนจะมีหน้าที่ในการบริการทางเศรษฐกิจและสังคมตามลำดับขีดความสามารถ และมีขอบเขตอิทธิพลของพื้นที่บริการมากน้อยตามระดับความเป็นศูนย์กลางเมือง ซึ่งกองวิจัย กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย (2539) (อ้างถึงในบริษัทเอ็นไวรอนเมนทอล แคร่ เซ็นเตอร์ จำกัด และบริษัท สยามเทค กรุ๊ป จำกัด, 2539) ได้ศึกษาการ

จัดลำดับชุมชนศูนย์กลางต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลก และกำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชนเมืองแต่ละแห่งในจังหวัดพิษณุโลกเป็น 4 ระดับ ตามบทบาทหน้าที่และระดับความสำคัญ ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.2 แสดงการแบ่งเขตการปกครองจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2542

เขตการปกครอง	พื้นที่		รูปแบบการปกครอง				
	ตร.กม.	ร้อยละ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลนคร	เทศบาลตำบล	อบต.
เมืองพิษณุโลก	663.70	6.18	20	148	1	1	19
บางกระทุ่ม	372.48	3.47	9	86	-	2	7
บางระกำ	945.43	8.80	11	112	-	2	11
ชาติตระการ	1,631.03	15.18	6	64	-	1	6
นครไทย	2,419.03	22.51	11	126	-	1	11
พรหมพิราม	875.66	8.15	12	106	-	2	12
วังทอง	1,797.49	16.73	11	122	-	1	11
เนินมะปราง	1,130.36	10.52	7	61	-	1	7
วัดโบสถ์	910.1	8.47	6	57	-	1	6
รวม	10745.61	100.00	93	882	1	12	90

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2542

ชุมชนซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ได้แก่ เทศบาลนครพิษณุโลก มีความสำคัญและบทบาทในการพัฒนา คือ เป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 และเมืองหลักหรือศูนย์กลางระดับภาค ทำหน้าที่เป็นชุมชนศูนย์กลางของจังหวัดและเมืองหลักของการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง ในด้านการบริหารปกครอง เศรษฐกิจสังคม และการคมนาคมขนส่ง โดยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการระดับภาค และระดับจังหวัด เป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมทางถนน ทางรถไฟ และทางอากาศ มีเส้นทางเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวก

ชุมชนเมืองพิษณุโลกจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2458 โดยประกาศเป็นสุขาภิบาลเมืองพิษณุโลก ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 จึงได้ประกาศยกเลิกสุขาภิบาลและจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองพิษณุโลก มีพื้นที่ 5.85 ตารางกิโลเมตร ต่อมา ในปี พ.ศ. 2512 ได้ประกาศขยายเขตเทศบาลออกเป็น 18.26 ตารางกิโลเมตร และในปี พ.ศ. 2542 เทศบาลเมืองพิษณุโลกได้ยกฐานะเป็นเทศบาลนครพิษณุโลก (ตารางที่ 3.4)

ชุมชนเมืองพิษณุโลกประกาศเขตผังเมืองรวมครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 โดยมีพื้นที่ประมาณ 54.78 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 ได้ประกาศขยายพื้นที่ในเขตผังเมืองเป็น 171.74 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามประกาศผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ออกความตามกฎกระทรวงฉบับที่ 419 พ.ศ. 2542

ตารางที่ 3.3 แสดงการจัดลำดับชุมชนศูนย์กลางและบทบาทหน้าที่ของชุมชนศูนย์กลางในจังหวัดพิษณุโลก

ลำดับ	ชุมชน	บทบาทหน้าที่	ระดับความสำคัญ
1	เทศบาลนครพิษณุโลก	การบริหารและการปกครอง การบริการทางการเงินการธนาคาร การบริการเพื่อการท่องเที่ยว การศึกษาและการสาธารณสุข การสาธารณสุขโรคสาธารณสุขการ การคมนาคมขนส่งและโทรคมนาคม	จังหวัดและเมืองหลัก ในการพัฒนาภาค
2	เทศบาลตำบลวังทอง เทศบาลตำบลบางระกำ เทศบาลตำบลนครไทย เทศบาลตำบลบางกระทุ่ม เทศบาลตำบลวังงิ้ว	ซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร การค้าและการบริการ อุตสาหกรรมกรรมการเกษตร การศึกษาและการสาธารณสุข	อำเภอและพื้นที่ ใกล้เคียง
3	เทศบาลตำบลพรหมพิราม เทศบาลตำบลเนินมะปราง เทศบาลตำบลวัดโบสถ์ เทศบาลตำบลป่าแดง	การค้าและการบริการ บริการทางสังคม บริการทางการเกษตร การศึกษาและการสาธารณสุข	ภายในอำเภอ และชุมชน
4	เทศบาลตำบลเนินกุ่ม เทศบาลตำบลบ้านใหม่ เทศบาลตำบลปลักแรด	การค้าและการบริการ บริการทางสังคม บริการทางการเกษตร การศึกษาและการสาธารณสุข	ภายในชุมชน และชนบท

ที่มา : บริษัทเอ็นไวรอนเมนทอล แคร่ เซ็นเตอร์ จำกัด และบริษัท สยามเทค กรุ๊ป จำกัด, 2539

หมายเหตุ : เทศบาลตำบลยกฐานะเมื่อปี พ.ศ. 2541

เทศบาลนครพิษณุโลกยกฐานะเมื่อปี พ.ศ. 2542

ตารางที่ 3.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารของเมืองพิษณุโลก

พ.ศ.	ความเปลี่ยนแปลง	พื้นที่ (ตร.กม.)
2458	ประกาศจัดตั้งสุขาภิบาลเมืองพิษณุโลก	ไม่มีข้อมูล
2478	ประกาศเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก	5.85
2512	ประกาศขยายเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก	18.26
2542	ยกฐานะจากเทศบาลเมืองเป็นเทศบาลนครพิษณุโลก	18.26

ที่มา : เทศบาลนครพิษณุโลก

3.1.2 สภาพภูมิประเทศ

ภาคเหนือตอนล่างมีสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ประมาณ 13.5 ล้านไร่ โดยเฉพาะในพื้นที่ตอนกลางของภาค ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง และป่าสัก เกิดจากการทับถมของตะกอนซึ่งแม่น้ำพัดมา มีอาณาเขตกว้างต่อเนื่องในหลายจังหวัด ตั้งแต่ อุดรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร จนถึงอุทัยธานี ที่ราบลุ่มดังกล่าวเป็นแหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ พื้นที่ตอนบนของภาคบริเวณจังหวัดอุดรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และกำแพงเพชรเป็นแนวเทือกเขาที่ต่อเนื่องมาจากภาคเหนือตอนบน โอบล้อมทั้งสองฝั่งของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (แผนที่ที่ 3.3) ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลกสามารถแยกออกได้เป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณทางตอนเหนือและตอนกลางเป็นเขตที่ราบสูง ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเขตภูเขาสูง มีเขตที่ราบหุบเขาซึ่งมีดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณหุบเขาชาติตระการและนครไทย ส่วนบริเวณพื้นที่ทางตอนใต้เป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำน่านและแม่น้ำยม ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอพรมพิราม อำเภอบางระกำ อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอบางกระทุ่ม และพื้นที่บางส่วนของด้านตะวันตกของอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง

3.1.3 โครงข่ายคมนาคม

3.1.3.1 ระบบถนน

ภาคเหนือตอนล่างมีระบบคมนาคมขนส่งซึ่งสามารถติดต่อได้ในหลายรูปแบบ ทั้งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ ปัจจุบันรูปแบบการคมนาคมที่มีบทบาทมากที่สุดคือ รถยนต์ ซึ่งภาคเหนือตอนล่างมีถนนเชื่อมต่อทุกจังหวัดและยังสามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างสะดวก โดยมีโครงข่ายถนนและเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของภาคคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ซึ่งเชื่อมโยงกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือในแนวเหนือ - ใต้ เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญที่สุดของภาค และปัจจุบันได้รับการปรับปรุงและขยายช่องทางจราจรเป็น 4 ช่องจราจรตลอดสาย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่างและภาคเหนือตอนบน เส้นทางคมนาคมที่สำคัญอีกเส้น ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ซึ่งเป็นเส้นทางที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่จังหวัดสิงห์บุรี คู่ขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางด้านตะวันออก รวมทั้งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่างในแนวตะวันตก-ตะวันออก

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ราบเมือง
ด้านตะวันตกเมืองได้ของเมืองพินนาคอก

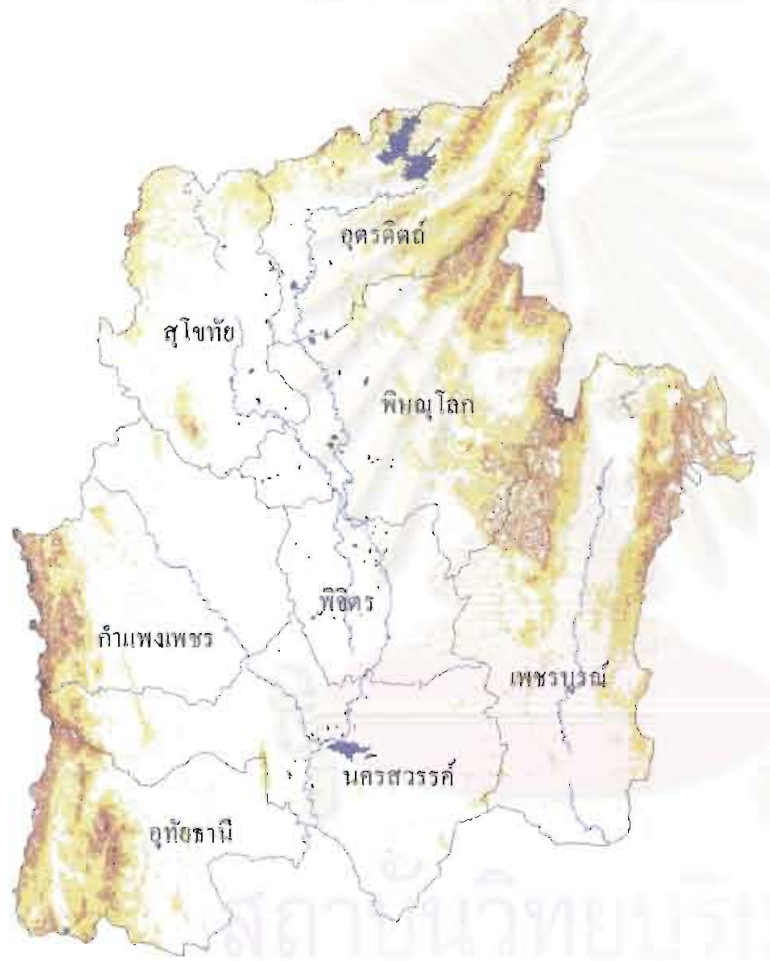

แผนที่ที่ 3.3

แหล่ง ลักษณะภูมิประเทศภาคเหนือตอนล่าง

สัญลักษณ์

- เส้นชั้นความสูง
- 100 - 300 เมตร
- 301 - 600 เมตร
- 601 - 900 เมตร
- 901 - 1300 เมตร
- 1301 - 2100 เมตร
- แม่น้ำสายหลัก
- แหล่งน้ำ

และเชื่อมโยงภาคเหนือตอนล่างกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดนครสวรรค์กับพิษณุโลก ปัจจุบันกำลังเร่งขยายผิวจราจรเป็น 4 ช่องทางให้แล้วเสร็จตลอดสาย เพื่อให้การเดินทางสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น (แผนที่ 3.4)

โครงข่ายถนนที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลกคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 จากจังหวัดสุโขทัยซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของเมืองผ่านตัวเมืองพิษณุโลกไปทางตะวันออกเฉียง ติดต่อกับอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ส่วนทางใต้มีถนนสายสำคัญสองสาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (อินทบุรี – เด่นชัย) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (นครสวรรค์ – พิษณุโลก) (แผนที่ที่ 3.5) ความได้เปรียบจากการเป็นจุดตัดของถนนสายสำคัญระหว่างภาคดังกล่าว ทำให้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาจังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางสี่แยกอินโดจีน และเป็นแกนหลักในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

3.1.3.2 การคมนาคมทางรถไฟ

ในอดีตทางรถไฟเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เนื่องจากระบบโครงข่ายถนนยังไม่ได้มีการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองดั้งเดิมในภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่มักตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับแม่น้ำและทางรถไฟ จังหวัดพิษณุโลกมีขบวนรถโดยสารผ่านขึ้น – ล่อง รวมวันละ 38 ขบวน และมีขบวนรถสปริงเตอร์เดินทางไป – กลับวันละ 4 ขบวน นอกจากนี้ ยังมีขบวนรถสินค้าอีกวันละ 14 ขบวน เส้นทางรถไฟผ่านจังหวัดพิษณุโลกในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอวัดโบสถ์ และอำเภอพรหมพิราม มีสถานีรถไฟที่สำคัญสองแห่ง คือ สถานีรถไฟพิษณุโลก อยู่ในตัวเมืองพิษณุโลกเป็นจุดรับส่งสินค้าและประชาชน และสถานีรถไฟบึงพระ ซึ่งอยู่ทางใต้ของตัวเมือง ซึ่งเป็นจุดขนถ่ายน้ำมันจากอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

3.1.3.3) การคมนาคมทางอากาศ

การคมนาคมทางอากาศมีความสำคัญต่อการเดินทางและการขนส่งในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถเดินทางได้รวดเร็ว ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีสนามบิน 5 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดนครสวรรค์ แต่มีสนามบินที่ใช้ในการพาณิชย์เพียงแห่งเดียว คือ ท่าอากาศยานพิษณุโลก ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมือง ให้บริการการคมนาคมขนส่งทางอากาศ โดยเครื่องบินขนาดกลาง โดยบริการเที่ยวบินในเส้นทางดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่สามเมือง
 ตำบลระโนดคอกอึ้งใต้ของเมืองพินนาค

แผนที่ที่ 3.4

แสดง เส้นทางคมนาคมในภาคเหนือตอนล่าง

สัญลักษณ์

- ถนน
- ทางรถไฟ
- เส้นชั้นความสูง
- 100 - 300
- 301 - 600
- 601 - 900
- 901 - 1300
- 1301 - 2100

40 0 40 80 120 Kilometers

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 3.5

แสดง ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดพิษณุโลก

สัญลักษณ์

----- เขตอำเภอ

..... ทางรถไฟ

———— ถนน

เส้นชั้นความสูง

100 - 400

401 - 700

701 - 1000

1001 - 1400

1401 - 2100

เมืองพิษณุโลก

20 0 20 40 Kilometers

สถาบันวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

- กรุงเทพฯ – พิษณุโลก วันละ 3 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – กรุงเทพฯ วันละ 3 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – ลำปาง วันละ 1 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – เชียงใหม่ วันละ 1 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – แม่สอด สัปดาห์ละ 4 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – น่าน สัปดาห์ละ 3 เที่ยวบิน
- พิษณุโลก – ตาก สัปดาห์ละ 4 เที่ยวบิน

3.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

3.1.4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่าง

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่างในปี พ.ศ. 2531 มีมูลค่ารวม 86,511.266 ล้านบาท โดย สาขาการค้าและบริการมีสัดส่วนสูงสุด มีมูลค่า 37,249.791 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 43.06 รองลงมาคือ สาขาเกษตรกรรม มีมูลค่า 33,350.020 ล้านบาท และสาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่า 15,911.455 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 38.55 และ 18.39 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.5) ส่วนปี พ.ศ. 2539 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง มีมูลค่ารวม 125,059.194 ล้านบาท สาขาการค้าและบริการ ยังคงมีสัดส่วนสูงสุด มีมูลค่า 59,549.340 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.62 รองลงมาคือ สาขาเกษตรกรรม มีมูลค่า 33,668.703 ล้านบาท และสาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่า 31,841.151 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 26.92 และ 25.46 ตามลำดับ ภาคเหนือตอนล่างมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 ร้อยละ 4.71

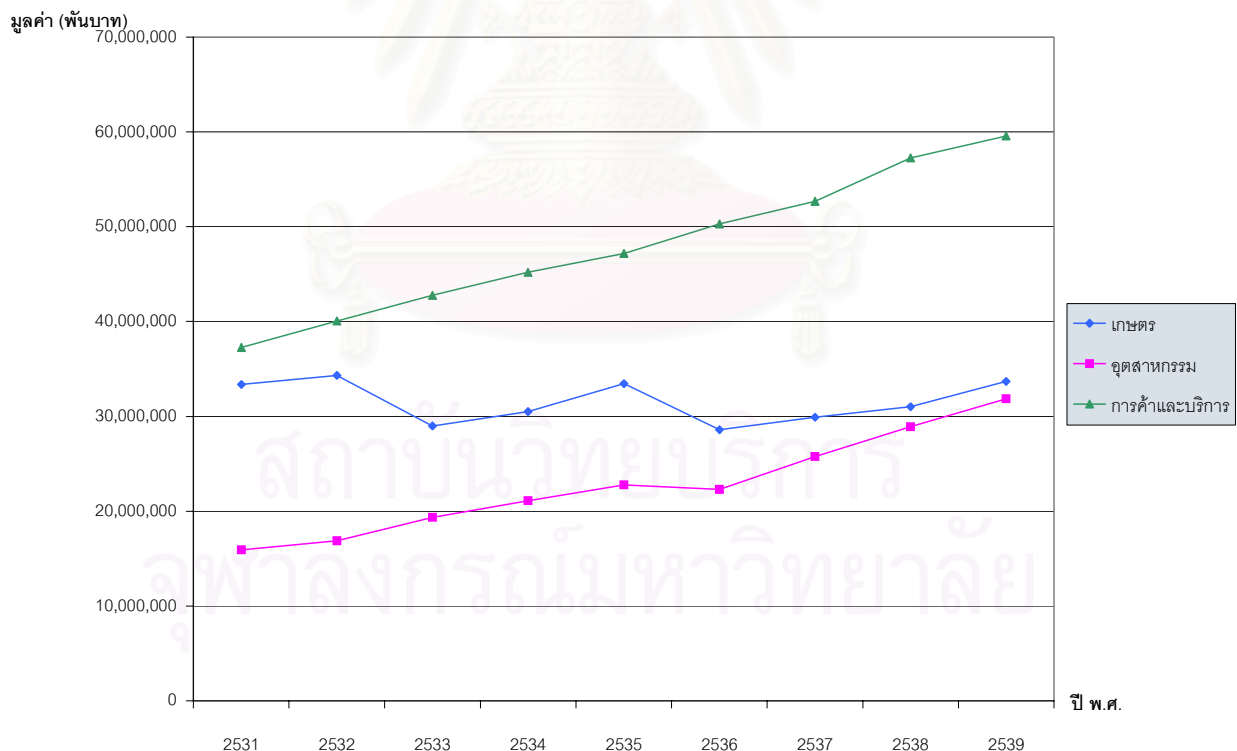
ตารางที่ 3.5 แสดงสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2531 – 2539 (หน่วย : พันบาท)

พ.ศ.	เกษตร	ร้อยละ	อุตสาหกรรม	ร้อยละ	การค้าและบริการ	ร้อยละ	รวม
2531	33,350,020	38.55	15,911,455	18.39	37,249,791	43.06	86,511,266
2532	34,337,992	37.62	16,869,211	18.48	40,060,360	43.89	91,267,563
2533	28,985,748	31.83	19,338,467	21.23	42,753,181	46.94	91,077,396
2534	30,518,578	31.51	21,119,331	21.81	45,206,840	46.68	96,844,749
2535	33,428,720	32.33	22,787,166	22.04	47,175,681	45.63	103,391,567
2536	28,602,135	28.26	22,301,470	22.03	50,307,434	49.71	101,211,039
2537	29,914,891	27.60	25,774,803	23.78	52,682,912	48.61	108,372,606
2538	31,011,147	26.47	28,922,218	24.68	57,241,069	48.85	117,174,434
2539	33,668,703	26.92	31,841,151	25.46	59,549,340	47.62	125,059,194

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงรายสาขาจากปี พ.ศ. 2531 – 2539 (ตารางที่ 3.6 และแผนภูมิที่ 3.1) พบว่า สาขาการค้าและบริการมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) เพิ่มขึ้นมากที่สุด มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 22,299.549 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 57.85 จากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม และสาขาเกษตรกรรมมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 318.683 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.83 จากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงกับผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2531 (Relative change) พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.11 จากผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2531 และสาขาเกษตรกรรมมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2531 (Relative change) เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.96 จากผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2531 เนื่องจากนโยบายพัฒนาเมืองหลัก ส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ทำให้โครงสร้างการผลิตของภาคเกิดการเปลี่ยนแปลง

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่างรายสาขา พ.ศ. 2531 - 2539

ที่มา : ตารางที่ 3.5

ดังนั้น มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาอุตสาหกรรมจึงเพิ่มสูงขึ้น เพราะการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรม มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากเดิมมาก โดยมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 สูงถึงร้อยละ 9.06 ในขณะที่สาขาการค้าและบริการมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 ร้อยละ 6.04 และการผลิตสาขาเกษตรกรรมมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 0.12 ทั้งนี้ การที่อัตราการขยายตัวสาขาเกษตรกรรมมีค่าต่ำ เนื่องจากมูลค่าเพิ่มของการผลิตสาขาเกษตรกรรมน้อยกว่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรมและการผลิตสาขาการค้าและการบริการ

ตารางที่ 3.6 แสดงสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนล่าง

พ.ศ. 2531 - 2539

พ.ศ.	2531 (พันบาท)	2539 (พันบาท)	จำนวนการ เปลี่ยนแปลง	Relative Change	Absolute Change	Growth Rate (ร้อยละ)
เกษตร	33,350,020	33,668,703	318,683	0.96	0.83	0.12
อุตสาหกรรม	15,911,455	31,841,151	15,929,696	100.11	41.32	9.06
การค้าและบริการ	37,249,791	59,549,340	22,299,549	59.86	57.85	6.04
รวม	86,511,266	125,059,194	38,547,928	44.56	100.00	4.71

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.7 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง (หน่วย : พันบาท)

พ.ศ.	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
อุดรดิตถ์	7,926,571	8,187,262	8,350,063	8,645,458	8,869,093	8,750,219	10,009,380	10,169,221	11,312,879
พิษณุโลก	11,839,926	13,431,761	13,034,845	14,067,270	15,479,013	15,668,260	16,763,283	18,128,369	20,110,596
พิจิตร	8,394,830	8,199,647	8,184,065	8,830,140	9,405,643	9,188,893	9,665,598	10,551,959	11,353,326
เพชรบูรณ์	13,103,436	13,098,864	12,730,882	13,288,668	14,326,774	13,772,371	15,265,596	16,771,337	16,910,530
นครสวรรค์	18,457,138	19,972,814	19,680,482	21,555,306	22,526,410	22,539,702	23,604,522	26,445,980	27,921,890
กำแพงเพชร	12,836,894	13,820,656	14,485,207	15,514,015	17,091,270	15,689,296	16,472,508	17,111,226	18,319,078
สุโขทัย	8,721,303	9,550,411	9,608,938	9,652,706	10,311,996	10,463,129	10,869,676	11,750,279	12,286,644
อุทัยธานี	5,231,168	5,006,147	5,002,913	5,291,188	5,381,368	5,139,169	5,722,043	6,246,063	6,844,250
ภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด พ.ศ. 2539 ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (ตารางที่ 3.7) พบว่า จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงที่สุด ในขณะที่จังหวัดอุทัยธานีเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำที่สุดในภาคเหนือ

ตอนล่าง เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ตารางที่ 3.8) พบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) สูงที่สุดได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 9,464.752 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.26 ของการเปลี่ยนแปลงรวม รองลงมาได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 8,270.67 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 27.32 ของการเปลี่ยนแปลงรวม ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) ต่ำที่สุดได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 1,613.082 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.33 ของการเปลี่ยนแปลงรวม

จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2531 (Relative change) สูงที่สุดได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 8,270.67 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 69.85 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2531 รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 9,464.752 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 51.28 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2531 ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2531 (Relative change) ต่ำที่สุดได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลง 3,807.094 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 29.05 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2531

เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 รายจังหวัด (ตารางที่ 3.8) พบว่า จังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าการขยายตัวเฉลี่ยของภาคเหนือตอนล่าง (ร้อยละ 4.71) ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก (ร้อยละ 6.85) และจังหวัดนครสวรรค์ (ร้อยละ 5.31) โดยจังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุด และจังหวัดเพชรบูรณ์ (ร้อยละ 3.24) เป็นจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวต่ำสุด จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในช่วงปลายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2531 – 2535) เป็นต้นมา จังหวัดพิษณุโลกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพิ่มขึ้นโดยตลอด (แผนภูมิที่ 3.2)

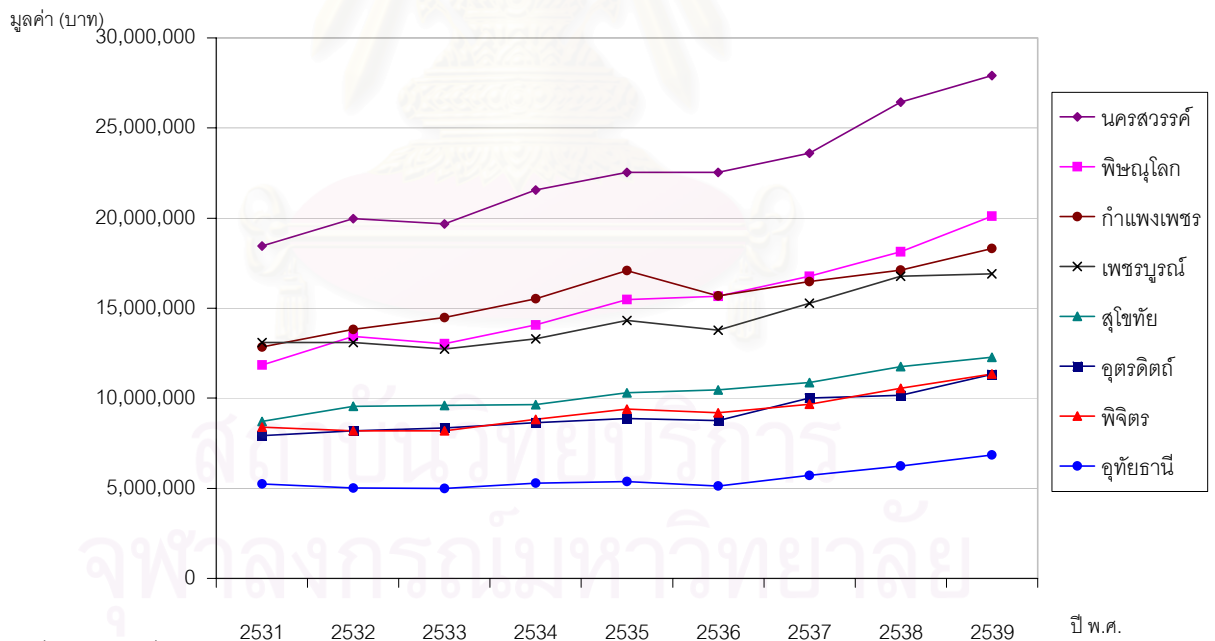
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.8 แสดงสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

พ.ศ.	2531	2539	จำนวนการเปลี่ยนแปลง	Relative Change	Absolute Change	Growth Rate (ร้อยละ)
จังหวัด	(พันบาท)	(พันบาท)				
พิษณุโลก	11,839,926	20,110,596	8,270,670	69.85	27.32	6.85
นครสวรรค์	18,457,138	27,921,890	9,464,752	51.28	31.26	5.31
อุตรดิตถ์	7,926,571	11,312,879	3,386,308	42.72	11.18	4.55
กำแพงเพชร	12,836,894	18,319,078	5,482,184	42.71	18.11	4.55
สุโขทัย	8,721,303	12,286,644	3,565,341	40.88	11.78	4.38
พิจิตร	8,394,830	11,353,326	2,958,496	35.24	9.77	3.85
อุทัยธานี	5,231,168	6,844,250	1,613,082	30.84	5.33	3.42
เพชรบูรณ์	13,103,436	16,910,530	3,807,094	29.05	12.57	3.24
ภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	125,059,194	38,547,928	44.56	100.00	4.71

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2531 - 2539

ที่มา : ตารางที่ 3.7

3.1.4.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

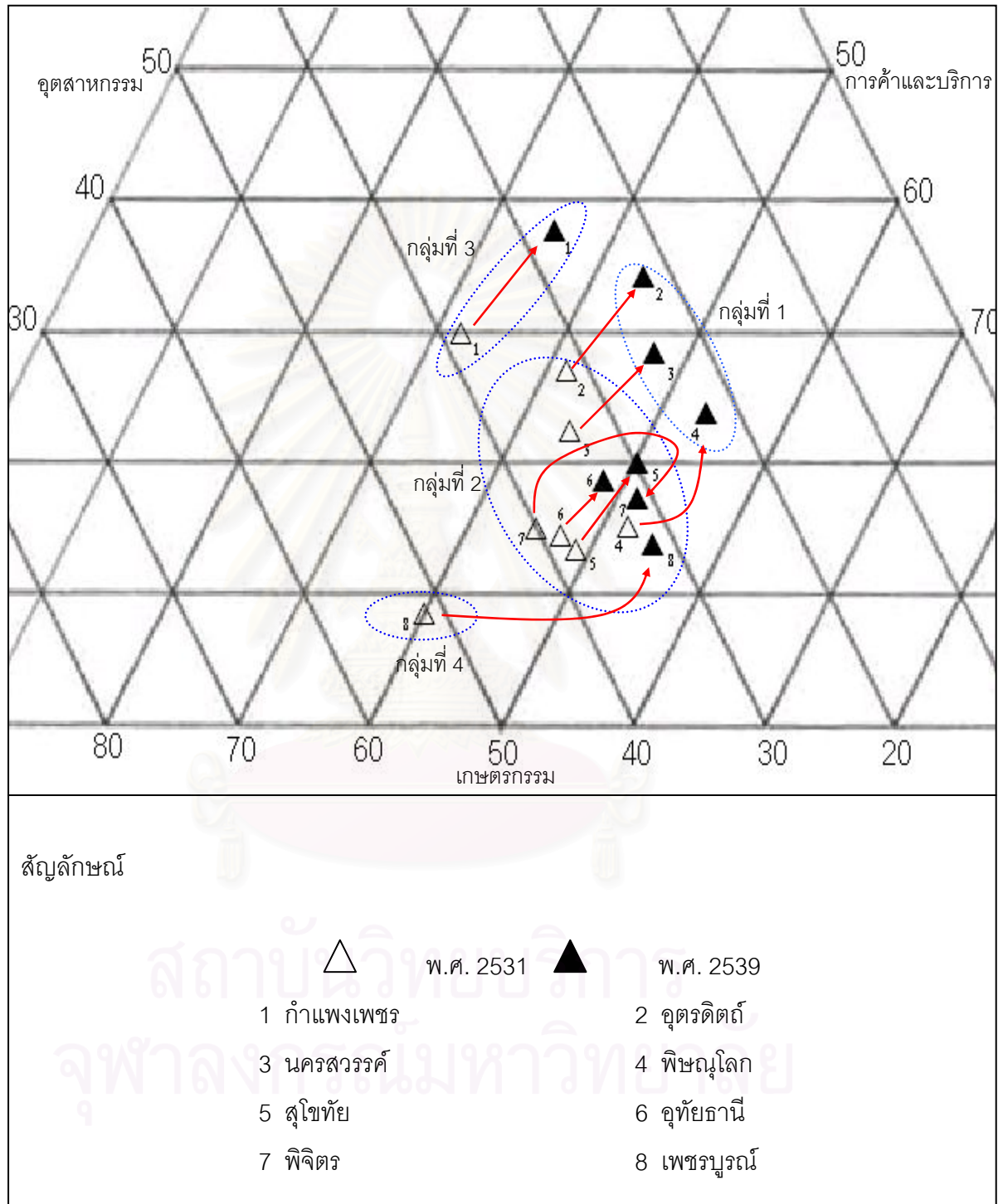
การศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจตามสาขาการผลิตรายจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างพบว่า ทุกจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง มีสัดส่วนโครงสร้างในสาขาการค้าและการบริการสูงกว่าร้อยละ 30 ทั้งนี้ จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี พ.ศ. 2539 สามารถจัดจำแนกกลุ่มจังหวัดโดยกำหนดช่วงชั้นข้อมูลรายสาขา จากการวิเคราะห์แผนภูมิโครงสร้างการผลิตรายสาขา (ตารางที่ 3.9 และแผนภูมิที่ 3.3) ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.9 แสดงมูลค่าและสัดส่วนโครงสร้างการผลิตรายสาขาจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง (หน่วย : พันบาท)

จังหวัด	พ.ศ. 2531			รวม	พ.ศ. 2539			รวม
	เกษตร	อุตสาหกรรม	การค้าและบริการ		พ.ศ. 2531	เกษตร	อุตสาหกรรม	
อุดรดิตต์	2,506,221	2,189,531	3,230,819	7,926,571	2,526,903	3,948,240	4,837,736	11,312,879
ร้อยละ	32	28	41	100	22	35	43	100
พิษณุโลก	4,019,495	1,806,027	6,014,404	11,839,926	4,629,276	4,850,174	10,631,146	20,110,596
ร้อยละ	34	15	51	100	23	24	53	100
พิจิตร	3,385,521	1,226,768	3,782,541	8,394,830	3,511,991	2,073,683	5,767,652	11,353,326
ร้อยละ	40	15	45	100	31	18	51	100
เพชรบูรณ์	6,662,725	1,136,195	5,304,516	13,103,436	5,564,689	2,411,856	8,933,985	16,910,530
ร้อยละ	51	9	40	100	33	14	53	100
นครสวรรค์	6,447,871	3,816,705	8,192,562	18,457,138	6,458,283	8,119,129	13,344,478	27,921,890
ร้อยละ	35	21	44	100	23	29	48	100
กำแพงเพชร	5,067,586	3,811,050	3,958,258	12,836,894	5,153,115	6,700,673	6,465,290	18,319,078
ร้อยละ	39	30	31	100	28	37	35	100
สุโขทัย	3,245,493	1,167,517	4,308,293	8,721,303	3,655,631	2,432,776	6,198,237	12,286,644
ร้อยละ	37	13	49	100	30	20	50	100
อุทัยธานี	2,015,108	757,662	2,458,398	5,231,168	2,168,815	1,304,619	3,370,816	6,844,250
ร้อยละ	39	14	47	100	32	19	49	100
ภาคเหนือตอนล่าง	33,350,288	15,911,585	37,250,093	86,511,966	33,668,893	31,841,328	59,549,673	125,059,894
ร้อยละ	39	18	43	100	27	25	48	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการจัดกลุ่มโครงสร้างการผลิตรายสาขาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

ที่มา : ตารางที่ 3.9

1.) กลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาอุตสาหกรรม และการค้าและการบริการ โดยมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมน้อยกว่าร้อยละ 30 การผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 20 และการผลิตในภาคการค้าและการบริการมากกว่าร้อยละ 40 ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก และนครสวรรค์

2.) กลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาเกษตรกรรม และการค้าและการบริการ โดยมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 30 การผลิตในภาคอุตสาหกรรมน้อยกว่าร้อยละ 20 และการผลิตในภาคการค้าและการบริการมากกว่าร้อยละ 40 ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย อุทัยธานี พิจิตร และเพชรบูรณ์

3.) กลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาอุตสาหกรรม โดยมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมน้อยกว่าร้อยละ 30 การผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 20 และการผลิตในภาคการค้าและการบริการน้อยกว่าร้อยละ 40 ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร

4.) กลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 30 การผลิตในภาคอุตสาหกรรมน้อยกว่าร้อยละ 20 และการผลิตในภาคการค้าและการบริการน้อยกว่าร้อยละ 40 ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2531

จากข้อมูลตารางที่ 3.9 และแผนภูมิที่ 3.3 พบว่า ในปี พ.ศ. 2531 กลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างมีโครงสร้างทางการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาเกษตรกรรมและการค้าและการบริการ ทั้งนี้จากแผนภูมิพบว่าจังหวัดในกลุ่มนี้ ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุทัยธานี และพิจิตร ส่วนจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตในปี พ.ศ. 2531 ในสาขาอุตสาหกรรม ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์ มีโครงสร้างการผลิตในปี พ.ศ. 2531 ในสาขาเกษตรกรรม และไม่มีจังหวัดใดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาอุตสาหกรรมและการค้าและการบริการตามเกณฑ์การจำแนก มีเพียงจังหวัดนครสวรรค์และอุตรดิตถ์ ซึ่งมีสัดส่วนโครงสร้างการผลิตทั้งสามสาขาสูงในอัตราใกล้เคียงกัน คือ โครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 30 โครงสร้างการผลิตสาขาอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 20 และโครงสร้างการผลิตสาขาการค้าและการบริการมากกว่าร้อยละ 40

เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดกลุ่มจังหวัดตามโครงสร้างเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2539 (ตารางที่ 3.9) พบว่า สัดส่วนโครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรกรรมของทุกจังหวัดมีสัดส่วนลดลงจากเดิม โดยมีสัดส่วนโครงสร้างการผลิตสาขาอุตสาหกรรมสูงขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดพิษณุโลกและนครสวรรค์ ซึ่งเป็นเมืองหลักในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง ได้เปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่ในสาขาอุตสาหกรรมและการค้าและการบริการ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งได้กำหนดให้จังหวัดทั้งสองเป็นศูนย์กลางการพัฒนาภาค และอาศัยการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นตัวกระตุ้นสภาพเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการผลิตสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีค่าสูงที่สุด

ในภาคจำนวน 4,302.424 ล้านบาท และรองลงมาได้แก่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 3,044.147 ล้านบาท (ตารางที่ 3.10) ในขณะที่มูลค่าการเปลี่ยนแปลงในสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดนครสวรรค์เท่ากับ 10.412 ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่ามูลค่าการเปลี่ยนแปลงในสาขาอุตสาหกรรมกว่า 4,000 ล้านบาท และการเปลี่ยนแปลงในสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดพิษณุโลกเท่ากับ 609.781 ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่ามูลค่าการเปลี่ยนแปลงในสาขาอุตสาหกรรมเกือบ 2,500 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงรายสาขาของแต่ละจังหวัด พบว่าจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างมีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงในสาขาอุตสาหกรรมและการค้าและการบริการใกล้เคียงกัน ในขณะที่มูลค่าการเปลี่ยนแปลงในสาขาเกษตรกรรมมีน้อยกว่ามาก

ตารางที่ 3.10 แสดงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดภาคเหนือตอนล่างรายสาขา พ.ศ. 2531 - 2539

จังหวัด	เกษตร		การเปลี่ยนแปลง	อุตสาหกรรม		การเปลี่ยนแปลง	การค้าและบริการ		การเปลี่ยนแปลง
	2531 (พันบาท)	2539 (พันบาท)		2531 (พันบาท)	2539 (พันบาท)		2531 (พันบาท)	2539 (พันบาท)	
อุดรดิตต์	2,506,221	2,526,903	20,682	2,189,531	3,948,240	1,758,709	3,230,819	4,837,736	1,606,917
พิษณุโลก	4,019,495	4,629,276	609,781	1,806,027	4,850,174	3,044,147	6,014,404	10,631,146	4,616,742
พิจิตร	3,385,521	3,511,991	126,470	1,226,768	2,073,683	846,915	3,782,541	5,767,652	1,985,111
เพชรบูรณ์	6,662,725	5,564,689	-1,098,036	1,136,195	2,411,856	1,275,661	5,304,516	8,933,985	3,629,469
นครสวรรค์	6,447,871	6,458,283	10,412	3,816,705	8,119,129	4,302,424	8,192,562	13,344,478	5,151,916
กำแพงเพชร	5,067,586	5,153,115	85,529	3,811,050	6,700,673	2,889,623	3,958,258	6,465,290	2,507,032
สุโขทัย	3,245,493	3,655,631	410,138	1,167,517	2,432,776	1,265,259	4,308,293	6,198,237	1,889,944
อุทัยธานี	2,015,108	2,168,815	153,707	757,662	1,304,619	546,957	2,458,398	3,370,816	912,418
ภาคเหนือตอนล่าง	33,350,020	33,668,703	318,683	15,911,455	31,841,151	15,929,696	37,249,791	59,549,340	22,299,549

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.1.4.3 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลก

ในปี พ.ศ. 2531 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพิษณุโลก มีมูลค่า 11,839.926 ล้านบาท คิดเป็นอันดับที่ 4 ของภาคเหนือตอนล่าง รองจากจังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และกำแพงเพชร ซึ่งมาจากภาคเกษตรกรรม 4,019.495 ล้านบาท (ร้อยละ 34) ภาคอุตสาหกรรม 1,806.027 ล้านบาท (ร้อยละ 15) และภาคการค้าและการบริการ 6,014.404 ล้านบาท (ร้อยละ 51) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละสาขา (ตารางที่ 3.11) พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดส่วนใหญ่มาจากกรรกรรม (3,155.934 ล้านบาท) รองลงมาได้แก่ การค้าส่งและการค้าปลีก (2,073.498 ล้านบาท) และ การบริการ (1,352.354 ล้านบาท) โดยมีสัดส่วนของการผลิตในสาขา

เกษตรกรรม : อุตสาหกรรม : การค้าและการบริการ เท่ากับ 34 : 15 : 51 และมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมต่อการผลิตนอกภาคเกษตรกรรมเท่ากับ 34 : 66

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2539 มีค่าเท่ากับ 20,110.596 ล้านบาท คิดเป็นอันดับที่ 2 ของภาคเหนือตอนล่าง รองจากจังหวัดนครสวรรค์ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมดนี้มาจากภาคเกษตรกรรม 4,629.276 ล้านบาท (ร้อยละ 23) ภาคอุตสาหกรรม 4,850.174 ล้านบาท (ร้อยละ 24) และภาคการค้าและการบริการ 10,631.146 ล้านบาท (ร้อยละ 53) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละสาขา (ตารางที่ 3.11) พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดส่วนใหญ่มาจากการบริการ (3,685.387 ล้านบาท) รองลงมาได้แก่ การค้าส่งและการค้าปลีก (3,430.826 ล้านบาท) และ การก่อสร้าง (2,613.574 ล้านบาท) โดยมีสัดส่วนของการผลิตในสาขาเกษตรกรรม : อุตสาหกรรม : การค้าและการบริการ เท่ากับ 23 : 24 : 53 และมีสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรกรรมต่อการผลิตนอกภาคเกษตรกรรมเท่ากับ 23 : 77

ข้อมูลจากตารางที่ 3.12 พบว่า การผลิตในภาคเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สัดส่วนต่อมูลค่าการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) มีค่าร้อยละ 7.37 อัตราการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าในปี พ.ศ. 2531 (Relative change) มีค่าร้อยละ 15.17 และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1.78 ต่อปี ในขณะที่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงขึ้น โดยสัดส่วนต่อมูลค่าการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) มีค่า 36.81 อัตราการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าในปี พ.ศ. 2531 (Relative change) มีค่า 168.55 และมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 13.14 ต่อปี เนื่องมาจากโครงการพัฒนาเมืองหลัก เน้นการกระจายแหล่งอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาค ประกอบกับการผลิตภาคอุตสาหกรรมได้รวมเอาสาขาการก่อสร้างเข้าไว้ด้วย ดังนั้นการขยายตัวของ การก่อสร้างจากการลงทุนพัฒนาเมืองหลักโดยตรง และผลกระทบทางอ้อมจากการก่อสร้างอื่น ๆ ที่มาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่นี้จึงถูกรวมไว้ในภาคอุตสาหกรรมด้วย อย่างไรก็ตามสัดส่วนต่อมูลค่าการเปลี่ยนแปลงรวม (Absolute change) ของภาคการค้าและบริการ ยังคงมีค่าสูงที่สุดคือร้อยละ 55.82 เนื่องจากเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมานาน ทั้งนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าในปี พ.ศ. 2531 (Relative change) ในภาคการค้าและบริการเท่ากับ 76.76 และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.38 ต่อปี

จากข้อมูลทางเศรษฐกิจดังกล่าวพบว่า นับตั้งแต่จังหวัดพิษณุโลกได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง ส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ชุมชนเมืองได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นด้วย เนื่องจาก เป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับแรกของจังหวัด ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจนี้มีผลต่อการจ้างงาน การเพิ่มประชากร และความต้องการใช้ที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาต่าง ๆ ดังนั้นชุมชนเมืองจึงมีการขยายตัวของพื้นที่เมืองเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 3.11 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพิษณุโลก

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
กลีกรรม	3,155,934	4,192,974	2,841,788	3,019,200	3,560,041	2,903,282	2,882,798	3,041,605	3,685,387
ปศุสัตว์	262,987	266,812	291,453	309,099	345,874	360,174	325,425	303,924	386,961
ประมง	29,688	28,700	40,173	50,291	46,009	70,610	77,150	71,987	83,130
ป่าไม้	111,873	25,859	0	0	0	0	0	0	59
บริการทางการเกษตร	269,399	272,312	229,014	223,352	222,710	204,131	222,935	223,711	239,585
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	189,614	202,612	200,156	186,651	210,034	205,597	204,926	209,662	234,154
รวมภาคเกษตรกรรม	4,019,495	4,989,269	3,602,584	3,788,593	4,386,668	3,743,794	3,713,234	3,850,889	4,629,276
เหมืองแร่และการขุดหิน	4,795	4,530	8,066	8,825	9,423	9,024	9,062	9,621	10,517
อุตสาหกรรม	617,123	726,399	802,492	875,837	1,110,223	1,207,891	1,339,583	1,749,404	1,815,514
การก่อสร้าง	1,007,165	953,247	1,272,447	1,402,233	1,616,826	1,700,636	1,985,996	2,083,829	2,613,574
การไฟฟ้าและการประปา	176,944	206,319	213,832	227,807	254,392	269,478	332,716	372,699	410,569
รวมภาคอุตสาหกรรม	1,806,027	1,890,495	2,296,837	2,514,702	2,990,864	3,187,029	3,667,357	4,215,553	4,850,174
การคมนาคมขนส่ง	482,855	602,738	803,253	800,937	807,068	986,037	1,071,073	1,250,780	1,493,206
การค้าส่งและการค้าปลีก	2,073,498	2,218,781	2,374,856	2,550,551	2,661,845	2,865,817	3,111,121	3,405,898	3,430,826
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	379,504	489,494	500,657	643,715	624,786	818,422	985,924	1,069,252	1,212,920
ที่อยู่อาศัย	720,827	746,654	766,876	786,575	833,349	862,257	911,317	962,009	1,024,063
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	1,005,366	1,038,408	1,116,821	1,287,655	1,380,103	1,250,158	1,288,052	1,248,031	1,261,872
การบริหาร	1,352,354	1,455,922	1,572,961	1,694,542	1,794,330	1,954,746	2,015,205	2,125,957	2,208,259
รวมภาคการค้าและบริการ	6,014,404	6,551,997	7,135,424	7,763,975	8,101,481	8,737,437	9,382,692	10,061,927	10,631,146
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	11,839,926	13,431,761	13,034,845	14,067,270	15,479,013	15,668,260	16,763,283	18,128,369	20,110,596
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,562.82	91,077,395.61	96,844,748.58	103,391,567.4	101,211,039	108,372,605.6	117,174,434	125,059,193.9
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.12 แสดงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพิษณุโลก

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	ร้อยละ	2539	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลง 2531 - 2539	Absolute change	Relative change	Growth Rate (ร้อยละ)
กสิกรรม	3,155,934	26.66	3,685,387	16.33	529,453	6.40	16.78	1.96
ปศุสัตว์	262,987	2.22	386,961	1.92	123,974	1.50	47.14	4.95
ประมง	29,688	0.25	63,130	0.41	53,442	0.65	180.01	13.74
ป่าไม้	111,673	0.94	59	0.0003	-111,614	-1.35	-99.95	-61.07
บริการทางการเกษตร	269,399	2.28	239,585	1.19	-29,814	-0.36	-11.07	-1.46
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	189,614	1.60	234,154	1.16	44,540	0.54	23.49	2.67
รวมภาคเกษตรกรรม	4,019,495	34	4,629,276	23	609,781	7.37	15.17	1.78
เหมืองแร่และการขุดหิน	4,795	0.04	10,517	0.05	5,722	0.07	119.33	10.32
อุตสาหกรรม	617,123	5.21	1,815,514	9.03	1,198,391	14.49	194.19	14.44
การก่อสร้าง	1,007,165	8.51	2,613,574	13.00	1,606,409	19.42	159.50	12.66
การไฟฟ้าและการประปา	176,944	1.49	410,589	2.04	233,625	2.82	132.03	11.09
รวมภาคอุตสาหกรรม	1,806,027	15	4,850,174	24	3,044,147	36.81	168.55	13.14
การคมนาคมขนส่ง	482,855	4.08	1,493,206	7.42	1,010,351	12.22	209.25	15.16
การค้าส่งและการค้าปลีก	2,073,498	17.51	3,430,826	17.06	1,357,328	16.41	65.46	6.50
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	379,504	3.21	1,212,920	6.03	833,416	10.08	219.61	15.83
ที่อยู่อาศัย	720,827	6.09	1,024,063	5.09	303,236	3.67	42.07	4.49
การบริหารราชการและท้องถิ่นประเทศ	1,005,366	8.49	1,261,872	6.27	256,506	3.10	25.51	2.88
บริการ	1,352,354	11.42	2,208,259	10.98	855,905	10.35	63.29	6.32
รวมภาคการค้าและบริการ	6,014,404	51	10,831,146	53	4,816,742	55.82	76.76	7.38
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	11,839,926	100	20,110,596	100	8,270,670	100	69.65	6.85
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,268		125,059,193.9		38,547,928	101.71		4.71
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,508,191		277,494,988		98,986,797	-1.71		5.66

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.1.5 ลักษณะประชากร

3.1.5.1 ขนาด การกระจายตัวและการเปลี่ยนแปลงประชากรในภาคเหนือตอนล่าง

ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2541 รวมทั้งสิ้น 5,833,171 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,427,861 ครอบครัวยุค (ตารางที่ 3.13) ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยทั้งภาค 86 คนต่อตารางกิโลเมตร อัตราส่วนประชากรเฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณ 4 คนต่อครัวเรือน จังหวัดที่มีจำนวนประชากรสูงสุดในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,131,900 คน มีความหนาแน่นประชากร 118 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 328,978 คน มีความหนาแน่นประชากร 48 คนต่อตารางกิโลเมตร เป็นลำดับสุดท้ายของภาค ส่วนจังหวัดพิษณุโลกมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 868,684 คน คิดเป็นลำดับที่ 3 ของภาคเหนือตอนล่าง รองจาก นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ และมีความหนาแน่นประชากร 81 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากรภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541

พื้นที่	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร ปี 2536	จำนวนครัวเรือน 2536(ครอบครัวยุค)	ประชากร ปี 2541	จำนวนครัวเรือน 2541(ครอบครัวยุค)	ความหนาแน่น 2541(คน/ตร.กม.)	การเปลี่ยนแปลง ประชากร36-41	การเปลี่ยนแปลง ครัวเรือน36-41
สุโขทัย	6,569	613,143	144,536	627,090	156,446	95	13,947	11,910
กำแพงเพชร	8,607	755,809	170,081	752,922	179,423	87	-2,887	9,342
พิจิตร	4,531	589,917	127,626	601,117	138,019	133	11,200	10,393
อุตรดิตถ์	7,838	474,872	110,890	481,563	120,343	61	6,691	9,453
พิษณุโลก	10,746	839,273	198,293	868,684	222,407	81	29,411	24,114
เพชรบูรณ์	12,668	1,037,352	227,895	1,040,917	240,014	82	3,565	12,119
อุทัยธานี	6,824	319,094	78,505	328,978	83,919	48	9,884	5,414
นครสวรรค์	9,597	1,109,548	266,645	1,131,900	287,290	118	22,352	20,645
ภาคเหนือตอนล่าง	67,449	5,739,008	1,324,471	5,833,171	1,427,861	86	94,163	103,390

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2536 – 2541 ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 94,163 คน จังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรมากที่สุดได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก มีประชากรเพิ่มขึ้น 29,411 คน รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ มีประชากรเพิ่มขึ้น 22,352 คน ส่วนจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยที่สุดได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร มีประชากรลดลง 2,887 คน การศึกษาการ

เปลี่ยนแปลงจำนวนครัวเรือนในภาคเหนือตอนล่างพบว่า มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 103,390 หลังคาเรือน จังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากที่สุดได้แก่ จังหวัดพิษณุโลกซึ่งมีครัวเรือนเพิ่มขึ้น 24,114 หลังคาเรือน รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 20,645 หลังคาเรือน สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 5,414 หลังคาเรือน

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางที่ 3.14 พบว่า จังหวัดพิษณุโลกมีสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2541 สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.23 และมีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 0.7 คนต่อปี รองลงมาได้แก่จังหวัดนครสวรรค์มีสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2541 ร้อยละ 23.74 และมีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 0.4 คนต่อปี

ตารางที่ 3.14 แสดงการเปลี่ยนแปลงและอัตราการขยายตัวของประชากรในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2536 – 2541

พื้นที่	ประชากร ปี 2536	ร้อยละ	ประชากร ปี 2541	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลง ประชากร	ร้อยละ	Growth Rate (ร้อยละ)
สุโขทัย	613,143	10.68	627,090	10.75	13,947	14.81	0.5
กำแพงเพชร	755,809	13.17	752,922	12.91	-2,887	-3.07	-0.1
พิจิตร	589,917	10.28	601,117	10.31	11,200	11.89	0.4
อุตรดิตถ์	474,872	8.27	481,563	8.26	6,691	7.11	0.3
พิษณุโลก	839,273	14.62	868,684	14.89	29,411	31.23	0.7
เพชรบูรณ์	1,037,352	18.08	1,040,917	17.84	3,565	3.79	0.1
อุทัยธานี	319,094	5.56	328,978	5.64	9,884	10.50	0.6
นครสวรรค์	1,109,548	19.33	1,131,900	19.40	22,352	23.74	0.4
ภาคเหนือตอนล่าง	5,739,008	100.00	5,833,171	100.00	94,163	100.00	0.3

ที่มา : จากการคำนวณ

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง และมีบทบาทเป็นเมืองศูนย์กลางในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง เป็นจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรและจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยการเปลี่ยนแปลงประชากรของทั้ง 2 จังหวัดนี้ คิดเป็นร้อยละ 54.97 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรในภาคเหนือตอนล่าง ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาเมืองหลักมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

3.1.5.2 ขนาด การกระจายตัวและการเปลี่ยนแปลงประชากรในจังหวัดพิษณุโลก

จากข้อมูลประชากรรายอำเภอ (ตารางที่ 3.15) พบว่า ประชากรในจังหวัดพิษณุโลกอาศัยอยู่ในอำเภอเมืองและอำเภอที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มตอนกลางของจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองพิษณุโลก มีประชากรในปี พ.ศ. 2541 ทั้งสิ้น 270,864 คน และเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ 408 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ อำเภอวังทองซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับอำเภอเมืองพิษณุโลกทางด้านตะวันออก มีประชากรจำนวน 123,741 คน ทั้งนี้ พื้นที่อำเภอทั้งสองเป็นที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ และมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญตัดผ่าน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สามารถเดินทางติดต่อได้ทั้งระหว่างจังหวัดและระหว่างภูมิภาค ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอชาติตระการซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองพิษณุโลกมีประชากรจำนวน 36,763 คน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ จึงมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

ตารางที่ 3.15 แสดงจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดพิษณุโลกรายอำเภอ พ.ศ. 2536 – 2541

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ร้อยละ	ประชากร 2536	ร้อยละ	ประชากร 2541	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลง ประชากร 2536-2541	ร้อยละ	ความหนาแน่น 2541 (คน/ตร.กม.)	Growth Rate (ร้อยละ)
1. เมืองพิษณุโลก	664	6.18	260,226	31.01	270,864	31.18	10,638	36.17	408	0.8
2. วังทอง	1,797	16.73	119,018	14.18	123,741	14.24	4,723	16.06	69	0.8
3. บางระกำ	945	8.8	93,711	11.17	97,373	11.21	3,662	12.45	103	0.8
4. พรหมพิราม	876	8.15	91,850	10.94	94,627	10.89	2,777	9.44	108	0.6
5. นครไทย	2,419	22.51	84,762	10.10	86,673	9.98	1,911	6.50	36	0.4
6. เนินมะปราง	1,130	10.52	61,973	7.38	63,412	7.30	1,439	4.89	56	0.5
7. บางกรงท่ม	372	3.47	54,242	6.46	56,140	6.46	1,898	6.45	151	0.7
8. วัดโบสถ์	910	8.47	37,735	4.50	39,091	4.50	1,356	4.61	43	0.7
9. ชาติตระการ	1,631	15.17	35,756	4.26	36,763	4.23	1,007	3.42	23	0.6
จังหวัดพิษณุโลก	10,746	100	839,273	100.00	868,684	100.00	29,411	100.00	81	0.7

ที่มา : จากการคำนวณ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดพิษณุโลกในรายอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดจำนวนถึง 10,638 คน คิดเป็นร้อยละ 36.17 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมดในจังหวัด รองลงมาได้แก่อำเภอวังทอง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นจำนวน 4,723 คน คิดเป็นร้อยละ 16.06 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมดในจังหวัด ทั้งนี้ อำเภอ

ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดได้แก่ อำเภอชาติตระการ มีประชากรเพิ่มขึ้น 1,007 คน คิดเป็นร้อยละ 3.42 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมด สำหรับอำเภอที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงที่สุดในจังหวัดพิษณุโลกได้แก่ อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอวังทอง และอำเภอพรหมพิราม ซึ่งมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 0.8 ต่อปี

3.1.6 นโยบายและแผนการพัฒนาพื้นที่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนระดับชาติ ซึ่งได้ดำเนินการวางแผนพัฒนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน 8 ฉบับ โดยในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึง 7 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้วยการให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้ปรับเปลี่ยนเป้าหมายการพัฒนาโดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาดังนี้

- พัฒนาคคนเพื่อเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากคนเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้าน
- ปรับเปลี่ยนวิธีการวางแผนใหม่ จากการแยกส่วนรายสาขาเศรษฐกิจหรือสังคม ที่ขาดความเชื่อมโยงเกื้อกูลต่อกันมาเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยปรับปรุงระบบการบริหารงานในแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกัน ให้มีการจัดทำแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบที่สนับสนุนเกื้อกูลกัน และสามารถเชื่อมโยงกันได้

จังหวัดพิษณุโลกมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาภาคและประเทศไทยมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จาก ผลการศึกษาของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2513 ซึ่งได้เสนอให้พัฒนาพื้นที่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร และสุโขทัย ให้เป็นพื้นที่เจริญ (Growth Area) ของภาคเหนือตอนล่าง โดยมีเมืองพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางความเจริญหลัก ต่อมา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) มีการเสนอนโยบายให้พัฒนาเมืองหลักของภาคเหนือขึ้น 2 เมืองได้แก่ เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน และเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนล่าง เพื่อช่วยยับยั้งหรือชะลอการขยายตัวของกรุงเทพฯ (สุรศักดิ์ ศิริไพบูลย์สินธ์, 2530) ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จังหวัดพิษณุโลกได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักที่จะเตรียมการพัฒนาในระยะต่อไป ทั้งนี้ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) และ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 –2539) พิษณุโลกเป็นหนึ่งในเมืองหลัก
ระยะที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนบริการด้านต่าง ๆ เพื่อเป็น
ฐานการผลิตของประเทศ และช่วยกระจายความเจริญออกสู่ภูมิภาคโดยรอบ (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.16 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สนับสนุนการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง

ระยะเวลา	นโยบาย
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2531 – 2535)	กำหนดให้พื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองหลักในการพัฒนา
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2536 – 2539)	กำหนดให้พัฒนาพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางการค้า บริการและ อุตสาหกรรมแปรรูปวัตถุดิบในท้องถิ่น และนครสวรรค์ให้เป็น ศูนย์กลางขนส่งสินค้าทางบกและทางน้ำของภาคเหนือ ตอนล่าง โดยจังหวัดตากและกำแพงเพชรมีศักยภาพเป็นเมือง ศูนย์กลางชุมชนที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับปาน กลาง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)	พัฒนาพื้นที่สี่แยกอินโดจีน โดยเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ การพัฒนาพื้นที่และชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทาง เศรษฐกิจและการสร้างรายได้ ภายใต้กรอบของการพัฒนา พื้นที่อนุภาคและพื้นที่ชายแดน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ เมืองชุมชนศูนย์กลางอนุภาคและเมืองชายแดน ซึ่งมีศักยภาพ ในการเป็นประตูการค้าและติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและ นานาชาติ ให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนศูนย์กลางเศรษฐกิจ ของประเทศ และเพื่อเปิดพื้นที่ต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน ในกลุ่มประเทศอินโดจีนและนานาชาติได้มากขึ้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กำหนด
เป้าหมายการพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง โดยปรับปรุงระบบการบริหาร
ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และแนวทางการพัฒนาประเทศ เน้นการเพิ่มบทบาท
การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน สนับสนุนให้มีการจัดทำแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน
ระดับภาคและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ในรูปแบบการพัฒนาที่สนับสนุนเกื้อกูลกัน ทั้งการพัฒนาด้าน
การเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ส่งเสริมให้มีการลงทุนในธุรกิจที่มีความเป็นไปได้ และสามารถ
เชื่อมโยงกันได้กับจังหวัดใกล้เคียงในลักษณะของการแบ่งสรรบทบาทระหว่างจังหวัด โดยกำหนด
เป้าหมายการพัฒนาเมืองพิษณุโลกต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7
(พ.ศ. 2535 – 2539) ซึ่งกำหนดให้เมืองพิษณุโลกเป็นแหล่งรวมของบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

การเงิน อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารในระดับภาค โดยมีมหาวิทยาลัยนวัตกรรม เป็นศูนย์กลางการพัฒนาบุคลากร และถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูง เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและ พัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้การวางผังเค้าโครงการพัฒนาภาคเหนือตอนล่างในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาภาคเหนือตอนล่างไว้ดังนี้

- 1) พัฒนาเมืองเพื่อรองรับความเจริญเติบโตที่รวดเร็ว โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการของเมืองพิษณุโลก เพื่อเป็นแกนของการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง และเร่งพัฒนา แม่สอดเมืองชายแดนให้รองรับการประกอบอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากด้วย
- 2) พัฒนาโครงข่ายคมนาคม ให้เชื่อมโยงระหว่างประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อ เพิ่มศักยภาพการพัฒนาภาคเหนือ โดยเชื่อมโยงทางคมนาคม ทั้งทางรถไฟ ถนน และเครื่องบิน
- 3) กำหนดการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยอาศัยศักยภาพของพื้นที่ เช่น พิษณุโลก ควร เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการขนส่งทางอากาศ นครสวรรค์และแม่สอดควรเป็นอุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตร

ซึ่งสาระสำคัญของแผนลงทุนกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง สำหรับการลงทุนในด้าน ต่าง ๆ ที่มีศักยภาพ มีดังนี้ (พลเดช ปิ่นประทีป, 2540)

- 1) ด้านอุตสาหกรรม
 - อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ได้แก่ จังหวัดตาก พิจิตร พิษณุโลก และ นครสวรรค์
 - อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ได้แก่ จังหวัดตาก อุทัยธานี และกำแพงเพชร
 - อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้แก่ จังหวัดพิจิตรและเพชรบูรณ์
 - อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมแปรรูป โลหะ ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์
 - อุตสาหกรรมก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร อุทัยธานี และ อุตรดิตถ์
 - อุตสาหกรรมพลาสติก ได้แก่ นครสวรรค์
- 2) ด้านการท่องเที่ยว
 - อุตสาหกรรมโรงแรม ได้แก่ จังหวัดตาก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุทัยธานี
 - รีสอร์ทและที่พักตากอากาศ ได้แก่ จังหวัดตาก นครสวรรค์ และกำแพงเพชร

- บริการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดพิจิตร และเพชรบูรณ์
- ภัตตาคารและร้านอาหาร ได้แก่ จังหวัดตาก และพิจิตร
- ศูนย์สินค้าศิลปหัตถกรรมและสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ จังหวัดพิจิตร อุทัยธานี และ

สุโขทัย

- ศูนย์ขายสินค้าที่ระลึก ได้แก่ นครสวรรค์

3) ด้านการเกษตรแปรรูป

- อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย
- อุตสาหกรรมน้ำมันพืช ได้แก่ จังหวัดตาก นครสวรรค์ และพิจิตร
- อุตสาหกรรมขนมอบและผลิตภัณฑ์นม ได้แก่ จังหวัดพิจิตร สุโขทัย และอุตรดิตถ์
- โรงฆ่าสัตว์ ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์และอุตรดิตถ์
- อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร ตาก พิษณุโลก และอุตรดิตถ์
- โรงสีข้าว ได้แก่ อุทัยธานี

4) ด้านการเกษตร

- ข้าว ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี
- ข้าวโพด อ้อย ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มันสำปะหลัง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร

นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี

- ไม้ผล (กล้วย มะม่วง) ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร
- ปศุสัตว์ (โคนม โคเนื้อ สุกร) ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ อุทัยธานี กำแพงเพชร พิจิตร

สุโขทัย และอุตรดิตถ์

- ประมง ได้แก่ จังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ กำแพงเพชร และตาก

5) ด้านพาณิชยกรรมและบริการ

- โรงซ่อมรถยนต์ที่จังหวัดอุตรดิตถ์
- โรงพยาบาลที่จังหวัดตาก และอุตรดิตถ์
- สถานีขนส่ง โคกตั้ง ที่จังหวัดตาก และพิจิตร

3.2 เมืองพิษณุโลก

การศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนเมืองพิษณุโลก มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่เทศบาลและชุมชนต่อเนื่องโดยรอบ เพื่อให้การศึกษาข้อมูลครอบคลุมพื้นที่ปลูกสร้าง (Built – up Area) ของชุมชนเมืองพิษณุโลกทั้งหมด จึงได้กำหนดพื้นที่ศึกษาชุมชนเมืองพิษณุโลกครอบคลุมพื้นที่เทศบาลเมืองพิษณุโลก และตำบลโดยรอบที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลพลายชุมพล บ้านคลอง วัดจันทร์ ท่าโพธิ์ อรัญญิก ท่าทอง บ้านกว้าง ดอนทอง ปากโทก จอมทอง สมอแข หัวรอ บึงพระ รวม 14 ตำบล จาก 19 ตำบลในอำเภอเมือง

3.2.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไป

เมืองพิษณุโลก ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบลุ่มพิษณุโลกหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประมาณละติจูดที่ 16 องศา 48 ลิปดา เหนือ ลองจิจูดที่ 100 องศา 16 ลิปดา ตะวันออก (แผนที่ที่ 3.6) สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ระดับความสูงเฉลี่ย 45.359 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตัวเมืองตั้งอยู่บนคันดินธรรมชาติ (Natural level) บนสองฝั่งแม่น้ำน่าน บริเวณแนวตลิ่งของแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่งมีระดับความสูงสูงกว่าบริเวณอื่น หลังคันดินธรรมชาติเป็นที่ลุ่มลาดต่ำออกไปจากแม่น้ำทั้งสองฝั่ง แม่น้ำน่านช่วงผ่านเมืองพิษณุโลกไหลผ่านกลางเมืองจากเหนือลงใต้ แบ่งตัวเมืองออกเป็นสองส่วน คือ ด้านตะวันออกของแม่น้ำซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมือง และด้านตะวันตกของแม่น้ำซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นศูนย์ราชการและเขตทหาร โดยมีสะพานนเรศวร สะพานเอกาทศรถ และสะพานบางระกำ เชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างพื้นที่ทั้งสองฝั่ง

สภาพทั่วไปของชุมชนเมืองพิษณุโลก แม้ว่าเขตเทศบาลมีความหนาแน่นของประชากรและอาคารต่าง ๆ สูงและครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมือง แต่พื้นที่ปลูกสร้าง (Built – up Area) ได้ขยายออกนอกขอบเขตเทศบาลไปยังพื้นที่ต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว (แผนที่ที่ 3.7) กิจกรรมส่วนใหญ่เกาะตัวตามแนวถนนสายหลักสายรองที่สำคัญ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมการติดต่อระหว่างเทศบาลและพื้นที่ต่อเนื่อง ภายในตัวเมืองเป็นที่ตั้งของสถาบันบริหารทั้งของภาคและเขต และเป็นศูนย์กลางของการค้าและบริการที่สำคัญสำหรับตัวเมือง พื้นที่ชุมชนทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน เป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟ ศูนย์การค้า โรงแรม ตลาดสด โรงภาพยนตร์ ธนาคาร และสถานบริการบันเทิงต่าง ๆ โดยมีถนนพระบรมไตรโลกนาถ ถนนเอกาทศรถ และถนนศรีธรรมไตรปิฎก เป็นแนวถนนตัดขนานไปกับแม่น้ำน่าน และมีถนนซอยสายต่าง ๆ ตัดเชื่อม ส่วนทางใต้ของตัวเมืองเป็นที่ตั้งของสนามบินพาณิชย์ กองบัญชาการช่วยรบที่ 3 สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล และที่พักอาศัย สำหรับพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านทางตอนบนเป็นที่ตั้งของกองทัพภาคที่ 3 บริเวณค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราชต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองอุบลราชธานี

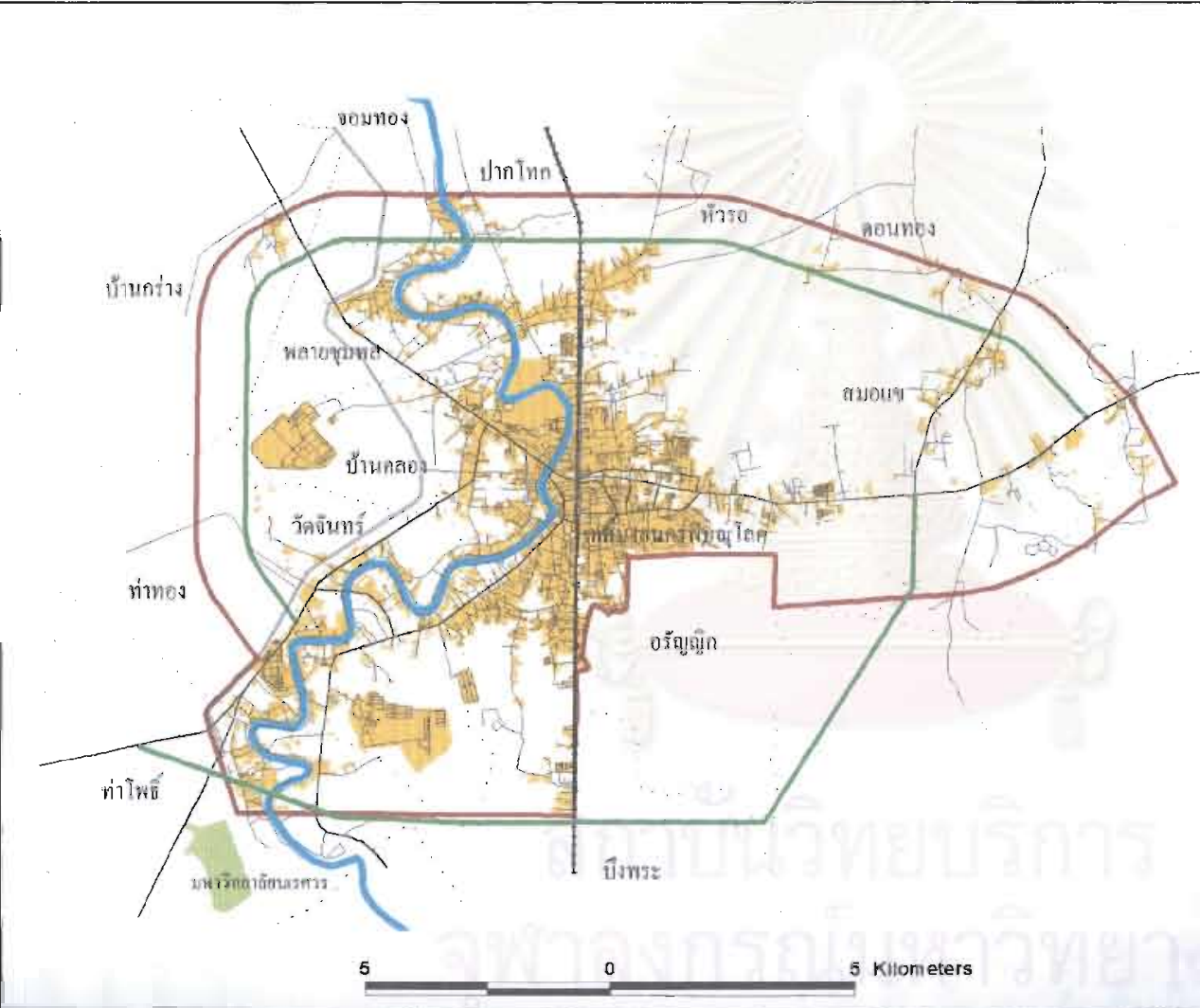

แผนที่ที่ 3.6

แสดง เขตการปกครองในชั้นเมืองอุบลราชธานี

สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- ถนนสายหลัก
- ทางรถไฟ
- แม่น้ำลำน้ำ

หน่วยงานการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก	
แผนที่ที่ 3.7	
แสดง ขุมชนเมืองพิษณุโลก	
สัญลักษณ์ <ul style="list-style-type: none"> โครงข่ายถนน ถนนเมือง ทางรถไฟ แม่น้ำ เขตตำบล เขตเมืองรวม พื้นที่ปลูกข้าว มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 	

ตามริมแม่น้ำน่านลงมา เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการซึ่งประกอบไปด้วย ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สถาบันการศึกษา ตลอดจนอาคารพักอาศัย และอุตสาหกรรม

3.2.2 โครงข่ายคมนาคม

3.2.2.1 สภาพทั่วไป

เมืองพิษณุโลกถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ที่สามารถเชื่อมโยงระบบการขนส่งกับภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งภาคเหนือตอนบน ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เนื่องจากความได้เปรียบในด้านที่ตั้งที่เปรียบเสมือนประตูเชื่อมการติดต่อระหว่างภูมิภาคอย่างสะดวกรวดเร็ว (ตารางที่ 3.17) บทบาทดังกล่าวทำให้มีโครงการพัฒนาปรับปรุงระบบโครงข่ายคมนาคมของชุมชนเมืองในหลายส่วน เพื่อเสริมความคล่องตัวของการคมนาคม ทั้งภายในชุมชนและการคมนาคมภายในภาค เมืองพิษณุโลกมีถนนสายสำคัญที่สามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวกรวดเร็ว (แผนที่ 3.8) คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำน่าน จากจังหวัดสุโขทัยผ่านตัวเมืองพิษณุโลกไปทางตะวันออก ซึ่งสามารถติดต่อกับอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ส่วนทางใต้มีถนนสายสำคัญสองสาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (อินทบุรี - เด่นชัย) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (นครสวรรค์ - พิษณุโลก)

ตารางที่ 3.17 แสดงระยะทางจากจังหวัดพิษณุโลกไปยังจังหวัดต่าง ๆ

จังหวัด	ระยะทาง (กิโลเมตร)	หมายเหตุ
กรุงเทพฯ	377	ผ่าน นครสวรรค์
เชียงใหม่	334	ผ่าน อุตรดิตถ์ แพร่ ลำปาง
เชียงใหม่ (สายเก่า)	427	ผ่าน สุโขทัย ตาก ลำปาง
เชียงราย	420	ผ่าน อุตรดิตถ์ แพร่ พะเยา
ขอนแก่น	319	ผ่าน เพชรบูรณ์
นครราชสีมา	457	ผ่าน นครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี

ที่มา : สำนักงานขนส่งจังหวัดพิษณุโลก

นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางรถไฟสายเหนือ กรุงเทพฯ - เชียงใหม่ ตัดผ่านกลางเมืองตามแนวเหนือใต้บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน มีสถานีรถไฟที่สำคัญสองแห่ง คือ สถานีรถไฟพิษณุโลก อยู่ในตัวเมืองพิษณุโลกเป็นจุดรับส่งสินค้าและประชาชน และสถานีรถไฟบึงพระซึ่งอยู่ทางใต้ของตัวเมือง ซึ่งเป็นจุดขนถ่ายน้ำมันจากอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอบางระกำ จังหวัด

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
 ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

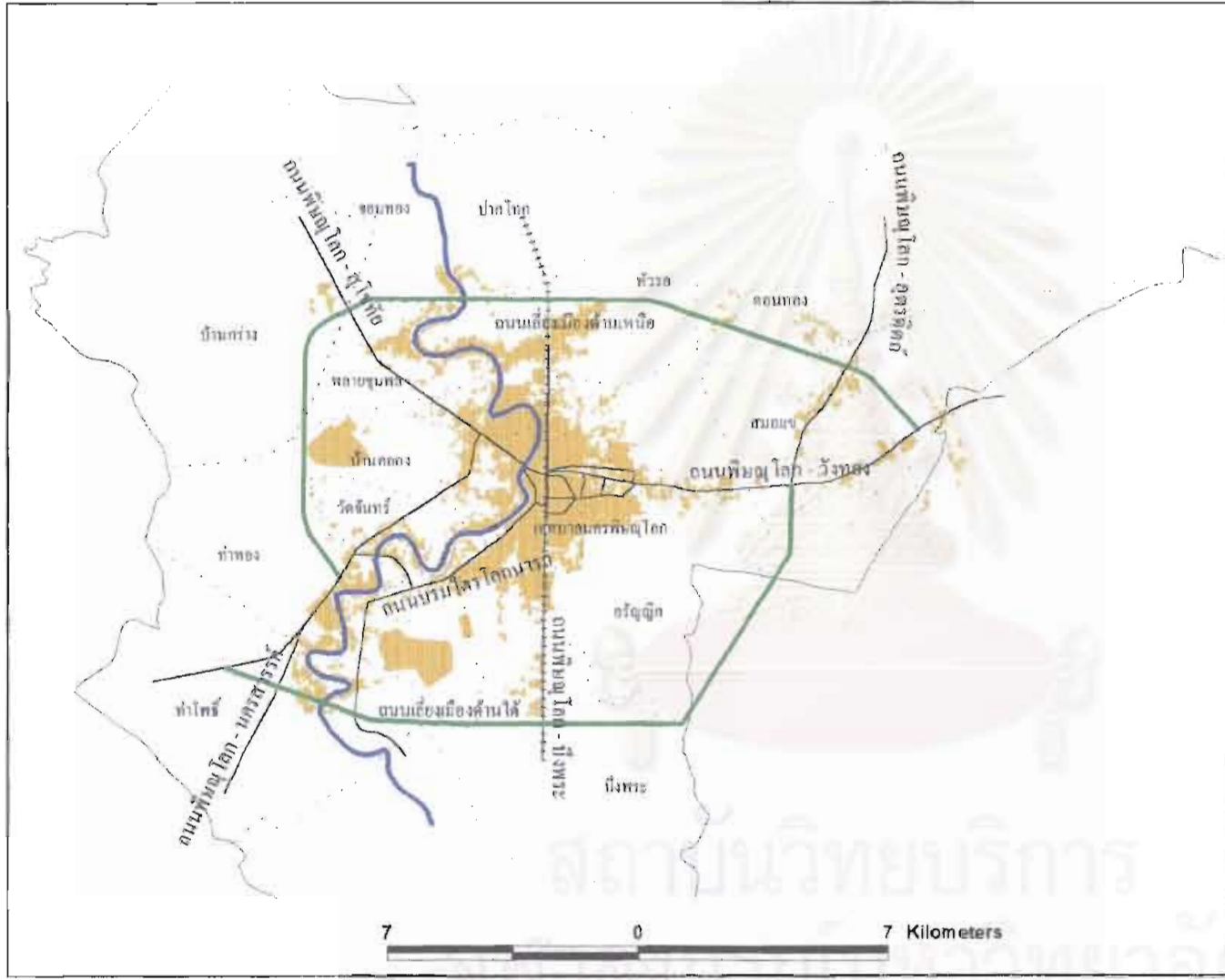

แผนที่ที่ 3.8

แสดง เส้นทางคมนาคมที่สำคัญของชุมชนเมือง

สัญลักษณ์

- ถนนสายหลัก
- ถนนเมือง
- ทางรถไฟ
- ~ แม่น้ำน่าน
- เขตตำบล
- พื้นที่ปลูกสร้าง

สถาบันวิทยบริการ
 พิษณุโลก

พิษณุโลก และบริเวณตอนใต้ของเมืองเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานพาณิชย์ ซึ่งให้บริการการคมนาคมขนส่งทางอากาศโดยเครื่องบินขนาดกลาง

3.2.2.2 ระบบถนน

โครงข่ายถนนในเมืองพิษณุโลกสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) ถนนสายประธาน (Principle Arterial) ทำหน้าที่เป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมตัวชุมชนต่าง ๆ ในระดับภาคหรือระดับจังหวัด รับการจราจรชนิดผ่านเมือง ซึ่งมีปริมาณการจราจรและความเร็วสูง มีระยะทางทั้งหมดประมาณ 69 กิโลเมตร (รัชนี นันทวัฒนาศิริชัย, 2540) ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 และทางเลียบเมือง เป็นต้น

2) ถนนสายหลัก (Main Arterial) เป็นถนนเชื่อมต่อการจราจรระหว่างถนนสายรองในชุมชนกับถนนสายประธาน แต่อาจมีการจราจรผ่านเมืองผสมอยู่ด้วย เป็นถนนที่ใช้ประโยชน์ในการเชื่อมต่อส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน โดยมีระยะทางทั้งหมดประมาณ 31 กิโลเมตร ได้แก่ ถนนพระองค์ดำ ถนนเอกาทศรถ ถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนพิษณุโลก – วังทอง เป็นต้น

3) ถนนสายรอง (Collector & Distributor Road) เป็นถนนที่รวมและกระจายการจราจรระหว่างถนนสายหลักและถนนซอยต่าง ๆ มีระยะทางทั้งหมดประมาณ 55 กิโลเมตร ถนนประเภทนี้จะเชื่อมต่อกับตรอกซอยต่าง ๆ ที่ตัดผ่านเข้าไปในเขตชุมชนและกลุ่มกิจกรรมของสังคมขนาดเล็ก ได้แก่ ถนนพญาเสือ ถนนพญาลิไท ถนนธรรมบูชา ถนนราเมศวร ถนนวิสุทธิกษัตริย์ และถนนประชาอุทิศ เป็นต้น

4) ตรอกซอยต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกับชุมชนกับถนนสายรองและถนนสายหลัก

โครงข่ายถนนมีความหนาแน่นค่อนข้างมากบริเวณย่านธุรกิจการค้าใจกลางเมือง เช่น บริเวณถนนพญาลิไท ถนนราเมศวร ถนนเอกาทศรถ ถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนพุทธบูชา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองเก่า โครงข่ายของถนนในชุมชนไม่ได้เกิดจากการวางแผนเมืองที่เป็นระบบมาก่อน ดังนั้นในพื้นที่ศูนย์กลางเมืองมักพบว่า ถนนสายย่อยหรือซอยอาจเป็นเส้นทางเชื่อมต่อกับถนนสายหลักภายในพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออาการจราจรของชุมชนเมือง เพราะถนนส่วนใหญ่เป็นถนนสายสั้น ๆ แคบ และมีทางร่วมทางแยกหลายแห่ง

3.2.2.3 ระบบขนส่งสาธารณะ

การบริการผู้โดยสารด้วยระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วยระบบต่าง ๆ 2 ระบบ ได้แก่

1) ระบบรถโดยสารประจำทาง

รถประจำทางในชุมชนเมืองพิษณุโลก เป็นรถบัสขนาด 30 ที่นั่ง มีทั้งรถโดยสารประจำทางธรรมดา และรถโดยสารประจำทางปรับอากาศ ให้บริการตั้งแต่ 05.30 – 18.30 น. ทำรถอยู่บริเวณสถานีรถไฟพิษณุโลก ให้บริการในเส้นทางทั้งหมด 12 สาย ทั้งภายในชุมชนเมืองและบริเวณรอบนอก ดังนี้

ตารางที่ 3.18 เส้นทางการเดินทางโดยสารประจำทางในชุมชนเมืองพิษณุโลก

สาย	เส้นทาง	ระยะทาง (กม.)	จำนวนเที่ยว ต่อวัน
1 และ ปอ.1	สถานีขนส่งพิษณุโลก – สถานีรถไฟพิษณุโลก (วงกลม)	10.1	144
3	สถานีรถไฟพิษณุโลก - รอบเมือง (วงกลม)	9.2	103
4	สนามบิน – สีแยกบ้านแขก	6.8	48
5	สถานีรถไฟเต็งหนาม – กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 (ต.ช.ด.)	12.3	72
7	สถานีรถไฟพิษณุโลก – บ้านวังน้ำใส	18.0	45
8	วัดอรุณญิก – สถานีขนส่งพิษณุโลก	17.9	48
9	สถานีรถไฟพิษณุโลก – บ้านกร่าง	17.1	48
ปอ.10	สถานีขนส่งพิษณุโลก – วัดธาตุทอง	19.7	48
ปอ.11	สนามกีฬา – วิทยาลัยบึงพระ	26.7	48
12 และปอ.12	มหาวิทยาลัยนเรศวร (สนามบิน) – มหาวิทยาลัยนเรศวร (หนองอ้อ)	27.3	120
ปอ.13	ศูนย์พัฒนาตำบลสมอแข – สถาบันราชภัฏ (ทะเลแก้ว)	42.7	48

ที่มา : รัชนี นันทวัฒนาศิริชัย, 2540

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า เส้นทางให้บริการที่มีจำนวนเที่ยวต่อวันสูงที่สุด ได้แก่ เส้นทางสายสถานีขนส่งพิษณุโลก – สถานีรถไฟพิษณุโลก ซึ่งวิ่งเป็นวงกลมภายในเขตเทศบาลเมือง มีจำนวน 144 เที่ยวต่อวัน ส่วนเส้นทางสายนอกเมืองที่มีจำนวนเที่ยวต่อวันสูงที่สุด ได้แก่ เส้นทางสายมหาวิทยาลัยนเรศวร (สนามบิน) – มหาวิทยาลัยนเรศวร (หนองอ้อ) ซึ่งให้บริการใน 2 เส้นทาง ได้แก่ สายที่ 1 จากมหาวิทยาลัยนเรศวร (สนามบิน) - ถนนบรมไตรโลกนาถ – ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 – มหาวิทยาลัยนเรศวร (หนองอ้อ) และสายที่ 2 จากมหาวิทยาลัยนเรศวร (สนามบิน) – ตลาด

โคกมะตูม – ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 – ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 – มหาวิทยาลัย
นครสวรรค์ (หนองอ้อ) มีจำนวนเที่ยวรวม 120 เที่ยวต่อวัน

2) ระบบโดยสารรับจ้าง

ให้บริการในลักษณะแท็กซี่ ซึ่งส่วนใหญ่มักจอดตามสถานีขนส่ง สถานีรถไฟ และตลาด
ให้บริการรับ – ส่ง ในพื้นที่ตัวเมืองพิษณุโลก

3.2.3) สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษารายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนของเทศบาลเมืองพิษณุโลก
(ตารางที่ 3.19) พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 เทศบาลเมืองพิษณุโลกมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร
89.967 ล้านบาท (ร้อยละ 81.79) รายได้จากค่าธรรมเนียมและค่าปรับ 5.866 ล้านบาท (ร้อยละ
5.33) รายได้จากทรัพย์สิน 10.838 ล้านบาท (ร้อยละ 9.85) และรายได้อื่น ๆ 3.329 ล้านบาท (ร้อยละ
3.03) ในปี พ.ศ. 2541 มีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร 165.754 ล้านบาท (ร้อยละ 86.10) เพิ่มขึ้น
จากเดิม 75.787 ล้านบาท (ร้อยละ 91.84) รายได้จากค่าธรรมเนียมและค่าปรับ 9.091 ล้านบาท
(ร้อยละ 4.72) เพิ่มขึ้นจากเดิม 3.225 ล้านบาท (ร้อยละ 3.91) รายได้จากทรัพย์สิน 13.416 ล้านบาท
(ร้อยละ 6.27) เพิ่มขึ้นจากเดิม 2.578 ล้านบาท (ร้อยละ 3.12) และรายได้อื่น ๆ 4.257 ล้านบาท
(ร้อยละ 2.21) เพิ่มขึ้นจากเดิม 0.928 ล้านบาท (ร้อยละ 1.12)

รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรของเทศบาลที่มีสัดส่วนสูงสุดและเพิ่มขึ้นจากปี
พ.ศ. 2535 (Relative change) ถึงร้อยละ 84.24 ซึ่งให้เห็นว่า เมืองพิษณุโลก มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดี
มีปริมาณการไหลเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจสูง ซึ่งพิจารณาได้จากปริมาณเงินฝากในช่วงปี
2537 - 2541 (พลเดช ปิ่นประทีป, 2540) ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 9.13 ต่อปี
ส่วนปริมาณเงินสินเชื่อในช่วงปี 2537 - 2541 ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเพิ่มร้อยละ 6.97 ต่อปี และ
อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากในปี 2541 ณ เดือนธันวาคม มีอัตราส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 97.07 ของ
เงินฝาก โดยมียอดเงินสินเชื่อ 17.617 พันล้านบาท และยอดเงินฝาก 18.150 พันล้านบาท

ในขณะที่การศึกษารายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในพื้นที่
ศึกษาระดับชุมชนเมืองปี พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 3.20) พบว่า ตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนสูงสุด
ได้แก่ ตำบลอรุณภูมิ มีรายได้ 15,606,634 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.19 จากรายได้รวมในพื้นที่ศึกษา
ระดับชุมชนเมืองรองลงมาได้แก่ ตำบลหัวรอ มีรายได้ 11,784,953 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.98 จาก

รายได้รวมในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมือง ส่วนตำบลที่มีรายได้ต่ำที่สุดได้แก่ ตำบลจอมทอง มีรายได้ 548,498 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.60 จากรายได้รวมในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมือง

ตารางที่ 3.19 รายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนของเทศบาลเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2535 และ 2541

ประเภทรายได้	พ.ศ. 2535 (ล้านบาท)	ร้อยละ	พ.ศ. 2541 (ล้านบาท)	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลง (ล้านบาท)	Absolute Change	Relative Change
ภาษีอากร	89.967	81.79	165.754	86.10	75.787	91.84	84.24
ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ	5.866	5.33	9.091	4.72	3.225	3.91	54.98
รายได้จากทรัพย์สิน	10.838	9.85	13.416	6.97	2.578	3.12	23.79
รายได้อื่น ๆ	3.329	3.03	4.257	2.21	0.928	1.12	27.88
รวม	110.000	100.00	192.518	100.00	82.518	100.00	75.02

ที่มา : เทศบาลนครพิษณุโลก

ตารางที่ 3.20 แสดงรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ปี พ.ศ. 2540 ของตำบลในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมือง

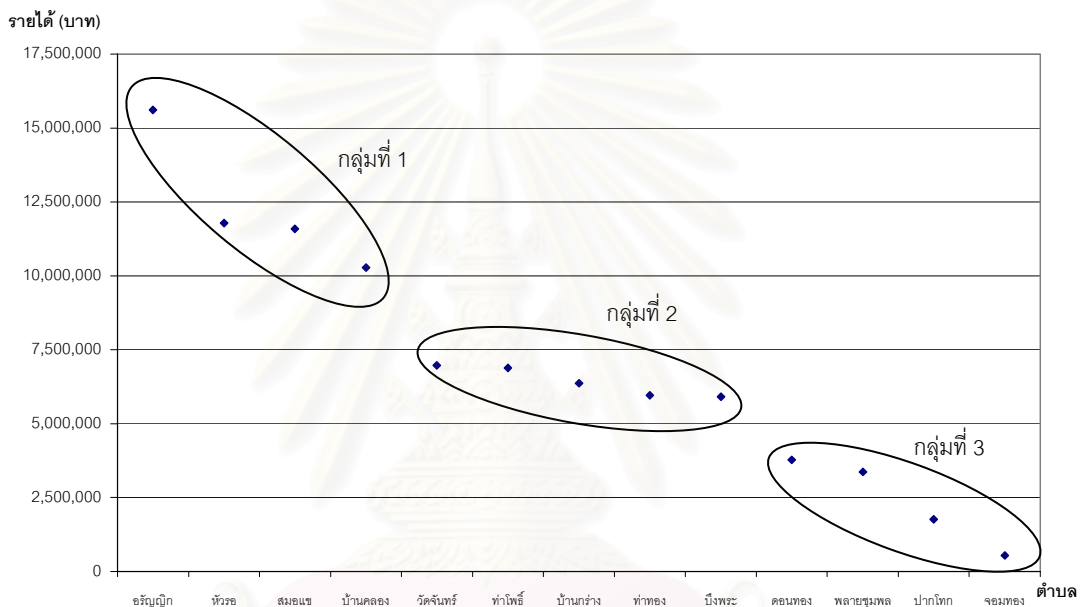
พื้นที่ชุมชน (อบต.)	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	รายได้ไม่รวม เงินอุดหนุน ปี 2540 (บาท)	ร้อยละ
อรัญญิก	2539	15,606,634	17.19
หัวรอ	2538	11,784,953	12.98
สมอแข	2539	11,590,293	12.76
บ้านคลอง	2539	10,279,757	11.32
วัดจันทร์	2539	6,973,478	7.68
ท่าโพธิ์	2539	6,887,379	7.58
บ้านกว้าง	2539	6,363,136	7.01
ท่าทอง	2539	5,956,981	6.56
บึงพระ	2539	5,906,360	6.50
ดอนทอง	2539	3,777,087	4.16
พลาญชุมพล	2539	3,369,548	3.71
ปากโทก	2539	1,760,533	1.94
จอมทอง	2540	548,498	0.60
รวม		90,804,638	100.00

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ในการจัดกลุ่มตำบลตามระดับรายได้ (ตารางที่ 3.21) โดยพิจารณาจากแผนภูมิแสดงรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนของตำบล (แผนภูมิที่ 3.4) สามารถจัดกลุ่มตำบลได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตำบลที่มีรายได้มากกว่า 10 ล้านบาท ได้แก่ ตำบลอรัญญิก หัวรอ สมอแข และบ้านคลอง กลุ่มตำบลที่มีรายได้ระหว่าง 5 - 10 ล้านบาท ได้แก่ ตำบลวัดจันทร์ ท่าโพธิ์ บ้านกว้าง ท่าทอง และบึงพระ

และกลุ่มตำบลที่มีรายได้น้อยกว่า 5 ล้านบาท ได้แก่ ตำบลดอนทอง พลายชุมพล ปากโทกและจอมทอง (แผนที่ 3.9) ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของตำบลในพื้นที่ศึกษาโดยรอบเทศบาลเมืองพิษณุโลก เนื่องจากรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนเป็นการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นนั้น ๆ ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ตำบลที่อยู่โดยรอบเทศบาลเมืองพิษณุโลกด้านตะวันออกและด้านใต้ เป็นกลุ่มตำบลที่มีสภาพทางเศรษฐกิจดี ได้แก่ ตำบล อรัญญิก หัวรอ สมอแข และตำบลบ้านคลอง

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงการจัดกลุ่มรายได้ตำบลไม่รวมเงินอุดหนุนปี พ.ศ. 2540

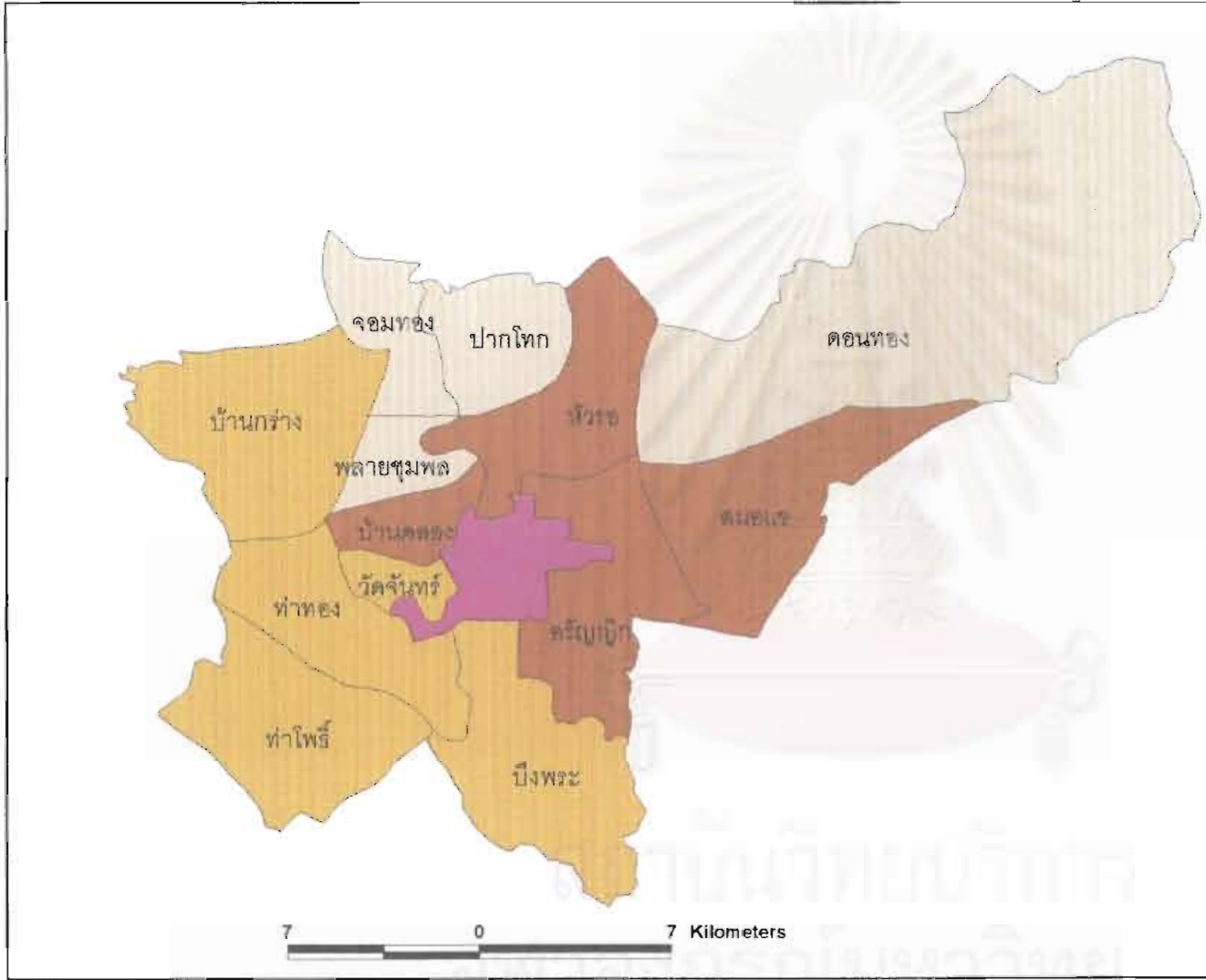

ที่มา : ตารางที่ 3.20

ตารางที่ 3.21 แสดงการจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนปี พ.ศ. 2540

ระดับรายได้	ตำบลในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมือง
มากกว่า 10 ล้านบาท	ตำบลอรัญญิก หัวรอ สมอแข และบ้านคลอง
5 ล้าน – 10 ล้านบาท	ตำบลวัดจันทร์ ท่าโพธิ์ บ้านกว้าง ท่าทอง และบึงพระ
น้อยกว่า 5 ล้านบาท	ตำบลดอนทอง พลายชุมพล ปากโทก และจอมทอง

ที่มา : แผนภูมิที่ 3.4

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
จังหวัดนครราชสีมาของเมืองพินิจภูมิ

แผนที่ที่ 3.9

แหล่ง การจำแนกระดับรายได้ เขต.

สัญลักษณ์

- ระดับรายได้
- น้อยกว่า 5 ชั้นบาท
 - 5 ชั้น - 10 ชั้นบาท
 - มากกว่า 10 ชั้นบาท
 - เทพาวนครพินิจภูมิ

7 0 7 Kilometers

บทบาทการเป็นเมืองศูนย์กลางของเมืองพิษณุโลก ทำให้การพาณิชย์กรรมของเมืองพิษณุโลกขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบริเวณเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก ซึ่งนอกจากในเขตศูนย์กลางธุรกิจการค้าเทศบาลเมืองพิษณุโลก ยังมีบริเวณที่อาจเรียกได้ว่าเป็นแบบย่านธุรกิจตามถนนสำคัญ คือ ตามถนนบรมไตรโลกนารถที่ขนานกับแม่น้ำน่านลงไปทางใต้ และอีกส่วนหนึ่งคือตามถนนพิษณุโลก – วังทอง ซึ่งเป็นเส้นทางติดต่อกับภาคกลางที่สำคัญในช่วงก่อนการสร้างถนนสาย 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) ทั้งนี้ จากการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชน พบว่าประเภทของร้านค้าในชุมชนเมืองพิษณุโลก ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของเบ็ดเตล็ด ร้านเสริมสวย และร้านขายของชำ รองลงมาเป็นร้านซ่อมจักรยานและอุปกรณ์ไฟฟ้า ร้านตัดเสื้อ ร้านจำหน่ายรถยนต์รถจักรยานยนต์และอะไหล่ ปั้มน้ำมันและปั้มน้ำแก๊ส ร้านจำหน่ายเครื่องประดับและร้านขายเครื่องเรือนที่เหลือเป็นร้านบริการปลีกย่อย ประเภทของสถานประกอบการค้าที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและส่งผลต่อเศรษฐกิจของเมืองคือห้างสรรพสินค้า ประกอบด้วยห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าท็อปแลนด์พลาซ่า ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 บริเวณใกล้กับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และห้างสรรพสินค้าระดับสูง (Hyper Mart) ที่เริ่มขยายกิจการในตัวเมืองพิษณุโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ได้แก่ ห้างแม็คโคร ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนบรมไตรโลกนารถบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ห้างโลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสายพิษณุโลก – วังทอง และห้างบิ๊กซี ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสามแยกถนนพิษณุโลก – วังทอง การเกิดขึ้นของห้างดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในธุรกิจการค้าและบริการของเมืองพิษณุโลกมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งความเข้มข้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะสร้างความต้องการใช้ที่ดินในชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการขยายตัวของพื้นที่เมือง

3.2.4 สภาพประชากร

3.2.4.1 ขนาดและการกระจายตัวของประชากร

จากการศึกษาจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2531 (ตารางที่ 3.22) พบว่า ตำบลที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ ตำบลในเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลนครพิษณุโลก มีจำนวนประชากร 77,675 คน รองลงมาคือตำบลอรัญญิก มีประชากร 20,772 คน ส่วนตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลจอมทอง มีจำนวนประชากร 3,843 คน

การศึกษาจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2541 พบว่า ตำบลที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ ตำบลในเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลนครพิษณุโลก มีจำนวนประชากร 90,381 คน รองลงมาคือ ตำบลอรัญญิกซึ่งมีประชากร 28,504 คน ส่วนตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลวังงาม มีจำนวนประชากร 3,413 คน จากข้อมูลประชากรดังกล่าว พบว่า กลุ่มตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลทางด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของเทศบาลยังคงมีจำนวนประชากรสูง ในขณะเดียวกัน ตำบลในพื้นที่ติดต่อกทางด้านใต้ คือตำบลบึงพระก็เริ่มมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 3.22 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรรายตำบลในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2531		พ.ศ. 2541	
		ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
เทศบาล	18.26	77,675	4,254	90,381	4,950
วัดจันทร์	11.26	3,888	345	5,602	498
ท่าทอง	23.70	8,398	354	11,088	468
ท่าโพธิ์	50.10	8,571	171	8,844	177
สมอแข	40.00	7,160	179	11,431	286
ดอนทอง	65.30	11,476	176	11,712	179
ปากโทก	35.70	3,921	110	4,330	121
หัวรอ	40.20	15,343	382	15,417	384
จอมทอง	35.80	3,843	107	3,585	100
บ้านกร่าง	43.35	13,326	307	11,780	272
บ้านคลอง	20.10	11,103	552	11,818	588
พลายชุมพล	25.00	4,546	182	5,199	208
อรัญญิก	41.84	20,772	496	28,504	681
บึงพระ	33.53	11,458	342	18,446	550
อำเภอเมือง	663.70	229,687	346	270,864	408

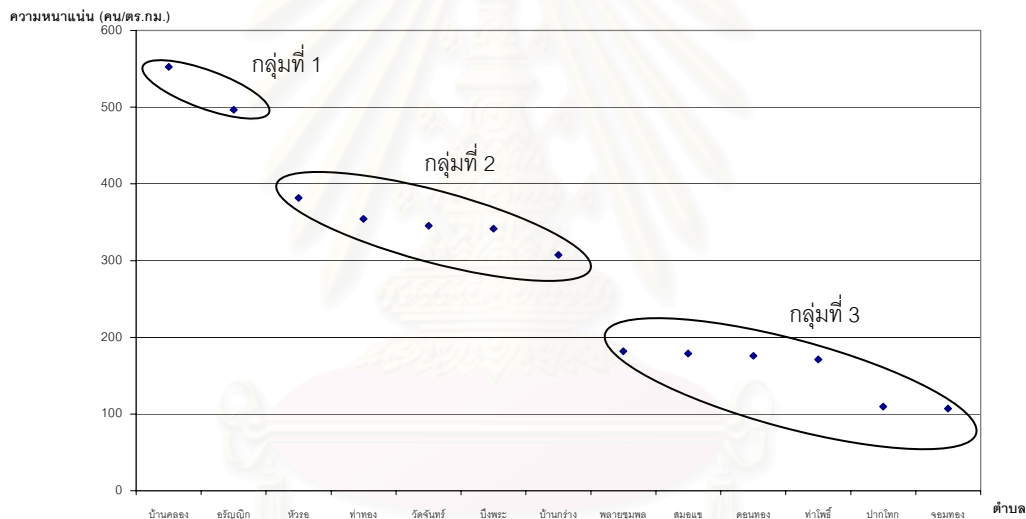
ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษาความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ. 2531 พบว่า ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุด ได้แก่ ตำบลในเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลนครพิษณุโลก มีความหนาแน่นประชากร 4,254 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือตำบลบ้านคลองซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน มีความหนาแน่นประชากร 552 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลจอมทอง มีความหนาแน่นประชากร 107 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนการศึกษาความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ. 2541 พบว่า ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุด ยังคงเป็นตำบลในเมือง มีความหนาแน่นประชากร 4,950 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา

คือตำบลอรุญญิก มีความหนาแน่นประชากร 681 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลจอมทอง มีความหนาแน่นประชากร 100 คนต่อตารางกิโลเมตร

จากข้อมูลความหนาแน่นประชากรและแผนภูมิแสดงความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2531 (แผนภูมิที่ 3.5) สามารถจัดกลุ่มตำบลตามลำดับความหนาแน่นประชากรได้ 3 กลุ่ม ดังตารางที่ 3.23 และเมื่อแสดงกลุ่มตำบลที่จำแนกตามความหนาแน่นประชากรลงบนแผนที่ (แผนที่ 3.10) พบว่า กลุ่มตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาล ได้แก่ ตำบลบ้านคลองและตำบลอรุญญิก จะมีความหนาแน่นประชากรสูง เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ในทิศทางการขยายตัวแต่เดิมของเมือง คือตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2531

ที่มา : ตาราง 3.22

หมายเหตุ : การจัดกลุ่มจากแผนภูมิกำหนดให้เทศบาลเมืองพิษณุโลกอยู่ในกลุ่มแรกโดยไม่นำมา

พิจารณารวมกับตำบลอื่น ๆ เนื่องจากมีประชากรสูงที่สุดและมีความหนาแน่นต่างจากตำบลอื่นมาก

ตารางที่ 3.23 แสดงการจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2531

ความหนาแน่นประชากร	ตำบล
มากกว่า 400 คน/ตร.กม.	เทศบาลพิษณุโลก บ้านคลอง อรุญญิก
200 ถึง 400 คน/ตร.กม.	หัวรอ ท่าทอง วัดจันทร์ บึงพระ บ้านกว้าง
น้อยกว่า 200 คน/ตร.กม.	พลายชุมพล สมอแข ดอนทอง ท่าโพธิ์ ปากโทก จอมทอง

ที่มา : แผนภูมิที่ 3.5

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 3.10

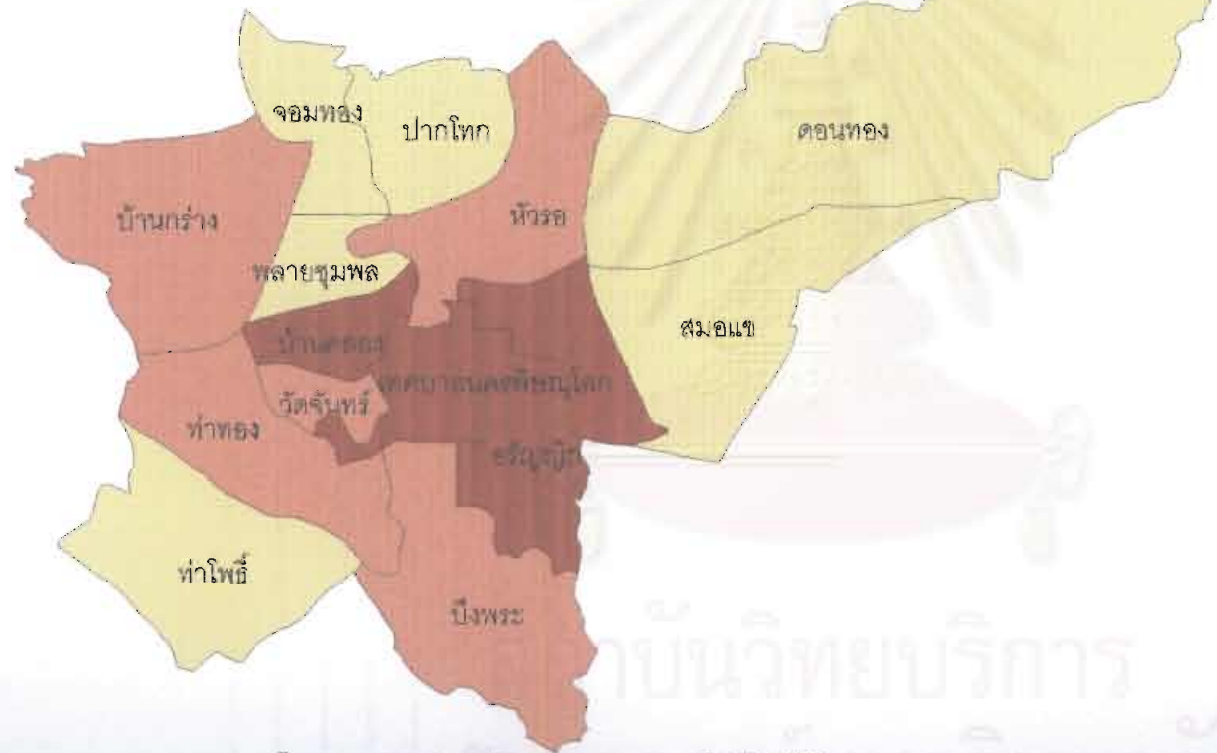
แสดง

กลุ่มตำบลซึ่งแนกตามความหนาแน่นประชากร พ.ศ. 2531

สัญลักษณ์

ความหนาแน่นประชากร

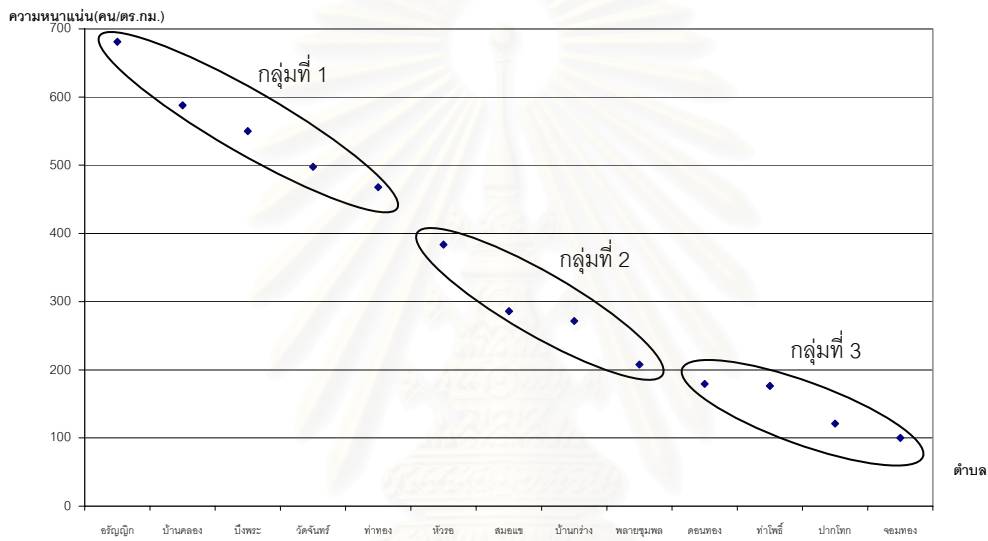
- น้อยกว่า 200
- 200 - 400
- มากกว่า 400

7 0 7 Kilometers

จากข้อมูลความหนาแน่นประชากรและแผนภูมิแสดงความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2541 (แผนภูมิที่ 3.6) สามารถจัดกลุ่มตำบลตามลำดับความหนาแน่นประชากรได้ 3 กลุ่ม ดังตารางที่ 3.24 และเมื่อแสดงกลุ่มตำบลที่จำแนกตามความหนาแน่นประชากรลงบนแผนที่ (แผนที่ 3.11) พบว่า กลุ่มตำบลทางด้านใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของเทศบาลพิษณุโลก เป็นกลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรสูง เนื่องจากการขยายตัวของเมืองเริ่มมีทิศทางการขยายตัวลงมาในบริเวณดังกล่าว ทำให้พื้นที่เหล่านี้มีประชากรอาศัยอยู่เพิ่มมากขึ้น

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงความหนาแน่นประชากรรายตำบล พ.ศ. 2541

ที่มา : ตาราง 3.22

หมายเหตุ : การจัดกลุ่มจากแผนภูมิกำหนดให้เทศบาลเมืองพิษณุโลกอยู่ในกลุ่มแรกโดยไม่นำมาพิจารณาพร้อมกับตำบลอื่น ๆ เนื่องจากมีประชากรสูงที่สุดและมีความหนาแน่นต่างจากตำบลอื่นมาก

ตารางที่ 3.24 แสดงการจัดกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นประชากรปี พ.ศ. 2541

ความหนาแน่นประชากร	ตำบล
มากกว่า 400 คน/ตร.กม.	เทศบาลนครพิษณุโลก อรัญญิก บ้านคลอง บึงพระ วัดจันทร์ ท่าทอง
200 ถึง 400 คน/ตร.กม.	หัวรอ สมอแข บ้านกร่าง พลาญชุมพล
น้อยกว่า 200 คน/ตร.กม.	ดอนทอง ท่าโพธิ์ ปากโทก จอมทอง

ที่มา : แผนภูมิที่ 3.6

3.2.4.2 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบลในพื้นที่ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2541 (ตารางที่ 3.25) พบว่า ตำบลที่มีจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรมากที่สุด ได้แก่ เทศบาลนครพิษณุโลก มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 12,706 คน คิดเป็นร้อยละ 34.66 จากการเปลี่ยนแปลงรวมในพื้นที่ศึกษา รองลงมาได้แก่ตำบลอรัญญิก มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 7,732 คน คิดเป็นร้อยละ 21.09 ของการเปลี่ยนแปลงรวมในพื้นที่ศึกษา ส่วนตำบลที่มีจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรจากการเปลี่ยนแปลงรวมต่ำที่สุดได้แก่ ตำบลหัวรอ มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 ของการเปลี่ยนแปลงรวมในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 3.25 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบลในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2531 – 2541

พื้นที่	ประชากร		การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2531 - 2541				
	พ.ศ. 2531	พ.ศ. 2541	จำนวน	ร้อยละจาก พ.ศ. 2531	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงรวม	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง
เทศบาลเมือง	77,675	90,381	12,706	16.36	34.66	33.04	
วัดจันทร์	3,888	5,602	1,714	44.08	4.68	4.46	
ท่าทอง	8,398	11,088	2,690	32.03	7.34	6.99	
ท่าโพธิ์	8,571	8,844	273	3.19	0.74	0.71	
สมอแข	7,160	11,431	4,271	59.65	11.65	11.10	
ดอนทอง	11,476	11,712	236	2.06	0.64	0.61	
ปากโทก	3,921	4,330	409	10.43	1.12	1.06	
หัวรอ	15,343	15,417	74	0.48	0.20	0.19	
จอมทอง*	3,843	3,585	-258	-6.71	-0.70		14.30
บ้านกร่าง*	13,326	11,780	-1,546	-11.60	-4.22		85.70
บ้านคลอง	11,103	11,818	715	6.44	1.95	1.86	
พลายชุมพล	4,546	5,199	653	14.36	1.78	1.70	
อรัญญิก	20,772	28,504	7,732	37.22	21.09	20.10	
บึงพระ	11,458	18,446	6,988	60.99	19.06	18.17	
อำเภอเมือง	201,480	238,137	36,657	18.19	100.00		
						100.00	100.00

ที่มา : จากการคำนวณ

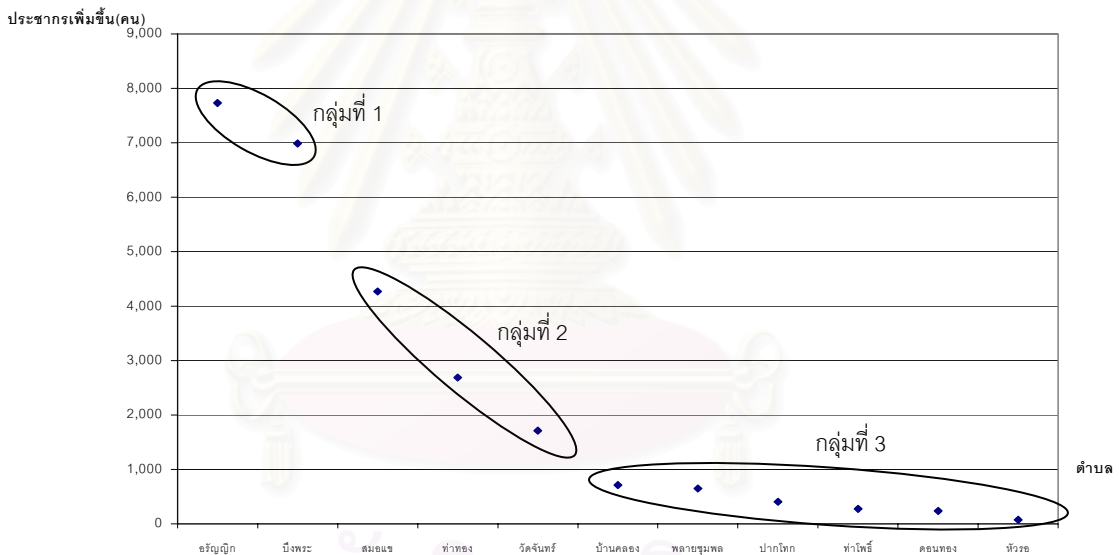
หมายเหตุ * : ประชากรลดลงเนื่องจากถูกแยกเป็นตำบลใหม่ชื่อตอนในปี พ.ศ. 2533

ขณะที่ตำบลจอมทองและตำบลบ้านกร่างซึ่งถูกแยกออกเป็นตำบลใหม่คือ ตำบลไผ่ชวดอน มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง โดยจำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลงของตำบลจอมทอง คิดเป็นร้อยละ 0.70 จากการเปลี่ยนแปลงรวมในพื้นที่ศึกษา และจำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลงของ

ตำบลบ้านกว้างคิดเป็นร้อยละ 4.22 จากการเปลี่ยนแปลงรวมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเครื่องหมายลบแสดงให้เห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนการเปลี่ยนแปลงรวมว่ามีการเปลี่ยนแปลงลดลง

เมื่อทำการศึกษาสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงประชากรจากตำบลที่มีการเพิ่มประชากรเพิ่มขึ้นต่อการเพิ่มประชากรทั้งหมด พบว่า เทศบาลนครพิษณุโลกมีสัดส่วนการเพิ่มประชากรจากจำนวนการเพิ่มประชากรรวมสูงที่สุด โดยประชากรที่เพิ่มขึ้น 12,706 คน คิดเป็นร้อยละ 33.04 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา รองลงมาได้แก่ ตำบลอรัญญิก จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น 7,732 คน คิดเป็นร้อยละ 20.10 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา ขณะที่ตำบลบ้านกว้างมีการลดลงของประชากรร้อยละ 85.70 จากจำนวนประชากรที่ลดลงทั้งหมด และตำบลจอมทองมีการลดลงของประชากรร้อยละ 14.30 จากจำนวนประชากรที่ลดลงทั้งหมด เนื่องจากสองตำบลนี้ถูกแบ่งพื้นที่บางส่วนจัดตั้งเป็นตำบลใหม่ของตน

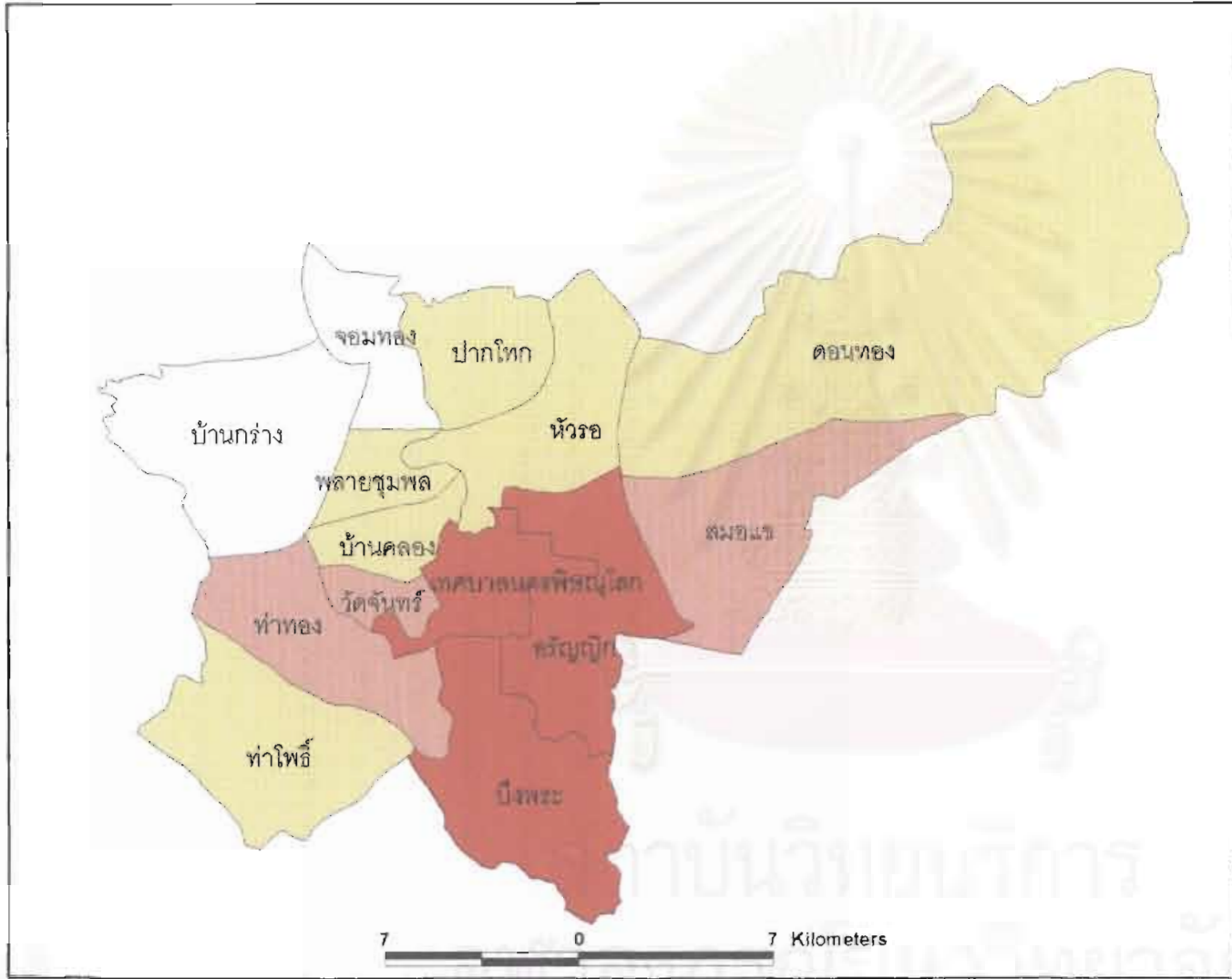
แผนภูมิที่ 3.7 แสดงการจัดกลุ่มสัดส่วนการเพิ่มประชากร พ.ศ. 2531 –2541 ของตำบลในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ตารางที่ 3.25

หมายเหตุ : การจัดกลุ่มจากแผนภูมิกำหนดให้เทศบาลเมืองพิษณุโลกอยู่ในกลุ่มแรกโดยไม่นำมาพิจารณาพร้อมกับตำบลอื่น ๆ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงที่สุดและแตกต่างจากตำบลอื่นมาก

จากข้อมูลดังกล่าว จึงได้ทำการจัดกลุ่มตำบลตามสัดส่วนการเพิ่มประชากรในพื้นที่ศึกษาโดยพิจารณาเฉพาะตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น (แผนภูมิที่ 3.7) เพื่อแสดงผลว่าบริเวณใดของชุมชนเมืองที่มีสัดส่วนประชากรที่เพิ่มขึ้นสูงที่สุด ดังตารางที่ 3.26 และแผนที่ที่ 3.12 ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2541 พื้นที่บริเวณด้านใต้ของเทศบาลเมืองพิษณุโลกมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงประชากรที่สูงมาก แสดงให้เห็นถึงทิศทางการขยายตัวของเมืองในช่วง พ.ศ. 2531 – 2541 จากการพิจารณาด้านการเปลี่ยนแปลงประชากร

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 3.12

แสดง

ข้อมูลจากคณะกรรมการเปลี่ยนแปลงประชากร พ.ศ. 2531 - 2541

สัญลักษณ์

ตารางที่ 3.26 แสดงการจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2531 - 2541

จำนวนประชากร	ตำบล
ประชากรเพิ่มมากกว่า 5,000 คน	เทศบาลนครพิษณุโลก อรัญญิก บึงพระ
ประชากรเพิ่ม 1,000 - 5,000 คน	สมอแข ท่าทอง วัดจันทร์
ประชากรเพิ่มน้อยกว่า 1,000 คน	บ้านคลอง พลายชุมพล ปากโทก ท่าโพธิ์ ดอนทอง ห้วยรอ
ประชากรลดลง	จอมทอง บ้านกร่าง

ที่มา : แผนภูมิที่ 3.7

เมื่อพิจารณาร้อยละของการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2531 พบว่า ตำบลที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มจากปี พ.ศ. 2531 มากที่สุดได้แก่ ตำบลบึงพระ มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 6,988 คน คิดเป็นร้อยละ 60.99 จากจำนวนประชากรของตำบลในปี พ.ศ. 2531 รองลงมาได้แก่ตำบลสมอแข มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 4,271 คน คิดเป็นร้อยละ 59.65 จากจำนวนประชากรของตำบลในปี พ.ศ. 2531 ส่วนตำบลที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มจากปี พ.ศ. 2531 น้อยที่สุดได้แก่ตำบลห้วยรอ ซึ่งมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 0.48 จากจำนวนประชากรของตำบลในปี พ.ศ. 2531

ขณะที่ตำบลบ้านกร่างมีสัดส่วนประชากรลดลงร้อยละ 11.60 จากจำนวนประชากรของตำบลในปี พ.ศ. 2531 และตำบลจอมทองมีจำนวนประชากรลดลงร้อยละ 6.71 จากจำนวนประชากรของตำบลในปี พ.ศ. 2531 เนื่องจากการจัดตั้งตำบลใหม่ขอตอนเมื่อปี พ.ศ. 2533 ส่งผลให้พื้นที่บางส่วนของทั้งสองตำบลถูกแบ่งและโยกย้ายทะเบียนประชากรไปอยู่ในตำบลใหม่ขอตอน

จากการศึกษาข้อมูลประชากรสามารถสรุปได้ว่า ประชากรในตำบลโดยรอบเทศบาลนครพิษณุโลกเพิ่มมากขึ้นบริเวณด้านตะวันออกและด้านใต้ของเมือง (แผนที่ที่ 3.12) ในพื้นที่ ตำบลอรัญญิก และตำบลบึงพระ (ตารางที่ 3.26) การเพิ่มขึ้นของประชากรในตำบลอรัญญิก น่าจะเป็นผลมาจากการก่อตัวของชุมชนตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก – วังทอง) ซึ่งมีการขยายตัวของบ้านจัดสรรหลายโครงการ เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลนครพิษณุโลกทางด้านตะวันออกและด้านใต้ของเทศบาล ซึ่งเปรียบเสมือนประตูติดต่อระหว่างเทศบาลกับตำบลสมอแข และอำเภอวังทอง โดยมีทางหลวงแผ่นดินสาย 12 เป็นเส้นทางหลัก สำหรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในตำบลบึงพระน่าจะเป็นผลจาก การขยายตัวของชุมชนเมืองตามแนวถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนสายพิษณุโลก – บึงพระ รวมถึงการก่อสร้างโครงการเคหะชุมชน และการขยายตัวของบ้านจัดสรรหลายโครงการ

เมื่อพิจารณาข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณด้านตะวันออกของแม่น้ำน่าน ในพื้นที่เทศบาลและพื้นที่ต่อเนื่องมากกว่าพื้นที่ด้านตะวันตกของแม่น้ำ เนื่องจากแม่น้ำน่านเป็นอุปสรรคทางกายภาพ ขวางกั้นการขยายตัวของชุมชน ซึ่งเดิมมีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำน่านเพียงแห่งเดียวคือสะพานนเรศวร ทั้งนี้ การตั้งถิ่นฐานของเมือง

พิษณุโลก สอดคล้องกับข้อสังเกตของ สมชาย เดชะพรหมพันธ์ (2517) และฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2536) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบการขยายตัวและการก่อรูปของเมืองพิษณุโลกในระยะแรก ๆ ว่า “มีการขยายตัวเป็นแนวยาวตามแนวเหนือ – ใต้ ขนานกับลำน้ำน่านและทางรถไฟ ในพื้นที่ด้านตะวันออกของแม่น้ำน่าน”

3.2.4.3 อัตราการเพิ่มประชากรและการคาดการณ์ประชากรในอนาคต

เนื่องจากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนเมืองพิษณุโลก มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่เทศบาลและชุมชนต่อเนื่องโดยรอบ ซึ่งข้อมูลประชากรจะจัดเก็บตามขอบเขตการปกครอง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงใช้ข้อมูลจำนวนประชากรรายตำบลที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมืองของพิษณุโลก เป็นฐานในการคาดการณ์ประชากรในอนาคต เพราะข้อมูลดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ปลูกสร้าง (Built – up Area) ของชุมชนเมืองทั้งหมด และการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ตำบลเหล่านี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองพิษณุโลก ทั้งนี้ พื้นที่ศึกษาชุมชนเมืองพิษณุโลกครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเทศบาลเมืองพิษณุโลกและตำบลโดยรอบ ในเขตตำบลพลาญชุมพล บ้านคลอง วัดจันทร์ ทั้งหมดและพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าโพธิ์ อรัญญิก บ้านกร่าง ท่าทอง ดอนทอง ปากโทก จอมทอง สมอแข หัวรอ บึงพระ รวม 14 ตำบล จาก 17 ตำบลในอำเภอเมือง

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงประชากรและอัตราการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ชุมชนเมืองพิษณุโลก (ตารางที่ 3.27) พบว่าในปี พ.ศ. 2541 เทศบาลเมืองพิษณุโลกมีประชากร 90,381 คน เพิ่มขึ้น 12,706 คน มีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.53 คน ส่วนตำบลโดยรอบเขตเทศบาลมีประชากร 147,756 คน เพิ่มขึ้น 27,720 คน มีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.78 คน และพื้นที่ศึกษาชุมชนเมืองพิษณุโลกมีประชากร 238,137 คน เพิ่มขึ้น 40,476 คน มีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.88 คน โดยชุมชนที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงสุด ได้แก่ตำบลบึงพระ มีอัตราการขยายตัวของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 4.88 คน

จำนวนประชากรของตำบลจอมทองและตำบลบ้านกร่าง ที่ใช้ในการคำนวณอัตราการขยายตัว ใช้ข้อมูลจากปี พ.ศ. 2533 เนื่องจากหากพิจารณาจำนวนประชากรจากปี พ.ศ. 2531 พบว่าอัตราการขยายตัวเป็นลบ เพราะมีการโยกย้ายทะเบียนประชากรไปยังตำบลใหม่ ดังนั้น จึงใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2533 ซึ่งไม่มีการย้ายทะเบียนประชากรอีก เป็นฐานพิจารณาการขยายตัวจากประชากรที่คงเหลืออยู่ของตำบล เพื่อสามารถคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตได้ถูกต้อง

ตารางที่ 3.27 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรและอัตราการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ชุมชนเมืองพิษณุโลก

พื้นที่	ประชากร		จำนวนการเปลี่ยนแปลง	Growth rate (ร้อยละ)	ประชากร	
	พ.ศ. 2531	พ.ศ. 2541			พ.ศ.2550	พ.ศ.2555
บึงพระ	11,458	18,446	6,988	4.88	28,315	35,926
สมอแข	7,160	11,431	4,271	4.79	17,416	22,005
วัดจันทร์	3,888	5,602	1,714	3.72	7,782	9,341
อรัญญิก	20,772	28,504	7,732	3.21	37,896	44,392
ท่าทอง	8,398	11,088	2,690	2.82	14,238	16,361
พลายชุมพล	4,546	5,199	653	1.35	5,867	6,274
ปากโทก	3,921	4,330	409	1.00	4,734	4,975
บ้านคลอง	11,103	11,818	715	0.63	12,501	12,897
ท่าโพธิ์	8,571	8,844	273	0.31	9,097	9,241
ดอนทอง	11,476	11,712	236	0.20	11,929	12,051
หัวรอ	15,343	15,417	74	0.05	15,484	15,521
จอมทอง*	3,446	3,585	139	0.39	3,715	3,789
บ้านกร่าง*	9,904	11,780	1,876	1.75	13,770	15,018
ชุมชนโดยรวม	119,986	147,756	27,770	1.78	173,249	189,267
เทศบาลเมือง	77,675	90,381	12,706	1.53	103,584	111,736
พื้นที่ศึกษา	197,661	238,137	40,476	1.88	281,606	309,097

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : * จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2533

ข้อมูลการคาดการณ์ประชากรจากตารางที่ 3.27 สามารถจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรในอนาคต ได้โดยการพิจารณาแผนภูมิที่ 3.8 ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า สามารถจัดกลุ่มตำบลได้เป็น 3 กลุ่ม (ตารางที่ 3.28) คือ กลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 20,000 คน ได้แก่ เทศบาลนครพิษณุโลก ตำบลอรัญญิกและตำบลบึงพระ กลุ่มที่สองจำนวนประชากรระหว่าง 10,000 – 20,000 คน ได้แก่ ตำบลสมอแข หัวรอ ท่าทอง บ้านกร่าง บ้านคลอง และดอนทอง และกลุ่มที่สามจำนวนประชากรน้อยกว่า 10,000 คน ได้แก่ ตำบลท่าโพธิ์ วัดจันทร์ พลายชุมพล ปากโทก และจอมทอง เมื่อแสดงผลในแผนที่ที่ 3.13 พบว่า กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรในอนาคตสูง ได้แก่ กลุ่มตำบลด้านตะวันออกและด้านใต้ของเทศบาลเมืองพิษณุโลก อย่างไรก็ตามการคาดการณ์ประชากรครั้งนี้ศึกษาโดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในอดีต เพื่อหาค่าคงที่ที่ใช้ในการคาดการณ์ประชากรในอนาคต โดยตั้งสมมติฐานว่าการเพิ่มประชากรในพื้นที่จะเป็นไปตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงเดิม

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

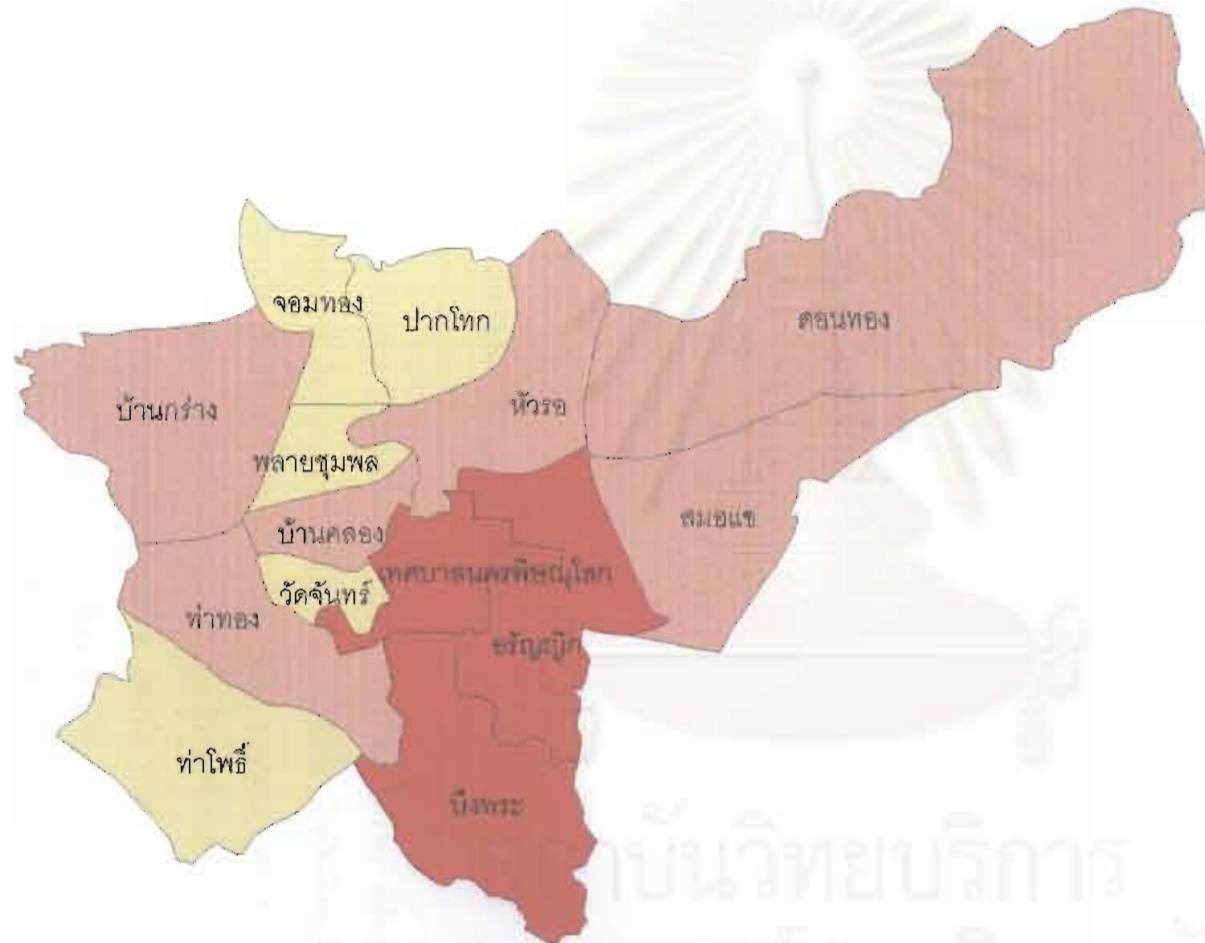

แผนที่ที่ 3.13

แสดง กลุ่มตำบลจำนวนคนประชากรปี พ.ศ. 2550

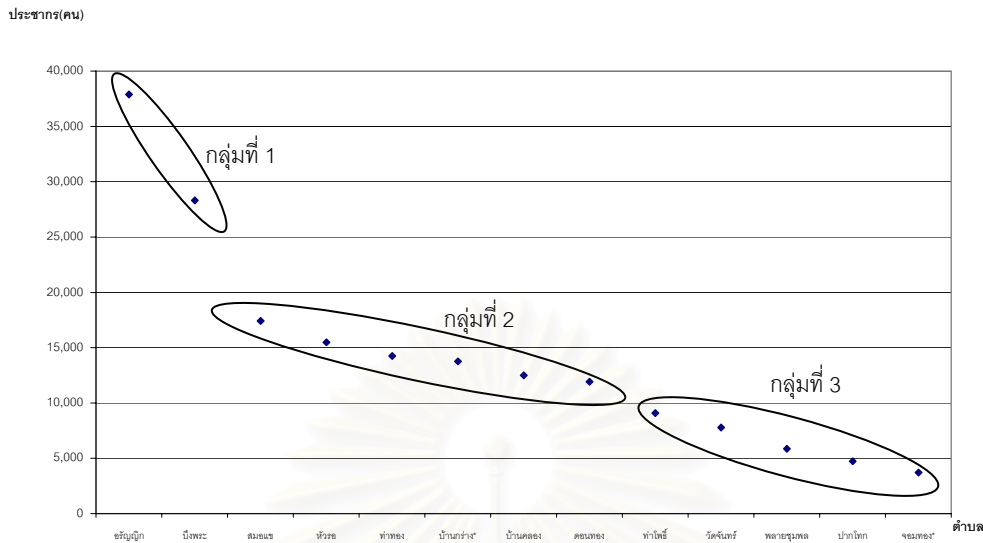
สัญลักษณ์

จำนวนประชากร

7 0 7 Kilometers

แผนภูมิที่ 3.8 แสดงจำนวนประชากรในอนาคต พ.ศ. 2550 ของตำบลในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ตารางที่ 3.27

หมายเหตุ : การจัดกลุ่มจากแผนภูมิกำหนดให้เทศบาลเมืองพิษณุโลกอยู่ในกลุ่มแรกโดยไม่นำมาพิจารณารวมกับตำบลอื่น ๆ เนื่องจากมีจำนวนประชากรสูงที่สุดและแตกต่างจากตำบลอื่นมาก

ตารางที่ 3.28 แสดงการจัดกลุ่มตำบลตามจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2550

จำนวนประชากร	ตำบล
ประชากรมากกว่า 20,000 คน	เทศบาลนครพิษณุโลก อรัญญิก บึงพระ
ประชากรระหว่าง 10,000 - 20,000 คน	สมอแข ห้วยจร ท่าทอง บ้านกว้าง บ้านคลอง ดอนทอง
ประชากรน้อยกว่า 10,000 คน	ท่าโพธิ์ วัดจันทร์ พลายชุมพล ปากโทก จอมทอง

ที่มา : แผนภูมิที่ 3.8

3.2.5 การก่อรูปของเมืองและลักษณะการใช้ที่ดิน

การตั้งถิ่นฐานเดิมของประชากรเมืองพิษณุโลก เริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำน่าน แล้วขยายตัวกว้างออกไป ศูนย์กลางเดิมของชุมชนอยู่บริเวณถนนจากรบญ ต่อมาเมื่อมีสถานีรถไฟพิษณุโลกเกิดขึ้นตัวเมืองจึงเริ่มขยายต่อลงมาทางใต้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางเมืองในปัจจุบัน (สมชาย เดชะพรหมพันธ์ , 2517) กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่กระจุกตัวอย่างหนาแน่นในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน โดยเฉพาะในเขตเทศบาล รูปแบบการขยายตัวของเมืองพิษณุโลก ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2536) ได้อธิบายไว้ว่า ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ คือลำน้ำน่านและลักษณะภูมิประเทศทางด้านตะวันออกของแม่น้ำ ตัวเมืองจึงมีลักษณะการขยายตัวแบบเป็นเส้นยาว (Linear pattern) หรือแบบริบบิ้น (Ribbon pattern) ตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก

ชุมชนเมืองพิษณุโลกขยายตัวค่อนข้างเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2527 – 2533 ต้องประกาศขยายเขตผังเมืองเพิ่มขึ้นจากเดิมถึง 3 เท่า ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พบว่า การขยายตัวในพื้นที่รอบนอกของเมืองเพิ่มสูงขึ้น โดยมักเกาะกลุ่มและขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเมือง เนื่องจากการขยายตัวในพื้นที่รอบนอกและความแออัดภายในศูนย์กลางเดิมของเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและกระจุกตัวกันของแหล่งธุรกิจใหม่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมือง เกิดเป็นแหล่งกลางระดับรองที่มีบทบาทในการให้บริการทางเศรษฐกิจสูง เช่น บริเวณตลาดสดโคกมะตูม บริเวณตำบลบ้านคลอง บริเวณศูนย์การค้าสุรสีห์ และบริเวณโรงพยาบาลนรามา ถนนบรมไตรโลกนาถ เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปทรงของเมืองพิษณุโลก (Urban Form) เปรียบเทียบกับทฤษฎีการขยายตัวของเมืองแล้ว พบว่า การขยายตัวของเมืองพิษณุโลกเป็นไปตามทฤษฎี Multi Nuclei Theory ดังจะเห็นได้จาก การปรากฏของศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่มีความสำคัญในหลายพื้นที่ การเคลื่อนที่ของศูนย์กลางธุรกิจการค้าซึ่งเกิดขึ้นใหม่ จะห่างจากศูนย์กลางเดิมเรื่อย ๆ ประกอบกับการขยายตัวของเมืองรุกคืบไปยังพื้นที่โดยรอบ ดังนั้นจึงอาจเกิด CBD ใหม่ขึ้นในบริเวณที่เหมาะสม เมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวเกาะไปตามเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ โดยพื้นที่ด้านหลังเส้นทางเหล่านั้นมักใช้ประโยชน์เป็นที่พักอาศัย ในขณะเดียวกัน พื้นที่ที่มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม และเป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีการก่อตัวของศูนย์กลางชุมชนขึ้น เมื่อมีการพัฒนาเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็จะกลายเป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญลำดับรองจากศูนย์กลางหลัก โดยอาจเป็นศูนย์กลางที่เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น เป็นย่านที่พักอาศัย เป็นชุมทางรถโดยสารทั้งระยะใกล้ ระยะไกล หรือเป็นประตูเชื่อมการติดต่อระหว่างเมืองกับพื้นที่โดยรอบ ส่วนบริเวณที่อยู่ไกลออกไปจะใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น เช่น เป็นที่พักอาศัยเบาบาง อุตสาหกรรม หรือการเกษตร

จากการสำรวจและแปลภาพถ่ายทางอากาศของชุมชนเมืองพิษณุโลกปี พ.ศ. 2534 มาตราส่วน 1 : 15,000 ซึ่งถ่ายโดยกรมแผนที่ทหาร สามารถจำแนกลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพิษณุโลกออกเป็นเขตต่าง ๆ ดังนี้ (แผนที่ที่ 3.14)

1) ย่านสถานที่ราชการ

แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสถานที่ราชการบริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก กลุ่มสถานที่ราชการบริเวณตำบลหัวรอ กลุ่มสถานที่ราชการบริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก และกลุ่มสถานที่ราชการบริเวณต่อเนื่องโรงพยาบาลพุทธชินราช - ตลาดโคกมะตูม

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

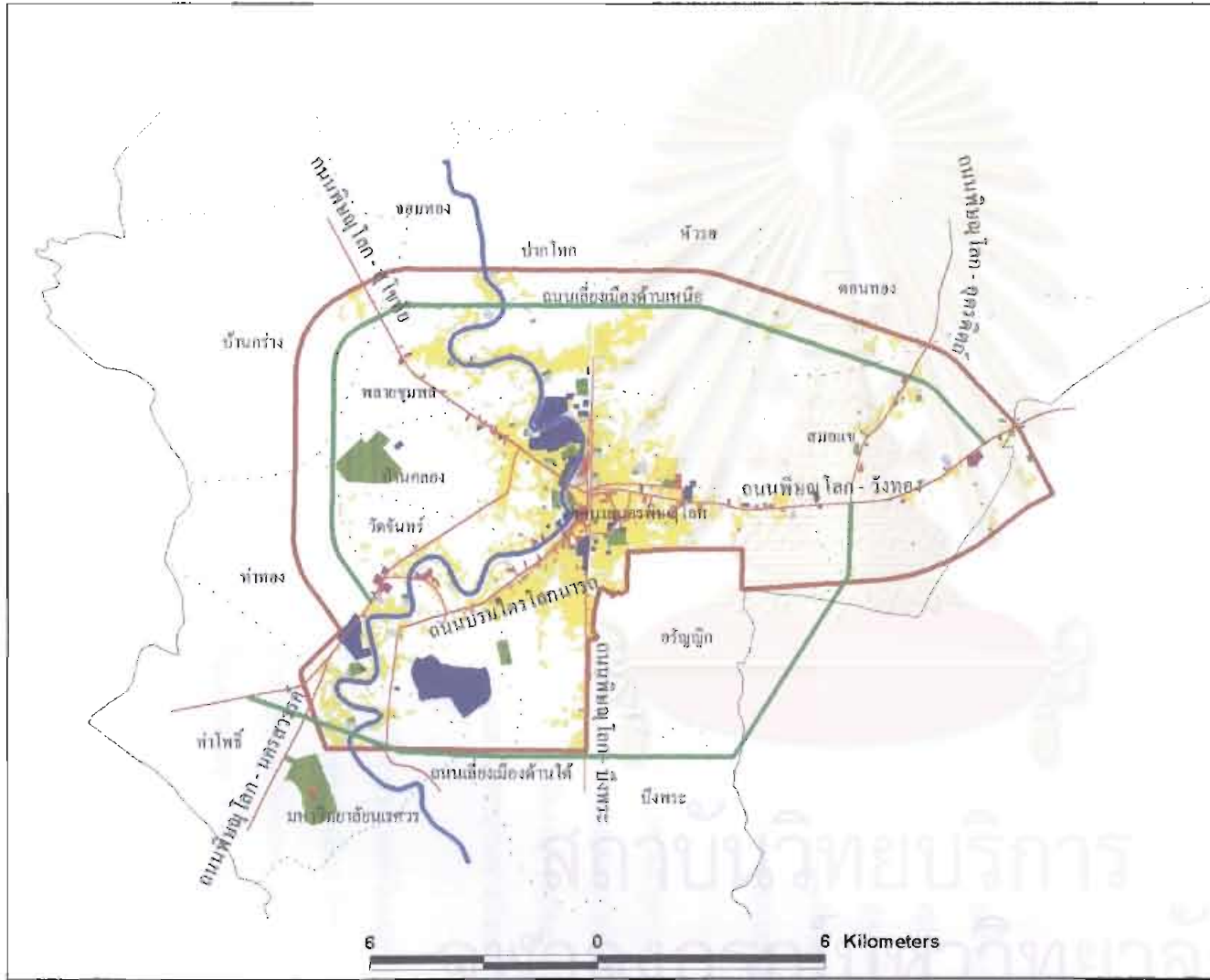

แผนที่ที่ 3.14

แสดง การใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2534

สัญลักษณ์

- ถนนสายหลัก
- ถนนเลี้ยวเมือง
- แม่น้ำน่าน
- เขตตำบล
- เขตผังเมืองรวม
- มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ประเภทการใช้ที่ดิน**
- ที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- โกดังและคลังสินค้า
- ที่นันทนาการ
- สถานศึกษา
- สถาบันศาสนา
- สถาบันราชการ

- กลุ่มแรก ย่านสถานที่ราชการบริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก

เป็นที่ตั้งของหน่วยงานหลักในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ศาลากลางจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ว่าการอำเภอเมือง สำนักงานป่าไม้เขตพิษณุโลก สำนักงานสรรพากรเขต 6 สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา และศาลจังหวัด ตลอดจนค่ายสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งสถานที่ราชการกลุ่มนี้อยู่บริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก ตรงข้ามกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

- กลุ่มที่สอง ย่านสถานที่ราชการบริเวณตำบลหัวรอ

มีความสำคัญในฐานะที่เป็นย่านสถานที่ราชการแห่งใหม่ของเมืองที่มีแนวโน้มการขยายตัวต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการวางแผนเพื่อรองรับหน่วยงานราชการตามกำหนดในแผนการใช้ที่ดิน สถานที่ราชการและหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณนี้ได้แก่ ศูนย์โทรคมนาคม สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานมาเลเซีย และสำนักงานพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

- กลุ่มที่สาม ย่านสถานที่ราชการบริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก

ตั้งอยู่ในเขตศูนย์กลางของเมือง บริเวณระหว่างสถานีรถไฟพิษณุโลก และแม่น้ำน่าน โดยกระจายอยู่ทั่วไปตามริมแม่น้ำน่านและพื้นที่พาณิชยกรรม เป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการขยายตัวเนื่องจากพื้นที่โดยรอบเป็นย่านพาณิชยกรรมที่มีความหนาแน่นสูง หน่วยงานเหล่านี้ประกอบด้วย ไปรษณีย์โทรเลข องค์การโทรศัพท์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรม กองกำกับการตำรวจภูธร สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก สำนักงานการไฟฟ้าเขต 2 และสำนักงานสรรพสามิตเขต 6 เป็นต้น

- กลุ่มที่สี่ ย่านสถานที่ราชการบริเวณต่อเนื่องโรงพยาบาลพุทธชินราช-โคกมะตูม

เป็นกลุ่มหน่วยงานที่ใช้พื้นที่ในแนวกว้าง ประกอบด้วย โรงพยาบาลพุทธชินราช สำนักงานเขตการทาง สำนักงานแขวงการทาง สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานราชพัสดุ ทั้งนี้ หน่วยงานที่ตั้งอยู่ในกลุ่มนี้มีลักษณะต่อเนื่องกันออกไปจากย่านชุมชนหนาแน่นและย่านพาณิชยกรรม

แนวโน้มการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งสถานที่ราชการนั้น นอกจากจะมีการขยายตัวในเขตพื้นที่ศูนย์ราชการตำบลหัวรอแล้ว ยังมีหน่วยงานราชการหลายแห่งที่ออกไปตั้งอยู่นอกเขตเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเส้นทางคมนาคม 3 สายหลักของเมือง คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก - วังทอง) ทางทิศตะวันออกของเมือง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 ทางทิศใต้ของเมือง

2) ย่านสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาในเขตเมืองพิษณุโลกตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย แต่มักมีทำเลที่ตั้งสัมพันธ์กับสถานที่ราชการ จากการศึกษา พบว่า สถาบันการศึกษาของรัฐกระจายอยู่บนพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่ง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากที่สุด ประกอบด้วยโรงเรียนจ่านกร้อง โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม วิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม

การขยายตัวของสถาบันการศึกษา มีทิศทางการขยายตัวออกไปทางด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ดังจะเห็นได้จากการย้ายสถาบันการศึกษาหลายแห่งออกมาในบริเวณนี้ เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) และโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (วิทยาเขตทุ่งทะเลแก้ว) ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของเมืองและวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของเมือง

3) ย่านการค้าพาณิชยกรรม

บริเวณย่านการค้าของเมืองพิษณุโลกได้ขยายตัวทั้งสองฝั่งแม่น้ำน่าน โดยทางฝั่งตะวันตกมีการขยายตัวมากในพื้นที่สองข้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ถนนสิงหวัฒน์) บริเวณตลาดบ้านคลอง และด้านหลังสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (ตลาดพิษณุโลกบาร์ซาร์) รวมถึงบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก - นครสวรรค์) ส่วนที่เชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ขณะที่ย่านการค้าในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านมีการขยายตัวออกจากย่านการค้าเดิมบริเวณสถานีรถไฟพิษณุโลก ไปทางตะวันออกตามแนวถนนพิษณุโลก - วังทอง และทางใต้ของเมืองพิษณุโลกตามแนวถนนบรมไตรโลกนาถอย่างต่อเนื่อง ส่วนทางเหนือมีการขยายตัวในบริเวณหลังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ไปตามแนวถนนเอกาทศรถ เมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวของย่านการค้าในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านกับฝั่งตะวันตก จะเห็นได้ว่าย่านการค้าในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านมีขนาดใหญ่กว่า เนื่องจากศูนย์กลางเดิมของเมืองอยู่ในบริเวณนี้ และการคมนาคมติดต่อระหว่างสองฝั่งแม่น้ำในระยะแรก มีสะพานนเรศวรเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ทำให้การขยายตัวมายังพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านเป็นไปด้วยความลำบาก

4.) ย่านที่พักอาศัย

ย่านที่พักอาศัยในชุมชนเมืองพิษณุโลก สามารถกำหนดบริเวณออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1) ย่านที่พักอาศัยหนาแน่นมาก ซึ่งอยู่ร่วมกับบริเวณย่านการค้า โดยเฉพาะฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน บริเวณถนนพระองค์ขาวตอนเหนือ ถนนศรีวิสุทธิธรรมทางตะวันออก ถนนพิษณุโลก - วังทอง และถนนราษฎร์อุทิศทางตอนใต้

4.2) ย่านที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง ซึ่งมักเกาะตัวปะปนอยู่บริเวณรอบนอกของย่านที่พักอาศัยหนาแน่นมากและย่านการค้า ตามแนวถนนสายสำคัญ เช่น ถนนสนามบิน ถนนพระยาภิรมย์ ถนนบรมไตรโลกนารถ ถนนพิษณุโลก – สุขุทัย และถนนธรรมบูชา

4.3) ย่านที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย กระจายอยู่รอบนอกชุมชนเมือง ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันออกของเมือง บริเวณถนนสายพิษณุโลก – วังทอง ถนนพิษณุโลก – อุดรดิตถ์ และทางเลียบเมืองด้านเหนือ นอกจากนี้ยังกระจายตัวอยู่ทางใต้ของเมืองในพื้นที่ตำบลอรัญญิก และตำบลบึงพระอีกเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การเติบโตของธุรกิจหมู่บ้านจัดสรรในชุมชนเมืองพิษณุโลก มีการขยายตัวโดยรอบชุมชนในทุกทิศทาง ซึ่งส่วนใหญ่จะพบมากในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก

5) ย่านอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมที่ปรากฏอยู่ในชุมชนเมืองพิษณุโลกส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก และมักเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการ อาทิเช่น ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ร้านเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งปะปนอยู่กับย่านการค้า ในขณะที่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) ช่วงระหว่างสามแยกบ้านคลอง – สามแยกต้นหว้า มีอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไปเช่น โรงสีข้าว คุ้เครื่องจักรยนต์ทางการเกษตร ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ของชุมชนเมืองมักพบอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โรงงาน คลังน้ำมันและสินค้าอื่น ๆ บริเวณตำบลบึงพระและท่าทอง ทั้งนี้ ผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2542 ได้ประกาศกำหนดเขตพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นใหม่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ในตำบลสมอแข อย่างไรก็ตาม ย่านอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในเขตเมืองพิษณุโลก บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น

6) สถาบันศาสนา

ชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็นชุมชนเมืองเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย และเคยเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองของรัฐบาลไทยมาก่อน จึงทำให้มีวัดกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเมืองพิษณุโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสองฝั่งแม่น้ำน่าน และบริเวณสองฝั่งของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ซึ่งได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดราชบูรณะ และวัดคูหาสวรรค์ เป็นต้น

7) พื้นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการ

บริเวณที่เป็นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการของเมืองพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ในเขตเมืองและส่วนที่อยู่ภายนอกเขตเมือง โดยภายนอกเขตเมืองนั้นมีแผนพัฒนาพื้นที่บึงราชชนกให้เป็นสวนสาธารณะ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก สำหรับภายในเขตเมือง

เทศบาลเมืองพิษณุโลกได้ทำการปรับสภาพพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำน่านให้เป็นสวนหย่อมเพื่อการนันทนาการ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และได้กำหนดให้มีแผนปรับปรุงขอบเขตการใช้ที่ดินของรัฐ สถานศึกษา สถาบันศาสนา ในเขตเทศบาล เพื่อส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมภายในเมืองอีกด้วย

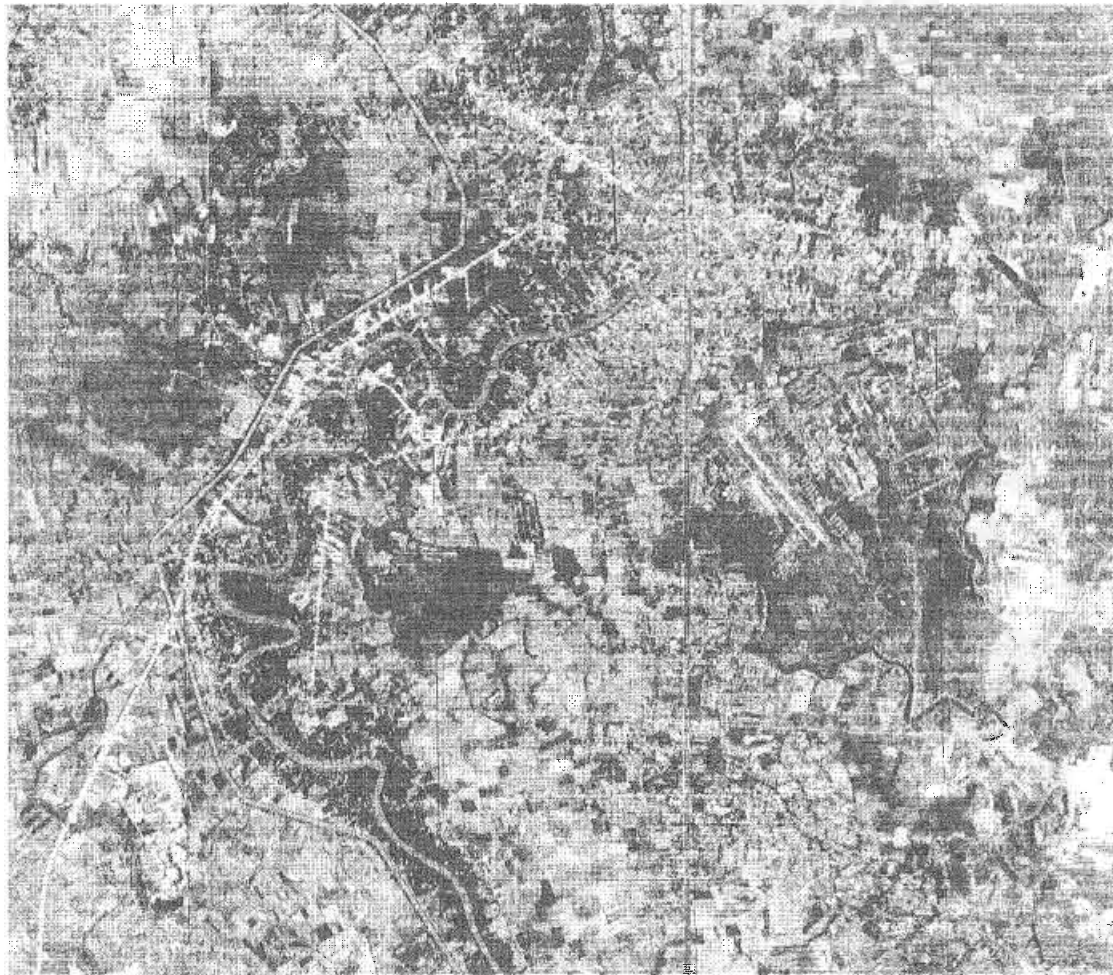
8) ย่านพื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ชุมชนเมืองพิษณุโลก ปรากฏร่องรอยแนวกำแพงเมืองเก่าและโบราณสถาน ปะปนอยู่กับชุมชนเมืองปัจจุบันหลายบริเวณ พื้นที่เมืองเก่าตั้งอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำน่าน แนวกำแพงเมืองทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านที่เห็นได้ชัดเจนขณะนี้ คือ บริเวณวัดโพธิญาณ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเมือง ใกล้กับค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช บริเวณวัดน้อยซึ่งอยู่ทางตะวันออกใกล้กับทางรถไฟ และบริเวณสถานีตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก ส่วนทางฝั่งตะวันตกแนวคูเมืองที่เห็นได้ชัดเจนคือแนวที่ขนานกับถนนพระร่วง (บริเวณหลังสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม) แนวคูเมืองและกำแพงเมืองได้ถูกทำลายและบุกรุกในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณศูนย์กลางเมืองริมแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่ง ดังนั้นผังเมืองรวม พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายโบราณสถานดังกล่าว ซึ่งในบางพื้นที่ก็ได้มีการวางแผนรื้อย้ายอาคารที่ก่อสร้างทับโบราณสถานไว้แล้ว เช่นที่โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม

3.2.6 การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพิษณุโลก

จากการศึกษาข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศเมืองพิษณุโลกปี พ.ศ. 2541 (ภาพที่ 3.1) พบว่า ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีทิศทางการขยายตัวโดยรอบ โดยเฉพาะตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ซึ่งเป็นแกนพัฒนาเมืองในแนวทิศตะวันตก (ไปอำเภอทองไทร จ.สุโขทัย) เชื่อมต่อกับทิศตะวันออก (ไปอำเภอวังทอง) และตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (ไปจังหวัดอุตรดิตถ์) ซึ่งการขยายตัวส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบบ้านจัดสรร ทางด้านเหนือขยายตัวไปตามแนวถนนธรรมบูชา และถนนเอกาทศรถ ซึ่งเป็นถนนเลียบบางรถไฟฝั่งตะวันออก และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1086 (ไปอำเภอวัดโบสถ์) ทางด้านใต้ขยายตัวไปตามแนวถนนและพื้นที่ระหว่างถนนบรมไตรโลกนาถกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1064 (ไปตำบลบึงพระ) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (ไปนครสวรรค์)

การขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก ในระหว่าง พ.ศ. 2534 – 2541 มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในภายในศูนย์กลางเมือง และการขยายตัวเป็นแถบยาวตามเส้นทางคมนาคม บริเวณที่การเปลี่ยนแปลงปรากฏชัดเจนมาก ได้แก่ จากห้าแยกโคกมะตูมไปเชื่อมกับถนนไปอำเภอวังทอง แนวนี้ถือเป็นแนวที่มีการขยายตัวมากที่สุด มีสถานีขนส่ง โรงแรม ศูนย์การค้า และซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

ภาพที่ 3.1

แสดง

ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2541

มาตราส่วน : Not to Scale

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

ตั้งอยู่ 2 แห่งคือ ห้างบิ๊กซี และห้างโลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ทางด้านตะวันออกของเมือง มีหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่หลายแห่ง โรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป รวมทั้งการปรับและถมพื้นที่บริเวณบึงราชนกเพื่อปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ

ทางด้านใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชน เป็นจุดที่มีซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่หนึ่งแห่งคือ ห้างแม็คโคร มีหมู่บ้านจัดสรรหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ รวมทั้งร้านค้าและสถานบริการที่ขยายออกไปตามแนวถนนบรมไตรโลกนาถ บั๊มน้ำมันและอู่ซ่อมรถที่เกิดขึ้นตามถนนสายพิษณุโลก – นครสวรรค์ส่วนทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชนมีชุมชนขยายตัวไปตามแนวถนนพิษณุโลก – สุโขทัย มีการก่อสร้างสถาบันราชภัฏวิทยาเขตทุ่งทะเลแก้ว พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นบริเวณทางแยกตามแนวถนนพิษณุโลก – สุโขทัย และถนนอ้อมเมืองด้านเหนือ ซึ่งมีหมู่บ้านจัดสรรขนาดกลางและขนาดเล็กกระจายทั่วไป

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเมืองพิษณุโลกได้ขยายตัวอย่างมากในช่วงเวลา 7 ปี โดยมีพื้นที่ปลูกสร้าง (Built – up Area) ในปี พ.ศ. 2534 ประมาณ 20,849 ไร่ และในปี พ.ศ. 2541 มีพื้นที่ประมาณ 23,750 ไร่ เพิ่มขึ้นประมาณ 2,901 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.92 จากปี พ.ศ. 2534 ซึ่งรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ชุมชนเมืองพิษณุโลก (ตารางที่ 3.29) มีดังนี้

ตารางที่ 3.29 ลักษณะการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2534 – 2541

ประเภท	รหัส	พ.ศ. 2534		พ.ศ. 2541		การเปลี่ยนแปลง		
		พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พักอาศัย	1000	22.37	13,983	25.88	16,175	3.51	2,192	15.68
พาณิชยกรรม	2000	1.02	635	1.81	1,131	0.79	496	78.09
อุตสาหกรรม	3000	0.76	478	0.94	588	0.18	110	22.96
คลังสินค้า	4000	0.31	191	0.33	206	0.02	15	7.88
นันทนาการ	6000	0.12	72	0.13	81	0.01	9	12.84
การศึกษา	7000	3.07	1,920	3.05	1,906	-0.02	-13	-0.69
ศาสนา	8000	0.98	613	0.98	613	-0.0005	-0.33	-0.05
ราชการ	9000	4.73	2,957	4.88	3,050	0.15	93	3.14
พื้นที่ชุมชน		33.36	20,849	38.00	23,750	4.64	2,901	13.92
ที่ว่าง		138.38	86,489	133.74	83,588	-4.64	-2,901	
รวม		171.74	107,338	171.74	107,338			

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2541

1) การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย

การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นสูงสุดในจำนวนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทั้งหมด โดยเพิ่มขึ้นประมาณ 2,192 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.68 จาก พ.ศ. 2534 การเปลี่ยนแปลงพบมากใน

บริเวณ ตำบลอรัญญิก บึงพระ และสมอแข เนื่องจากมีการขยายตัวของโครงการบ้านจัดสรร ในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนเมือง (ภาคผนวก ข.)

2) การใช้ที่ดินประเภทสถานศึกษา

การใช้ที่ดินประเภทสถานศึกษา มีพื้นที่รวมลดลง 13 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.69 จาก พ.ศ. 2534 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนของ โรงเรียนบริหารธุรกิจพิษณุโลก เป็นโรงแรมอมรินทร์ลาภูม และเวนคืนพื้นที่บางส่วนของโรงเรียนโรจนวิทย์เพื่อขยายถนน นอกจากนี้การใช้ที่ดินของสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลง โดยได้ย้ายโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ออกไปยังตำบลท่าทอง เพราะมีการขุดพบโบราณสถานบริเวณพื้นที่เดิมของโรงเรียน และย้ายวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก ไปยังถนนเลี้ยวเมืองด้านใต้

3) การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม เพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2534 โดยเพิ่มขึ้น 496 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.09 จาก พ.ศ. 2534 เนื่องจาก มีการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่หลายแห่งในชุมชนเมือง ได้แก่ ห้างแม็คโคร ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนบรมไตรโลกนาถบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ห้างโลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสายพิษณุโลก – วังทอง และห้างบิ๊กซี ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสามแยกถนนพิษณุโลก – วังทอง รวมถึงห้างสรรพสินค้าใจกลางเมือง เช่น ห้างท็อปแลนด์พลาซ่า ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ใกล้กับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

4) การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม

การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม มีพื้นที่รวมเพิ่มขึ้นประมาณ 110 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.96 จาก พ.ศ. 2534 ทั้งนี้ การขยายตัวของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบมาก บริเวณรอบนอกของชุมชนเมือง ในขณะที่ภายในตัวเมือง มักเป็นร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์และเครื่องยนต์

5) การใช้ที่ดินประเภทนันทนาการ

การใช้ที่ดินประเภทนันทนาการ มีพื้นที่รวมเพิ่มขึ้นประมาณ 9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.84 จาก พ.ศ. 2534 โดยการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบริเวณริมแม่น้ำน่าน จากการพัฒนาโครงการของเทศบาลนครพิษณุโลก และโครงการพัฒนาบึงราชนกในตำบลอรัญญิก เป็นสวนสาธารณะของเมือง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด

6) การใช้ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ

การใช้ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ มีพื้นที่เพิ่มขึ้นประมาณ 93 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.14 จาก พ.ศ. 2534 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่ การก่อสร้างเทศบาลนครพิษณุโลกแห่งใหม่ บริเวณหลังห้างแม็คโคร ริมถนนบรมไตรโลกนารถ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง และการย้ายสถานที่ราชการบางส่วนจากศาลากลางจังหวัด ไปยังตำบลหัวรอ ซึ่งอยู่ทางด้านเหนือของเมือง อย่างไรก็ตาม สถานที่ราชการในชุมชนเมืองพิษณุโลก ยังคงรวมกลุ่มอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ของชุมชนเมืองดังได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ 3.2.5

7) การใช้ที่ดินประเภทคลังสินค้า

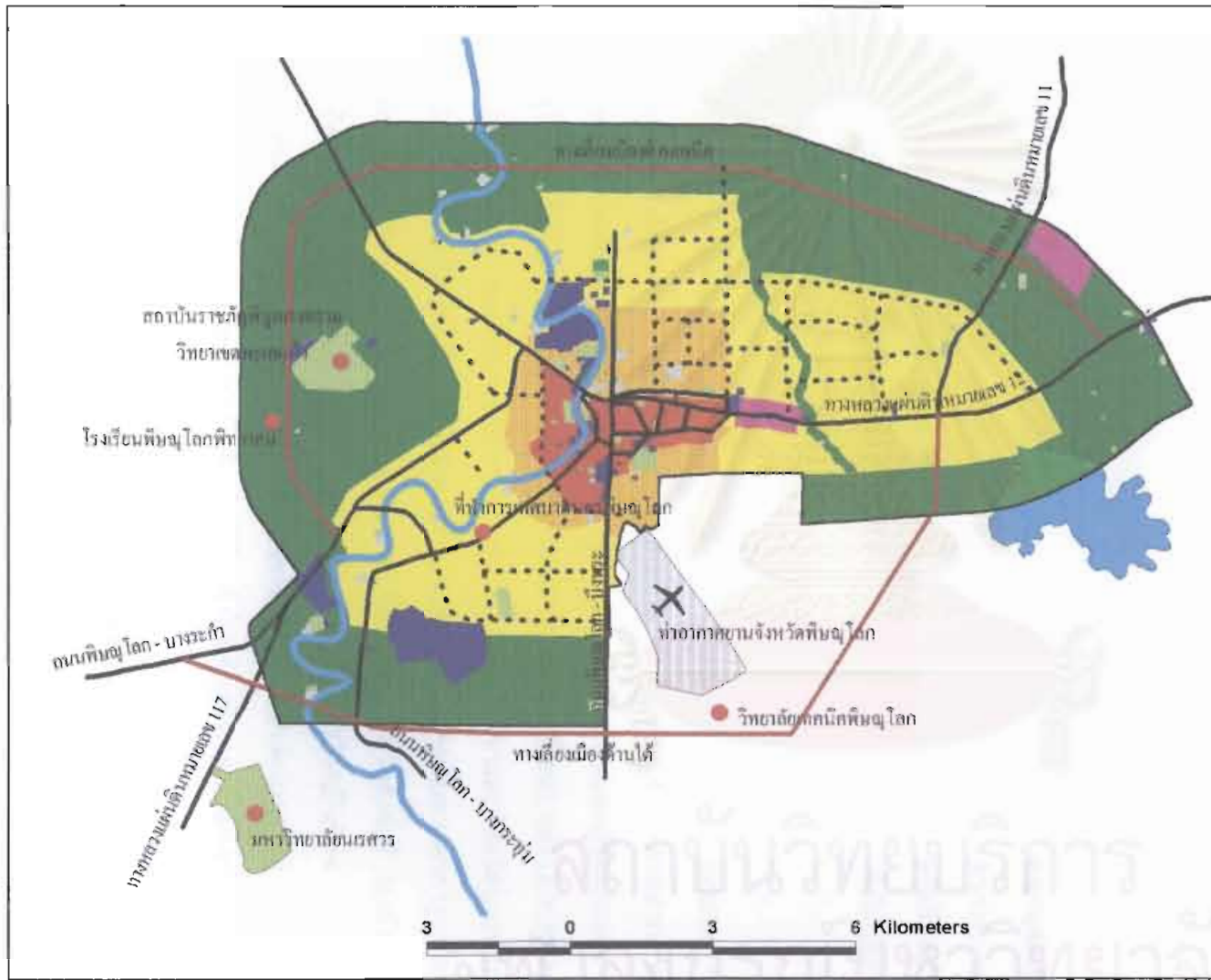
การใช้ที่ดินประเภทคลังสินค้า มีพื้นที่เพิ่มขึ้นประมาณ 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.88 จาก พ.ศ. 2534 โดยส่วนใหญ่พบในบริเวณรอบนอกของเมืองในตำบลบึงพระ และท่าทอง

8) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา ในชุมชนเมืองพิษณุโลก มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะราย ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า พื้นที่วัดในบางแห่งได้ถูกพัฒนาเป็นอาคารพาณิชย์และที่พักอาศัย เช่น บริเวณวัดราชบูรณะ วัดเจติยยอดทอง และวัดอรุณญิก ในขณะที่พื้นที่ว่างเปล่าในเขตวัดบริเวณรอบนอกของชุมชนเมือง มีการก่อสร้างศาสนสถานเพิ่มบ้างเล็กน้อย ซึ่งโดยรวมแล้วการใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา มีพื้นที่ลดลงประมาณ 0.33 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.05 จาก พ.ศ. 2534

3.2.7 นโยบายและโครงการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาค มีแนวนโยบายเริ่มแรกในการเร่งสร้างฐานเศรษฐกิจให้แก่เมืองเพื่อเป็นแหล่งจ้างงาน โดยพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าที่ใช้แรงงานและวัตถุดิบของท้องถิ่น รวมถึงพัฒนาบริการทางสังคมของเมืองให้เพียงพอและขยายบริการการศึกษา ระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อให้เมืองหลักเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการรักษาพยาบาลด้วย จากการศึกษาแผนงานและนโยบายพัฒนาท้องถิ่น สามารถสรุปโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมืองพิษณุโลกได้ ดังนี้ (แผนที่ที่ 3.15)

แผนผังการพัฒนาพื้นที่ฐานเมือง
 ลานตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 3.15

แสดง นโยบายและโครงการพัฒนาของเมืองพิษณุโลก

- สัญลักษณ์**
- ทางลัดสีเขียว
 - - - - - แนวเขตโครงการ
 - ถนนสายหลัก
 - ทางลัดเมือง
 - แม่น้ำน่าน
 - อีกรายก
 - อาคารของพิษณุโลก
 - มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ประเภทการใช้ที่ดินในเขตพัฒนา**
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
 - ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
 - พาณิชยกรรมและที่สาธารณะ
 - พื้นที่ได้ขึ้นทะเบียนการอนุรักษ์ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย
 - สถาบันการศึกษา
 - สถาบันราชการ, ราชการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - จุดสาธารณะพักผ่อน
 - ที่ตั้งศูนย์บริการเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรม
 - สถาบันศาสนา
 - ที่ดินประเภทเกษตรกรรมและเกษตรกรรม

ที่มา : แผนที่ฐานจากผังเมืองรวม

1) แผนงานโครงข่ายถนน เป็นโครงการซึ่งกำหนดไว้ในผังแนบท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ 419 พ.ศ. 2542 เสนอโดยกรมการผังเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบโครงข่ายถนนของชุมชนให้สามารถติดต่อเดินทางได้อย่างสะดวก และสนับสนุนให้พื้นที่เมืองมีการขยายตัวเต็มพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- โครงการถนนสายหลักด้านเหนือ (วงแหวนรอบใน) จากบริเวณทางแยกถนนสิงห์วัฒน์ ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ขึ้นไปทางด้านเหนือและวกกลับมาทางทิศตะวันออกข้ามแม่น้ำน่าน จากนั้นจะวกเข้ามาบรรจบกับถนนมิตรภาพ บริเวณทางแยกถนนมิตรภาพตัดกับถนนพิชัยสงคราม

- โครงการก่อสร้างถนนเชื่อมระหว่างถนนราษฎร์อุทิศกับถนนบึงพระจันทร์
- โครงการก่อสร้างโครงข่ายถนนระบบตาราง ในพื้นที่ด้านตะวันออก ด้านเหนือและด้านใต้ของเทศบาล

2) โครงการขยายสนามบินพาณิชย์และเปิดด่านศุลกากรที่ทำอากาศยานจังหวัดพิษณุโลก เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการขนส่งทางอากาศ และสนับสนุนบทบาทการเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง เนื่องจากปัจจุบัน ทำอากาศยานจังหวัดพิษณุโลกอยู่ในพื้นที่ของกองทัพอากาศ ซึ่งกรมการบินพาณิชย์ใช้สนามบินร่วมกับกองบินที่ 41 จึงไม่เป็นการสะดวกในการขึ้นลงของเครื่องบิน

3) โครงการถนนคอนกรีต 4 เลน (นครสวรรค์ – พิษณุโลก) ระยะทางประมาณ 130 กิโลเมตร เริ่มจากตัวเมืองนครสวรรค์ ผ่านอำเภอโพทะเล โพธิ์ประทับช้าง สามง่าม และนิคมอุตสาหกรรมที่จังหวัดพิจิตร เข้าสู่จังหวัดพิษณุโลก และไปตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก – สุโขทัย) บริเวณตำบลบ้านคลอง การสร้างถนนสายนี้เปรียบเสมือนการสร้างประตูติดต่อแห่งใหม่แก่เมืองพิษณุโลก ช่วยให้การเดินทางระหว่างจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดนครสวรรค์รวดเร็วขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเดินทางอ้อมไปยังจังหวัดกำแพงเพชร และการเดินทางจากกรุงเทพฯ ก็สะดวกขึ้น โดยไม่ต้องใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ซึ่งแยกจากจังหวัดสิงห์บุรี มายังอำเภอรังทอง แล้วจึงย้อนเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก ทางหลวงหมายเลข 117 นี้ ก่อสร้างเป็นผิวจราจรลาดยางกว้าง 6 เมตร ไหล่ทางข้างละ 2 เมตร โดยเฉพาะถนนในช่วงหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวรขยายผิวจราจรออกเป็น 10 ช่องจราจร ทั้งนี้โครงการบางช่วงในจังหวัดพิจิตรยังไม่แล้วเสร็จ และกำลังดำเนินการอยู่

4) โครงการก่อสร้างสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม บริเวณทุ่งทะเลแก้ว เนื่องจากบริเวณเดิมของสถาบันซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน มีเนื้อที่เพียง 40 ไร่และไม่สามารถขยายพื้นที่ได้

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จึงได้ขอพื้นที่สาธารณประโยชน์ทุ่งทะเลแก้ว เพื่อขยายอาคารเรียน โรงฝึกงาน และบ้านพักอาจารย์ ซึ่งจังหวัดพิษณุโลกได้อนุมัติเนื้อที่ให้แก่สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ประมาณ 982 ไร่ ปัจจุบันสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนการสอนทางการเกษตรเป็นหลัก โดยการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม บริเวณริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ทั้งนี้ ผลจากการก่อสร้างสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 มากขึ้นเนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างสถาบันกับชุมชนเมืองพิษณุโลก

5) โครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร บริเวณทุ่งหนองอ้อ ในตำบลท่าโพธิ์ เนื้อที่ประมาณ 1,280 ไร่ อยู่ติดกับถนนสายนครสวรรค์-พิษณุโลก ห่างจากตัวเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร ซึ่งปัจจุบันได้ใช้พื้นที่เพื่อการเรียนการสอนเต็มรูปแบบ ประกอบกับนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในส่วนภูมิภาค สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการก่อตัวของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย

6) โครงการก่อสร้างโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม บริเวณตำบลท่าทอง เนื่องจากบริเวณเดิมของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ได้ค้นพบ โบราณสถานเก่าแก่ คือ พระราชวังจันทร์ อันเป็นสถานที่ประสูติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งทางกรมศิลปากรและจังหวัดพิษณุโลกต้องการอนุรักษ์ไว้ จึงได้มีการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างโรงเรียนแห่งใหม่ ซึ่งสรุปได้ว่า พื้นที่บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก เป็นพื้นที่ที่เหมาะสม เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวก ไม่ไกลจากตัวเมือง

7) โครงการก่อสร้างวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก บริเวณตำบลบึงพระ เนื่องจากพื้นที่เดิมบริเวณห้าแยกโคกมะตูมมีพื้นที่คับแคบไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของสถาบัน วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลกจึงได้ขอใช้พื้นที่ทางด้านใต้ของตัวเมือง ในตำบลบึงพระ บริเวณริมทางเลี้ยวเมืองด้านใต้ จัดตั้งเป็นสถาบันแห่งใหม่ โดยมีแผนที่จะย้ายการเรียนการสอนทั้งหมดมาในพื้นที่นี้ ซึ่งการเลือกที่ตั้งใหม่ของวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก ยังช่วยสนับสนุนความเป็นย่านสถาบันการศึกษาของชุมชนเมืองในพื้นที่ด้านใต้และต่อเนื่องถึงพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกได้ดียิ่งขึ้น

8) ผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2542 ได้จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตไว้ 10 ประเภท ภายในเขตผังเมืองพื้นที่ประมาณ 171.74 ตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 3.30) โดยกำหนดมีการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากในพื้นที่

ศูนย์กลางเมืองล้อมรอบด้วยเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง เขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และเขตการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม โดยเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางของชุมชนจะเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากศูนย์กลางชุมชนตามแนวถนนสายสำคัญ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนพิษณุโลกบึงพระ และได้เสนอระบบโครงข่ายถนนในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อชี้แนะและรองรับการขยายตัวของชุมชน โดยระบบถนนในพื้นที่จะเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายระบบตาราง

ตารางที่ 3.30 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1.) ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	50.56	29.44
2.) ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	7.96	4.63
3.) พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	3.74	2.18
4.) พื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมไทย	2.67	1.55
5.) อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	2.19	1.28
6.) ชนบทและเกษตรกรรม	85.78	49.95
7.) ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	4.21	2.45
8.) สถาบันการศึกษา	5.66	3.30
9.) สถาบันศาสนา	5.75	3.35
10.) สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	3.22	1.87
รวม	171.74	100.00

ที่มา : สำนักงานผังเมือง จังหวัดพิษณุโลก, 2542

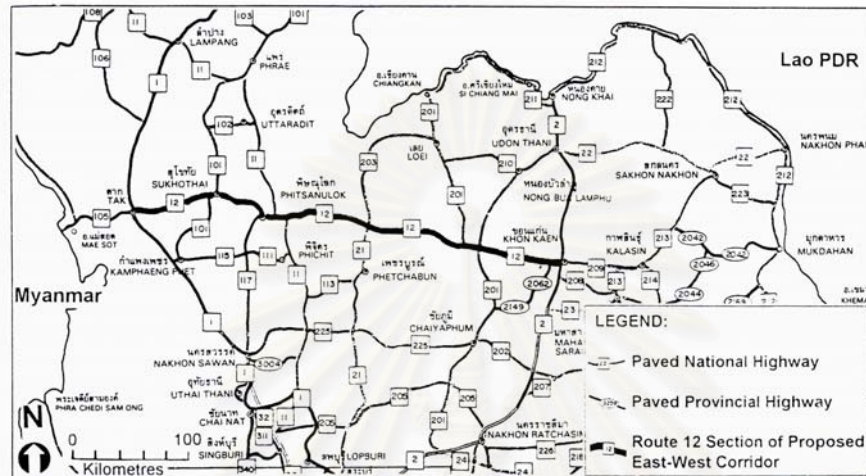
9) โครงการก่อสร้างเทศบาลนครพิษณุโลกแห่งใหม่

เทศบาลนครพิษณุโลกมีโครงการก่อสร้างที่ทำการเทศบาลแห่งใหม่ บริเวณถนนบรมไตรโลกนารถ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมือง เนื่องจากที่ทำการเทศบาลเดิมซึ่งอยู่บริเวณตลาดสถานีรถไฟจังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่จำกัด ซึ่งเทศบาลได้กำหนดแผนงานก่อสร้างในปี พ.ศ. 2543 และจะเริ่มย้ายมายังที่ทำการแห่งใหม่ในปี พ.ศ. 2544

10) โครงการพัฒนาสีเขียวอินโดจีน เนื่องจากจังหวัดพิษณุโลกมีความได้เปรียบเชิงที่ตั้งที่มีความสะดวกในการคมนาคมติดต่อในระดับภาค จึงได้มีแนวความคิดในการพัฒนาเมืองพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางคมนาคมติดต่อเชื่อมโยงกลุ่มประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เนื่องจากเป็นจุดตัดของเส้นทางจากภาคเหนือสู่กรุงเทพมหานคร และจากภาคตะวันตกสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสามารถเดินทางไปยังประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาว พม่า จีน และเวียดนาม ได้ เมืองพิษณุโลกจึงถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า การบริการ และการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต โดยเร่งการปรับปรุงเส้นทางจากจังหวัดนครสวรรค์สู่

จังหวัดพิษณุโลก เส้นทางจากจังหวัดพิษณุโลกผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ไปยังจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมต่อกับประเทศพม่าและจีน และการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (East – West Corridor) ที่จะเชื่อมต่อไปยังประเทศลาว และเวียดนาม (ภาพที่ 3.2)

ภาพที่ 3.2 แสดงแนวเส้นทางคมนาคมหลัก East – West Corridor

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.3 สรุปบทบาทและความสำคัญของเมืองพิษณุโลก

จากการศึกษาเปรียบเทียบสภาพทั่วไปด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม ประชากร และนโยบายพัฒนาของเมืองพิษณุโลก สามารถสรุปบทบาทและความสำคัญของเมืองพิษณุโลกได้ ดังนี้

3.3.1 บทบาทในระดับภาค

พิษณุโลกเป็นชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคเหนือตอนล่าง สามารถติดต่อกับภาคกลางภาคเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างสะดวก ทำให้เมืองพิษณุโลกถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่าง ตามนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ผลจากการเป็นเมืองหลัก ทำให้มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนเมืองในหลายส่วน เพื่อเสริมศักยภาพการเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนเมือง และการพัฒนาโครงการต่อเนื่องมากมาย จากการศึกษามีสรุปบทบาทความสำคัญในระดับภาคของเมืองพิษณุโลกได้ ดังนี้

- บทบาทด้านการบริหารปกครอง เมืองพิษณุโลกเป็นที่ตั้งของส่วนราชการในระดับเขตและภาค ถึง 26 แห่ง เช่น กองกำกับการตำรวจภูธรเขต 8 สำนักงานตรวจการศึกษาระดับภาค 7 กองทัพอากาศที่ 3 สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 6 สำนักงานชลประทานที่ 3 ป่าไม้เขตและคลังเขต เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่กำกับและดูแล การบริหารงานของส่วนราชการในจังหวัดใกล้เคียง

- บทบาทการเป็นศูนย์กลางการศึกษา เมืองพิษณุโลกเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาครบทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษา จำนวนสถานศึกษาปี พ.ศ. 2540 รวม 536 แห่ง จำนวนนักศึกษาประมาณ 155,530 คน มีอัตราการเข้าเรียนต่อของนักเรียนประถมศึกษาร้อยละ 71 อัตราการเข้าเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 96 และอัตราการเข้าเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 40 นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาระดับภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ของทบวงมหาวิทยาลัย ที่เน้นการให้บริการแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

- บทบาทการเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง เนื่องจากความได้เปรียบในเชิงที่ตั้งที่สามารถเดินทางติดต่อได้ทั้งภาคเหนือตอนบน ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เมืองพิษณุโลก มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งในภูมิภาค เพื่อเชื่อมโยงการเดินทางติดต่อระหว่างภูมิภาคได้อย่างสะดวก

- บทบาทการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ มีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากมาย โดยเฉพาะพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเมืองพิษณุโลกมีความพร้อมในด้านการบริการการท่องเที่ยว และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย และความเป็นศูนย์กลางคมนาคม ทำให้พิษณุโลกสามารถเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภาคของภาคเหนือตอนล่างได้เป็นอย่างดี พิจารณาได้จากจำนวนโรงแรมที่พักภายในเมืองซึ่งมีทั้งหมด 26 แห่ง ห้องพักประมาณ 1,800 ห้อง ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2538 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดพิษณุโลก 1.05 ล้านคน ปริมาณเงินหมุนเวียนประมาณ 3,000 ล้านบาท (พลเดช ปิ่นประทีป, 2540)

3.3.2 บทบาทในระดับจังหวัดและชุมชนโดยรอบ

นอกจากเมืองพิษณุโลก จะมีบทบาทสำคัญในระดับภาคแล้ว ความเป็นศูนย์กลางของชุมชน ยังมีบทบาทที่สำคัญต่อจังหวัดพิษณุโลกอีกด้วย เพราะเป็นชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบที่มีความสำคัญที่สุดในจังหวัด ทั้งด้านการบริหารปกครอง เศรษฐกิจ การ

คมนาคมและบริการทางสังคม ซึ่งสามารถสรุปบทบาทความสำคัญในระดับจังหวัดและชุมชนโดยรอบของเมืองพิษณุโลกได้ ดังนี้

- บทบาทในการเป็นศูนย์กลางการบริหารและปกครองในระดับจังหวัด เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการระดับจังหวัด ซึ่งทำหน้าที่บริหารดูแลและวางแผนพัฒนาพื้นที่ภายในจังหวัดนั้น ๆ
- บทบาทการเป็นศูนย์รวมการให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่สำคัญ และมีศักยภาพสูง เช่น บริการทางการแพทย์ การสื่อสารการขนส่งและโทรคมนาคม และการสาธารณสุข
- บทบาทการเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ เป็นแหล่งรวมของร้านค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งกระจายสินค้าและบริการไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด เป็นที่ตั้งของตลาดซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร และศูนย์จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่สำคัญ มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงโดยในปี พ.ศ. 2541 เทศบาลมีรายได้จากภาษีอากรเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2535 ประมาณร้อยละ 84.24
- บทบาทการเป็นแหล่งงานของประชาชนทั้งภายในจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นผลต่อเนื่องมาจากการเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายมากที่สุดในจังหวัด ทำให้ความต้องการแรงงานของสถานประกอบการต่าง ๆ สร้างแรงดึงดูดให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรเข้ามายังตัวเมือง
- บทบาทในการเป็นศูนย์กลางการเงินและการลงทุน เป็นที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และสาขาของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- บทบาทด้านการบริการการศึกษาและอบรมวิชาชีพ เป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา โรงเรียน และสถาบันอบรมวิชาชีพหลายสาขา ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนทั้งระดับภาค ระดับจังหวัด และชุมชนโดยรอบ

จากนโยบายและแผนงานพัฒนาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า นโยบายพัฒนา ระดับประเทศ สนับสนุนให้ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น โดยทำหน้าที่เป็นเมืองหลักในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งส่งผลให้มีความต้องการพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น ชุมชนเมืองจึงมีการขยายตัวในพื้นที่รอบนอกมากขึ้น โดยเฉพาะจากการย้ายสถานที่ราชการและสถาบันการศึกษามายังพื้นที่ชานเมือง ประกอบกับแผนงานและโครงการพัฒนาของชุมชนเมือง ซึ่งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโครงข่ายคมนาคมของเมืองตามบทบาทเมืองหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคมติดต่อระหว่างศูนย์กลางเมือง และพื้นที่รอบนอก ทำให้พื้นที่โดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชน เนื่องจาก มีการคมนาคมเข้าถึงที่สะดวก และมีที่ดินราคาถูกกว่าศูนย์กลางเมือง

3.4 ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมือง

การศึกษาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก พิจารณาจากปัจจัยหลักที่จะทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ซึ่งมีปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประชากร การให้บริการด้านการคมนาคมและการเข้าถึง การควบคุมของรัฐ และราคาที่ดิน รวมถึงปัจจัยด้านกายภาพอื่น ๆ ที่มีผลต่อการขยายตัวของเมือง โดยการศึกษาจะนำเสนอภาพแสดงทิศทางการขยายตัวของชุมชนจากการพิจารณาในแต่ละปัจจัย

1) การพิจารณาปัจจัยทางด้านประชากร

จากการศึกษาด้านประชากรในชุมชนเมืองพิษณุโลก พบว่า แนวโน้มของประชากรในอนาคตจะขยายตัวมากในพื้นที่ตำบลอรัญญิกและตำบลบึงพระ โดยตำบลที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูง ได้แก่ ตำบลบึงพระ สมอแข วัดจันทร์ และอรัญญิก ทั้งนี้ ตำบลอรัญญิกและตำบลบึงพระเป็นตำบลที่มีประชากรในอนาคตปี พ.ศ. 2550 มากเป็นอันดับสองและสามรองจากเทศบาลนครพิษณุโลก

2) การพิจารณาปัจจัยด้านการคมนาคมและการเข้าถึง

จากการพิจารณาลักษณะการขยายตัวในอดีต และรูปทรงของเมือง พบว่า เมืองมีลักษณะรูปร่างเป็นแบบดาว แสดงให้เห็นว่า เส้นทางคมนาคมมีบทบาทที่สำคัญต่อการขยายตัว เมื่อพิจารณาเส้นทางคมนาคมสายหลักที่สามารถติดต่อกับศูนย์กลางชุมชนได้อย่างสะดวก และมีบทบาทต่อการขยายตัวของกิจกรรม พบว่า ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ทั้งด้านตะวันออก (พิษณุโลก – วังทอง) และด้านตะวันตกของเมือง (พิษณุโลก – สุโขทัย) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1064 (พิษณุโลก – บึงพระ) และถนนบรมไตรโลกนารถ

3) การพิจารณาปัจจัยจากการควบคุมของรัฐ

จากการศึกษาข้อกำหนดผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก ตามประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 419 พ.ศ. 2542 พบว่า บริเวณที่กำหนดให้เป็นเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก และตำบลอรัญญิก (แผนที่ที่ 3.15) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว จะมีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจาก ได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและแผนงานพัฒนาตามผังเมืองรวม

4) การพิจารณาปัจจัยด้านราคาที่ดิน

จากการศึกษาข้อมูลราคาประเมินที่ดินในเขตเทศบาลพิษณุโลก พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 3.31 และแผนที่ที่ 3.16) พบว่า พื้นที่ โซน 2 บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน มีราคาเฉลี่ย 2.85 ล้านบาทต่อไร่ โซน 3 บริเวณด้านเหนือของเมือง มีราคาเฉลี่ย 5.32 ล้านบาทต่อไร่ โซน 7 บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ตามแนวถนนบรมไตรโลกนาถ มีราคาเฉลี่ย 5.62 ล้านบาทต่อไร่ และ โซน 1 บริเวณตลาดบ้านคลอง มีราคาเฉลี่ย 5.87 ล้านบาทต่อไร่ ซึ่งการขยายตัวของเมืองน่าจะมีทิศทางการขยายตัวสูงในบริเวณดังกล่าว

ตารางที่ 3.31 แสดงราคาที่ดินเฉลี่ยในพื้นที่ต่าง ๆ ของเมืองพิษณุโลกปี พ.ศ. 2540

ZONE	ราคาจากการสัมภาษณ์/ซื้อขาย		ราคาประเมินใหม่	
	ตารางวา(x1000บาท)	ไร่ (ล้านบาท)	ตารางวา(x1000บาท)	ไร่ (ล้านบาท)
ZONE 1	14.57	5.87	10.93	4.33
ZONE 2	7.31	2.85	5.41	2.15
ZONE 3	13.31	5.32	9.70	3.88
ZONE 4	19.00	7.60	14.16	5.66
ZONE 5	34.91	13.62	29.53	11.76
ZONE 6	15.27	6.11	14.27	5.71
ZONE 7	13.29	5.62	10.68	4.76

ที่มา : เทศบาลนครพิษณุโลก

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ฐานเมือง
ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองพินนังโลก

แผนที่ที่ 3.16

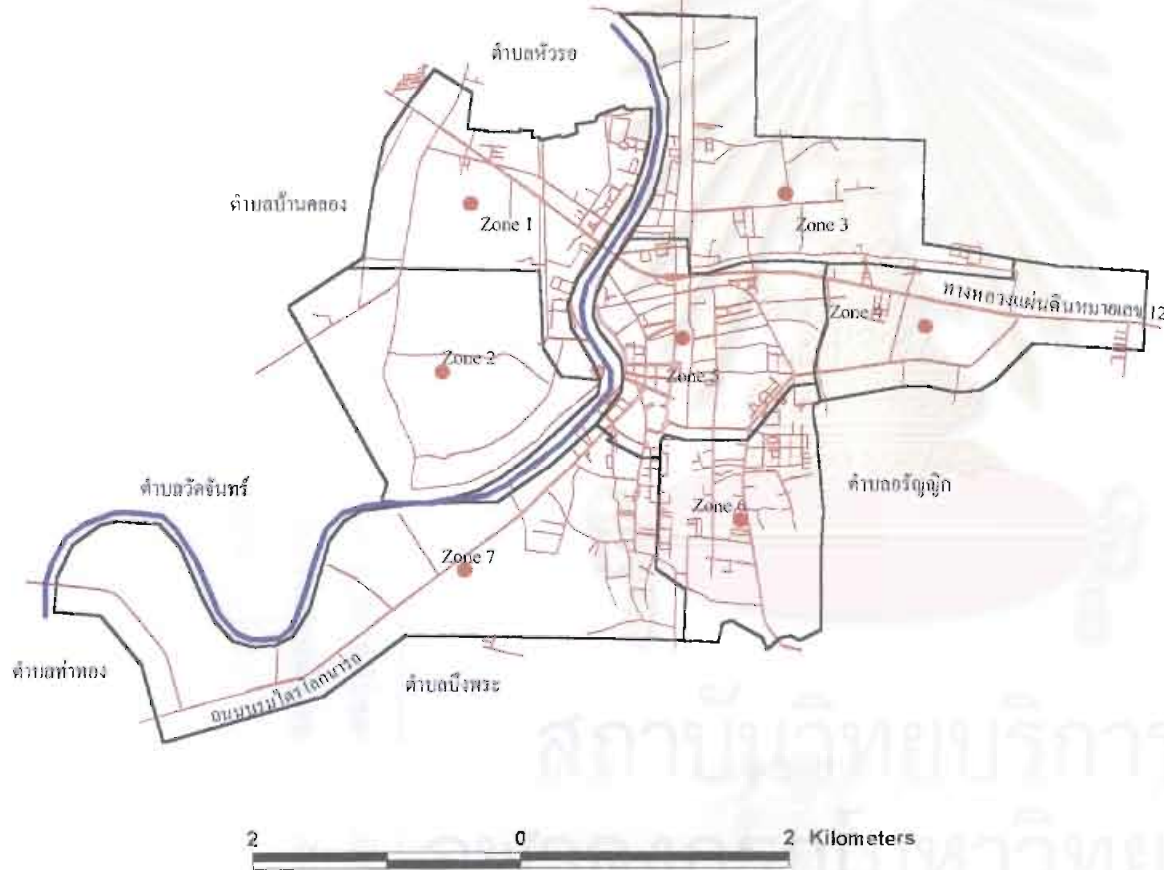
แสดง การแบ่งเขตสำรวจราคาที่ดินของเทศบาล

สัญลักษณ์

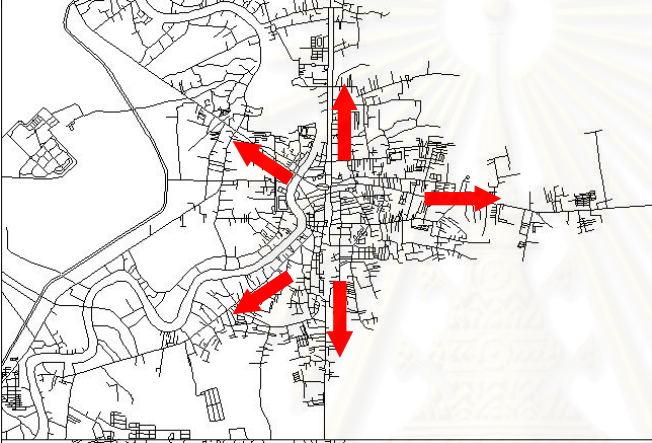
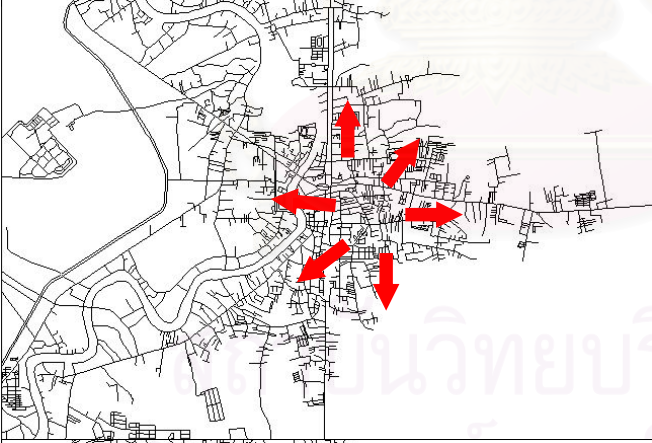

— เขตสำรวจ

— โครงข่ายคมนาคม

แม่น้ำน่าน

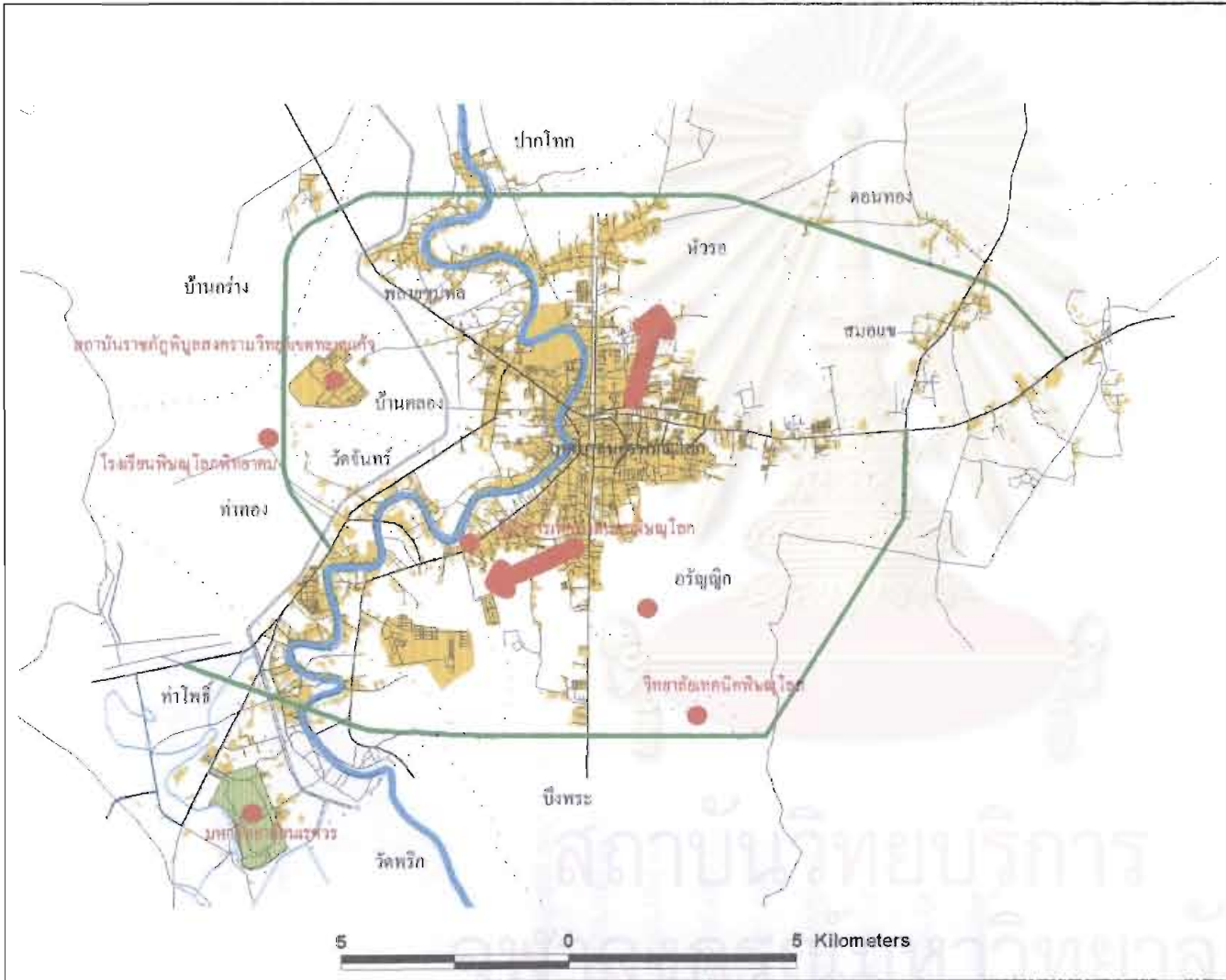
ผลการศึกษาสามารถคาดการณ์ทิศทางการขยายตัวของเมืองจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

	<p>ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมือง พิษณุโลกจากการพิจารณาปัจจัย ทางด้านประชากร</p>
	<p>ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมือง พิษณุโลกจากการพิจารณาปัจจัยด้าน การคมนาคมและการเข้าถึง</p>
	<p>ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมือง พิษณุโลกจากการพิจารณาปัจจัยจาก การควบคุมของรัฐ</p>
	<p>ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมือง พิษณุโลกจากการพิจารณาปัจจัยด้าน ราคาที่ดิน</p>

สรุปแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคม และประชากร ตลอดจนแผนและนโยบายพัฒนา พบว่าทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองมีแนวโน้มที่จะขยายตัวสู่พื้นที่ชานเมืองรอบนอกทางด้านตะวันออก ด้านใต้ และด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเทศบาลนครพิษณุโลกมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่เทศบาลเริ่มมีความแออัดและมีราคาที่ดินสูงกว่าพื้นที่โดยรอบ

ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีแนวโน้มขยายตัวมากใน 2 บริเวณ (แผนที่ที่ 3.17) ได้แก่ บริเวณบ้านคลองมหาดไทย บ้านป่าสัก บ้านมะขามเรียง บ้านโคกช้าง และบ้านโคกมะตูม ในพื้นที่ตำบลอรัญญิก เนื่องจาก เป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรในอนาคตจากการคาดการณ์สูงรองจากเทศบาลนครพิษณุโลก และเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตกำหนดการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางตามข้อกำหนดผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการวางแผนงานโครงข่ายถนนระบบตารางเพื่อดึงดูดการขยายตัวของชุมชนให้ต่อเนื่องจากย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากตามแนวถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 พื้นที่บริเวณที่ 2 ได้แก่ พื้นที่ต่อเนื่องระหว่างเทศบาลนครพิษณุโลก ตำบลบึงพระ ตำบลวัดจันทร์ และตำบลท่าทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามแนวถนนบรมไตรโลกนารถและถนนพิษณุโลก – บึงพระ และมีการก่อสร้างที่ทำการเทศบาลนครพิษณุโลกแห่งใหม่และห้างสรรพสินค้าแม็คโครขึ้นในพื้นที่ ประกอบกับมีโครงการก่อสร้างโครงข่ายถนนด้านใต้ของเทศบาลเชื่อมต่อระหว่างถนนบรมไตรโลกนารถและถนนพิษณุโลก – บึงพระ และมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อสนับสนุนโครงการขยายสนามบินพาณิชย์ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ด้านใต้ของเทศบาล ตามแนวถนนบรมไตรโลกนารถต่อเนื่องไปจนถึงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 และพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกได้

จากการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวสอดคล้องกับแบบจำลองทฤษฎีหลายศูนย์กลางมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากจากเกิดขึ้นของศูนย์กลางรองที่มีบทบาทเฉพาะเช่น สถาบันการศึกษา สถานที่ราชการ และพื้นที่พาณิชยกรรมอื่น ๆ แม้ว่าลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองจะไม่เหมือนกับการใช้ที่ดินที่เสนอในแบบจำลอง เนื่องจากสภาพปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม และการก่อรูปของเมืองมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ปรากฏการณ์การขยายตัวดังกล่าว สามารถอธิบายได้จากแนวความคิดเกี่ยวกับแรงที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของเมือง (Colby, 1933 อ้างถึงใน เสน่ห์ ญาณสาร, 2539) ซึ่งจากข้อมูลการใช้ที่ดินพบว่า เนื่องจากชุมชนเมืองพิษณุโลกเริ่มมีความแออัดและมีราคาที่ดินสูง ทำให้เกิดแรงหนีศูนย์กลาง (Centrifugal forces) ผลักดันให้กิจกรรมบางประเภทต้องเคลื่อนย้ายออกไปสู่พื้นที่รอบนอก โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีความต้องการใช้ที่ดินขนาดใหญ่ จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ชานเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมดีและมีที่ว่างขนาดใหญ่

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิจิตร	
แผนที่ที่	3.17
แสดง	ทิศทางทางขยายตัวของชุมชนเมือง

สัญลักษณ์

- ทิศทางขยายตัว
- เขตตำบล
- โครงข่ายถนน
- ถนนล้อมเมือง
- แม่น้ำลำน้ำ
- ทางน้ำและคลองชลประทาน
- พื้นที่ชุมชน
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทที่ 4

สภาพทั่วไปและบทบาทของมหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก เป็นมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูง ของทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค และชะลอการย้ายถิ่นของประชากรด้านการศึกษาเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยเน้นการให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง บทบาทของมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับผลการศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางแผนอุดมศึกษา 15 ปี ของทบวงมหาวิทยาลัย (กฤษณพงศ์ กีรติกร, 2532) เรื่องความต้องการโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค ซึ่งพบว่า แนวโน้มของนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูงมีเพิ่มมากขึ้น โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 70 มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และส่วนใหญ่มิมีความต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยปิดของรัฐซึ่งอยู่ในส่วนภูมิภาคของตน

การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงในส่วนภูมิภาค ส่งผลให้พื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก รัฐได้สนับสนุนการพัฒนาศึกษาในระดับต่าง ๆ ในทุกจังหวัดของภาคเหนือตอนล่าง ทั้งสถาบันการศึกษาภาคบังคับ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และสถาบันที่มีวิถีสถานะเทียบเท่าระดับอุดมศึกษา เช่น สถาบันวิชาชีพ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันราชภัฏ วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยสาธารณสุข วิทยาลัยเทคนิค รวมถึงสถาบันวิชาชีพในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้ได้ให้ความสนใจต่อบทบาทและความสัมพันธ์อันเกิดจากการพัฒนา มหาวิทยาลัยที่มีต่อเมืองและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย ดังนั้นการศึกษาด้านบริการของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จึงเน้นการศึกษาด้านบทบาทการให้บริการของมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างเป็นหลัก

4.1 มหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนล่าง

จากการศึกษาจำนวนของมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542 (ตารางที่ 4.1) พบว่า ในภาคเหนือตอนล่างมีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยปิดของรัฐบาล 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร (จังหวัดพิษณุโลก) และมหาวิทยาลัยมหิดล (วิทยาเขตจังหวัดนครสวรรค์) มหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยภาคกลาง ซึ่งตั้งอยู่ที่

จังหวัดนครสวรรค์ และมีมหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ 2 แห่ง ที่จังหวัด อุทัยธานีและสุโขทัย

ตารางที่ 4.1 แสดงมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542

จังหวัด	มหาวิทยาลัยปิดของรัฐ	มหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
สุโขทัย	-	ม. รามคำแหง	-
พิจิตร	-	-	-
อุตรดิตถ์	-	-	-
พิษณุโลก	ม.นเรศวร	-	-
เพชรบูรณ์	-	-	-
อุทัยธานี	-	ม. รามคำแหง	-
นครสวรรค์	ม.มหิดล วิทยาเขต	-	ม.เจ้าพระยา ม. ภาคกลาง
ภาคเหนือตอนล่าง	2	2	2

ที่มา : ข้อมูลและสารสนเทศอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนนักศึกษาและระดับการสอนของมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2542

มหาวิทยาลัย	ปีที่เปิด	จำนวนนักศึกษา (2542)				ระดับการสอน	หมายเหตุ
		ตรี	โท	เอก	รวม		
นเรศวร (พิษณุโลก)*	2532	8,955	2,856	20	11,831	ตรี-โท-เอก	ยกฐานะจาก มศว.พิษณุโลก
นเรศวร (กำแพงเพชร)	2539	-	320	-	320	โท	ศูนย์วิทยบริการ
มหิดล (นครสวรรค์ **)	2543	126	-	-	126	ตรี	
รามคำแหง (สุโขทัย)	2542	458	267	-	725	ตรี-โท	
รามคำแหง (อุทัยธานี)	2538	1,392	1,171	-	2,563	ตรี-โท	
เจ้าพระยา	2540	925	23	-	948	ตรี-โท	
ภาคกลาง	2540	1,502	55	-	1,557	ตรี-โท	ยกฐานะจากวิทยาลัยภาคกลาง

ที่มา : ข้อมูลและสารสนเทศอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542

หมายเหตุ : * ข้อมูลจากกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ข้อมูลจากแผนการจัดการเรียนการสอน พ.ศ. 2543 สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล (วิทยาเขตจังหวัดนครสวรรค์) เริ่มให้บริการการศึกษาในปี พ.ศ. 2543 มีนักศึกษาจำนวน 126 คน ตามเป้าหมายการรับนักศึกษา (สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) ส่วนมหาวิทยาลัยเจ้าพระยา เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนนักศึกษาในปีการศึกษา 2542 รวม 948 คน ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี 925 คน นักศึกษาระดับปริญญาโท 23 คน และมหาวิทยาลัยภาคกลาง ซึ่งยกฐานะจากวิทยาลัยภาคกลางเมื่อปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนนักศึกษาในปีการศึกษา 2542 รวม 1,557

คน ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1,502 คน และนักศึกษาระดับปริญญาโท 55 คน (ตารางที่ 4.2)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดอุทัยธานี เปิดเมื่อปี พ.ศ. 2538 ให้บริการการเรียนการสอน 4 คณะ ในปีการศึกษา 2542 มีนักศึกษารวม 2,563 คน ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1,392 คน และนักศึกษาระดับปริญญาโท 1,171 คน ส่วนมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสุโขทัย เปิดเมื่อปี พ.ศ. 2542 ในปีการศึกษา 2542 มีนักศึกษารวม 725 คน ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 458 คน และนักศึกษาระดับปริญญาโท 267 คน

สำหรับมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งยกฐานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตจังหวัดพิษณุโลก เมื่อปี พ.ศ. 2533 เป็นมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทในการให้บริการการศึกษาสูงสุดในภาคเหนือตอนล่าง โดยพิจารณาได้จาก จำนวนนิสิตและการให้บริการการเรียนการสอน ซึ่งมีครบทั้ง 3 ระดับ คือ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในปีการศึกษา 2542 มีนิสิตที่เรียนในมหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก) จำนวน 11,831 คน ประกอบด้วยนิสิตปริญญาตรี 8,955 คน นิสิตปริญญาโท 2,856 คน และนิสิตปริญญาเอก 20 คน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยนเรศวรยังมีวิทยาเขตสารสนเทศในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ อุดรดิตถ์ แพร่ พะเยา นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย และเพชรบูรณ์ ซึ่งให้บริการการเรียนการสอนผ่านระบบสารสนเทศแก่นิสิตปริญญาตรี และปริญญาโทภาคพิเศษ ตามศูนย์วิทยบริการในจังหวัดต่าง ๆ โดยมีจำนวนนิสิตในต่างจังหวัดรวม 2,273 คน ประกอบด้วยนิสิตปริญญาตรี 712 คน นิสิตปริญญาโท 1,561 คน (ตารางที่ 4.3) ทั้งนี้ ในปีการศึกษา 2542 มหาวิทยาลัยนเรศวรมีนิสิตทั้งหมดจากทุกวิทยาเขตจำนวน 14,104 คน ประกอบด้วยนิสิตระดับปริญญาตรี 9,667 คน นิสิตระดับปริญญาโท 4,417 คน และนิสิตระดับปริญญาเอก 20 คน (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542)

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวรในปีการศึกษา 2542

วิทยาเขต	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
นิสิตในมหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก)	8,955	2,856	20	11,831
นิสิตในศูนย์สารสนเทศต่างจังหวัด	712	1,561	-	2,273
รวมนิสิตทั้งหมด	9,667	4,417	20	14,104

ที่มา : กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542

4.2 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีสถานภาพที่ได้พัฒนาสืบต่อกันมาหลายขั้นตอน เริ่มต้นจากการเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2510 ภายใต้สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517 โดยมีรองอธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษานั้นมีสถานภาพเป็นส่วนหนึ่งของ 4 คณะวิชา คือคณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ โดยมีรองคณบดีคณะต่าง ๆ เป็นผู้บริหาร (คณบดีอยู่ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ และได้รับพระราชทานนามมหาวิทยาลัยว่า “มหาวิทยาลัยนเรศวร” โดยตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดบริการการศึกษา ให้สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนที่มีการตื่นตัวทางการศึกษาในระดับสูง และเพื่อช่วยรองรับนักเรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับสูงจากส่วนกลาง ตามมาตรการการดำเนินงานในแผนพัฒนาการศึกษาและฝึกอบรมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2531 – 2535) ที่กล่าวว่า “การขยายและการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ เพื่อขยายโอกาสการศึกษาต่อ และกระจายความเป็นธรรมในส่วนภูมิภาค จะต้องเป็นการยกฐานะวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมทางด้านวิชาการ บุคลากร อุปกรณ์การศึกษา อาคารและสถานที่” นอกจากความพร้อมในด้านบุคลากรทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว มหาวิทยาลัยนเรศวรยังมีความเหมาะสมด้านที่ตั้ง เนื่องจากจังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างภาคเหนือและภาคกลาง และเป็นศูนย์กลางคมนาคมติดต่อระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งเป็นเมืองหลักในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่างอีกด้วย ทั้งนี้ จากการศึกษาการกำหนดจุดที่ตั้งของมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค (มนัส สุวรรณ และ ประหยัด ปานดี, 2532) พบว่า จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจากการวิเคราะห์เชิงทำเลที่ตั้งในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก ซึ่งได้มีการสรรหาพื้นที่รองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยได้ขออนุญาตใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ในตำบลท่าโพธิ์เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแต่ยังไม่ได้มีการพัฒนามหาวิทยาลัยในขณะนั้น ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่ตำบลท่าโพธิ์ให้เป็นเขตจัดรูปที่ดินในปี พ.ศ. 2525 ทำให้ที่ดินสาธารณประโยชน์ดังกล่าวต้องตกเป็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามกฎหมาย แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยได้ขออนุญาตใช้ที่ดินนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 ทางราชการจึง

กำหนดให้ที่ดินบริเวณทุ่งหนองอ้อ – ปากคลองจิก ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุและอยู่ในความดูแลของกระทรวงการคลัง และอนุญาตให้มหาวิทยาลัยใช้ที่ดินดังกล่าวเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

เหตุผลที่ที่ดินแปลงนี้ถูกเลือกใช้เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร เนื่องจากเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ซึ่งสามารถขออนุมัติใช้ที่ดินได้ จึงเป็นการประหยัดงบประมาณในการก่อสร้างมหาวิทยาลัย ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว กรมทางหลวงได้มีแผนงานก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) จึงทำให้ที่ดินบริเวณนี้ มีความสะดวกในการเข้าถึงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำจากคลองชลประทานและแม่น้ำน่าน ซึ่งสามารถนำน้ำมาใช้รองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยในระยะแรกได้

4.3 การให้บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจหลักที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเปิดสอนสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่สนองตอบความต้องการของสังคมและชุมชน ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดโครงสร้างหน่วยงานและคณะวิชาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยได้ ดังนี้

1) หน่วยงานซึ่งก่อตั้งเมื่อเริ่มสถาปนามหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2532 - 2534)

- สำนักงานอธิการบดี
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะศึกษาศาสตร์
- คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
- บัณฑิตวิทยาลัย
- สำนักหอสมุด

2) หน่วยงานหรือโครงการที่จัดตั้งใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

- คณะเภสัชศาสตร์
- คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- คณะวิศวกรรมศาสตร์
- คณะแพทยศาสตร์
- โครงการร่วมผลิตบัณฑิตสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และสาขาวิชาพยาบาล

ศาสตร์

3) หน่วยงานหรือโครงการที่จัดตั้งใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)

- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะสหเวชศาสตร์
- คณะทันตแพทยศาสตร์
- คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์
- ศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ
- โครงการจัดตั้งศูนย์พม่าศึกษา
- โครงการจัดตั้งศูนย์สตรีและเด็กศึกษา

4.3.1 การใช้ที่ดินของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีพื้นที่บริการการศึกษาอยู่ 2 แห่ง คือ ที่ดินราชพัสดุบริเวณถนนสนามบิน ซึ่งเป็นที่ตั้งเดิมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก มีพื้นที่ประมาณ 103 ไร่ ปัจจุบันเป็นที่พักของบุคลากรมหาวิทยาลัยบางส่วน และจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษในบางรายวิชา สำหรับพื้นที่บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่งอยู่ที่ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกไปทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 12 กิโลเมตร ซึ่งคณะกรรมการมหาวิทยาลัยได้ขออนุมัติที่ดินสาธารณประโยชน์ บริเวณทุ่งหนองอ้อ ตำบลท่าโพธิ์ พื้นที่ประมาณ 1,284 ไร่ เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย โดยเริ่มโครงการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้ยกฐานะเป็นวิทยาเขตหลักของมหาวิทยาลัย เป็นที่ตั้งของสำนักงานอธิการบดี คณะวิชา ที่พักอาจารย์และนิสิต ตลอดจนอาคารบริการและอาคารนันทนาการต่าง ๆ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยนเรศวรยังได้วางแผนจัดหาพื้นที่สำหรับปฏิบัติการกิจและขยายงานในอนาคตอีก 3 บริเวณ ได้แก่

- 1) ที่ดินของกรมเจ้าท่า บริเวณบึงราชนก ตำบลวังพิกูล อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งจะใช้เป็นสถานีปฏิบัติการบึงราชนก
- 2) พื้นที่บริเวณทุ่งห้วยนากลอง ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ประมาณ 800 ไร่ ซึ่งจะใช้เป็นสวนพฤกษศาสตร์กาญจนาภิเษก
- 3) ที่ดินของกรมประมงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร บริเวณตำบลน้ำริน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บริเวณกิโลเมตรที่ 104 – 107 ถนนพิษณุโลก - หล่มสัก พื้นที่ประมาณ 8,000 ไร่ ซึ่งจะจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท

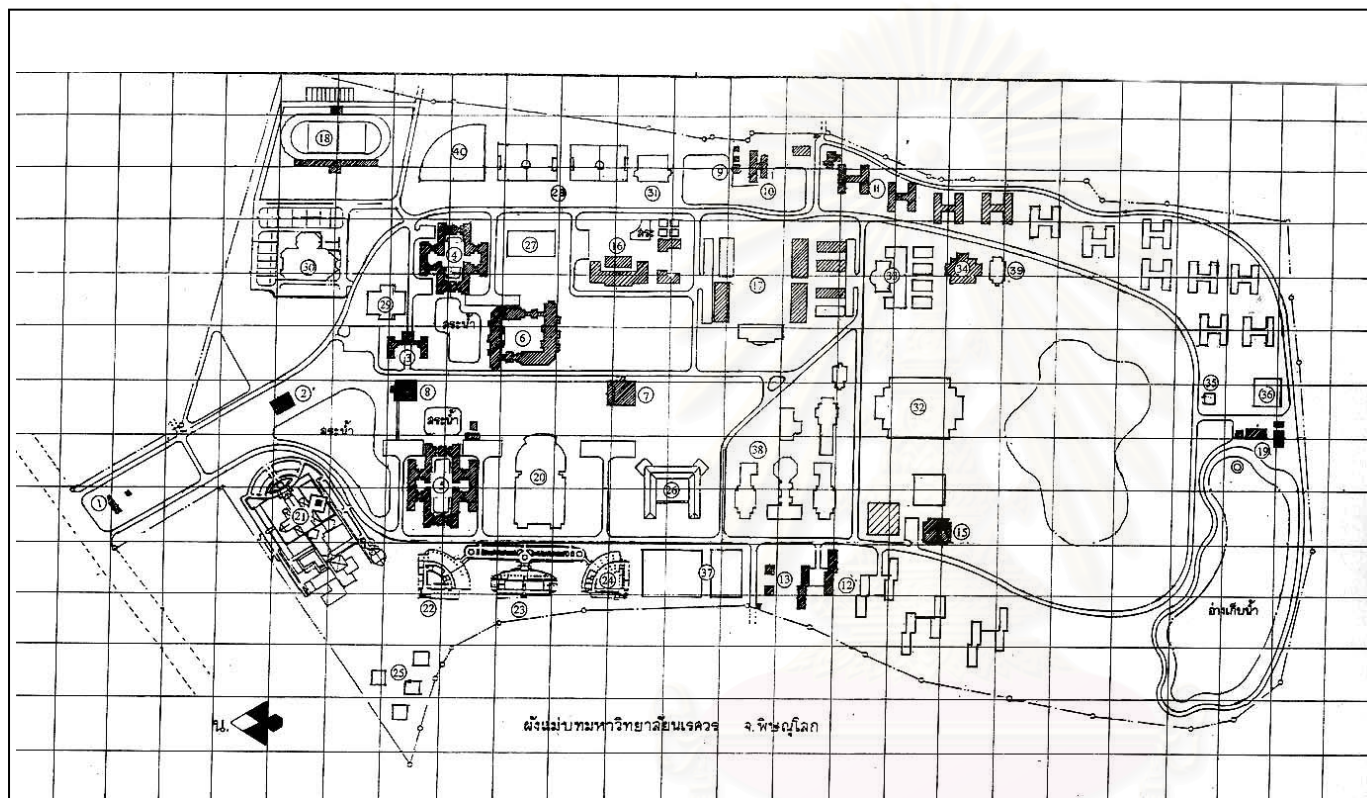
4.3.1.1 การใช้ที่ดินบริเวณมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ)

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ออกแบบวางผังพัฒนามหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และได้ปรับปรุงแก้ไขใหม่ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นผังแม่บทพัฒนามหาวิทยาลัยที่ใช้ในปัจจุบัน (ภาพที่ 4.1) โดยกำหนดเป้าหมายพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับประชากรของสถาบันได้แก่ อาจารย์ นิสิต และบุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งสิ้นประมาณ 15,000 คน (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539) และเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบการอื่น ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ทั้งนี้ ผังแม่บทของมหาวิทยาลัยกำหนดจำนวนอาคารและสิ่งก่อสร้างภายในมหาวิทยาลัยไว้ 40 ประเภท ดังตารางที่ 4.4

จากการสำรวจข้อมูลการใช้ที่ดินและอาคารภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) (ภาพที่ 4.2) พบว่า การก่อสร้างอาคารภายในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่แล้วเสร็จและสามารถเปิดให้บริการได้แล้ว คงเหลือเพียงกลุ่มอาคารด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งจะใช้เป็นโรงพยาบาลชุมชน และที่พักของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์และพยาบาลศาสตร์ และกลุ่มอาคารคณะพยาบาลศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะสหเวชศาสตร์ ซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของมหาวิทยาลัยที่กำลังดำเนินการก่อสร้างซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2545

สภาพการใช้พื้นที่ของอาคารส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า มีปัญหาความต้องการอาคารที่พักของนิสิตสูงมาก ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาเรื่องสภาพความเป็นจริงและความต้องการของนิสิตในการให้บริการของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดย ประกาศิต ระดมสุข และคนอื่น ๆ (2540) พบว่า นิสิตร้อยละ 62.7 ต้องการพักในหอพักของมหาวิทยาลัย โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยนเรศวรได้กำหนดแผนก่อสร้างอาคารหอพักนิสิตไว้จำนวน 24 หลัง ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) ก่อสร้างแล้วเสร็จ 8 หลัง แต่ทางมหาวิทยาลัยยังไม่ได้กำหนดแผนงานก่อสร้างหอพักนิสิตเพิ่มเติม

ขณะที่อาคารที่พักของอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากมีอาคารที่พักเพียง 4 หลัง มีห้องพักจำนวน 128 ห้อง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องจัดสรรให้อาจารย์พักอยู่ด้วยกัน เนื่องจากงบประมาณพัฒนามหาวิทยาลัยไม่เพียงพอที่จะก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยเพิ่มเติม ประกอบกับมหาวิทยาลัยนเรศวรจะออกนอกระบบราชการเป็นมหาวิทยาลัยอิสระในการกำกับดูแลของรัฐบาล หลังสิ้นปีงบประมาณพ.ศ. 2544 ทำให้มหาวิทยาลัยต้องวางแผนกำหนดทิศทางโครงการพัฒนาและแผนงานงบประมาณของมหาวิทยาลัยใหม่ ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการใช้พื้นที่อาคารเรียนและห้องปฏิบัติการ พบว่า พื้นที่อาคารเรียนและห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยสามารถรองรับจำนวนนิสิตได้อีกเป็นจำนวนมาก

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

ภาพที่ 4.1

แสดง : ผังแม่บทมหาวิทยาลัยนครพนม

ที่มา : กองแผนงานมหาวิทยาลัยนครพนม
หมายเหตุ : ปีที่วางผัง พ.ศ. 2535

1. ป้ายมหาวิทยาลัย	2. อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	3. อาคารมิ่งขวัญ	4. คณะมนุษยศาสตร์	5. คณะเภสัชศาสตร์
6. คณะศึกษาศาสตร์	7. สำนักหอสมุด	8. โภชนาคาร 1	9. ถังเก็บน้ำ	10. โรงสูบน้ำ
11. หอพักนิสิต	12. ที่พักอาจารย์และข้าราชการ	13. บ้านพักข้าราชการ	14. เสาธง	15. อาคารพลังงาน
16. คณะเกษตรศาสตร์ฯ	17. คณะวิศวกรรมศาสตร์	18. สนามกีฬา	19. โรงผลิตน้ำประปา	20. คณะแพทยศาสตร์
21. ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ	22. คณะพยาบาลศาสตร์	23. คณะทันตแพทยศาสตร์	24. คณะสหเวชศาสตร์	25. หอพักอาจารย์แพทย์และพยาบาล
26. อาคารเรียน	27. อาคารเทคโนโลยีและการสื่อสาร	28. สนามฟุตบอล	29. อาคารสำนักงานอธิการบดี	30. อาคารเอนกประสงค์
31. สระว่ายน้ำ	32. หอประชุม	33. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	34. อาคารโภชนาคาร 2	35. สถานีวิทยุ
36. สถานีไฟฟ้าย่อย	37. บ่อบำบัดน้ำเสีย	38. คณะวิทยาศาสตร์	39. อาคารกิจกรรมนิสิต	40. สนามซอล์บอล

ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพภายในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่วนหนองซ้อ

กลุ่มอาคารเรียนในมหาวิทยาลัย

อาคารวิทยาศาสตร์สุขภาพ

อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อาคารคณะวิทยาศาสตร์

กลุ่มอาคารที่กำลังก่อสร้าง

กลุ่มอาคารหอพักนิสิต

อาคารสนามกีฬา

อาคารประปาและแหล่งน้ำ

ตารางที่ 4.4 แสดงอาคารและสิ่งก่อสร้างตามผังแม่บทพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ)

อาคาร / สิ่งปลูกสร้าง	สถานะการก่อสร้าง				หมายเหตุ
	ก่อสร้างแล้วเสร็จ	แล้วเสร็จบางส่วน	กำลังก่อสร้าง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง	
1.) ป้ายมหาวิทยาลัย	/				
2.) อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวร	/				
3.) อาคารมิ่งขวัญ	/				เป็นสำนักงานอธิการบดี
4.) อาคารเรียนรวมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	/				
5.) อาคารเรียนรวมคณะเภสัชศาสตร์	/				
6.) อาคารเรียนรวมคณะศึกษาศาสตร์	/				
7.) อาคารสำนักหอสมุด	/				
8.) อาคารโภชนาการ	/				
9.) ถังสูบน้ำ	/				
10.) อาคารโรงสูบน้ำ	/				
11.) อาคารหอพักนิสิต		/			จำนวน 8 หลัง
12.) อาคารที่พักอาจารย์และข้าราชการ	/				จำนวน 128 ห้อง
13.) บ้านพักข้าราชการ	/				จำนวน 2 หลัง
14.) เสาธง	/				
15.) อาคารพลังงาน	/				
16.) อาคารคณะเกษตรศาสตร์ฯ	/				
17.) กลุ่มอาคารคณะวิศวกรรมศาสตร์	/				
18.) สนามกีฬาากลางแจ้งพร้อมอัฒจันทร์	/				
19.) อาคารโรงผลิตน้ำประปา	/				
20.) กลุ่มอาคารวิทยาศาสตร์การแพทย์	/				ที่ตั้งคณะแพทยศาสตร์
21.) กลุ่มอาคารศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ			/		
22.) อาคารคณะพยาบาลศาสตร์			/		
23.) อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์			/		ปัจจุบันอยู่ที่อาคารวิทยาศาสตร์การแพทย์

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539 และการสำรวจปรับปรุงข้อมูลในปี พ.ศ. 2543

ตารางที่ 4.4 แสดงอาคารและสิ่งก่อสร้างตามผังแม่บทพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) (ต่อ)

อาคาร / สิ่งปลูกสร้าง	สถานะการก่อสร้าง				หมายเหตุ
	ก่อสร้างแล้วเสร็จ	แล้วเสร็จบางส่วน	กำลังก่อสร้าง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง	
24.) อาคารคณะสหเวชศาสตร์			/		
25.) อาคารหอพักอาจารย์แพทย์และพยาบาล			/		
26.) อาคารเรียนรวม				/	
27.) อาคารเทคโนโลยีและการสื่อสาร			/		
28.) สนามฟุตบอลและสนามฮ็อกกี้	/				
29.) อาคารสำนักงานอธิการบดี				/	ปัจจุบันอยู่ที่อาคารมิ่งขวัญ
30.) อาคารเอนกประสงค์	/				
31.) สระว่ายน้ำ	/				
32.) หอประชุม				/	
33.) กลุ่มอาคารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์				/	ปัจจุบันอยู่ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์
34.) อาคารโภชนาการ	/				
35.) สถานีวิทยุ				/	
36.) สถานีไฟฟ้าย่อย	/				
37.) บ่อบำบัดน้ำเสีย	/				
38.) กลุ่มอาคารคณะวิทยาศาสตร์	/				
39.) อาคารกิจกรรมนิสิต	/				
40.) สนามซอลส์บอล	/				

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539 และการสำรวจปรับปรุงข้อมูลในปี พ.ศ. 2543

4.3.1.2 การใช้ที่ดินบริเวณมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน)

พื้นที่มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน ปัจจุบันเป็นที่พักของบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวรบางส่วน และใช้เป็นสถานที่เรียนของนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษบางสาขาวิชา ซึ่งมหาวิทยาลัยนเรศวรกำลังดำเนินการย้ายวัสดุครุภัณฑ์การเรียนการสอนไปยังมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) เพราะเกิดความขัดแย้งในการครอบครองที่ดินดังกล่าวระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรและสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเดิม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ ยังไม่พร้อมให้บริการที่พักอาศัยสำหรับอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งหมด

ในปัจจุบันพื้นที่มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบินส่วนหนึ่ง จึงใช้เป็นที่พักอาศัยของบุคลากรสถาบัน ราชภัฏพิบูลสงครามด้วย

จากการสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วน สนามบิน) พบว่า บรรยากาศภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน ค่อนข้างเงียบ อาคารเรียน ส่วนใหญ่ถูกดัดแปลงเพื่อใช้เป็นหอพักนิสิตและบุคลากร และแทบจะไม่มีการเรียนการสอน เนื่องจาก กิจกรรมการศึกษาทั้งหมดได้ย้ายไปยังมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) ทั้งนี้ สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน ได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน) พ.ศ. 2543

ชื่ออาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	การใช้สอย	หมายเหตุ
1.) อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เดิม	760		อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏ
2.) อาคารอำนวยการเดิม	720	ปรับปรุงใช้เป็นอาคารสำนักงานของบัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันสอนภาษา AUA	
3.) อาคารคณะศึกษาศาสตร์เดิม	840	ปัจจุบันเป็นอาคารที่พัก "วิทยนิเวศ 1" มีอาจารย์และข้าราชการเข้าพัก 90 คน	
4.) อาคารคณะวิทยาศาสตร์เดิม	832	ปัจจุบันเป็นที่พัก "วิทยนิเวศ 2" มีบุคลากรเข้าพัก 90 คน	
5.) อาคารหอสมุด	180	ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์	
6.) อาคารโรงฝึกงาน	600	ปัจจุบันเป็นอาคารเก็บวัสดุ	
7.) บ้านพักอาจารย์และข้าราชการ	45 (ต่อหลัง)	บ้านพักอาจารย์และข้าราชการ 30 ครอบครัว	
8.) แพลตที่พักอาจารย์และข้าราชการ	354	ที่พักอาจารย์และข้าราชการ 20 ครอบครัว	
9.) หอพักนิสิตชาย 1 เดิม	1,184		อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏ
10.) หอพักนิสิตหญิง 1 เดิม	480	มีนิสิตเข้าพัก 180 คน	
11.) หอพักนิสิตอมรรัตน์เดิม	480	กำลังปรับปรุงเป็นอาคารที่พักบุคลากร	
12.) หอพักนิสิตอรจนาเดิม	480	กำลังปรับปรุงเป็นอาคารที่พักบุคลากร	

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539 และการสำรวจปรับปรุงข้อมูลในปี พ.ศ. 2543

ตารางที่ 4.5 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนสนามบิน) พ.ศ. 2543 (ต่อ)

ชื่ออาคาร	พื้นที่ (ตร.ม.)	การใช้สอย	หมายเหตุ
13.) อาคารโภชนาการ	1,620		อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏ
14.) อาคารโรงเก็บรถพร้อมห้องพัก	101.25		อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏ
15.) อาคารองค์การนิสิต	135		อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏ
16.) สนามกีฬา		สนามตะกร้อ สนามวอลเลย์บอล สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล	

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539 และการสำรวจปรับปรุงข้อมูลในปี พ.ศ. 2543

สำหรับแผนการใช้ที่ดินและอาคารในมหาวิทยาลัยนเรศวร (สนามบิน) ยังไม่มีการกำหนดแน่ชัด เนื่องจากมีความขัดแย้งในการครอบครองที่ดินระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรและสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จึงไม่สามารถก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมได้ แต่จากการสำรวจการใช้ที่ดินในปัจจุบันคาดว่า มหาวิทยาลัยนเรศวรจะย้ายกิจกรรมของมหาวิทยาลัยทั้งหมดไปยังมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ และมอบที่ดินของมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบินให้อยู่ในความดูแลของสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามดั้งเดิม

4.3.2 หลักสูตรและการเรียนการสอน

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) มหาวิทยาลัยนเรศวรจัดการเรียนการสอนใน 3 ระดับ ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ คือ ระดับปริญญาตรี 10 คณะ 41 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 4 คณะ 18 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก 1 คณะ 2 หลักสูตร (ภาคผนวก ค.) โดยมีมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อเป็นวิทยาเขตหลัก ทำหน้าที่ให้บริการการเรียนการสอน ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก แก่นิสิตภาคปกติและภาคพิเศษ ในคณะวิชาต่าง ๆ ดังนี้

- 1) คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) คณะแพทยศาสตร์
- 3) คณะเภสัชศาสตร์
- 4) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 5) คณะวิทยาศาสตร์
- 6) คณะวิศวกรรมศาสตร์
- 7) คณะศึกษาศาสตร์

- 8) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์
- 9) คณะพยาบาลศาสตร์
- 10) คณะทันตแพทยศาสตร์
- 11) บัณฑิตวิทยาลัย

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยนเรศวรยังจัดทำโครงการจัดการศึกษาร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลกเพื่อผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน ดังนี้

- 1) โครงการผลิตแพทย์ร่วมกับโรงพยาบาลพุทธชินราช
- 2) โครงการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ร่วมกับวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร พิษณุโลก
- 3) โครงการผลิตพยาบาลร่วมกับวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

4.3.3 จำนวนนิสิตและบุคลากร

ปีการศึกษา 2542 มหาวิทยาลัยนเรศวรมีนิสิตจำนวน 11,831 คน เป็นนิสิตปริญญาตรี 8,955 คน นิสิตปริญญาโท 2,856 คน และนิสิตปริญญาเอก 20 คน (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542) ทั้งนี้มหาวิทยาลัยนเรศวรมีนิสิตเพิ่มขึ้นโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ซึ่งนิสิตในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่เป็นนิสิตภาคปกติ และนิสิตปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นนิสิตภาคพิเศษ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2536 - 2542

ปีการศึกษา	นิสิตปริญญาตรี		นิสิตปริญญาโท		นิสิตปริญญาเอก	รวม
	ภาคปกติ	ภาคพิเศษ	ภาคปกติ	ภาคพิเศษ		
2536	1,584	-	200	570	-	2,354
2537	1,964	92	151	731	-	2,938
2538	2,802	213	145	505	-	3,665
2539	4,059	383	120	1,285	-	5,847
2540	5,334	656	146	484	-	6,620
2541	6,741	1,261	233	2,060	-	10,295
2542	7,552	1,403	281	2,595	20	11,831

ที่มา : กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

จากข้อมูลจำนวนบุคลากรของมหาวิทยาลัยนเรศวรปี พ.ศ. 2538 – 2542 (ตารางที่ 4.7) พบว่ามหาวิทยาลัยนเรศวรมีจำนวนอาจารย์และบุคลากรเพิ่มขึ้นโดยตลอดนับแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เนื่องจากมหาวิทยาลัยได้ขยายจำนวนเปิดรับนิสิตมากขึ้น จึงทำให้มีความต้องการบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวร ปี พ.ศ. 2538 – 2542

ปี	สาย ก.	สาย ข.	สาย ค.	ลูกจ้าง		อื่นๆ	รวม
				ประจำ	ชั่วคราว		
2538-2539	368	103	74	133	*	*	678
2540	435	59	113	133	230	28	998
2541	554	62	115	132	284	41	1,198
2542	616	91	115	129	407	39	1,397

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร

หมายเหตุ * ไม่มีข้อมูล

4.3.4 บริการหอพักและร้านค้าภายในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีพื้นที่ให้บริการหอพักแก่นิสิตของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง ได้แก่ หอพักในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน และหอพักในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ ซึ่งสามารถรับนิสิตเข้าพักอาศัยได้ทั้งหมด 2,136 คน หอพักในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบินเป็นหอพักชาย ปัจจุบันสามารถรับนิสิตเข้าพักอาศัยได้ 180 คน เนื่องจาก อาคารหอพักส่วนหนึ่งกำลังรื้อถอนปรับปรุงเป็นที่พักอาศัยบุคลากรมหาวิทยาลัย สำหรับหอพักในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อเป็นหอพักหญิงสร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2541 สามารถรับนิสิตเข้าพักอาศัยได้ 1,956 คน ทั้งนี้ การให้บริการหอพักจะพิจารณาให้สิทธิแก่นิสิตชั้นปีที่ 1 เป็นลำดับแรก เมื่อมีห้องว่างจึงจะพิจารณาให้สิทธิแก่นิสิตชั้นปีอื่น ๆ เข้าพัก

สำหรับที่พักอาศัยของอาจารย์และบุคลากร ภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน มีบ้านพักอาจารย์และข้าราชการ ซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยเมื่อครั้งเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลกจำนวน 50 ครอบครัวยุคก่อนนี้ มหาวิทยาลัยได้ดัดแปลงอาคารเรียนคณะวิทยาศาสตร์และอาคารเรียนคณะศึกษาศาสตร์ เป็นที่พักอาศัยสำหรับบุคลากรใหม่ ซึ่งสามารถรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเข้าพักอาศัยได้ 180 คน และได้สร้างอาคารที่พักอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ ซึ่งสามารถรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเข้าพักอาศัยได้ 128 คน

ภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ มีร้านอาหารให้บริการแก่นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยจำนวน 32 ร้าน อยู่ในอาคารโภชนาคาร 1 บริเวณสำนักงานอธิการบดี และอาคาร โภชนาคาร 2 บริเวณหอพักนิสิตหญิง และมีซุ้มของว่างและเครื่องดื่มกระจายอยู่ตามอาคารเรียน คณะต่าง ๆ 10 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีร้านซักรีด 4 ร้าน และร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ 1 ร้านบริเวณ หอพักนิสิตหญิง และมีร้านสหกรณ์ของมหาวิทยาลัย 1 แห่งในอาคารโภชนาคาร 1

4.4 เป้าหมายการพัฒนามหาวิทยาลัย

4.4.1 เป้าหมายด้านวิชาการ

มหาวิทยาลัยนเรศวรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรใหม่ในระดับปริญญาตรี 16 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 28 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก 13 หลักสูตร รวม 57 หลักสูตร เพิ่มจากแผน ๓ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) โดยกำหนดเป้าหมายการรับนิสิตระดับต่าง ๆ ในช่วงแผน ๓ 9(พ.ศ. 2545- 2549) ดังนี้ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 แสดงแผนการรับนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545 - 2549

ระดับ / กลุ่มสาขาวิชา	จำนวนนิสิตที่รับในแต่ละปี					รวมจำนวน นิสิตในปี 2549
	2545	2546	2547	2548	2549	
1.) ระดับปริญญาตรี	2,865	3,570	3,920	4,470	4,710	17,445
1.1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	1,170	1,500	1,600	1,820	1,880	6,800
1.2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	920	1,120	1,370	1,540	1,680	5,710
1.3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ*	775	950	950	1,110	1,150	4,935
2.) ระดับปริญญาโท**	785	875	1,020	1,200	1,230	2,430
2.1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	455	485	540	580	595	1,175
2.2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	230	280	330	445	445	890
2.3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	100	110	150	175	190	365
3.) ระดับปริญญาเอก***	206	251	271	296	301	868
3.1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	125	135	145	145	145	435
3.2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	51	51	51	76	81	208
3.3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	30	65	75	75	75	225
รวมทั้งสิ้น	3,856	4,696	5,211	5,966	6,241	20,743

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544

หมายเหตุ * : หลักสูตร 5 ปี ** : หลักสูตร 2 ปี *** : หลักสูตร 3 ปี

จากเป้าหมายการรับนิสิตในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) พบว่า มหาวิทยาลัยนเรศวรได้กำหนดเป้าหมายขยายบริการการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มจำนวนรับนิสิตขึ้นทุกปี ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมีจำนวนนิสิตในปี พ.ศ. 2549 ประมาณ 20,743 คน โดยเป็นนิสิตปริญญาตรี 17,445 คน นิสิตปริญญาโท 2,430 คน และนิสิตปริญญาเอก 868 คน

4.4.2 เป้าหมายด้านกายภาพ

มหาวิทยาลัยจะดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณนิสิต ทั้งด้านการเรียนการสอน ที่พักอาศัย และการสนทนากิจการต่าง ๆ อย่างครบถ้วนตลอดจนดำเนินการจัดหาครุภัณฑ์สำหรับบริหารการเรียนการสอนและการวิจัยที่เพียงพอ เหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้บริเวณมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ จะแบ่งการใช้ที่ดินออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่

- 1) บริเวณที่ใช้เป็นสถานที่ศึกษา จะใช้ที่ดินประมาณ 300 ไร่ เพื่อใช้เป็นบริเวณก่อสร้างอาคารเรียนของคณะวิชาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน
- 2) ส่วนที่ใช้สำหรับงานด้านวิชาการ จะใช้ที่ดินประมาณ 80 ไร่ เพื่อก่อสร้างหอสมุด หอประชุม โภชนาคาร และศูนย์บริการต่าง ๆ เช่น ศูนย์สมุนไพรมหาวิทยาลัย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และเป็นแหล่งบริการโครงการที่เกี่ยวกับการบริการชุมชน เช่น โครงการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 3) ส่วนที่ใช้สำหรับพักอาศัย จะใช้ที่ดินประมาณ 200 ไร่ โดยจะสร้างอาคารหอพักสำหรับนิสิตประมาณ 120 ไร่ และเป็นที่ดินสำหรับสร้างบ้านพักอาจารย์ ข้าราชการ และพนักงานของมหาวิทยาลัยอีกประมาณ 80 ไร่
- 4) ส่วนที่ใช้เป็นอาคารสวัสดิการของอาจารย์และนิสิต จะใช้ที่ดินประมาณ 30 ไร่ เพื่อใช้สำหรับก่อสร้าง อาคารสโมสรอาจารย์ อาคารสำนักงานสภาคณาจารย์ อาคารสำนักงานของสภาและองค์การนิสิต ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ฌนาคาร ตลอดจนศูนย์หนังสือและสหกรณ์ของมหาวิทยาลัย
- 5) สนามกีฬา จะใช้ที่ดินประมาณ 70 ไร่ เพื่อใช้เป็นบริเวณก่อสร้างสนามฟุตบอล สนามกีฬากลางแจ้งและในร่ม โรงพลศึกษาและสระว่ายน้ำของมหาวิทยาลัย
- 6) บริเวณสวนป่าและพื้นที่ปฏิบัติการภาคสนาม จะใช้ที่ดินประมาณ 600 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินและเป็นที่ดินหนองบึงรวมกัน เพื่อใช้เป็นสถานที่ทดลองทำการเกษตร สวนป่า และเป็นสถานที่พักผ่อนของนิสิตและบุคลากรมหาวิทยาลัย

4.4.3 เป้าหมายด้านบุคลากร

มหาวิทยาลัยจะจัดหาและพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพ ตามเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด และยกระดับให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ทางด้านวิชาชีพและด้านวิชาการอยู่ในระดับมาตรฐานสากล อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียน การสอนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ในปี พ.ศ. 2544 มหาวิทยาลัยมีบุคลากร 1,030 คน สำหรับในช่วงแผน ๔ 9 ได้กำหนดเป้าหมายรับบุคลากรเพิ่มประมาณ 2,850 คน ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2549 มหาวิทยาลัยนเรศวรจึงมีบุคลากรประมาณ 3,880 คน (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 แสดงความต้องการบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545 - 2549

ประเภท	มีอยู่แล้ว ในปี 2544	ความต้องการเพิ่มในแต่ละปีงบประมาณ					รวมบุคลากร พ.ศ. 2549
		2545	2546	2547	2548	2549	
1.) ด้านการสอนและสนับสนุน การสอนเป็นหลัก							
1.1) สาย ก.	725	280	280	280	280	260	2,105
1.2) สาย ข. ค.	187	140	140	140	140	130	877
2.) ด้านบริการและสนับสนุนการ วิจัยเป็นหลัก							
2.1) ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์ สุขภาพ	118	260	260	260	-	-	898
รวม	1,030	680	680	680	420	390	3,880

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544

4.4.4 เป้าหมายด้านเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะจัดหาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาให้บริการบุคลากรและนิสิตให้ สามารถปฏิบัติภารกิจ ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการบริการ วิชาการ ภายใต้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยกระจายให้ทั่วถึงทุกอาคาร ได้แก่ อาคารบริหาร อาคารบริการ อาคารเรียนและที่พักอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย โดยจะจัดสร้าง ศูนย์บริการเทคโนโลยีและการสื่อสาร รวมทั้งจัดหาครุภัณฑ์และระบบเทคโนโลยีที่ครบสมบูรณ์ เพื่อ สามารถสนองนโยบายการดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย

4.4.5 เป้าหมายด้านงบประมาณ

มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จึงต้องเร่งการก่อสร้างอาคารคณะวิชา รวมทั้งจัดหาครุภัณฑ์ประกอบอาคารและครุภัณฑ์การศึกษา เพื่อให้เพียงพอต่อการให้บริการการเรียนการสอน ดังนั้น มหาวิทยาลัยนเรศวรจึงได้ตั้งเป้าหมายการจัดหางบประมาณใช้จ่ายในช่วงแผน ๙ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) จำนวน 9,350 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นงบประมาณด้านแผนบริหารและจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 7,600 ล้านบาท เพื่อสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายการพัฒนาด้านวิชาการและการพัฒนาด้านกายภาพของมหาวิทยาลัย (กองแผนงานมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544)

4.4.6 นโยบายและมาตรการ

4.4.6.1 นโยบายด้านการบริหาร

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมุ่งสู่ประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการบริหาร โดยมีมาตรการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีความเป็นบูรณาการ เพื่อลดจำนวนหน่วยงาน
- 2) จัดให้มีการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายข้อมูลอย่างทั่วถึง
- 3) จัดให้มีการฝึกอบรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและเหมาะสมกับภารกิจ
- 5) สร้างความเป็นธรรมในการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนระดับ
- 6) กระจายอำนาจในการบริหารลงสู่หน่วยงานระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
- 7) จัดให้มีแผนปฏิบัติงานสำหรับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4.4.6.2 นโยบายด้านวิชาการ

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมุ่งสู่การขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสร้างความร่วมมือในการผลิตบัณฑิตทั้งภายในและต่างประเทศ พัฒนาหลักสูตรและคุณภาพการเรียนการสอน พัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา หอสมุดและการวิจัย โดยมีมาตรการดังนี้

- 1) ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามที่ได้กำหนดในแผนพัฒนาอุดมศึกษา ระยะที่ 8

2) ขยายจำนวนรับนิสิตในระดับปริญญาตรี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ 40 ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ

กลุ่ม 1 นิสิตภาคปกติ (Elite Education) รับจากการสอบเข้าตามระบบโควตาจากนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนล่างร้อยละ 80 และสอบจากส่วนกลางร้อยละ 20 แต่ไม่เกิน 3,000 คนต่อปี โดยกำหนดสัดส่วนนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อนิสิตสาขาสังคมศาสตร์ในอัตรา 70 : 30

กลุ่ม 2 นิสิตภาคพิเศษ (Mass Education) รับจากการสอบนอกในระบบ ในโครงการภาคพิเศษของหลักสูตรต่าง ๆ จากนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนล่าง ทั้งในและนอกจังหวัดพิษณุโลกให้ครบร้อยละ 40 ตามกำหนดในเป้าหมายการขยายการรับทั้งหมดของมหาวิทยาลัย

3) ขยายเขตพื้นที่บริการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีหน่วยสอบครอบคลุมทุกจังหวัด และจัดให้มีบริการวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพมากยิ่งขึ้น

4) ปรับปรุงหลักสูตรให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญเชิงทักษะทั้งในระดับต้น (Primary Skills) จากการศึกษาค้นคว้าในห้องปฏิบัติการ ระดับกลาง (Secondary Skills) จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self Learning) และระดับสูง (Tertiary Skills) จากการศึกษาฝึกงาน ฝึกสอน และฝึกปฏิบัติ (Internship) โดยจัดหลักสูตรให้ผู้เรียนมีเวลาเพียงพอสำหรับการฝึกทักษะทั้ง 3 ระดับ

5) จัดให้มีโครงการพัฒนาอาจารย์โดยกำหนดเป้าหมายให้มีอัตราส่วนของอาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัย เป็น 45 : 55 : 5

6) จัดตั้งศูนย์การสื่อสาร (Communication Center) เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา และอุปกรณ์ช่วยสอนสำหรับคณาจารย์

7) ดำเนินการปรับปรุงอาคารสำนักหอสมุด เพื่อขยายพื้นที่บริการ

8) จัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับศูนย์ปฏิบัติการวิจัยภาคสนาม

9) สนับสนุนหน่วยวิจัยย่อย (Research Unit Cells) ในอาคารเรียนคณะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสร้างงานวิจัยโดยใช้ประโยชน์จากห้องปฏิบัติการ

10) จัดทำเอกสารประกอบการสอนและคู่มือการสอน ให้มีการปรับปรุงเนื้อหาโดยตลอด

11) ส่งเสริมการจัดระบบการสอนเสริม (Tutorial System)

12) จัดให้มีการประกันคุณภาพทางวิชาการ (Academic Quality Assurance) ขึ้นในมหาวิทยาลัย

4.4.6.3 นโยบายด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะสนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง โดยมีมาตรการดังนี้

- 1) สนับสนุนการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่จังหวัดพะเยา
- 2) สนับสนุนการฝึกอบรมระยะสั้น และจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการให้กับประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ และเทคโนโลยีให้กับสังคม
- 3) สร้างอาคารหอประชุม พิพิธภัณฑ์ และห้องจัดนิทรรศการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งเสริมอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม
- 4) สนับสนุนโครงการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างและจังหวัดพะเยา ตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

4.4.6.4 นโยบายด้านการวิเทศสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะร่วมมือกับสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในและต่างประเทศ ในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย ตลอดจนมุ่งสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางความรู้และแหล่งข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยมีมาตรการ ดังนี้

- 1) จัดทำข้อตกลงและสัญญาับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการผลิตบัณฑิต ที่มีคุณภาพในรูปของการแลกเปลี่ยนบุคลากรและนิสิตนักศึกษา
- 2) จัดตั้งศูนย์พัฒนาศึกษา ศูนย์สตรีและเด็กศึกษา เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาศึกษาและสตรีและเด็กศึกษา
- 3) จัดให้มีศูนย์ภาษา เพื่อบริการการศึกษาภาษาต่างประเทศ แก่นิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัย ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ
- 4) สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และบริการทางวิชาการที่เป็นความร่วมมือระหว่างบุคลากรมหาวิทยาลัยกับบุคลากรจากสถาบันการศึกษานอก

4.4.6.5 นโยบายด้านกิจการนิสิตและสวัสดิการ

มหาวิทยาลัยนเรศวรจะจัดกิจกรรมด้านกิจการนิสิตและสวัสดิการ โดยมีมาตรการดังนี้

- 1) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสโมสรและชมรมต่าง ๆ ของนิสิต
- 2) สนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
- 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬาทุกประเภท ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ
- 4) จัดให้มีการก่อสร้างหอพักสำหรับนิสิตโดยเฉพาะนิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างพอเพียง
- 5) จัดให้มีบ้านพักอาศัยสำหรับอาจารย์ ข้าราชการ และลูกจ้างที่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างเพียงพอ

4.5 สรุปบทบาทและแนวโน้มการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการให้บริการการศึกษาสูงที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเพิ่มเติมอีกในอนาคต เนื่องจากถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาบุคลากรและถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูง เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและพัฒนาฝีมือแรงงานตามแผนลงทุนกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง จากศึกษาพบว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ เสร็จสมบูรณ์แล้วประมาณร้อยละ 80 ซึ่งคาดว่าจะพัฒนาเสร็จสมบูรณ์ตามผังแม่บทที่ได้กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2560 โดยกำหนดเป้าหมายการใช้ที่ดินในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อเพื่อรองรับประชากรมหาวิทยาลัยประมาณ 15,000 คน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดพิษณุโลกก็มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ประกอบกับพื้นที่ของมหาวิทยาลัยมีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะรองรับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังนั้นมหาวิทยาลัยนเรศวรจึงอาจปรับเปลี่ยนแผนการรับนิสิตและขยายสาขาวิชาที่เปิดสอนเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

พื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

การศึกษาสภาพพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร บทบาทและความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวรต่อดำบลท่าโพธิ์ บทบาทของตำบลท่าโพธิ์ต่อเมืองพิษณุโลก ตลอดจนลักษณะการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลกแต่ละด้าน เพื่อทราบถึงพัฒนาการและลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร

5.1 สภาพทั่วไป

ชุมชนท่าโพธิ์เป็นชุมชนที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองพิษณุโลก การปลูกสร้างบ้านเรือนในระยะแรกส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน เนื่องจากการคมนาคมทางบกในสมัยก่อนยังไม่สะดวก การเดินทางติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนสองฝั่งแม่น้ำจึงอาศัยการสัญจรทางน้ำโดยใช้เรือเป็นพาหนะ ซึ่งในบริเวณท่าหน้าของชายฝั่งด้านตะวันตกจะมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่ ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “ท่าโพธิ์” ตามเอกลักษณ์ที่มีต้นโพธิ์ใหญ่ปรากฏอยู่เด่นชัด

ตำบลท่าโพธิ์ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 50.1 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 31,312 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.55 ของพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2540) เป็นเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2539 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้ (แผนที่ที่ 5.1)

โซนที่ 1 พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน

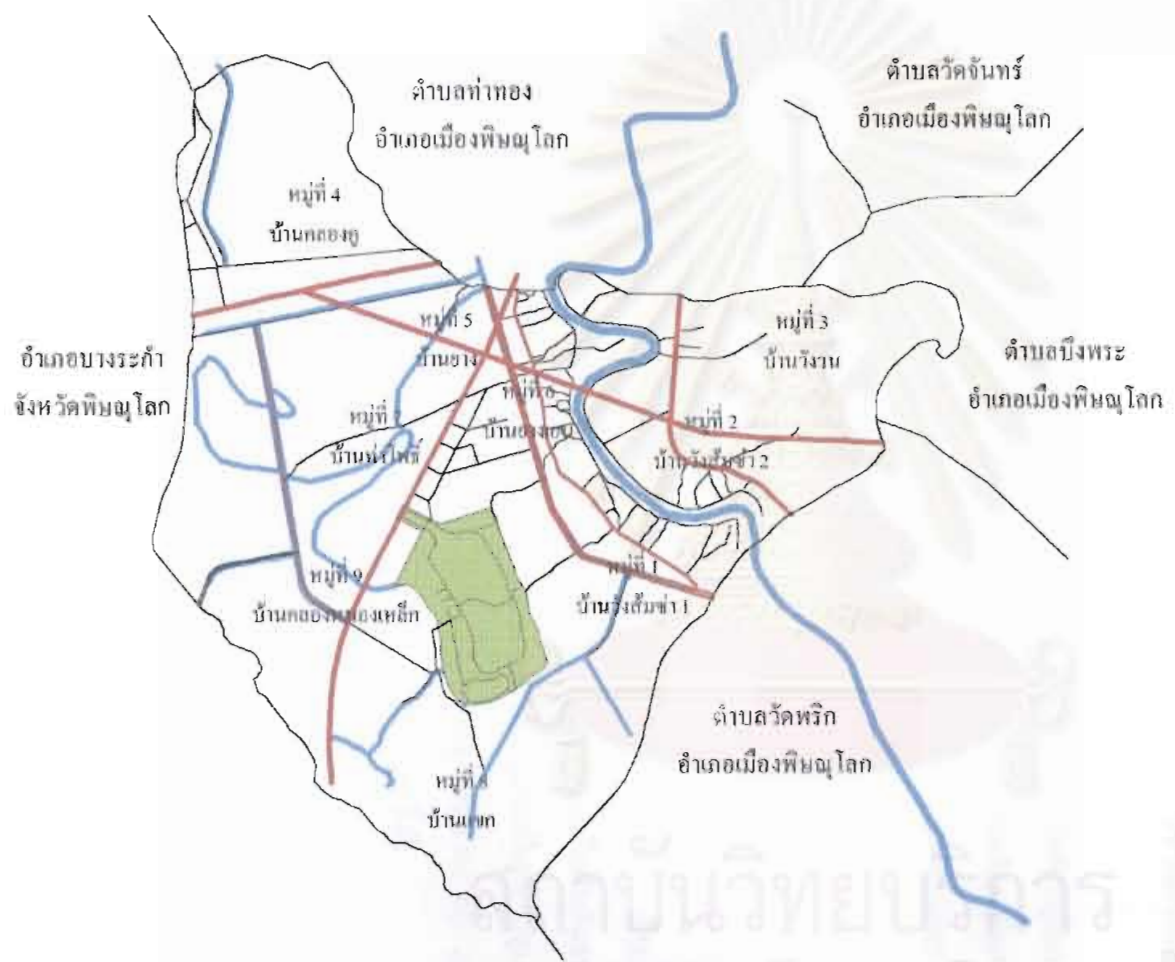
- หมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2
- หมู่ 3 บ้านวังวน

โซนที่ 2 พื้นที่ทางตอนเหนือของตำบลฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน

- หมู่ 4 บ้านคลองคู
- หมู่ 5 บ้านยาง

โซนที่ 3 พื้นที่ตอนกลางและตอนล่างของตำบลฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน

- หมู่ 1 บ้านวังส้มซ่า 1
- หมู่ 6 บ้านยางเอน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขามเมือง
จังหวัดระยองใช้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 5.1

แสดง ตำบลท่าโพธิ์

สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- เส้นทางคมนาคม
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- แม่น้ำน่าน
- ทางน้ำและคลองชลประทาน
- มหาวิทยาลัยนเรศวร

- หมู่ 7 บ้านท่าโพธิ์
- หมู่ 8 บ้านแขก
- หมู่ 9 บ้านคลองหนองเหล็ก

5.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลท่าโพธิ์เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองพิษณุโลก มีระยะทางห่างจากตัวเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร อยู่ระหว่างละติจูด 16 องศา 42 ลิปดา 53 พิลิปดา เหนือ ถึง 16 องศา 44 ลิปดา 45 พิลิปดา เหนือ และ ลองจิจูด 100 องศา 9 ลิปดา 50 พิลิปดา ตะวันออก ถึง ลองจิจูด 100 องศา 15 ลิปดา ตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

5.1.2 ภูมิประเทศ

ตำบลท่าโพธิ์เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน แบ่งพื้นที่ตำบลออกเป็น 2 ส่วนที่ราบสองฝั่งเกิดจากการตกตะกอนหรือการทับถม (Deposition) ประกอบขึ้นเป็นคันดินธรรมชาติบริเวณสองฟากลำน้ำน่าน ถัดจากคันดินธรรมชาติบริเวณชายฝั่งแม่น้ำออกไปจะเป็นที่ราบลุ่ม ระดับความสูงของตำบลจะลาดเอียงจากทางทิศเหนือและตะวันออก ซึ่งมีความสูงประมาณ 40 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ลาดเอียงไปทางตะวันตกเฉียงใต้และทางใต้ของตำบล ซึ่งมีระดับความสูง 33 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ที่ 5.2)

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าโพธิ์ สามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) เขตคันดินธรรมชาติ (Natural levee) ได้แก่ บริเวณสองฝั่งลำน้ำน่าน เป็นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของตะกอนดินและอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ที่แม่น้ำพัดพามาในฤดูน้ำหลาก ทำให้ที่ราบสองฝั่งแม่น้ำมีระดับสูงกว่าบริเวณที่อยู่ห่างจากลำน้ำออกไป บริเวณดังกล่าวมีการตั้งถิ่นฐานเกาะตัวหนาแน่นตามริมฝั่งแม่น้ำน่านและถนนสายท่าโพธิ์ - วัดพริก สลับกับการปลูกพืชไร่และพืชสวน และพื้นที่นาในบริเวณรอบนอก

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

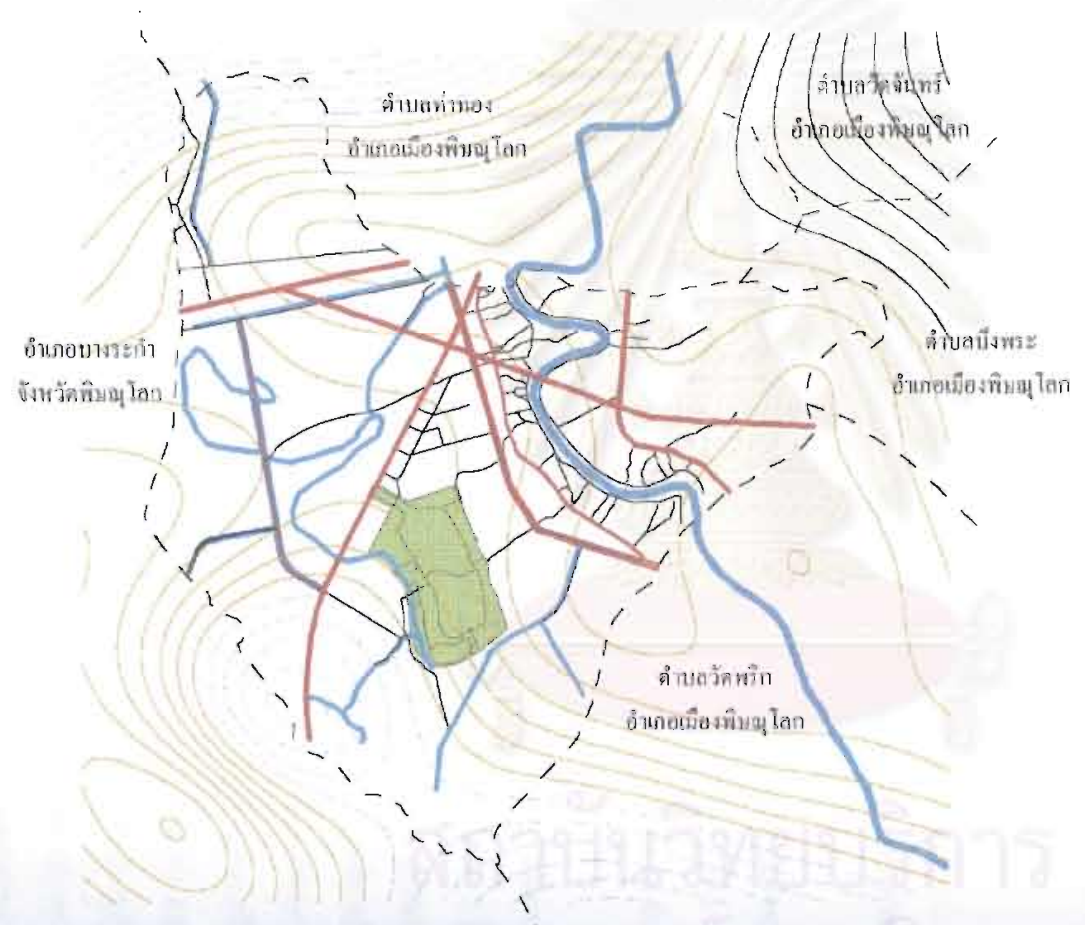

แผนที่ที่ 5.2

แสดง ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าโพธิ์

สัญลักษณ์

- - - ขอบเขตตำบล
- เส้นทึบหนาขอบ
- เส้นสีแดง ออรัล
- เส้นสีน้ำตาล รอง
- เส้นสีเทาอ่อน
- เส้นประในแนวราบ
- เส้นชั้นความสูง
- 26 - 34 เมตร
- 35 - 42 เมตร
- 43 - 49 เมตร
- แม่น้ำโพธิ์
- ทางน้ำและคลองชลประทาน
- มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) เขตที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain) มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ระดับความสูงของพื้นที่จะต่ำกว่าบริเวณที่ตั้งชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่ริมแม่น้ำประมาณ 1 - 3 เมตร มีภูมิประเทศเหมาะสำหรับการทำนามากกว่าการเพาะปลูกพืชอื่น ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของตำบล ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มที่ต่ำกว่าบริเวณอื่น การใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทำนา และมีบ้านเรือนพักอาศัยกระจายอยู่ประปราย

3) หนอง บึง หรือที่ลุ่มน้ำขัง (swamp or wetland) ในบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงจะมีพื้นที่ลุ่มต่ำเป็นหนอง บึง อยู่หลายแห่ง เช่น ทางตะวันออกเฉียงเหนือของตำบลท่าโพธิ์ มีบึงทุ่งโคกทางทิศตะวันตกเฉียงใต้มี หนองอ้อ คลองหนองเหล็ก บึงจวน และหนองหลวง เป็นต้น ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้จะตื่นเขิน และบางส่วนก็มีหน่วยงานทางราชการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทุ่งหนองอ้อเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร ทุ่งโคกเป็นที่ตั้งค่ายพระยาจักรี เป็นต้น

5.1.3 การคมนาคมติดต่อ

การคมนาคมติดต่อระหว่างพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์กับพื้นที่อื่น ๆ มีเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ ซึ่งทำหน้าที่ติดต่อกับตัวเมืองพิษณุโลกและบริเวณโดยรอบ ดังนี้ (แผนที่ที่ 5.3)

1) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1065 (พิษณุโลก - บางระกำ) จากตัวเมืองพิษณุโลก ตัดผ่านตำบลท่าโพธิ์ทางด้านทิศเหนือ บริเวณพื้นที่หมู่ 4 บ้านคลองคู ไปสู่อำเภอบางระกำ ระยะทาง 17 กิโลเมตร เป็นถนนสายสำคัญซึ่งเชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอบางระกำ กับ อำเภอมือเมืองพิษณุโลก และเป็นเส้นทางคมนาคมจากหมู่ 4 บ้านคลองคูเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก

2) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 (พิษณุโลก - บางระกำ) จากตัวเมืองพิษณุโลก ผ่านตำบลท่าโพธิ์ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน ในพื้นที่หมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 และหมู่ 3 บ้านวังวน ไปสู่อำเภอบางระกำ ระยะทาง 37 กิโลเมตร ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ตอนเฉียงเมืองด้านใต้) ในพื้นที่หมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 ปัจจุบันมีการขยายผิวจราจร ตั้งแต่สี่แยกทางเลี้ยวเมืองจนถึงตัวเมืองพิษณุโลกเป็น 4 ช่องจราจร ทำให้สามารถเดินทางติดต่อกับตัวเมืองพิษณุโลกได้สะดวกยิ่งขึ้น

3) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก - นครสวรรค์) เป็นถนนคอนกรีตคู่ขนาน 4 ช่องจราจร จากตัวเมืองพิษณุโลก ตัดผ่านตำบลท่าโพธิ์ด้านตะวันตกของแม่น้ำน่าน ทางตอนบนของตำบล ผ่านหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ไปยังจังหวัดพิจิตรและจังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันเส้นทางดังกล่าวกำลังเร่งปรับปรุงและขยายช่องทางจราจรเป็น 4 ช่องจราจรโดยตลอดสาย (ช่วงจากจังหวัดพิจิตร - จังหวัดนครสวรรค์) โดยเฉพาะบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวรได้ขยายถนนเป็น 10 ช่องจราจร เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการติดต่อกับจังหวัดพิจิตรและนครสวรรค์ จนถึงกรุงเทพฯ

4) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ตอนเลี้ยงเมืองด้านใต้) ตัดผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก - นครสวรรค์) ในเขตตำบลท่าโพธิ์ ห่างจากมหาวิทยาลัยนเรศวรประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านทิศเหนือ เส้นทางดังกล่าวตัดผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 (พิษณุโลก - บางกระพุ่ม) ไปเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (พิษณุโลก - อุตรดิตถ์ - เด่นชัย) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก - วังทอง - เพชรบูรณ์) ปัจจุบันเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการเดินทางไปยังตำบลบึงพระ และเพิ่มความสะดวกในการเดินทางระหว่างตำบลท่าโพธิ์กับตัวเมืองพิษณุโลก เนื่องจากสามารถเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลกโดยใช้เวลาประมาณ 5 - 6 นาที

5) เส้นทางสายบ้านท่าโพธิ์ - วัดพริก เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของตำบลท่าโพธิ์มาตั้งแต่อดีต เส้นทางนี้แยกมาจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1065 (พิษณุโลก-บางระกำ) ในเขตตำบลท่าทอง ตัดผ่านพื้นที่หมู่ 5 บ้านยาง หมู่ 6 บ้านยางเอน และหมู่ 1 บ้านวังส้มซ่า ไปยังตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นถนนที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมหนาแน่นกว่าบริเวณอื่นๆ ในตำบลท่าโพธิ์

6) ถนนเลียบบคลองชลประทาน เป็นถนนที่ขนานไปกับแนวคลองส่งน้ำสายหลักตลอดสาย จากตำบลท่าทอง ผ่านตำบลท่าโพธิ์ ในพื้นที่หมู่ 5 บ้านยาง หมู่ 6 บ้านยางเอน และหมู่ 1 บ้านวังส้มซ่า ไปยังตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

5.1.4 ประชากร

ปี พ.ศ. 2541 ตำบลท่าโพธิ์ มีประชากรตามทะเบียนราษฎรในเขตตำบลจำนวน 8,852 คน แยกเป็นประชากรชาย 4,355 คน (ร้อยละ 49.20) และประชากรหญิง 4,497 คน (ร้อยละ 50.80) (ตารางที่ 5.1) ทั้งนี้ หมู่บ้านที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านยาง มีประชากร 1,514 คน (ร้อยละ 17.10) รองลงมาได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านวังวน มีประชากร 1,204 คน (ร้อยละ 13.60) และหมู่ที่ 7 บ้านท่าโพธิ์ มีประชากร 1,192 คน (ร้อยละ 13.47) ส่วนหมู่บ้านที่มีประชากรน้อยที่สุดได้แก่ หมู่ที่ 9 บ้านคลองหนองเหล็ก มีประชากร 462 คน (ร้อยละ 5.22) ตำบลท่าโพธิ์มีจำนวนประชากรเฉลี่ย 4.8 คนต่อครัวเรือน ความหนาแน่นประชากรประมาณ 216 คนต่อตารางกิโลเมตร (ที่ทำการปกครองอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก, 2542)

เนื่องจาก ตำบลท่าโพธิ์เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ จึงทำให้มีประชากรแฝงจำนวนมากอาศัยอยู่ในตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ แต่ไม่ปรากฏรายชื่อในทะเบียนประชากรของตำบล ประกอบด้วย นิสิต อาจารย์ และบุคลากรมหาวิทยาลัย ทั้งที่พักอาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัยและใน

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนประชากรตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2541 จำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่	จำนวนครัวเรือน	ประชากรชาย	ร้อยละ	ประชากรหญิง	ร้อยละ	ประชากรรวม	ร้อยละ/ตำบล
1.บ้านวังส้มซ่า 1	130	334	48.27	358	51.73	692	7.82
2.บ้านวังส้มซ่า 2	217	500	48.36	534	51.64	1,034	11.68
3.บ้านวังวน	257	601	49.92	603	50.08	1,204	13.60
4.บ้านคลองคู	100	235	50.21	233	49.79	468	5.29
5.บ้านยาง	318	748	49.41	766	50.59	1,514	17.10
6.บ้านยางเอน	272	559	50.18	555	49.82	1,114	12.58
7.บ้านท่าโพธิ์	228	581	48.74	611	51.26	1,192	13.47
8.บ้านแขก	230	562	48.36	600	51.64	1,162	13.13
9.บ้านคลองหนองเหล็ก	84	225	48.70	237	51.30	462	5.22
รวม	1,836	4,355	49.20	4,497	50.80	8,852	100.00

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก, 2542

พื้นที่อื่น ๆ ในตำบลท่าโพธิ์ รวมถึงแม่ค้าและลูกจ้างในร้านค้าและหอพักเอกชนโดยรอบมหาวิทยาลัย และประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาปฏิบัติภารกิจในตำบลท่าโพธิ์เฉพาะช่วงกลางวัน ซึ่งประกอบด้วย นิสิต อาจารย์ และบุคลากรทั่วไปของมหาวิทยาลัย จากข้อมูลจำนวนประชากรมหาวิทยาลัย และการสำรวจสภาพชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ ประมาณว่าตำบลท่าโพธิ์มีประชากรแฝงรวมทั้ง 2 กลุ่ม ประมาณ 15,000 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรของตำบลท่าโพธิ์เกือบ 2 เท่า ทั้งนี้ จากการเก็บแบบสอบถามข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจ เป็นประชากรแฝงที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ถึงร้อยละ 60.36

5.1.5 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1) ไฟฟ้า

จากข้อมูล กชช. 2ค. กรมการพัฒนชุมชน พ.ศ. 2542 พบว่า ตำบลท่าโพธิ์มีผู้ได้รับบริการไฟฟ้า 1,831 ครัวเรือน จากจำนวนทั้งสิ้น 1,836 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านจะมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีเพียง หมู่ 4 บ้านคลองคูที่ยังไม่ได้รับบริการไฟฟ้าอย่างทั่วถึง

2) ประปา

พื้นที่ชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากการขุดบ่อบาดาล ทั้งนี้ มีบ่อบาดาลทั้งสิ้น 974 บ่อ สามารถใช้การได้ 890 บ่อ นอกจากนี้ยังมีบริการประปาหมู่บ้าน ซึ่งสามารถให้บริการน้ำประปาได้ 1,708 ครัวเรือน

3) โทรศัพท์

ตำบลท่าโพธิ์ มีผู้ได้รับบริการโทรศัพท์ 329 ราย มีบริการโทรศัพท์สาธารณะประมาณ 20 คู่ โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายในและบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร และในชุมชนในพื้นที่หมู่ 6 บ้านยางเอน และหมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2

4) การกำจัดขยะ

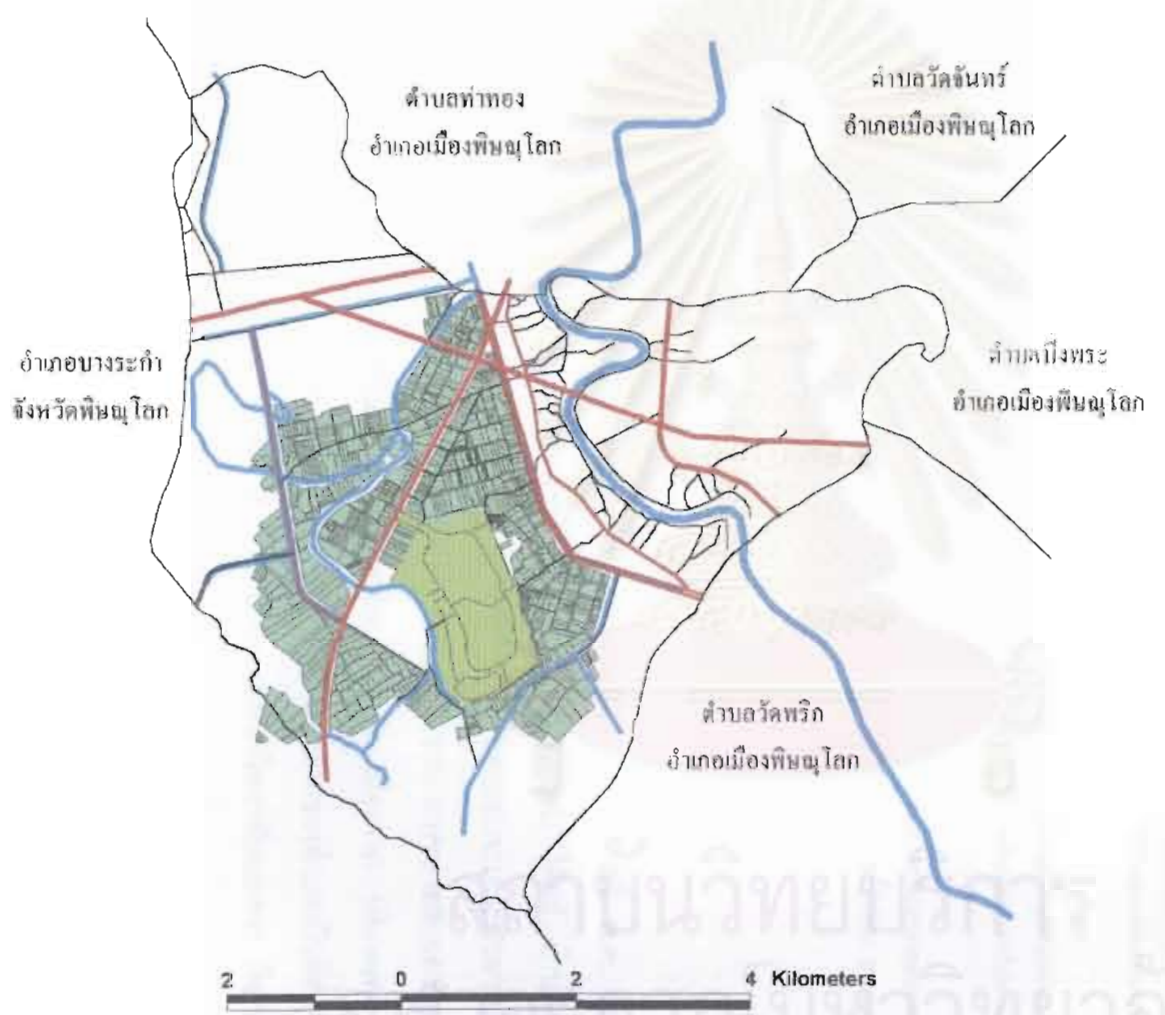
ตำบลท่าโพธิ์เริ่มเปิดให้บริการเก็บขยะโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ในปี พ.ศ. 2543 โดยมีรถที่ใช้ในการจัดเก็บขยะ 1 คัน สามารถบรรทุกขยะได้ครั้งละ 12 ลูกบาศก์หลา ออกให้บริการตั้งแต่เวลา 06.00 น วันละ 2 เที่ยว โดยนำขยะที่จัดเก็บไปทิ้งที่บริเวณพื้นที่ทิ้งขยะในตำบลท่างาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก สำหรับการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร ทางมหาวิทยาลัยมีรถขนขยะดำเนินการเอง โดยเก็บขยะสัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 2 เที่ยว สามารถเก็บขยะได้ประมาณเที่ยวละ 3 ตัน โดยนำไปทิ้งที่พื้นที่ทิ้งขยะในหมู่ 7 ตำบลท่างาม อำเภอบางระกำ เช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์

5) บริการทางสังคม

ตำบลท่าโพธิ์มีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง มหาวิทยาลัย 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือหรือห้องสมุดประชาชนประจำหมู่บ้าน 7 แห่ง สถานีวิทย์กระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร 1 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีสถาบันและองค์กรทางศาสนา ได้แก่ วัดและสำนักสงฆ์ 4 แห่ง ศาลเจ้า 2 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 4 แห่ง

5.1.6 การใช้ที่ดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลท่าโพธิ์ เป็นพื้นที่ชลประทานซึ่งอยู่ในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพลาญชุมพล สำนักงานชลประทานที่ 3 (แผนที่ที่ 5.4) ซึ่งได้รับการจัดรูปที่ดินเพื่อเปลี่ยนแปลงแต่ละแปลงได้รับน้ำจากคลองชลประทานอย่างทั่วถึง โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่จัดรูปที่ดินประเภท ข. ตำบลท่าโพธิ์มีพื้นที่รับน้ำชลประทานทั้งสิ้น 12,902.23 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.50 ของเนื้อที่ทำนา โดยพื้นที่รับน้ำชลประทานกระจายอยู่ในพื้นที่ 6 หมู่บ้าน ดังตารางที่ 5.2

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 5.4

แสดง พื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร

สัญลักษณ์

- เขตอำเภอ
- เส้นทางคมนาคม
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- เขื่อนกั้นน้ำ
- ทางเดินสายคลองชลประทาน
- มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- พื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร

2 0 2 4 Kilometers

ตารางที่ 5.2 แสดงพื้นที่รับน้ำชลประทานและประเภทการจัดรูปที่ดินในตำบลท่าโพธิ์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่จัดรูปที่ดินประเภท (ไร่) *			รวมพื้นที่ชลประทาน (ไร่)
		ประเภท ก.	ประเภท ข.	ประเภท ค.	
4	บ้านคลองคู	-	2,135	40	2,175
5	บ้านยาง	1,213.35	2,122.80	86.80	3,422.95
6	บ้านยางเอน	1,863.89	1,917.80	122.60	3,904.29
7	บ้านท่าโพธิ์	1,345.74	583.70	631.50	2,560.94
8	บ้านแขก	652.55	-	-	652.55
9	บ้านคลองหนองเหล็ก	-	186.50	-	186.50
รวม		5,075.53	6,945.80	880.90	12,902.23

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาหลายชุมพล สำนักงานชลประทานที่ 3

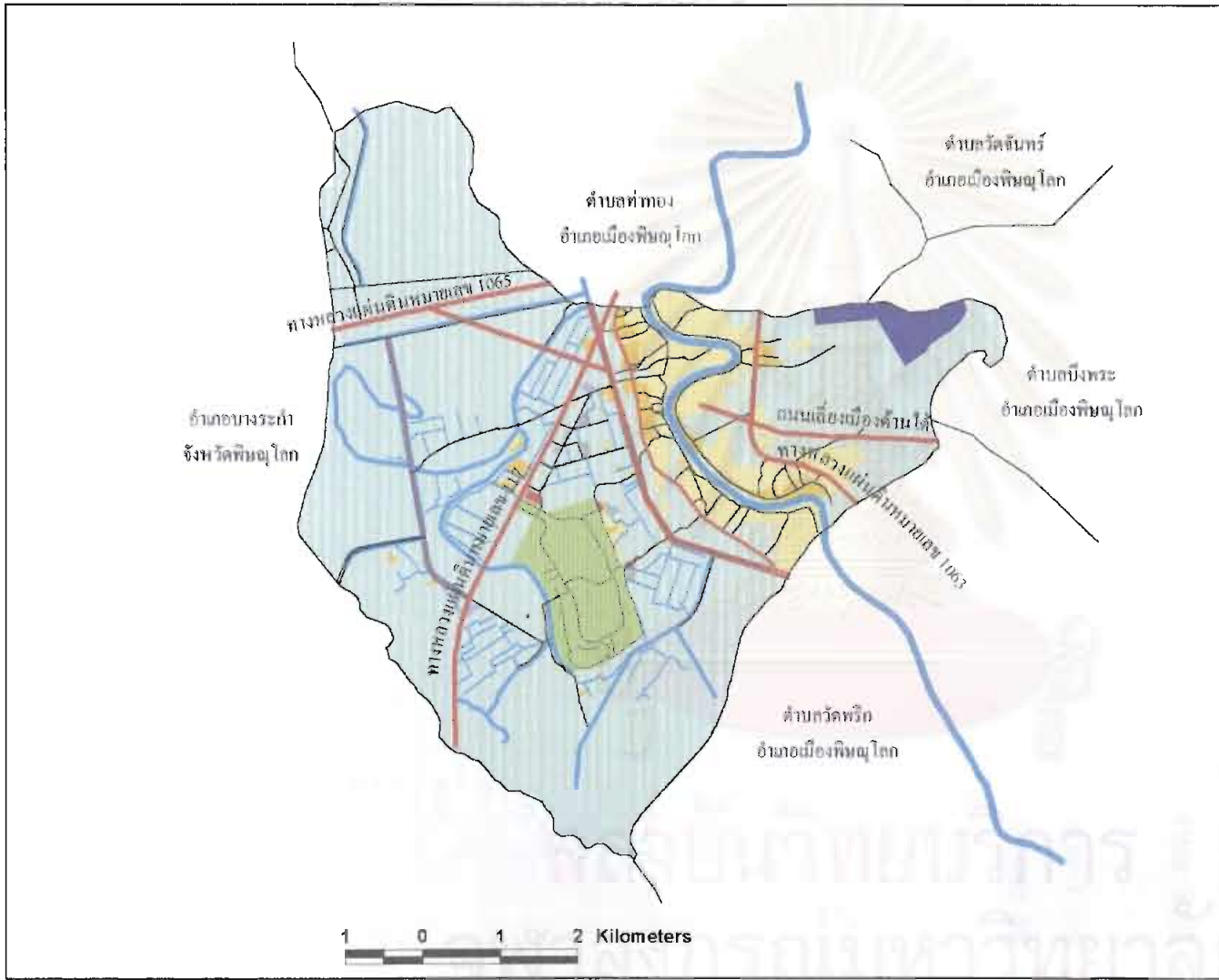
หมายเหตุ : ที่ดินจัดรูปประเภท ก. คือ ประเภทพัฒนาสมบูรณแบบ (Intensive Model) เป็นการพัฒนาโดยมีการจัดรูปแปลงใหม่ เนื่องจากรูปร่างแปลงเดิมเล็กมาก และไม่เป็นระเบียบ มีคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียง ที่มีลักษณะเป็นแนวตรงผ่านทุกแปลง ตลอดจนมีการปรับระดับพื้นดินภายในแปลงด้วย

ที่ดินจัดรูปประเภท ข. คือ ประเภทพัฒนาบางส่วน (Extensive Model) เป็นการพัฒนาโดยไม่มีการจัดรูปแปลงใหม่ เนื่องจากรูปร่างแปลงเดิมมีขนาดเหมาะสมและเป็นระเบียบดีอยู่แล้ว มีคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียง วางไปตามแนวขอบเขตของแปลงที่ดิน และมีการปรับระดับพื้นดินภายในแปลงบ้างตามความจำเป็น

ที่ดินจัดรูปประเภท ค. คือ ประเภทพัฒนาบางส่วนโดยทั่วไป (General) มีลักษณะคล้ายกับประเภทพัฒนาบางส่วน แต่จะเลือกดำเนินการในพื้นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมในฤดูฝน สภาพการเพาะปลูกเป็นการทำนาหว่าน ซึ่งการจัดรูปที่ดินประเภทนี้มีเพียง 2 แห่ง คือ จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดพิจิตร

5.1.6.1 การใช้ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พ.ศ. 2538

การศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2538 พบว่า การใช้ที่ดินของตำบลท่าโพธิ์ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาและทำสวน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะเกาะตัวตามแนวถนนบ้านท่าโพธิ์ – วัดพริก และถนนพิษณุโลก – บางกระทุ่ม (แผนที่ที่ 5.5) การขยายตัวของชุมชนบริเวณนี้เป็นแนวยาวตามฝั่งแม่น้ำด้านตะวันตกต่อเนื่องจากตำบลท่าทอง เนื่องจาก บริเวณสองฝั่งแม่น้ำน่านเป็นพื้นที่ที่มีระดับความสูงสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ พื้นที่ตอนกลางของตำบลเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 1,284 ไร่ บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร มีอาคารพาณิชย์ บ้านจัดสรร ร้านค้าและที่พักอาศัย เกาะกลุ่มกันใน 3 บริเวณ ได้แก่ บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัย มีโครงการบ้านจัดสรรหมู่บ้านกฤษศิริ และอาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นร้านค้าและหอพักเอกชนบริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัย บริเวณที่ 2 ได้แก่ บริเวณทางเข้าด้านข้างมหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มอาคารพาณิชย์ อยู่หน้าทางเข้าด้านทิศเหนือของมหาวิทยาลัย และบริเวณที่ 3 ได้แก่ ทางเข้าด้านข้างมหาวิทยาลัยบริเวณหอพักนิสิตหญิง ซึ่งเป็นร้านค้าและร้านอาหารเล็ก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นกระท่อมไม้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
 ตำบลศรีภูมิเมืองเชียงใหม่

แผนที่ที่ 5.5

แสดง การใช้ที่ดินตำบลท่าอิฐ พ.ศ. 2538

- สัญลักษณ์**
- ขอบพื้นที่
 - เส้นทางคมนาคม
 - ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - ถนนท้องถิ่น
 - ถนนภายในมหาวิทยาลัย
 - แม่น้ำสาย
 - ทางน้ำและคลองชลประทาน
 - ประเภทการใช้ที่ดิน**
 - อุตสาหกรรม
 - บ้านพัก อาคารพาณิชย์ และที่พัก
 - ที่อยู่อาศัยหนาแน่นโดยรอบพื้นที่ปลูกไม้ผล
 - โรงเรียนเชิงเดี่ยว
 - สถานบริการราชการ
 - ที่อยู่อาศัยหนาแน่นที่ชุมชน
 - พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมก่อสร้าง
 - ที่นา
 - มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

หลังคามุงจาก สำหรับพื้นที่อื่น ๆ ทางด้านตะวันตกและทางใต้ของตำบลส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา มีบ้านพักอาศัยของเกษตรกรกระจายอยู่ประปราย และมีชุมชนเล็ก ๆ อยู่บริเวณริมฝั่งคลองหนองเหล็ก ซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของมหาวิทยาลัย

สภาพถนนและโครงข่ายคมนาคมในปี พ.ศ. 2538 ถนนที่มีความสำคัญและเป็นถนนสายหลักซึ่งใช้ในการเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก - นครสวรรค์) และถนนสายท่าโพธิ์ - วัดพริก เนื่องจาก การก่อสร้างทางเลี้ยวเมืองด้านใต้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ สภาพถนนภายในตำบลไม่มีการปรับปรุงและขยายผิวจราจร โดยเฉพาะถนนสายพิษณุโลก - นครสวรรค์ ซึ่งเป็นถนนพื้นแข็งกว้าง 2 ทางวิ่ง มีพื้นผิวที่ชำรุดตลอดเส้นทางเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก เนื่องจากมีปริมาณการจราจรสูง และเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันจากจังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไปยังตำบลบึงพระ สำหรับถนนท้องถิ่นภายในตำบล ซึ่งเป็นถนนพื้นอ่อนกว่า 1 ทางวิ่ง โดยส่วนใหญ่มีผิวถนนที่ขรุขระและเป็นหลุมเป็นบ่อ

จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศตำบลท่าโพธิ์ ปี พ.ศ. 2538 มาตราส่วน 1 : 50,000 ประกอบกับข้อมูลจากแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ชุด L 7017 ระวัง 5042 III และ 5042 IV กรมแผนที่ทหาร สามารถจำแนกลักษณะการใช้ที่ดินในเขตตำบลท่าโพธิ์ ได้ดังนี้ (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 แสดงการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2538

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชน	638.188	2.05
ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล	2,249.732	7.21
ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก	25.643	0.08
อุตสาหกรรม	15.606	0.05
โรงเรียนเลี้ยงสัตว์	2.920	0.01
สถานที่ราชการ	541.881	1.74
มหาวิทยาลัยนเรศวร	1,284.210	4.12
พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมก่อสร้าง	52.705	0.17
พื้นที่นา	25,249.385	80.96
พื้นที่อื่น ๆ (ถนน แม่น้ำ คลองชลประทาน)	1,127.890	3.62
รวม	31,188.160	100.00

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ

- ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชน มีพื้นที่ประมาณ 638.188 ไร่ หรือร้อยละ 2.05 สภาพอาคารบ้านเรือน มีการตั้งถิ่นฐานที่ไม่หนาแน่นมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนเกษตรกรรมระดับหมู่บ้าน โดยจะเกาะกลุ่มตามแนวถนนสายบ้านท่าโพธิ์ - วัดพริก ถนนสายพิษณุโลก - บางกระพุ่ม บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน และริมคลองหนองเหล็ก

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล มีพื้นที่ประมาณ 2,249.732 ไร่ หรือร้อยละ 7.21 เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน มีการใช้ที่ดินเป็นที่พักอาศัยเบาบางแทรกตัวอยู่กับสวนผลไม้ ทั้งนี้ เนื่องจากภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1 : 50,000 ปี พ.ศ. 2538 ไม่สามารถจำแนกลักษณะการใช้ที่ดินได้อย่างชัดเจน จึงได้รวมการใช้ที่ดิน 2 ประเภทนี้ไว้ด้วยกัน
- ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก มีพื้นที่ประมาณ 25.643 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศพบว่า มีการก่อสร้างโครงการบ้านจัดสรร และเริ่มมีร้านค้า ร้านอาหาร และหอพัก ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ใน 3 บริเวณคือ บริเวณทางเข้าด้านหน้ามหาวิทยาลัย บริเวณด้านข้างมหาวิทยาลัย และทางเข้ามหาวิทยาลัยบริเวณหอพักนิสิตหญิง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้เริ่มเปิดให้บริการหลังจากมหาวิทยาลัยนเรศวรย้ายการเรียนการสอนมายังตำบลท่าโพธิ์เมื่อปี พ.ศ. 2535
- อุตสาหกรรม มีพื้นที่ประมาณ 15.606 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศพบว่าพื้นที่อุตสาหกรรมที่สามารถจำแนกชัดเจนได้แก่ บิมน้ำมันบริเวณริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 นอกจากนี้ จากข้อมูล กชช. 2 ค. กรมการพัฒนาชุมชนปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีกิจการประเภทอุตสาหกรรมในตำบลท่าโพธิ์คือ อู่ซ่อมรถและบิมน้ำมันขนาดเล็กในพื้นที่ชุมชน 4 แห่ง และโรงสีข้าวขนาดเล็ก 2 แห่ง สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ไม่พบในตำบลท่าโพธิ์
- โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 2.92 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 เป็นอาคารปลูกสัตว์สำหรับเลี้ยงไก่และสุกร อยู่บริเวณด้านทิศใต้ของตำบลใกล้กับหมู่บ้านริมคลองหนองเหล็ก
- สถานที่ราชการ มีพื้นที่ประมาณ 541.881 ไร่ หรือร้อยละ 1.74 ได้แก่ ค่ายพระยาจักรี ซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือของตำบล
- มหาวิทยาลัยนเรศวร มีพื้นที่ประมาณ 1,284.21 ไร่ หรือร้อยละ 4.12
- พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมการก่อสร้าง มีพื้นที่ประมาณ 52.705 ไร่ หรือร้อยละ 0.17 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยนเรศวร และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117
- พื้นที่นา มีพื้นที่ประมาณ 25,249.385 ไร่ หรือร้อยละ 80.96 เป็นการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุดตำบล เนื่องจากเป็นอาชีพหลักของประชากรในตำบลท่าโพธิ์
- พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ ถนน แม่น้ำ คลองชลประทาน มีพื้นที่ประมาณ 1,127.16 ไร่ หรือร้อยละ 3.62 ของพื้นที่ตำบล

เนื่องจาก มหาวิทยาลัยนเรศวรเพิ่งย้ายการเรียนการสอนมายังตำบลท่าโพธิ์เพียง 3 ปี จึงทำให้พื้นที่ที่ติดกับมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากนัก สภาพชุมชนโดยรอบจึงเป็นที่นา เป็นส่วนใหญ่ และมีที่พักอาศัยกระจายอยู่เบาบาง ต่อมา เมื่อมีการก่อสร้างบ้านจัดสรรบริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัย จึงเริ่มมีการซื้อขายที่ดิน และมีการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

ซึ่งการขยายตัวของชุมชนจะพบมากใน 3 บริเวณดังกล่าว ในระยะนี้ พื้นที่ชุมชนเดิมบริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านและบริเวณถนนสายท่าโพธิ์ – วัดพริก ยังคงมีการขยายตัวในระดับต่ำ เนื่องจากไม่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างมหาวิทยาลัย

5.1.6.2 การใช้ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พ.ศ. 2543

การศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2543 (แผนที่ที่ 5.6) พบว่า พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากขึ้น เนื่องจากได้รับผลจากการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยตรง สภาพโดยรอบมหาวิทยาลัยประกอบด้วย ร้านค้า อาคารพาณิชย์และหอพักเอกชน ซึ่งขยายตัวมากใน 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณทางเข้าด้านหน้ามหาวิทยาลัย ซึ่งมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์และบ้านพักอาศัยเพิ่มขึ้นกว่า 100 ยูนิต ส่วนใหญ่เปิดบริการเป็นร้านอาหาร ร้านค้าจำหน่ายสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน และหอพักเอกชน และบริเวณด้านข้างมหาวิทยาลัยบริเวณหอพักนิสิตหญิง ซึ่งได้รับการปรับปรุงสภาพร้านค้าจากกระท่อมไม้หลังคามุงจากเป็นอาคารถาวร มีการก่อสร้างหอพักและร้านอาหารเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ตามแนวถนนทางเข้ามหาวิทยาลัย สำหรับพื้นที่ชุมชนพักอาศัยเดิมของตำบลท่าโพธิ์ มีการขยายตัวมากตามแนวถนนท่าโพธิ์ – วัดพริก และบริเวณทางแยกถนนเลี้ยวเมืองด้านใต้ตัดกับถนนสายพิษณุโลก – บางกระทุ่ม

ทั้งนี้ จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียมและการสำรวจปรับปรุงข้อมูลพบว่า พื้นที่นาและการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผลมีเนื้อที่ลดลง โดยมีการขยายตัวของที่พักอาศัยจากบริเวณใกล้เคียงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนพื้นที่ทางด้านตะวันตกและทางใต้ของตำบลส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่ทำนา มีบ้านพักอาศัยกระจายอยู่เบาบาง และมีการสร้างหอพักแทรกตัวในชุมชนบริเวณคลองหนองเหล็ก ซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของมหาวิทยาลัย

สภาพถนนและโครงข่ายคมนาคมในปี พ.ศ. 2543 มีการปรับปรุงและขยายผิวจราจรถนนหลายสายในตำบลท่าโพธิ์ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) ซึ่งขยายเป็น 4 ช่องจราจรตลอดสาย จากตัวเมืองพิษณุโลก โดยเฉพาะบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ขยายผิวจราจรเป็น 10 ช่องจราจร เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในการติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางรวมถึงกรุงเทพมหานคร สำหรับการก่อสร้างทางเลี้ยวเมืองด้านใต้ได้ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2541 โดยตัดผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 (พิษณุโลก – บางกระทุ่ม) ในพื้นที่หมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 ตำบลท่าโพธิ์ ทำให้ประชากรในตำบลท่าโพธิ์สามารถเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลกได้รวดเร็วขึ้น ถนนสายเลี้ยวเมืองด้านใต้ตัดผ่านพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก – เพชรบูรณ์) และทางหลวงแผ่นดิน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

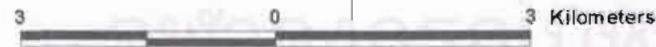
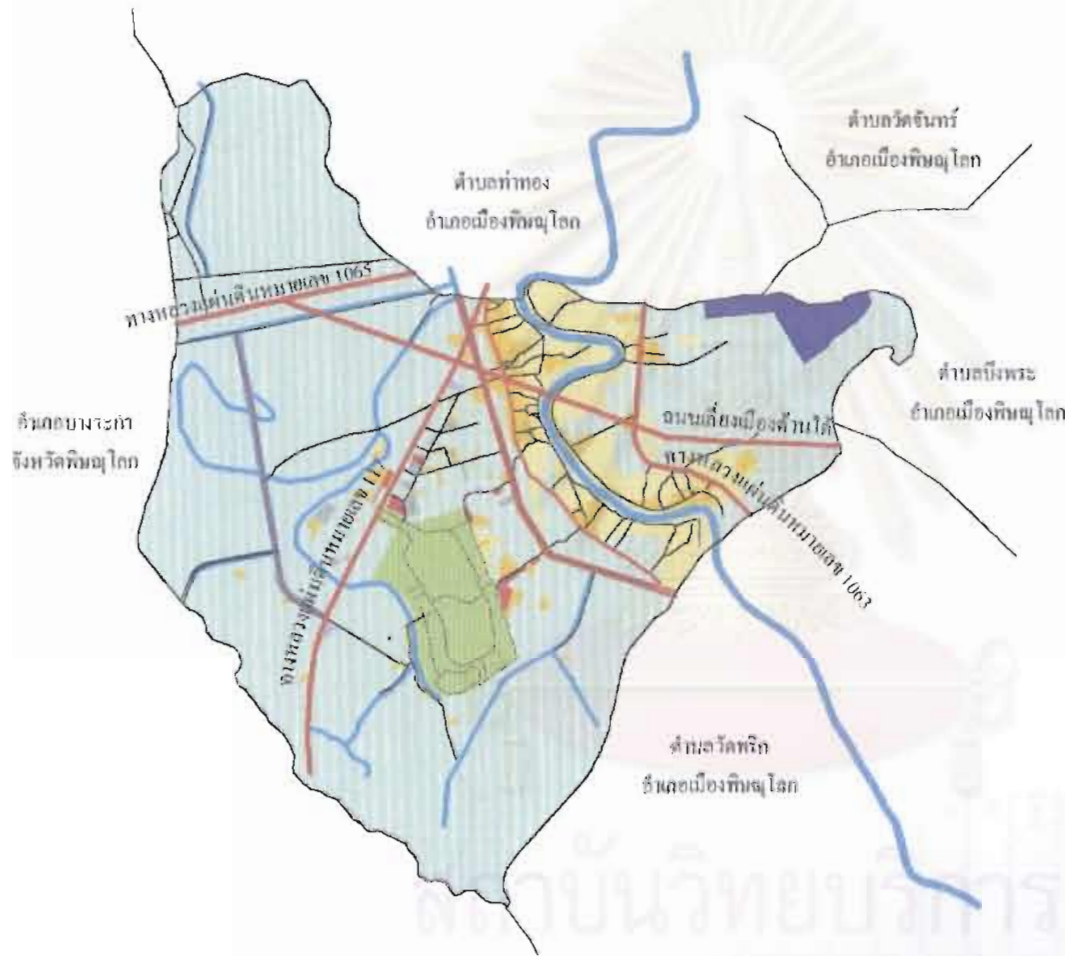

แผนที่ที่ 5.6

แสดง การใช้ที่ดินตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2543

สัญลักษณ์

- กุดลำน้ำ
- เส้นต่างขนาดถนน
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- แม่น้ำเจ้าพระยา
- ทางน้ำของคลองชลประทาน
- ประเภทการใช้ที่ดิน
- อุตสาหกรรม
- ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และที่พัก
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล
- โรงแรมสิ่งอำนวยความสะดวก
- สถานที่ราชการ
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นที่ชุมชน
- พื้นที่อนาคคือเตรียมก่อสร้าง
- พื้นที่ว่าง
- มหาวิทยาลัยนเรศวร

หมายเลข 11 (พิษณุโลก – อุตรดิตถ์) ที่ตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จึงทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ สะดวกมากขึ้น สำหรับสภาพถนนภายในตำบลเริ่มมีการปรับปรุงผิวจราจรในถนนสายสำคัญได้แก่ ถนนเลียบริมฝั่งแม่น้ำน่าน และทางเข้าออกบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร

จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม SPOT Band 1 ปี พ.ศ. 2541 และข้อมูลแสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตจัดรูปที่ดิน พ.ศ. 2534 – 2543 ประกอบกับการสำรวจปรับปรุงแก้ไขข้อมูล สามารถจำแนกลักษณะการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2543 ในเขตตำบลท่าโพธิ์ ได้ดังนี้ (ตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 แสดงการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2543

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	การเปลี่ยนแปลงจาก พ.ศ. 2538
ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชน	1,197.436	3.84	559.25
ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล	2,058.796	6.60	-190.94
ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก	94.28	0.30	68.64
อุตสาหกรรม	16.889	0.05	1.28
โรงเรียนเลี้ยงสัตว์	2.92	0.01	-
สถานที่ราชการ	541.881	1.74	-
มหาวิทยาลัยนเรศวร	1,284.21	4.12	-
พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมก่อสร้าง	91.538	0.29	38.83
พื้นที่นา	24,761.02	79.39	-488.36
พื้นที่อื่น ๆ (ถนน แม่น้ำ คลองชลประทาน)	1,139.77	3.65	11.88
รวม	31,188.74	100.00	

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม และการสำรวจปรับปรุงข้อมูล

- ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชน มีพื้นที่ประมาณ 1,197.436 ไร่ หรือร้อยละ 3.84 เพิ่มขึ้น 559.248 ไร่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงมากในพื้นที่รอบ ๆ มหาวิทยาลัย เนื่องจากมีการก่อสร้างมหาวิทยาลัยทำให้เกิดการก่อสร้างที่พักอาศัยและร้านค้า เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ขณะที่การขยายตัวของชุมชนเดิมในตำบลท่าโพธิ์บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน ถนนสายท่าโพธิ์ – วัดพริก และถนนสายพิษณุโลก – บางกระทุ่ม เริ่มมีมากขึ้น โดยเห็นได้จากเนื้อที่การปลูกไม้ยืนต้นสลับกับพื้นที่อยู่อาศัยลดลง

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล มีพื้นที่ประมาณ 2,058.796 ไร่ หรือร้อยละ 6.6 ลดลง 190.936 ไร่ เนื่องจาก ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงมีการขยายตัว ประกอบกับมีการก่อสร้างหอพักและห้องเช่าแทรกตัวอยู่ในชุมชนเพิ่มขึ้น

- ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก มีพื้นที่ประมาณ 94.28 ไร่ หรือร้อยละ 0.30 เพิ่มขึ้น 68.637 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีการขยายตัวมากในพื้นที่ข้างมหาวิทยาลัยบริเวณหอพักนิสิตหญิง และบริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัยด้านประตูหน้า ซึ่งร้านค้าที่พบมาก ได้แก่ ร้านขายอาหาร และหอพัก

- อุตสาหกรรม มีพื้นที่ประมาณ 16.889 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 เพิ่มขึ้น 1.283 ไร่ มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในตำบล ทั้งนี้ จากข้อมูลกชช. 2 ค. กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2542 พบว่า มีกิจการอุตสาหกรรม ร้านเซรามิก - กลึงโลหะ และปั้มน้ำมัน ขนาดเล็กเพิ่มขึ้นในตำบล

- โรงเรียนเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 2.92 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 จากการสำรวจ พบว่า ไม่มีการขยายตัวของการทำปศุสัตว์ในตำบลท่าโพธิ์ คงมีเพียงฟาร์มเลี้ยงไก่และสุกร ซึ่งอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของตำบลเพียงแห่งเดียว

- สถานที่ราชการ มีพื้นที่ประมาณ 541.881 ไร่ หรือร้อยละ 1.74 ได้แก่ ค่ายพระยาจักรี ซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือของตำบล

- มหาวิทยาลัยนเรศวร มีพื้นที่ประมาณ 1,284.21 ไร่ หรือร้อยละ 4.12

- พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมการก่อสร้าง มีพื้นที่ประมาณ 91.538 ไร่ หรือร้อยละ 0.29 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 และโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร บางแปลงเป็นพื้นที่ซึ่งถมดินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 แต่ไม่มีการก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ทั้งนี้ จากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ พบว่า พื้นที่เหล่านี้โดยส่วนมากเป็นที่ดินตัดแบ่งแปลงเพื่อจำหน่าย

- พื้นที่นา มีพื้นที่ประมาณ 24,761.02 ไร่ หรือร้อยละ 79.39 ลดลง 488.365 ไร่ เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคาร ร้านค้า ในบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการขยายตัวของชุมชนตามเส้นทางคมนาคมสายหลักของตำบล

- พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ ถนน แม่น้ำ คลองชลประทาน มีพื้นที่ประมาณ 1,139.77 ไร่ หรือร้อยละ 3.65 ของตำบล เพิ่มขึ้น 11.88 ไร่ จากการก่อสร้างทางเลี้ยวเมืองด้านทิศใต้ และการปรับสภาพและขยายผิวจราจรทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีความกว้างประมาณ 30 เมตร

สรุปการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์พบว่า มีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น แต่มีสภาพชุมชนไม่หนาแน่น เนื่องจากเป็นชุมชนชนบทการขยายตัวจึงเป็นไปในแนวราบมากกว่า สำหรับกิจกรรมร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก มีการขยายตัวมากบริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัย โดยส่วนใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินต่อเนื่องจากชุมชนเดิม ตามแนวถนน และในบางพื้นที่ก็มีการถมดินเพื่อเตรียมการก่อสร้างในอนาคต (ภาพที่ 5.1)

ภาพที่ 5.1 แสดงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117

ถนนเลี้ยวเมืองด้านใต้

อาคารพาณิชย์บริเวณทางเข้า
มหาวิทยาลัยด้านหน้า

ทาวเฮาส์บริเวณทางเข้า
มหาวิทยาลัยด้านหลังสนามกีฬา

โครงการบ้านจัดสรรหลัง
มหาวิทยาลัยบริเวณหอพักนิสิต

โครงการบ้านจัดสรรฝั่งตรงข้าม
มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.1 แสดงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ (ต่อ)

บ้านพักอาศัยในชุมชนที่
มีการก่อสร้างใหม่

บ้านพักอาศัยใน
ชุมชนเกษตรกรรม

พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมก่อสร้าง

การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง
ในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5.1 แสดงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ (ต่อ)

หอพักเอกชนบริเวณด้านหลัง
มหาวิทยาลัย

หอพักที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรม
โดยรอบมหาวิทยาลัย

หอพักและห้องเช่าที่สร้างขึ้นในชุมชน
บริเวณถนนท่าโพธิ์ - วัดพริก

ภาพที่ 5.1 แสดงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ (ต่อ)

สภาพร้านค้าบริเวณ
หอพักนิสิตหญิง

ร้านค้าบริเวณทางเข้า
มหาวิทยาลัยด้านหน้า

ร้านค้าบริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัย
ด้านหลังสนามกีฬา

การดัดแปลงบ้านพัก
เป็นสวนอาหาร

5.1.7 นโยบายและแผนงานพัฒนาตำบล

ตำบลท่าโพธิ์เป็นชุมชนเกษตรกรรมในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร จึงมีการขยายตัวของชุมชนในบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก มีนักศึกษาและประชากรอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ให้บริการสินค้าอุปโภคบริโภคแก่นักศึกษา เข้ามาพักอาศัยในพื้นที่จำนวนมาก องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์จึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาตำบลให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจังหวัดในด้านพาณิชยกรรม ธุรกิจบริการ อุตสาหกรรม การเกษตร การท่องเที่ยว การบริหารราชการ และการคมนาคม และกำหนดนโยบายสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาอำเภอในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาเมืองและการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง และการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ได้กำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาไว้ 8 ด้าน ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ปรับปรุงแก้ไขสภาพถนนให้อยู่ในสภาพดีและได้มาตรฐาน
- ให้อุโมงค์หลักของทุกหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมท่อระบายน้ำ
- ให้อุโมงค์รองทุกหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กหรือลาดยางแอสฟัลท์
- ก่อสร้างหรือสนับสนุนระบบการผลิตน้ำประปาหมู่บ้านให้เพียงพอและทั่วถึง
- แก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำประปาให้ดีขึ้น สามารถดื่มกินได้อย่างปลอดภัย
- สนับสนุนขยายเขตประปาหมู่บ้านให้ราษฎรมีน้ำประปาใช้อย่างทั่วถึงตลอดทั้งปี
- สนับสนุนให้มีบริการการสื่อสารและโทรคมนาคมในพื้นที่เพิ่มขึ้น
- ให้มีการขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะให้ทั่วถึง

2) ด้านการผลิต การตลาด รายได้ และการมีงานทำ

- ส่งเสริมด้านการเกษตรให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น
- ส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพสนับสนุนกลุ่มอาชีพให้มีรายได้
- จัดหาพันธุ์พืชราคาถูกลงและยาปราบศัตรูพืช

3) ด้านสาธารณสุขและอนามัย

- ส่งเสริมให้ราษฎรได้รับข่าวสารด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง
- สนับสนุนโครงการป้องกันโรคเอดส์ในชุมชน
- รณรงค์ต่อต้านปัญหายาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- จัดระบบการเก็บและทิ้งขยะในชุมชน
- สนับสนุนโครงการกำจัดมูลฝอยในพื้นที่

- 4) ด้านน้ำกินน้ำใช้เพื่อการเกษตร
 - ให้มีการขุดลอกคูคลองเพื่อใช้น้ำทางการเกษตร
 - ให้มีการขุดลอกคลองระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมขังพื้นที่เกษตร
- 5) ด้านความรู้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต
 - ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - จัดให้มีสวนพักผ่อนสาธารณะ
 - จัดให้มีสวนสมุนไพรประจำหมู่บ้าน
- 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ
 - ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในชุมชนและที่สาธารณะ
- 7) ด้านบริหารและจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - จัดให้มีโครงการ อบต. สัญจร
 - ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - จัดให้มีตู้แสดงความคิดเห็นสำหรับประชาชน
 - จัดให้มีสื่อข่าวสารที่ประชาชนควรรู้โดยผ่านระบบหอกระจายข่าว
 - จัดให้มีป้ายปิดประกาศข่าวสารประจำทุกหมู่บ้าน
- 8) ด้านอื่น ๆ
 - สนับสนุนให้มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
 - ส่งเสริมให้มีการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - สนับสนุนให้มีสถานีตำรวจประจำตำบล

5.2 บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับตำบลท่าโพธิ์

มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ในภาคเหนือตอนล่าง การก่อสร้างมหาวิทยาลัยในตำบลท่าโพธิ์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่โดยรอบ เนื่องจาก ประชากรมหาวิทยาลัยจะพึ่งพาชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในด้านสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยไม่สามารถให้บริการได้ ทั้งนี้ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย จะสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของชุมชนและเกิดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งชุมชนที่เกิดขึ้นโดยรอบมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ได้แก่ อาจารย์และนิสิต ตลอดจนกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ลูกจ้างต่าง ๆ และพ่อค้าแม่ค้า

ประชากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยจะสร้างความต้องการทางกายภาพ และความต้องการทางเศรษฐกิจแก่เมืองและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนโดยรอบมีการขยายตัวและเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับความต้องการของประชากรมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ จากการศึกษาสามารถสรุปบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับตำบลท่าโพธิ์ได้ ดังนี้

5.2.1 ด้านกายภาพ

จากการศึกษาข้อมูลการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ พบว่า ตำบลท่าโพธิ์มีการปรับเปลี่ยการใช้ที่ดินเพื่อให้บริการที่อยู่อาศัยแก่ประชากรมหาวิทยาลัยในหลายลักษณะ เช่น บริการหอพัก บ้านเช่า หรือห้องเช่า ซึ่งต่อเติมขึ้นภายในบริเวณบ้าน และก่อสร้างอาคารพักอาศัยขึ้นใหม่ในพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ ผลการสำรวจประเภทหอพักและจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ โดยภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ปี พ.ศ. 2542 ในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์มีการเปิดกิจการให้เช่าที่พักในรูปแบบต่าง ๆ ถึง 143 แห่ง ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 แสดงประเภทหอพักและจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ (หน่วย : ห้อง)

ปีที่เปิดดำเนินการ	2538	2539	2540	2541	2542
ประเภท					
หอพัก	-	41	265	793	1,116
ห้องแบ่งให้เช่า	38	50	96	236	279
แบ่งเช่าอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้าน	-	6	19	38	38
บ้านเช่าทั้งหลัง *	-	-	-	40	40
รวม	38	97	380	1,107	1,473

ที่มา : ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร

หมายเหตุ : * บ้านเช่าทั้งหลังนับเป็นจำนวนหลัง

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการขยายตัวของกิจกรรมบริการที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมหาวิทยาลัยนเรศวรมีนิสิตจำนวนมากถึง 10,295 คน ส่งผลให้มีบริการที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์สูงถึง 1,107 ห้อง โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 ประมาณ 727 ห้อง เพื่อรองรับจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้นของมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจปรับปรุงข้อมูลการใช้ที่ดิน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินของชุมชน หลังจากที่ได้มีการตั้งมหาวิทยาลัยนเรศวร

ประชาชนในตำบลท่าโพธิ์ มีการปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการบริการทางเศรษฐกิจของประชากร มหาวิทยาลัย มีการสร้างหอพักเอกชนกระจายอยู่ทั่วไป ตั้งแต่สองข้างถนนสายพิษณุโลก - นครสวรรค์ บริเวณหน้ามหาวิทยาลัย ต่อเนื่องไปยังบริเวณด้านข้างของมหาวิทยาลัยและกระจายไปในหมู่บ้าน ทั้งนี้ การเปิดกิจการหอพัก รวมถึงร้านค้า ร้านอาหาร และร้านซักรีด ส่วนหนึ่งเป็นการลงทุนโดยผู้ลงทุนจากต่างถิ่น แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการลงทุนโดยชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ชุมชนในตำบลท่าโพธิ์มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรมชนบทมาเป็นชุมชนเมืองที่ประกอบอาชีพบริการมากขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันก็มีการซื้อขายที่ดินเพื่อการเก็งกำไรเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ที่คาดว่าจะมีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจสูง เช่น บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มักถูกถมดินเพื่อเตรียมการก่อสร้างหรือเพิ่มมูลค่าในการแบ่งแปลงขาย

การสำรวจจำนวนร้านค้าและบริการในตำบลท่าโพธิ์ (จักรกฤษณ์ ช้างเนียม, 2541) พบว่า ในปี 2540 ตำบลท่าโพธิ์มีกิจการพาณิชย์กรรมทั้งสิ้น 67 ร้าน แยกเป็น ร้านขายของชำ 28 แห่ง ร้านขายอาหาร 29 แห่ง ร้านซักรีด 1 แห่ง และร้านซ่อมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ 9 แห่ง ซึ่งร้านค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ในพื้นที่หมู่ 6 บ้านยางเอน และหมู่ 1 บ้านวังส้มซ่า และกระจายอยู่ในพื้นที่ชุมชนบริเวณ หมู่ 5 บ้านยาง และหมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 เมื่อได้ทำการสำรวจปรับปรุงข้อมูลจำนวนร้านค้าและบริการในตำบลท่าโพธิ์ ในปี พ.ศ. 2543 พบว่า ตำบลท่าโพธิ์มีกิจการพาณิชย์กรรมทั้งสิ้น 146 ร้าน ได้แก่ ร้านขายของชำ 53 แห่ง ร้านขายอาหาร 49 แห่ง ร้านซักรีด 4 แห่ง ร้านซ่อมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ 20 แห่ง ร้านซ่อมและจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า 5 แห่ง ร้านถ่านเอกสาร 7 แห่ง ร้านบริการคอมพิวเตอร์ 5 แห่ง และร้านตัดผม / ร้านเสริมสวย 3 แห่ง ทั้งนี้ พื้นที่ที่มีการเปิดกิจการพาณิชย์กรรมเพิ่มมากคือบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการเติบโตของมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อมูลการขออนุมัติเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตจัดรูปที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2543 พบว่า มีพื้นที่ได้รับการอนุมัติให้เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมเนื้อที่ประมาณ 397 ไร่ (ตารางที่ 5.6) โดยประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่ขอเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ การขอเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย มีการขอเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ประมาณ 240 ไร่ รองลงมา ได้แก่ เพื่อการประกอบธุรกิจ มีการขอเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ประมาณ 69 ไร่ เพื่อถมที่ดินมีการขอเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ประมาณ 48 ไร่ และเพื่อสร้างหอพักมีการขอเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ประมาณ 39 ไร่ ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่เริ่มโครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร ในปี พ.ศ. 2534 พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีใช้เกษตรกรรมมาโดยตลอด และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นร้านค้า และหอพักเพิ่มมากขึ้น (แผนที่ที่ 5.7)

แผนผังการพัฒนาพื้นที่รอบเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

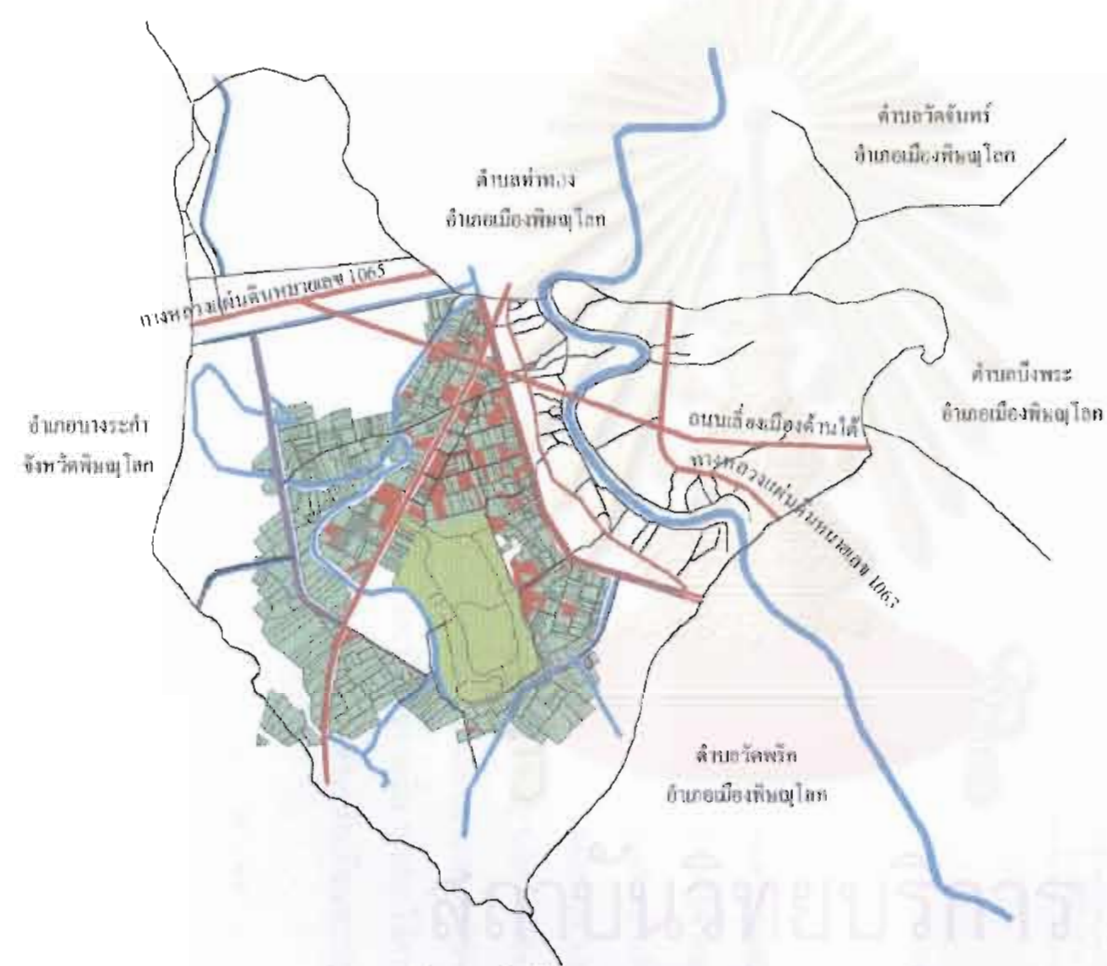

แผนที่ที่ 5.7

มาตรา 1:100,000 พื้นที่ที่ขอเปิดเส้นทางไว้ที่ดิน

สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- ส่วนราชการขนาด
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนเพื่อเดิน
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- แม่น้ำลำปำ
- ทางน้ำในคลองชลประทาน
- สวนสาธารณะ
- พื้นที่ที่ขอเปิดเส้นทางไว้ที่ดิน
- พื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร

1 0 1 2 Kilometers

ตารางที่ 5.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตจัดรูปที่ดินในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2534 - 2543

ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง (ไร่ - งาน - ตารางวา)				รวมเนื้อที่ (ไร่)
	หอกพัก	ธุรกิจ	ถมที่ดิน	ที่อยู่อาศัย *	
2534	-	12 - 2 - 14.2	-	3 - 3 - 38.3	16 - 1 - 52.5
2535	-	-	-	9 - 3 - 67.8	9 - 3 - 67.8
2536	-	40 - 3 - 83	-	52 - 1 - 67.7	93 - 1 - 50.7
2537	-	8 - 3 - 64	-	46 - 0 - 21.4	54 - 3 - 85.4
2538	6 - 3 - 82.5	2 - 1 - 26.1	37 - 1 - 0.2	35 - 0 - 11.7	81 - 2 - 20.5
2539	-	1 - 2 - 99.7	-	35 - 2 - 99.1	37 - 1 - 98.8
2540	4 - 3 - 52.3	-	-	33 - 3 - 15	38 - 2 - 67.3
2541	-	-	10 - 3 - 34.6	16 - 3 - 61.5	27 - 2 - 96.1
2542	4 - 1 - 21.1	3 - 0 - 43.3	-	2 - 2 - 83.5	10 - 0 - 47.9
2543	23 - 2 - 4.5	-	-	3 - 2 - 26.3	27 - 0 - 30.8
รวม	39 - 2 - 60.4	69 - 2 - 30.3	48 - 0 - 34.8	239 - 3 - 92.3	397 - 1 - 17.8

ที่มา : สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก

หมายเหตุ : * รวมถึงที่แบ่งขายหรือสวนเกษตรด้วย

5.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่งผลให้เกิดความสัมพันธและการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างประชากรมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร (ภาคผนวก ง.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจ มีค่าใช้จ่ายต่อวันเฉลี่ยวันละประมาณ 104.75 บาท เป็นค่าอาหารเฉลี่ยวันละประมาณ 58.15 บาท ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมามหาวิทยาลัยเฉลี่ยวันละประมาณ 21.82 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (ซื้อเสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัว ตัดผม ซักรีด ฯลฯ) เฉลี่ยเดือนละประมาณ 905.09 บาท ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนและบันเทิงเฉลี่ยเดือนละประมาณ 619.42 บาท และมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ให้ครอบครัว ผ่อนชำระสินค้า และชำระค่าบริการโทรศัพท์มือถือและวิทยุติดตามตัวเฉลี่ยเดือนละประมาณ 1,388.44 บาท

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุดได้แก่ อาจารย์ (207.33 บาท) รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท (179.17 บาท) บุคลากร (118 บาท) และนิสิตปริญญาตรี (91.78 บาท) กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าอาหารเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุดได้แก่ อาจารย์ (110.67 บาท) รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท (77.92 บาท) บุคลากร (62.33 บาท) และนิสิตปริญญาตรี (52.87 บาท) กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ อาจารย์ (64.33 บาท) รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท (60.42 บาท) บุคลากร (22 บาท) และนิสิตปริญญาตรี (16.74 บาท)

ตารางที่ 5.7 แสดงค่าใช้จ่ายจากการสำรวจจำแนกตามสถานภาพ (หน่วย : บาท)

ประเภทค่าใช้จ่าย	สถานภาพ				
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	ค่าเฉลี่ย
ค่าใช้จ่ายรวม (บาท / วัน)	207.33	118.00	179.17	91.78	104.75
ค่าอาหาร(บาท / วัน)	110.67	62.33	77.92	52.87	58.15
ค่าเดินทาง (บาท / วัน)	64.33	22.00	60.42	16.74	21.82
ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (บาท / เดือน)	1,893.33	1,020.00	1,458.33	790.83	905.09
พักผ่อน / บันเทิง (บาท / เดือน)	1,380.00	758.33	975.00	528.39	619.42

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับการสำรวจค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดได้แก่ อาจารย์ (1,893.33 บาท) รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท (1,458.33 บาท) บุคลากร (1,020 บาท) และนิสิตปริญญาตรี (790.83 บาท) ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน บันเทิง จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน บันเทิง เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดได้แก่ อาจารย์ (1,380 บาท) รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท (975 บาท) บุคลากร (758.33 บาท) และนิสิตปริญญาตรี (528.39 บาท) ดังตารางที่ 5.7

เมื่อจำแนกค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของประชากรมหาวิทยาลัยตามพื้นที่พักอาศัย (ตารางที่ 5.8) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุด (118.15 บาท) รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน (110.95 บาท) เนื่องจากที่พักอาศัยอยู่ในตัวเมืองพิษณุโลก จึงมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าผู้ที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังมหาวิทยาลัยมากกว่า สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละ 100.43 บาท และกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อในตำบลท่าโพธิ์ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละประมาณ 95.33 บาท

ตารางที่ 5.8 แสดง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรจำแนกตามที่พัก

ที่พัก	ค่าเฉลี่ย (บาท)	จำนวนคน	ส่วนเบี่ยงเบน
ใน ม.นเรศวร (สนามบิน)	110.95	42	58.13
ในเขตเทศบาล	118.15	54	58.21
ใน ม.นเรศวร (หนองอ้อ)	100.43	75	59.9
บริเวณใกล้เคียง ม.นเรศวร (หนองอ้อ)	95.33	91	25.22
พื้นที่อื่น ๆ	120	13	68.8
รวม	104.75	275	51.32

ที่มา : จากการสำรวจ

จากการสำรวจ (ภาคผนวก ง.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมนทานอาหารเช้าและอาหารเที่ยง ในช่วงวันจันทร์ – ศุกร์ ภายในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์หนองฮ้อ และนิยมนทานอาหารเย็นช่วง วันจันทร์ – ศุกร์ในบริเวณใกล้กับมหาวิทยาลัยนครสวรรค์หนองฮ้อ ขณะที่การทานอาหารเช้า อาหาร เที่ยง และอาหารเย็นในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ กลุ่มตัวอย่างนิยมเลือกใช้บริการที่บริเวณใกล้กับ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์หนองฮ้อมากที่สุด รองลงมาคือบริเวณตัวเมืองพิษณุโลก สำหรับพื้นที่ซึ่ง กลุ่มตัวอย่างนิยมเลือกซื้อของใช้ส่วนตัว ซื้ออุปกรณ์การเรียน การใช้บริการต่าง ๆ (ตัดผม ซักรีด ซ่าง ซ่อม) การพักผ่อน บันเทิง (ดูหนัง ท่องเที่ยว) การรักษาพยาบาล และการใช้บริการธนาคารหรือตู้ A T M พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้บริการในตัวเมืองพิษณุโลก เนื่องจากมีสินค้าและ บริการที่หลากหลายกว่า ขณะที่การใช้บริการไปรษณีย์โทรศัพท์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้ บริการในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์หนองฮ้อ เนื่องจากมีที่ทำการไปรษณีย์สาขาอยู่ตั้งอยู่ภายใน มหาวิทยาลัย

จากข้อมูลการใช้จ่ายที่ได้จากการสำรวจ สามารถประมาณมูลค่าการใช้จ่ายของ ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ โดยพิจารณาจากสัดส่วนการใช้จ่ายค่าอาหาร และค่าเช่าที่พักอาศัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวพันและมีบทบาทในการบริการแก่ประชากร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์มากที่สุดในตำบลท่าโพธิ์ เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจาก การพัฒนามหาวิทยาลัยที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจของตำบลท่าโพธิ์ได้ ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายรวมของประชากรมหาวิทยาลัยต่อเดือน

ประมาณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจในระยะเวลา 30 วัน คูณด้วยจำนวนประชากรของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในปี พ.ศ. 2542 เพื่อทราบมูลค่าการใช้จ่ายรวม เฉลี่ยต่อเดือนของประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ดังตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9 แสดงมูลค่าการใช้จ่ายรวมเฉลี่ยต่อเดือนของประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

สถานภาพ	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรวม (บาท / วัน)	ประชากร(พ.ศ. 2542)	ระยะเวลา (1 เดือน)	ค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ยต่อเดือน
อาจารย์	207.33	616	30	3,831,458
บุคลากร	118.00	781	30	2,764,740
นิสิตปริญญาโท	179.17	2,876	30	15,458,788
นิสิตปริญญาตรี	91.78	8,955	30	24,656,697
รวม		13,228		46,711,683

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ค่าอาหารที่มีการใช้จ่ายในตำบลท่าโพธิ์

เนื่องจากข้อมูลค่าอาหารจากการสุ่มตัวอย่างเป็นค่าอาหารเฉลี่ยต่อวัน แต่ข้อมูลพื้นที่ที่ประชากรมหาวิทยาลัยนิยมไปทานอาหาร แยกออกเป็นพื้นที่ที่เลือกรับประทานอาหารในแต่ละมื้อ ในช่วงวันธรรมดาจันทร์ – ศุกร์ และวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ดังนั้น จึงได้จำแนกค่าอาหารต่อวันของประชากรมหาวิทยาลัยจากตารางที่ 5.7 ออกตามสถานภาพ เพื่อใช้ในการคำนวณค่าใช้จ่ายในแต่ละมื้อและคูณด้วยจำนวนวัน เพื่อคำนวณหาค่าอาหารเฉลี่ยต่อเดือน โดยแยกประชากรที่ใช้บริการร้านอาหารในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ ออกเป็นประชากรที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ และประชากรที่พักอาศัยนอกพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ (ตารางที่ 5.10) โดยกำหนดการคำนวณค่าอาหารในวันธรรมดาเดือนละ 22 วัน และค่าอาหารวันหยุดเดือนละ 8 วัน เพื่อคำนวณเป็นค่าอาหารต่อเดือน และกำหนดสัดส่วนประชากรที่พักอาศัยนอกตำบลท่าโพธิ์ที่จะใช้บริการดังกล่าวในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย ตามสัดส่วนการเดินทางมายังมหาวิทยาลัย

ผลจากการศึกษาพบว่า ประชากรที่พักอาศัยในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์มีการใช้จ่ายค่าอาหารในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 3,469,563.87 บาทต่อเดือน และประชากรที่พักอาศัยนอกพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์มีการใช้จ่ายค่าอาหารในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 59,192 บาทต่อเดือน รวมแล้วประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีการใช้จ่ายค่าอาหารในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 3,528,755.87 บาทต่อเดือน

3) ค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์

จากการสำรวจพบว่า มีผู้พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัยนเรศวรประมาณร้อยละ 33.09 (ภาคผนวก ง.) โดยมีค่าเช่าที่พักเฉลี่ยเดือนละ 1,500 บาท ดังนั้น ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์

$$= (0.3309) * (13,228) * (1500)$$

$$= 6,565,500 \text{ บาทต่อเดือน}$$

จากการศึกษาพบว่า ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีค่าใช้จ่ายรวมเดือนละประมาณ 46,711,683 บาท และมีค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัยและค่าอาหารในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์เดือนละประมาณ 10,094,256 บาทต่อเดือน ดังนั้น ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรจึงมีสัดส่วนการใช้จ่ายในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณร้อยละ 21.61

ตารางที่ 5.10 แสดงการใช้จ่ายของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์

	จำนวน ประชากร ที่พักใน ต.ท่าโพธิ์ (คน)	สัดส่วนผู้ใช้ บริการใกล้ มหาวิทยาลัย	จำนวน ประชากรที่ ใช้บริการนี้	ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อ มือต่อวัน	จำนวน วันที่ใช้ คำนวณ	รวมค่าใช้จ่ายจาก ประชากรที่พัก ในตำบลท่าโพธิ์	จำนวน ประชากร ที่พักนอก ต.ท่าโพธิ์	สัดส่วนผู้ใช้ บริการใกล้ มหาวิทยาลัย	จำนวน ประชากรที่ ใช้บริการนี้	ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อ มือต่อวัน	จำนวน วันที่ใช้ คำนวณ	สัดส่วน ผู้เดินทางมา มหาวิทยาลัย	รวมค่าใช้จ่ายจาก ประชากรที่พักนอก ตำบลท่าโพธิ์
	(คน)		(คน)	(บาท/วัน)	(วัน)	(บาท/เดือน)	(คน)		(คน)	(บาท/วัน)	(วัน)		(บาท/เดือน)
อาหารเช้า จ-ศ													
อาจารย์	372	0	0	36.89	22	0	244	0.009	2	36.89	22	1	1,817
บุคลากร	471	0	0	20.77	22	0	310	0	0	20.77	22	1	0
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.006	10	25.97	22	5,974.98	1,140	0	0	25.97	22	0.4	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.187	1,009	17.62	22	391,271.21	3,550	0	0	17.62	22	0.8	0
อาหารเที่ยง จ-ศ													
อาจารย์	372	0.018	7	36.89	22	5,456.16	244	0.009	2	36.89	22	1	1,817
บุคลากร	471	0	0	20.77	22	0	310	0	3	20.77	22	1	1,300
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.006	10	25.97	22	5,974.98	1,140	0	0	25.97	22	0.4	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.199	1,074	17.62	22	416,514.51	3,550	0.037	130	17.62	22	0.8	40,400
อาหารเย็น จ-ศ													
อาจารย์	372	0.024	9	36.89	22	7,274.89	244	0.009	2	36.89	22	1	1,817
บุคลากร	471	0.024	11	20.77	22	5,185.99	310	0.009	3	20.77	22	1	1,300
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.012	21	25.97	22	11,949.95	1,140	0	0	25.97	22	0.4	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.602	3,256	17.62	22	1,262,165.18	3,550	0.009	33	17.62	22	0.8	10,100

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 5.10 แสดงการใช้จ่ายของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ (ต่อ)

	จำนวน ประชากร ที่พักใน ต.ท่าโพธิ์ (คน)	สัดส่วนผู้ใช้ บริการใกล้ มหาวิทยาลัย	จำนวน ประชากรที่ ใช้บริการนี้	ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อ มือต่อวัน	จำนวน วันที่ใช้ คำนวณ	รวมค่าใช้จ่ายจาก ประชากรที่พัก ในตำบลท่าโพธิ์ (บาท/เดือน)	จำนวน ประชากร ที่พักนอก ต.ท่าโพธิ์ (คน)	สัดส่วนผู้ใช้ บริการใกล้ มหาวิทยาลัย	จำนวน ประชากรที่ ใช้บริการนี้	ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยต่อ มือต่อวัน	จำนวน วันที่ใช้ คำนวณ	สัดส่วน ผู้เดินทางมา มหาวิทยาลัย	รวมค่าใช้จ่ายจาก ประชากรที่พักนอก ตำบลท่าโพธิ์ (บาท/เดือน)
อาหารเช้า ส-อ													
อาจารย์	372	0.006	2	36.89	8	661.35	244	0	0	36.89	8	0.4	0
บุคลากร	471	0.006	3	20.77	8	471.45	310	0	0	20.77	8	0.4	0
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.018	31	25.97	8	6,518.16	1,140	0	0	25.97	8	0.8	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.548	2,963	17.62	8	417,661.93	3,550	0	0	17.62	8	0.4	0
อาหารเที่ยง ส-อ													
อาจารย์	372	0.024	9	36.89	8	2,645.41	244	0	0	36.89	8	0.4	0
บุคลากร	471	0.006	3	20.77	8	471.45	310	0.009	3	20.77	8	0.4	189
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.018	31	25.97	8	6,518.16	1,140	0	0	25.97	8	0.8	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.572	3,093	17.62	8	436,020.70	3,550	0	0	17.62	8	0.4	0
อาหารเย็น ส-อ													
อาจารย์	372	0.012	4	36.89	8	1,322.71	244	0.009	2	36.89	8	0.4	264
บุคลากร	471	0.018	9	20.77	8	1,414.36	310	0.009	3	20.77	8	0.4	189
นิสิตปริญญาโท	1,736	0.006	10	25.97	8	2,172.72	1,140	0	0	25.97	8	0.8	0
นิสิตปริญญาตรี	5,405	0.633	3,419	17.62	8	481,917.61	3,550	0	0	17.62	8	0.4	0
รวม						3,469,563.87							59,192

ที่มา : จากการสำรวจ

5.2.3 ด้านสังคม-ประชากร

เนื่องจาก มหาวิทยาลัยไม่ได้ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด และการรับนักศึกษาก็ได้จำกัดเฉพาะ นักศึกษาที่อยู่ในจังหวัดหรือภาคนั้นเท่านั้น แต่เปิดรับทั่วไปตามแต่นักศึกษาจะเลือกเรียนหรือสอบได้ ในสถาบันใด ดังนั้น นักศึกษาจึงต้องย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในชุมชนที่สถาบันการศึกษาที่ตนต้องเรียน ตั้งอยู่ อย่างน้อยก็ตลอดระยะเวลาของการศึกษาจนสำเร็จหลักสูตร ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้อาจซื้อบ้าน เป็นของตนเอง เช่าบ้านอาศัย อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง อาศัยในหอพักของสถาบันการศึกษาหรือ หอพักเอกชนที่ใกล้กับสถาบันการศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากร มหาวิทยาลัยนเรศวร (ภาคผนวก ง.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจ 166 คน หรือร้อยละ 60.36 พักอาศัยในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อและบริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัยในพื้นที่ตำบล ท่าโพธิ์ โดยประชากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเช่าที่พักอาศัยประมาณ 1,001 – 2,000 บาท ต่อเดือน (ตารางที่ 5.11) และนิยมพักห้องเช่าหรือหอพักเอกชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย (ตารางที่ 5.12) ทั้งนี้ จากข้อมูลความสามารถในการรับนิสิตเข้าพักในหอพักของมหาวิทยาลัย (ตารางที่ 5.13) พบว่า มีนิสิตที่มีความต้องการที่พักราคาสูงกว่าความสามารถในการให้บริการของมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก ดังนั้น นิสิตส่วนใหญ่จึงมักตัดสินใจหาที่พักอาศัยในบริเวณพื้นที่ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัย เนื่องจาก การเดินทางจากตัวเมืองมายังมหาวิทยาลัยต้องเสียเวลาในการเดินทางและคอยรถประจำทางเป็น เวลานาน การพักอาศัยในบริเวณใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยจึงมีความสะดวกมากกว่า (ภาควิชา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543)

ตารางที่ 5.11 แสดงค่าเช่าที่พักอาศัยของผู้ที่อาศัยในตำบลท่าโพธิ์

ค่าเช่าต่อเดือน	จำนวนผู้ที่พักในตำบลท่าโพธิ์					
	พักใน ม.นเรศวร หนองอ้อ	ร้อยละ	พักบริเวณใกล้เคียง ม.นเรศวรหนองอ้อ	ร้อยละ	รวมผู้พักใน ตำบลท่าโพธิ์	ร้อยละ
ไม่มีค่าใช้จ่าย	-	-	5	5.49	5	3.01
ไม่เกิน 500	51	68.00	1	1.10	52	31.33
501 – 1000	10	13.33	13	14.29	23	13.86
1001 – 2000	14	18.67	53	58.24	67	40.36
มากกว่า 2000	-	-	19	20.88	19	11.45
รวม	75	100.00	91	100.00	166	100.00

ที่มา : จากการสำรวจเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543

ตารางที่ 5.12 แสดงลักษณะที่พักของผู้ที่พักในตำบลท่าโพธิ์

ลักษณะที่พัก	จำนวนผู้ที่พักในตำบลท่าโพธิ์			
	พักใน ม.นครสวรรค์หนองอ้อ	พักบริเวณใกล้เคียง ม.นครสวรรค์หนองอ้อ	รวม	ร้อยละ
ของตนเอง	-	3	3	1.81
บ้านญาติ	-	2	2	1.20
ห้องเช่า/หอพักเอกชน	-	79	79	47.59
หอพัก/บ้านพักมหาวิทยาลัย	75	-	75	45.18
บ้านเช่า	-	7	7	4.22
	75	91	166	100.00

ที่มา : จากการสำรวจเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543

ตารางที่ 5.13 แสดงความสามารถในการรับนิสิตเข้าพักในหอพักของมหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา	จำนวนนิสิต	หอพักส่วน สนามบิน	หอพักส่วน หนองอ้อ	รวมร้อยละ	นิสิตที่พัก ภายนอก	ร้อยละ
2536	2,354	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-
3537	2,938	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-
3538	3,665	630	489	30.53	2,546	69.47
2539	5,847	630	489	19.13	4,728	80.87
2540	6,620	630	489	16.90	5,501	83.10
2541	10,295	180*	1,956**	23.76	7,849	76.24
2542	11,831	180*	1,956**	20.67	9,385	79.33

ที่มา : กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร

หมายเหตุ : * มีการปรับปรุงหรือถอนอาคารหอพักบางส่วน

** หอพักของมหาวิทยาลัยในส่วนหนองอ้อสร้างเสร็จสมบูรณ์

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยนเรศวรส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับความต้องการบริการสินค้าอุปโภคบริโภคของประชากรมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะบริการร้านอาหารและที่พักอาศัย ทำให้ชุมชนมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากมีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่ามหาวิทยาลัยนเรศวรส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และสภาพเศรษฐกิจในตำบลท่าโพธิ์ โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณรอบ ๆ ที่ตั้งมหาวิทยาลัย ซึ่งพิจารณาได้จาก การเพิ่มขึ้นของที่พักอาศัย ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก รวมถึงพื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ผลจากการก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรในตำบลท่าโพธิ์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมในตำบลหลายประการ ได้แก่

- มหาวิทยาลัยนเรศวรสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนก่อสร้าง ที่พักอาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในตำบลท่าโพธิ์ ทำให้มีกิจการบริการที่พักอาศัย ร้านอาหาร ร้านค้า เพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ลงทุนในกิจกรรมดังกล่าวมีทั้งประชากรในท้องถิ่นและนักลงทุนจากต่างถิ่น
- สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือมีอาชีพเสริมมากขึ้น เช่น การแบ่งห้องให้เช่า สร้างหอพัก เปิดร้านขายอาหาร รับจ้างซักรีด ร้านจำหน่ายสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเริ่มเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในตำบลท่าโพธิ์ และตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลท่าทอง ตำบลวัดพริก เป็นต้น
- ประชากรมีรายได้เป็นจำนวนมากจากการขายที่ดิน ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพื่อสถานภาพทางสังคมสูงขึ้น มีการใช้จ่ายเพื่อความสะดวกสบายและเพื่อสถานภาพทางสังคมมากขึ้น เช่น การสร้างบ้านใหม่ ซื้อมอเตอร์ไซด์ ฯลฯ
- สภาพชุมชนชนบทค่อย ๆ เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบชุมชนเมืองมากขึ้น ซึ่งบริเวณที่เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมากกว่าบริเวณอื่น ๆ ได้แก่ พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ในเขตหมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 และหมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้ที่ตั้งมหาวิทยาลัยนเรศวร อิทธิพลจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีจำนวนนิสิต อาจารย์ และบุคลากรเพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนในพื้นที่

5.2.4 สรุปบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับตำบลท่าโพธิ์

ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีการใช้จ่ายและการพึ่งพาบริการเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในตำบลท่าโพธิ์หลายด้าน โดยเฉพาะบริการที่พักอาศัย และร้านอาหารร้านค้า จากการศึกษาพบว่าประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีสัดส่วนการใช้จ่ายในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณร้อยละ 21.61 ของการใช้จ่ายรวม คิดเป็นมูลค่า 10,094,256 บาทต่อเดือน ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของกิจการร้านค้าในพื้นที่ตำบลเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 – 2543 จำนวน 79 แห่ง และมีการขยายตัวของบริการที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2538 – 2542 จำนวน 1,435 ห้อง เนื่องจากตำบลท่าโพธิ์ทำหน้าที่รองรับประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่พักอาศัยในพื้นที่นี้ประมาณร้อยละ 60.36 และรองรับประชากรแฝงของมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้พักอาศัยในพื้นที่ตำบลอีกประมาณร้อยละ 39.64 ซึ่งความต้องการบริการทางเศรษฐกิจของประชากรมหาวิทยาลัยดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนเกษตรกรรม เป็นชุมชนเมืองซึ่งมีกิจกรรมการค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น

5.3 บทบาทและความสัมพันธ์ของตำบลท่าโพธิ์กับเมืองพิษณุโลก

ตำบลท่าโพธิ์ เป็นชุมชนชานเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงในภาคเหนือตอนล่างของเมืองพิษณุโลก เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการให้บริการการศึกษาสูงที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง ตำบลท่าโพธิ์ถูกเลือกให้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร เนื่องจาก ที่ตั้งเดิมของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งอยู่บริเวณถนนสนามบินในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเพื่อขยายบริการการศึกษา และภายในชุมชนเมืองพิษณุโลกไม่มีพื้นที่ว่างที่เหมาะสมในการพัฒนามหาวิทยาลัย จึงส่งผลให้เกิดการย้ายสถาบันออกมาในพื้นที่ชานเมืองซึ่งมีพื้นที่ว่างมากกว่า ประกอบกับ ตำบลท่าโพธิ์มีพื้นที่สาธารณประโยชน์ขนาดใหญ่เพียงพอต่อการพัฒนา ซึ่งมหาวิทยาลัยนเรศวรสามารถขออนุมัติใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวเพื่อพัฒนาการศึกษาได้ ทำให้เป็นการประหยัดงบประมาณในการก่อสร้าง ทั้งนี้ การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรส่งผลให้ชุมชนเมืองพิษณุโลกและตำบลท่าโพธิ์ มีบทบาทความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างกันในหลายด้าน ได้แก่

5.3.1 ความเชื่อมโยงด้านกายภาพ

1) ความสัมพันธ์ด้านการใช้ที่ดิน

การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรขึ้นในตำบลท่าโพธิ์ ส่งผลให้บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างตำบลท่าโพธิ์กับเมืองพิษณุโลกเปลี่ยนแปลงไป จากชุมชนชานเมืองซึ่งมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก ประชากรในตำบลพึ่งพาสินค้าและบริการจากชุมชนเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นตลาดรับซื้อวัตถุดิบและตลาดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค เมื่อถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนเพื่อรองรับบทบาทการเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับสูงของชุมชนเมือง จึงทำให้มีการใช้ที่ดินและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องสภาพเศรษฐกิจและการจ้างงานของชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาได้จากข้อมูลการใช้ที่ดินของตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งพบว่าพื้นที่ในตำบลท่าโพธิ์ถูกใช้เพื่อก่อสร้างมหาวิทยาลัยบนเนื้อที่ประมาณ 1,284 ไร่ และผลจากการสร้างมหาวิทยาลัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจำนวนมากในตำบลท่าโพธิ์ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีการขออนุญาตเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีใช้เกษตรกรรมจากปี พ.ศ. 2534 – 2543 ทั้งสิ้นประมาณ 397 ไร่ (ตารางที่ 5.6)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ระหว่างปี พ.ศ. 2538 – 2541 พบว่า นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ย้ายการเรียนการสอนมายังตำบลท่าโพธิ์ มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 559.25 ไร่ และมีร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก

เพิ่มขึ้นประมาณ 68.64 ไร่ (ตารางที่ 5.14) มีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างและกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองและตำบลท่าโพธิ์ ประกอบกับทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน (แผนที่ 5.8) พบว่า ตำบลท่าโพธิ์มีความสัมพันธ์ด้านการใช้ที่ดินกับชุมชนเมืองพิษณุโลก ในฐานะที่ตั้งของสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ที่มีบทบาทความสำคัญในระดับภาค ซึ่งส่งผลให้มีการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์มากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.14 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ปี พ.ศ. 2538 – 2543

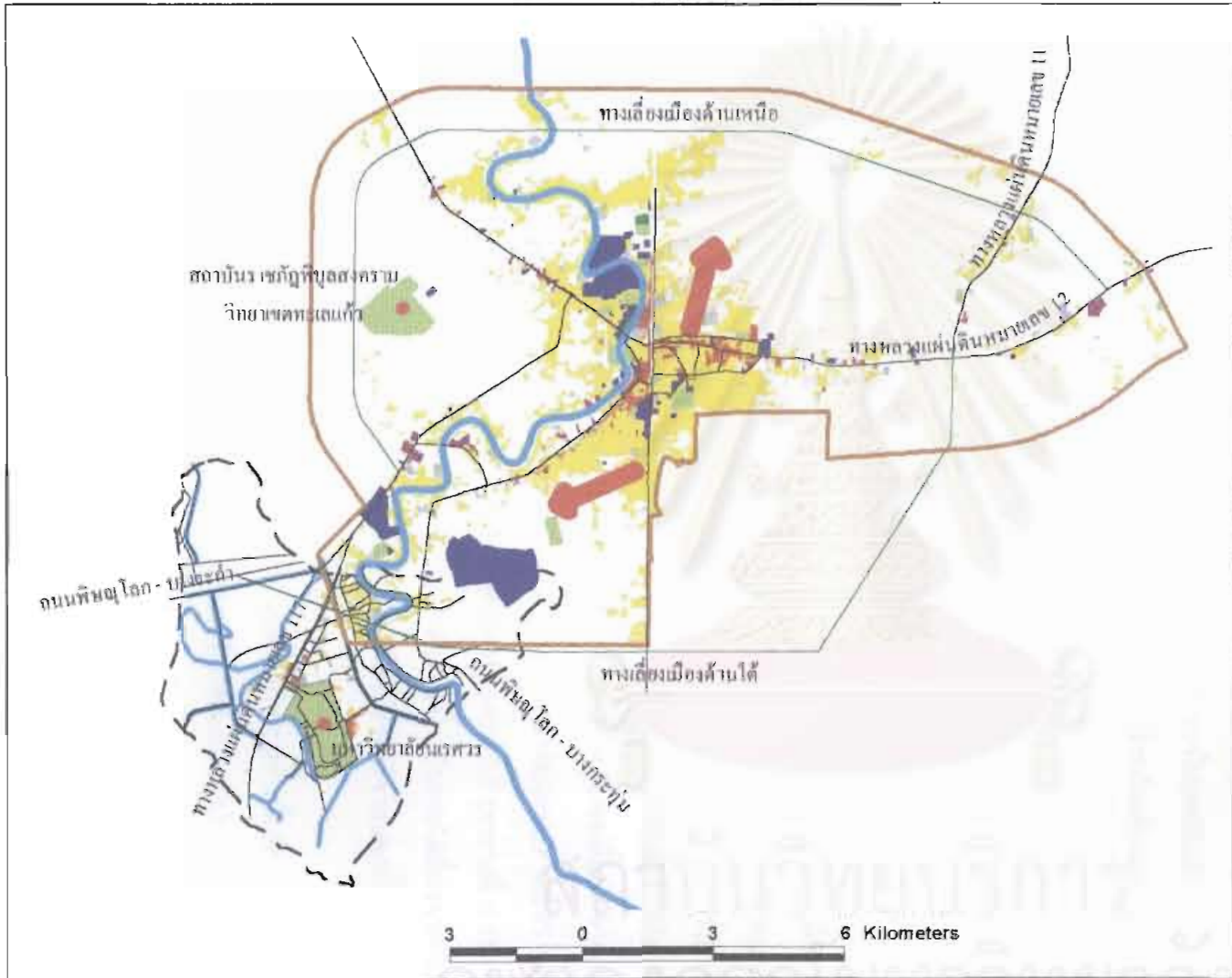
ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2543		การเปลี่ยนแปลง จาก พ.ศ.2538
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ชุมชน	638.188	2.05	1,197.436	3.84	559.25
ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและพื้นที่ปลูกไม้ผล	2,249.732	7.21	2,058.796	6.60	-190.94
ร้านค้า อาคารพาณิชย์ และหอพัก	25.643	0.08	94.28	0.30	68.64
อุตสาหกรรม	15.606	0.05	16.889	0.05	1.28
โรงเรียนเลี้ยงสัตว์	2.920	0.01	2.92	0.01	-
สถานที่ราชการ	541.881	1.74	541.881	1.74	-
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	1,284.210	4.12	1,284.21	4.12	-
พื้นที่ถมดินเพื่อเตรียมก่อสร้าง	52.705	0.17	91.538	0.29	38.83
พื้นที่นา	25,249.385	80.96	24,761.02	79.39	-488.36
พื้นที่อื่น ๆ (ถนน แม่น้ำ คลองชลประทาน)	1,127.890	3.62	1,139.77	3.65	11.88
รวม	31,188.160	100.00	31,188.74	100.00	

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจปรับปรุงข้อมูล พ.ศ. 2543

2) โครงข่ายคมนาคม

ตำบลท่าโพธิ์ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกประมาณ 12 กิโลเมตร ทำให้สามารถเดินทางติดต่อกับชุมชนเมืองได้อย่างสะดวก เนื่องจากมีโครงข่ายคมนาคมของชุมชนเมืองตัดผ่านหลายสาย เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) ซึ่งเป็นถนนที่มีความสำคัญระดับภาค ทำหน้าที่เชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดพิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง รวมถึงกรุงเทพมหานคร และมีถนนเลี้ยงเมืองด้านใต้ ซึ่งแยกมาจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ตัดผ่าน ทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีที่ตั้งซึ่งเปรียบเสมือนประตูติดต่อระหว่างเมืองพิษณุโลกกับจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของชุมชนเมืองตัดผ่านอีกหลายสาย เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1065 (พิษณุโลก – บางระกำ) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่ใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอเมืองพิษณุโลกและอำเภอบางระกำ ต่อเนื่องไปจนถึงจังหวัดกำแพงเพชร

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิเศษโลก

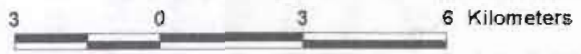

แผนที่ที่ 5.8

แสดง การใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิเศษไทยและตำบลท่าโพธิ์

สัญลักษณ์

- ทางเลี้ยวเมือง
- ทางหลวง
- แม่น้ำ
- สถานีรถไฟ
- สถานีรถโดยสาร
- สถานี
- ที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- ราชการและองค์กร
- ที่ให้บริการสาธารณะ
- สถาบันราชการ

ที่มา: จากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 (พิษณุโลก – บางกระทุ่ม) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอเมืองพิษณุโลกและอำเภอบางกระทุ่ม

จากข้อมูลปริมาณการจราจรบนทางหลวงปี พ.ศ. 2540 (แผนที่ที่ 5.9) พบว่า เส้นทางคมนาคมที่สำคัญและมีปริมาณการจราจรสูงในจังหวัดพิษณุโลกได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่ใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนเมืองพิษณุโลกกับมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางเข้าสู่ภาคกลาง อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลปริมาณการจราจรของชุมชนเมืองพิษณุโลก ซึ่งสำรวจโดยสำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบกในปี พ.ศ. 2539 (แผนที่ที่ 5.10) พบว่า พื้นที่ที่มีอัตราปริมาณจราจรต่อถนนสูงที่สุดนอกเขตตัวเมือง ได้แก่ พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีค่า V/C Ratio เท่ากับ 0.33 ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยที่ได้จากการสำรวจในเขตผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมระหว่างชุมชนเมืองพิษณุโลกกับพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวรว่าเป็นพื้นที่ชานเมืองที่มีบทบาทการใช้ที่ดินที่สำคัญและมีความเชื่อมโยงกับชุมชนเมืองสูง

5.3.2 บทบาทความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

การเป็นตัวแทนศูนย์การศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก ทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีความสัมพันธ์และมีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับชุมชนเมืองพิษณุโลกเพิ่มขึ้น เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรสร้างแรงดึงดูดให้มีการเคลื่อนย้ายประชากรทางการศึกษาจากต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งถือได้ว่ามหาวิทยาลัยมีบทบาทต่อการสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นและชุมชนเมืองพิษณุโลก นอกเหนือจากบทบาททางการเกษตรซึ่งเป็นบทบาทเดิมของพื้นที่ จากการสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจ มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตจังหวัดพิษณุโลก ร้อยละ 73.5 (ตารางที่ 5.15) ซึ่งการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยกลุ่มนี้ เป็นรายได้ที่มาจากพื้นที่อื่น ๆ นอกเขตจังหวัดพิษณุโลก ทำให้เมืองพิษณุโลกและตำบลท่าโพธิ์มีรายได้จากนอกพื้นที่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากรายได้จากการใช้จ่ายของประชากรภายในจังหวัด

ความเข้มข้นของความสัมพันธ์หรือการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้กับชุมชนเมืองพิษณุโลกที่เพิ่มขึ้น จากบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของตำบลท่าโพธิ์สามารถพิจารณาได้จาก การพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อตัวเมืองพิษณุโลก เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตำบลท่าโพธิ์ นอกเหนือจากการพึ่งพาสินค้าและบริการจากชุมชนเมืองของชุมชนเกษตรกรรมในตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งจากการ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

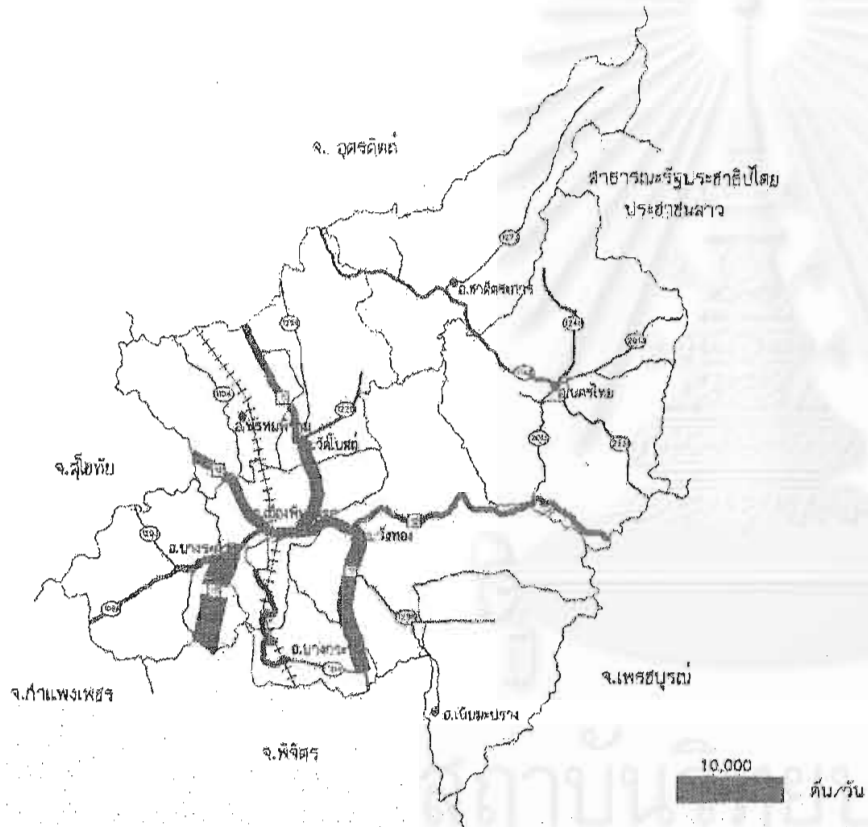

แผนที่ที่ 5.9

แสดง ปริมาณการจราจรบนทางหลวง พ.ศ. 2540

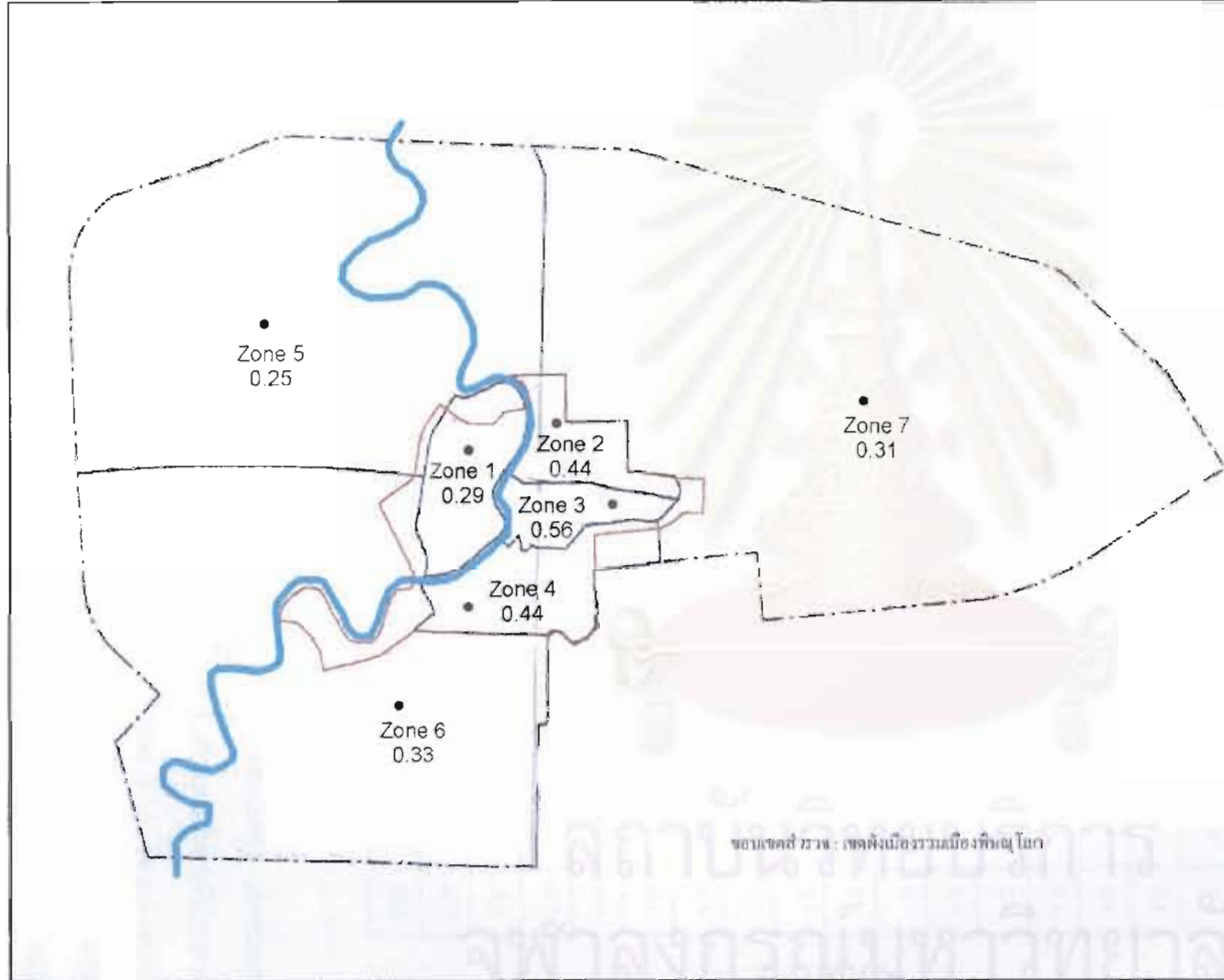
สัญลักษณ์

 ปริมาณการจราจร

มาตราส่วน : Not to Scale

ที่มา : กองวิศวกรรมจราจร กรมทางหลวง

กรมวางผังพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
 ตำบลวิทยาศาสตร์ใต้ของเมืองพนมเปญ

แผนที่ที่ 5.10

มศก 3 ปริมาณการจราจรต่อถนน พ.ศ. 2539

สัญลักษณ์

มาตราส่วน : Not to Scale

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก

ตารางที่ 5.15 แสดงภูมิภานาของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรจากการสำรวจ

ภาค	ที่อยู่ถาวร (จังหวัด)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคเหนือตอนบน	เชียงราย	3	1.1
ภาคเหนือตอนบน	เชียงใหม่	10	3.6
ภาคเหนือตอนบน	น่าน	9	3.3
ภาคเหนือตอนบน	แพร่	7	2.5
ภาคเหนือตอนบน	ลำปาง	4	1.5
ภาคเหนือตอนบน	ลำพูน	1	0.4
ภาคเหนือตอนบน	พะเยา	21	7.6
ภาคเหนือตอนบน	ตาก	5	1.8
ภาคเหนือตอนล่าง	กำแพงเพชร	11	4
ภาคเหนือตอนล่าง	พิจิตร	8	2.9
ภาคเหนือตอนล่าง	พิษณุโลก	73	26.5
ภาคเหนือตอนล่าง	เพชรบูรณ์	13	4.7
ภาคเหนือตอนล่าง	สุโขทัย	14	5.1
ภาคเหนือตอนล่าง	อุตรดิตถ์	10	3.6
ภาคเหนือตอนล่าง	อุทัยธานี	5	1.8
ภาคเหนือตอนล่าง	นครสวรรค์	22	8
ภาคกลาง	ชัยนาท	1	0.4
ภาคกลาง	ปทุมธานี	2	0.7
ภาคกลาง	กรุงเทพมหานคร	12	4.4
ภาคกลาง	ลพบุรี	2	0.7
ภาคกลาง	สระบุรี	2	0.7
ภาคกลาง	สิงห์บุรี	1	0.4
ภาคตะวันออก	ชลบุรี	1	0.4
ภาคตะวันออก	สระแก้ว	1	0.4

ภาค	ที่อยู่ถาวร (จังหวัด)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กาฬสินธุ์	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น	7	2.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	2	0.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	3	1.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาสารคาม	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ร้อยเอ็ด	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เลย	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	สกลนคร	2	0.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	หนองคาย	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อุดรธานี	1	0.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อุบลราชธานี	1	0.4
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	1	0.4
ภาคตะวันตก	เพชรบุรี	1	0.4
ภาคตะวันตก	ราชบุรี	2	0.7
ภาคตะวันตก	สุพรรณบุรี	1	0.4
ภาคใต้	กระบี่	2	0.7
ภาคใต้	นครศรีธรรมราช	3	1.1
ภาคใต้	ปัตตานี	1	0.4
ภาคใต้	พังงา	1	0.4
ภาคใต้	ยะลา	1	0.4
ภาคใต้	สงขลา	2	0.7
ภาคใต้	สุราษฎร์ธานี	1	0.4
ผู้ที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดพิษณุโลก		73	26.5
ผู้ที่มีภูมิลำเนาออกจังหวัดพิษณุโลก		202	73.5

ที่มา : จากการสำรวจเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543

สำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร (ภาคผนวก ก.) พบว่า ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางสินค้าและบริการที่ประชากรมหาวิทยาลัยนิยมเลือกใช้บริการต่าง ๆ เช่น การเลือกซื้อของใช้ส่วนตัว (ร้อยละ 87.6) ซื้ออุปกรณ์การเรียน (ร้อยละ 54.5) การใช้บริการตัดผม ซักรีด ซ่างซ่อม ฯลฯ (ร้อยละ 51.3) การพักผ่อน ท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง (ร้อยละ 92.0) การรักษาพยาบาล (ร้อยละ 86.5) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์ (ร้อยละ

44.7) บริการธนาคาร / A T M (ร้อยละ 53.1) โดยเฉพาะประชากรมหาวิทยาลัยที่พักอาศัยในพื้นที่ ตำบลท่าโพธิ์ ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าไปในตัวเมืองพิษณุโลกเดือนละ 2 - 3 ครั้ง เพื่อเลือกซื้อสินค้าและบริการ พักผ่อน ท่องเที่ยวและเดินทางกลับภูมิลำเนา

นอกจากการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อตัวเมืองพิษณุโลกแล้ว ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านค้าในตำบลท่าโพธิ์ ก็เป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับชุมชนเมืองพิษณุโลก ในฐานะที่ชุมชนเมืองพิษณุโลกทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ ซึ่งจำหน่ายวัตถุดิบและสินค้าต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่โดยรอบ ทั้งนี้ จากการสอบถามผู้ประกอบการร้านค้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า โดยส่วนใหญ่นิยมซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เช่น แม็คโคร หรือบิ๊กซี เพื่อมาจำหน่ายให้แก่ประชากรมหาวิทยาลัย ขณะที่ผู้ประกอบการร้านอาหารจะซื้ออาหารสดจากตลาดในตัวเมืองพิษณุโลก

5.3.3 บทบาทความสัมพันธ์ด้านสังคมและประชากร

เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรไม่ได้จำกัดการรับนิสิตเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก ดังนั้น การพัฒนามหาวิทยาลัยจึงส่งผลให้มีประชากรการศึกษาจากจังหวัดอื่น ๆ เดินทางอาศัยในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ตำบลท่าโพธิ์จึงมีบทบาทในการรองรับประชากรดังกล่าวแทนชุมชนเมือง เนื่องจาก ประชากรการศึกษามักจะพักอาศัยในมหาวิทยาลัยหรือพื้นที่ใกล้กับมหาวิทยาลัย เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร (ภาคผนวก ง.) พบว่ามีผู้พักอาศัยในมหาวิทยาลัยนเรศวร (หนองอ้อ) และพื้นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัยถึงร้อยละ 60.36 ดังนั้น ตำบลท่าโพธิ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการที่พักอาศัยและกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อแบ่งเบาภาระการรองรับประชากรการศึกษาภายในชุมชนเมืองพิษณุโลก

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ตำบลท่าโพธิ์มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงให้แก่ชุมชนเมืองพิษณุโลก โดยมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับการใช้ที่ดินเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งไม่สามารถพัฒนาได้ในพื้นที่เมือง และมีบทบาทในการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้แก่ชุมชนเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร และผู้ประกอบการที่ให้บริการทางเศรษฐกิจแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ซึ่งบทบาทและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประชากรมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในตัวเมืองท่าโพธิ์อย่างรวดเร็ว

5.4 สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลก

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) ได้กำหนดให้เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองหลักเพื่อเตรียมการพัฒนา การขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองของเมืองพิษณุโลกก็เพิ่มสูงขึ้นโดยตลอด ทั้งนี้ พิจารณาได้จาก การประกาศขยายเขตผังเมืองรวมของเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 54.78 ตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ. 2530 เป็น 171.74 ตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ. 2535 เพื่อรองรับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนเมือง การขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองของเมืองพิษณุโลกเป็นผลมาจากบทบาทการเป็นเมืองหลัก ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งระดับภูมิภาค ซึ่งทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเมือง ซึ่งมีแม่น้ำน่านและทางรถไฟผ่านในศูนย์กลางเมือง ทำให้การขยายตัวในบริเวณศูนย์กลางไม่สะดวก จึงส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนตามแนวเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (พิษณุโลก – วังทอง) และถนนบรมไตรโลกนาถ

พัฒนาการการขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลก เกิดจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ จากข้อมูลรายชื่อและสถานที่ตั้งของโครงการบ้านจัดสรรในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (สุธน บุญประสงค์, 2540) (ภาคผนวก ข.) พบว่า บ้านจัดสรรในพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลก ส่วนใหญ่เริ่มเปิดโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา โดยพบมากทางด้านตะวันออกของเมือง บริเวณถนนพิษณุโลก – วังทอง ซึ่งมีโครงการบ้านจัดสรรขนาดกลางและขนาดใหญ่ตั้งอยู่ถึง 17 โครงการ ด้านใต้ของเมืองบริเวณถนนพิษณุโลก – บึงพระ และถนนพิษณุโลก – บางกระทุ่ม มีโครงการบ้านจัดสรร 12 โครงการ และด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกบริเวณถนนพิษณุโลก – นครสวรรค์ ซึ่งมีโครงการบ้านจัดสรร 9 โครงการ

จากข้อมูลการใช้ที่ดินและการแปลสภาพทางอากาศ พ.ศ. 2541 พบว่า การขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันออกและด้านใต้ของเมืองพิษณุโลก เป็นการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของพื้นที่พักอาศัยและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากพื้นที่ศูนย์กลางเมืองมาตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12) โดยมีการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมบริเวณริมถนน และมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยเกาะกลุ่มอยู่ในพื้นที่ด้านหลัง เช่นเดียวกับการขยายตัวในพื้นที่ด้านตะวันตกและด้านเหนือของชุมชนเมือง เมืองพิษณุโลกจึงมีพื้นฐานเป็นรูปดาว เนื่องจากความเจริญในศูนย์กลางเมือง ส่งผลให้ประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นค่อย ๆ ขยายตัวตามเส้นทางคมนาคมมายังบริเวณรอบนอก โดยมีศูนย์กลางชุมชนหนาแน่นในเขตเทศบาล

สำหรับการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก มีสาเหตุสำคัญมาจากความต้องการพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งชุมชนเมือง

และพื้นที่ต่อเนื่องมีที่ว่างไม่เพียงพอต่อการพัฒนา ขณะที่ตำบลท่าโพธิ์มีพื้นที่สาธารณประโยชน์ขนาดใหญ่และเป็นพื้นที่ชานเมืองซึ่งสะดวกในการคมนาคมติดต่อกับชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนเรศวรจึงได้กำหนดแผนงานก่อสร้างมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ในพื้นที่นี้ ผลจากการก่อสร้างมหาวิทยาลัยทำให้ตำบลท่าโพธิ์ มีการขยายตัวของชุมชนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย เนื่องจากทำหน้าที่เป็นตัวแทนศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงของชุมชนเมือง สร้างรายได้และการจ้างงานให้แก่ชุมชนเมือง ด้วยเหตุนี้ชุมชนเมืองพิษณุโลกจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้หลายประการ เช่น การปรับปรุงโครงข่ายคมนาคม และการเพิ่มบริการขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองพิษณุโลก

เมื่อเปรียบเทียบทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลกในแต่ละด้านพบว่า เมืองพิษณุโลกมีแนวโน้มขยายตัวมากในพื้นที่บริเวณด้านตะวันออกและด้านใต้ของตัวเมือง เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่มีมาตรการทางผังเมืองสนับสนุนและมีแผนงานโครงการพัฒนารองรับหลายด้าน สำหรับพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีการก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรและการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมเชื่อมต่อกับตัวเมืองพิษณุโลก จัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชานเมืองที่มีแนวโน้มขยายตัวสูงในอนาคต เนื่องจาก ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของชุมชนเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนบทบาทการเป็นเมืองหลักในภาคเหนือตอนล่าง และการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลให้ตำบลท่าโพธิ์ กลายเป็นชุมชนศูนย์กลางรองในพื้นที่ชานเมืองได้ในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6 แนวทางการพัฒนา

การเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วย การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ การศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่ และการศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในอนาคต เพื่อเสนอแนวทางการวางแผนพัฒนา ให้ตำบลท่าโพธิ์เป็นชุมชนที่สามารถตอบสนองบทบาทการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของเมืองพิษณุโลก และสามารถรองรับการขยายตัวในพื้นที่จากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร

6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน

6.1.1 ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก

การขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองของเมืองพิษณุโลก เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบาททางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีบทบาทเป็นเมืองหลักในการพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองมากขึ้น ขณะที่การเจริญเติบโตในพื้นที่ศูนย์กลางเริ่มมีความแออัด ชุมชนเมืองจึงมีแนวโน้มขยายตัวในพื้นที่ชานเมืองมากขึ้น เนื่องจากมีแรงหนีศูนย์กลาง (Centrifugal Force) เป็นปัจจัยผลักดันให้มีการขยายตัวสู่พื้นที่รอบนอก

จากการศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก พบว่า มีแนวโน้มขยายตัวมากใน 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณบ้านคลองมหาตมไทย บ้านป่าสัก บ้านมะขามเรียง บ้านโคกช้าง และบ้านโคกมะตูมในพื้นที่ตำบลอรุณภูมิ เนื่องจากเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2550 จากการคาดการณ์จำนวน 37,896 คน มากเป็นอันดับสองรองจากเทศบาลนครพิษณุโลก และเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตกำหนดการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางตามข้อกำหนดผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการวางแผนงานโครงข่ายถนนระบบตาราง เพื่อดึงดูดการขยายตัวของชุมชนให้ต่อเนื่องจากย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากตามแนวถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12

พื้นที่บริเวณที่ 2 ได้แก่ พื้นที่ต่อเนื่องระหว่างเทศบาลนครพิษณุโลก ตำบลบึงพระ ตำบลวัดจันทร์ และตำบลท่าทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามแนวถนนบรมไตรโลกนาถ และถนนพิษณุโลก – บึงพระ ทั้งนี้ การก่อสร้างที่ทำการเทศบาลนครพิษณุโลกแห่งใหม่ และ

ห้างสรรพสินค้าแม็คโครขึ้นในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบกับโครงการก่อสร้างโครงข่ายถนนด้านใต้ของเทศบาลซึ่งเชื่อมต่อระหว่างถนนบรมไตรโลกนารถและถนนพิษณุโลก – บึงพระ น่าจะส่งผลให้มีการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

สำหรับพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลกมีแนวโน้มที่จะขยายตัวจากการย้ายหรือขยายสถานที่ราชการสู่พื้นที่ชานเมือง จากการศึกษาพบว่า สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่มีโครงการย้ายสถานที่ไปตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมือง เช่น โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม สถาบันราชภัฏพิบูลสงครามวิทยาเขตทุ่งทะเลแก้ว วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก และมหาวิทยาลัยนเรศวร แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนจากบทบาทของสถาบันดังกล่าวน่าจะเกิดขึ้นใน 3 บริเวณ (แผนที่ที่ 6.1) ได้แก่ บริเวณวัดสะกัสน้ำมัน ทางแยกเลี้ยงเมืองด้านใต้ติดกับถนนพิษณุโลก – บางกระทู้ ซึ่งมีการก่อสร้างที่พักอาศัยและร้านค้าเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรและนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก ซึ่งมีที่ตั้งวิทยาลัยห่างออกไปประมาณ 6 กิโลเมตร

พื้นที่บริเวณต่อมาได้แก่ เขตจัตุรัสดินโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยตรง และคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลกได้เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง เพื่อขออนุมัติให้พื้นที่ดังกล่าวเนื้อที่ประมาณ 2,725 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง พื้นที่สุดท้ายได้แก่ทางเลี้ยงเมืองด้านตะวันตกบริเวณสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามวิทยาเขตทุ่งทะเลแก้วและโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ซึ่งเริ่มมีการก่อตัวของชุมชนใหม่เพื่อให้บริการแก่ประชากรสถาบันการศึกษา เช่นเดียวกับบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร

การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรสร้างแรงดึงดูดให้เกิดโครงการที่อยู่อาศัย และพาณิชยกรรมในพื้นที่ชานเมืองบริเวณนี้มากขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านการใช้ที่ดิน การพึ่งพาด้านเศรษฐกิจ และการรองรับประชากรระหว่างชุมชนเมืองและพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยอีกด้วย เนื่องจากการพัฒนามหาวิทยาลัยส่งผลให้ตำบลท่าโพธิ์มีบทบาทเป็นศูนย์กลางบริการการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเป็นแหล่งงานที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ประชาชนในตำบลท่าโพธิ์และชุมชนเมืองพิษณุโลก

6.1.2 การพัฒนาโครงข่ายคมนาคม

การพัฒนาโครงข่ายคมนาคม ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ เนื่องจาก ทำให้การคมนาคมติดต่อระหว่างตำบลท่าโพธิ์กับชุมชนเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ มีความสะดวกมากขึ้น ประชากรจึงเริ่มย้ายถิ่นฐานจากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านมาตั้งบ้านเรือนบริเวณถนนสายหลักของตำบลมากขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงศักยภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของตำบลท่าโพธิ์ ได้แก่

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

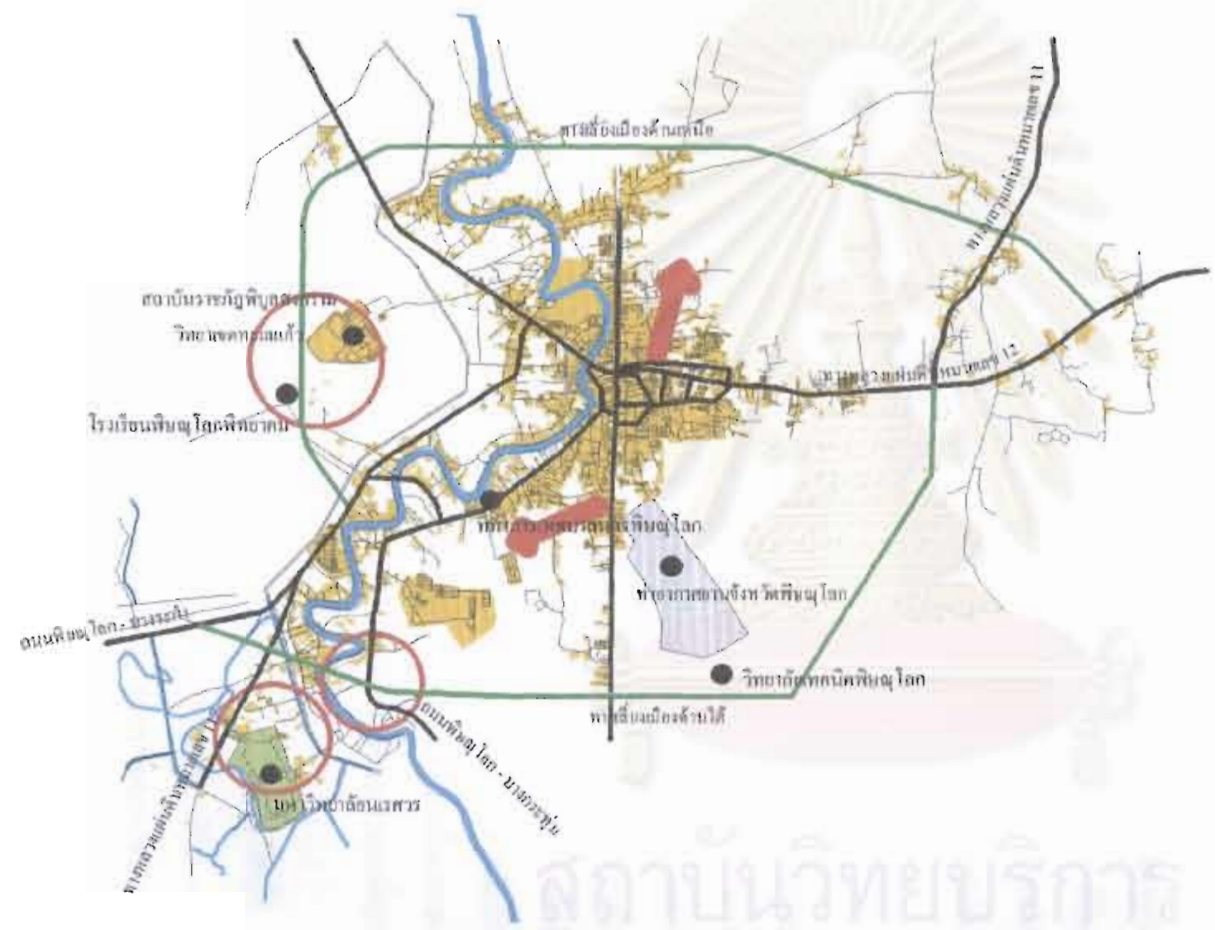

แผนที่ที่ 6.1

บทลง แนวโน้มการขยายตัวในพื้นที่ชานเมือง

สัญลักษณ์

- โครงข่ายถนน
- เข้มข้นน้ำ
- คลองชลประทาน
- พื้นที่ปลูกสร้าง
- มหาวิทยาลัยอเนกสาร
- ท่าอากาศยานพิษณุโลก
- พื้นที่ขยายตัวในชานเมือง

5 0 5 Kilometers

สถาบันวิทยบริการ
สำนักงานมหาวิทยาลัย

1) การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์)

การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) และปรับปรุงขยายช่องจราจรเป็น 4 ช่องตลอดสาย ส่งผลให้ตำบลท่าโพธิ์มีที่ตั้งเปรียบเสมือนประตูติดต่อระหว่างจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคกลางรวมถึงกรุงเทพมหานคร เนื่องจาก ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญในระดับภาค ทำให้การเดินทางจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางไปยังจังหวัดพิษณุโลกมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพราะมีระยะทางสั้นกว่าการเดินทางโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ทั้งนี้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวรได้ขยายถนนเป็น 10 ช่องจราจรเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนเมืองกับมหาวิทยาลัย

2) การก่อสร้างถนนสายเลียะเมืองด้านใต้

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ตอนเลียะเมืองด้านใต้) เป็นถนน 2 ช่องจราจรตัดผ่านบริเวณตอนบนของตำบลท่าโพธิ์ ห่างจากมหาวิทยาลัยนเรศวรไปทางเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร การก่อสร้างถนนสายนี้ ทำให้ประชาชนในตำบลท่าโพธิ์สามารถเดินทางติดต่อกับตัวเมืองพิษณุโลกได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ถนนสายเลียะเมืองด้านใต้จึงเปรียบเสมือนประตูที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ระหว่างชุมชนเมืองกับมหาวิทยาลัยนเรศวร

3) การขยายช่องจราจรทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 (พิษณุโลก – บางกระทุ่ม)

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับถนนบรมไตรโลกนารถ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก โดยตัดผ่านตำบลท่าโพธิ์ไปยังอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ถือได้ว่าเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญสายหนึ่งของเมืองพิษณุโลก ปัจจุบันทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 ช่วงระหว่างตัวเมืองพิษณุโลกจนถึงสี่แยกถนนเลียะเมืองด้านใต้ ได้ขยายช่องจราจรออกเป็น 4 ช่องจราจร เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับตัวเมืองพิษณุโลก ทำให้การเดินทางจากตำบลท่าโพธิ์เข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลกสะดวกมากขึ้น โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 – 6 นาที ซึ่งในปัจจุบันถนนสายนี้เริ่มมีการขยายตัวของที่พักอาศัยและการใช้ที่ดินเชิงพาณิชย์กรรมต่อเนื่องมาจากถนนบรมไตรโลกนารถ

การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมดังกล่าว ทำให้ระยะทางจากตำบลท่าโพธิ์ไปยังตัวเมืองพิษณุโลกตามเส้นทางถนนสายเลียะเมืองด้านใต้ – ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 – ถนนบรมไตรโลกนารถ มีระยะทางเพียงประมาณ 6 กิโลเมตรเท่านั้น การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมจึงทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่ชานเมืองที่น่าอยู่อาศัย เพราะมีความสะดวกในการเดินทาง อากาศดี และราคาที่ดินไม่สูงมาก ประกอบกับเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวรทำให้ประชากรมหาวิทยาลัย

นิยมที่จะพักอาศัยในบริเวณนี้ ซึ่งตำบลท่าโพธิ์อาจกลายเป็นพื้นที่รองรับการระบายประชากรที่แออัดจากเขตเมืองได้ในอนาคต

6.1.3 การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร

การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมในตำบลท่าโพธิ์ และช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างตำบลท่าโพธิ์กับชุมชนเมืองพิษณุโลก เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีบทบาทความสำคัญระดับภาค และมีความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจกับชุมชนเมืองและชุมชนโดยรอบ การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวร จึงทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองของความต้องการทางเศรษฐกิจ และบริการพื้นฐานแก่ประชากรมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวรเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารสำนักงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และได้เปิดการเรียนการสอนในพื้นที่หนองอ้อตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 เป็นต้นมา ในระยะแรก มหาวิทยาลัยมีจำนวนนิสิตไม่มาก และไม่มีการสร้างหอพักนิสิตและบุคลากรในมหาวิทยาลัย การพัฒนามหาวิทยาลัยจึงยังไม่ส่งผลต่อชุมชนอย่างเด่นชัด แต่ก็ส่งผลให้มีการซื้อขายที่ดินและขออนุญาตเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตจัดรูปที่ดินโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยนเรศวรมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยมีจำนวนนิสิตและบุคลากรรวม 6,525 คน และในปี พ.ศ. 2542 มีประชากรมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นเป็น 13,228 คน ขณะที่มีความสามารถในการรองรับนิสิตเข้าพักในมหาวิทยาลัยเพียง 2,136 คน ทำให้นิสิตส่วนใหญ่ต้องหาที่พักอาศัยภายนอกมหาวิทยาลัย ส่งผลให้บริเวณพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนโดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของบริการที่พักอาศัยและร้านค้า

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นร้านค้า ร้านอาหาร หอพัก อาคารพาณิชย์ และบ้านจัดสรรในตำบลท่าโพธิ์ เพื่อให้บริการประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร เกิดขึ้นเนื่องจาก มหาวิทยาลัยไม่สามารถให้บริการที่พักอาศัยและร้านค้าแก่ประชากรมหาวิทยาลัยได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น ชุมชนโดยรอบจึงเกิดการขยายตัวเพื่อรองรับความต้องการทางกายภาพและความต้องการทางเศรษฐกิจของประชากรมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยแล้ว มหาวิทยาลัยนเรศวรยังส่งผลให้ชุมชนเกษตรกรรมในตำบลท่าโพธิ์ มีการก่อสร้าง ต่อเติม และดัดแปลงบ้านพักอาศัยเป็น บ้านเช่า ห้องเช่า และหอพัก เพื่อให้บริการที่พักอาศัยแก่ประชากรมหาวิทยาลัยอีกด้วย ดังนั้น มหาวิทยาลัยนเรศวรจึงเป็นปัจจัยที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่คนในท้องถิ่น และทำให้สภาพสังคมของชุมชนเกษตรกรรมในตำบลท่าโพธิ์

มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้แล้ว มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ยังส่งผลให้มีประชากรแฝงจำนวนมากในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ ทำให้ตำบลต้องเร่งปรับปรุงบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อสามารถให้บริการได้เพียงพอกับความต้องการ

6.1.4 โครงการชลประทานและการจัดรูปที่ดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลท่าโพธิ์ อยู่ในพื้นที่ชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาหลายชุมพล ซึ่งได้รับการจัดรูปที่ดินเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาที่ดินระดับไร่เนาที่เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นอย่างเหมาะสมอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถทำการเพาะปลูกได้สะดวกและมีประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้น เพื่อให้ทุกแปลงที่เพาะปลูกได้รับน้ำชลประทานอย่างทั่วถึง และมีทางลำเลียงหรือถนนเข้าถึงทุกแปลง จึงได้ทำการจัดรูปร่างหรือโยกย้ายแปลงเพาะปลูกเดิมเสียใหม่ ให้เกิดความสะดวกต่อการเพาะปลูก โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงขนาดการถือครองที่ดินที่เจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอยู่เดิมแต่อย่างใด เพียงแต่เจ้าของที่ดินทุกรายต้องสละที่ดินบางส่วนเพื่อใช้สำหรับก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ ได้แก่ คูส่งน้ำ คูระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียง (สำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539)

โครงการชลประทานทำให้พื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านมีศักยภาพทางการเกษตรกรรมสูงขึ้น สามารถทำนาได้ทั้งปี และอยู่ภายใต้ข้อกำหนดการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดให้การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม โดยรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิจะต้องชำระค่าก่อสร้างคืนทุนให้แก่รัฐไร่ละ 1,055 บาท และชำระค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างจัดรูปที่ดินอีกไร่ละ 1,556 บาท ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังกล่าวจะต้องไม่ทำลายแนวคูคลองส่งน้ำและส่งผลเสียต่อการจัดรูปที่ดิน

ปัจจุบันพื้นที่จัดรูปที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ได้รับการอนุมัติเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทั้งสิ้นประมาณ 397 ไร่ (ตารางที่ 5.6) และมีผู้ประสงค์จะขอเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอีกเป็นจำนวนมาก สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลกได้พิจารณาว่าพื้นที่ดังกล่าวจะมีการขยายตัวของชุมชนจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์เพิ่มมากขึ้น จึงได้กำหนดให้พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์เนื้อที่ประมาณ 2,725 ไร่ (แผนที่ที่ 6.2) เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง ตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงดำเนินการเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเพื่อพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้ หากพื้นที่ดังกล่าวได้รับการอนุมัติให้เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง จะส่งผลให้เกิดการขยายตัว

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่ง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

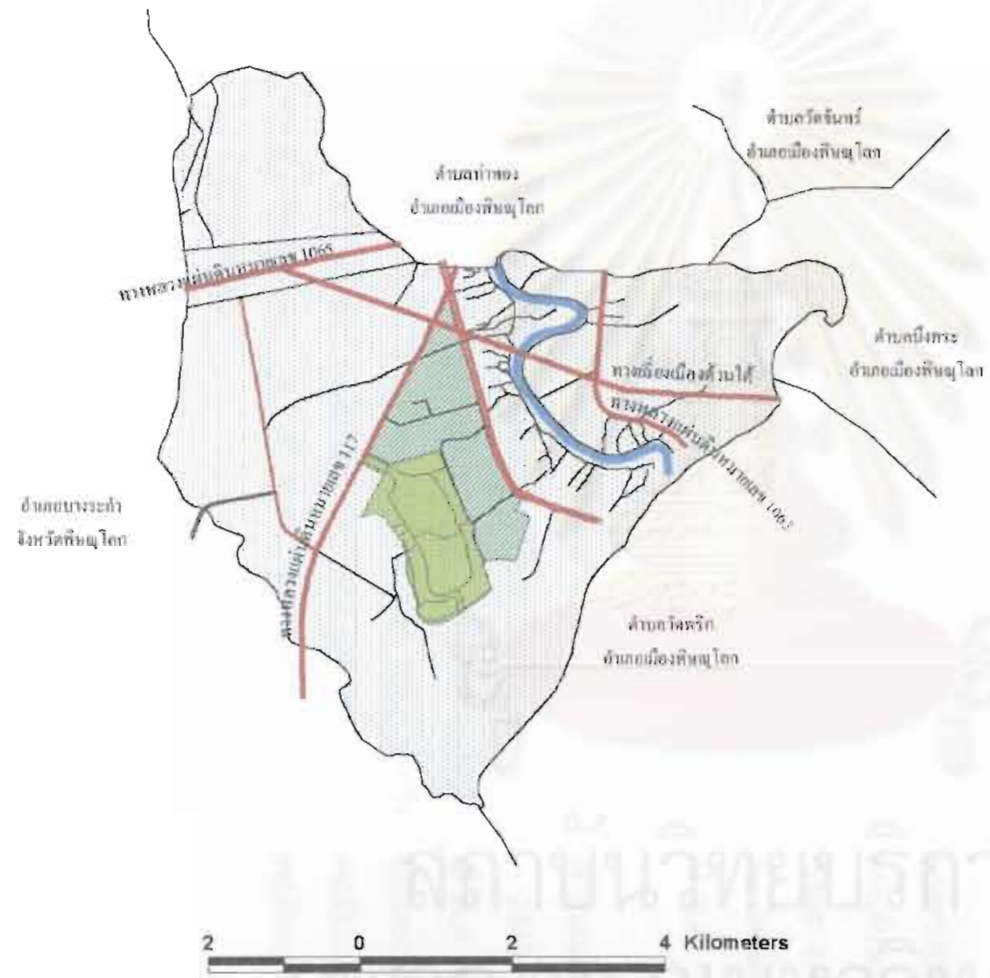

แผนที่ที่ 6.2

แสดง พื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง

สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- เส้นทางคมนาคม
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- แม่น้ำน่าน
- ▨ เขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง
- ▨ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2 0 2 4 Kilometers

ของกิจกรรมเชิงพาณิชย์กรรมในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการพิจารณาอนุมัติการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด พิษณุโลก โดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาจากสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง

6.1.5 ประชากรในอนาคต

การเพิ่มจำนวนประชากรในอนาคตของตำบลท่าโพธิ์ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้ที่ดิน และการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ และประชากรที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย ดังนั้น การคาดประมาณจำนวนประชากรของตำบลท่าโพธิ์ในอนาคตจึงแบ่งการศึกษา ดังนี้

1) ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในอนาคต

การประมาณจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในอนาคต คำนวณจากแผนการรับนิสิตในช่วง พ.ศ. 2545 - 2549 โดยประมาณแผนการรับนิสิตในปี พ.ศ. 2550 จากอัตราการเพิ่มจำนวนรับนิสิตในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2549 และประมาณการขยายตัวหลังจากปี พ.ศ. 2550 ร้อยละ 2 ต่อปี จากการศึกษาคพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีนิสิตทั้งสิ้น 22,935 คน โดยไม่รวมนิสิตที่พ้นสภาพก่อนจบการศึกษา และนิสิตที่ใช้เวลาเรียนเกินกำหนดหลักสูตร และในปี พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีนิสิตทั้งสิ้น 27,959 คน (ตารางที่ 6.1)

สำหรับการประมาณจำนวนอาจารย์และบุคลากรในอนาคต ประมาณจากแผนอัตรากำลังคนของมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยช่วง พ.ศ. 2545 - 2549 และประมาณการขยายตัวหลังจากปี พ.ศ. 2550 ร้อยละ 2 ต่อปี จากการศึกษาคพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีบุคลากรทั้งสิ้น 3,940 คน และในปี พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีบุคลากรทั้งสิ้น 4,802 คน (ตารางที่ 6.2) ดังนั้นในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีประชากรมหาวิทยาลัยรวมประมาณ 26,875 คน และในปี พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์จะมีประชากรมหาวิทยาลัยรวมประมาณ 32,761 คน

2) ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ในอนาคต

ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในปี พ.ศ. 2550 ที่ได้จากการศึกษาจำนวน 26,875 คน ไม่ได้พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ทั้งหมด ทั้งนี้จากการสำรวจ (ภาคผนวก ง.) พบว่า ในปี พ.ศ. 2542 มีผู้พัก

ตารางที่ 6.1 แสดงจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในอนาคต

ระดับ/กลุ่มสาขาวิชา	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	growth	พ.ศ.	รวมนิสิตปี พ.ศ. 2550	คาดการณ์ พ.ศ. 2560*
	2545	2546	2547	2548	2549		2550		
ปริญญาตรี	2,865	3,570	3,920	4,470	4,710		5,339	19,389	23,635
1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	1,170	1,500	1,600	1,820	1,880	0.13	2,117	7,417	9,041
2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี	920	1,120	1,370	1,540	1,680	0.16	1,953	6,543	7,976
3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	775	950	950	1,110	1,150	0.10	1,269	5,429	6,618
ปริญญาโท	785	875	1,020	1,200	1,230		1,384	2,614	3,187
1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	455	485	540	580	595	0.07	636	1,231	1,501
2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี	230	280	330	445	445	0.18	525	970	1,182
3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	100	110	150	175	190	0.17	223	413	504
ปริญญาเอก	206	251	271	296	301		335	932	1,137
1) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์	125	135	145	145	145	0.04	150	440	537
2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี	51	51	51	76	81	0.12	91	248	302
3) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	30	65	75	75	75	0.26	94	244	298
รวม	3,856	4,696	5,211	5,966	6,241		7,058	22,935	27,959

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2544

หมายเหตุ : นิสิตกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพหลักสูตร 5 ปี

นิสิตปริญญาโทหลักสูตร 2 ปี

นิสิตปริญญาเอกหลักสูตร 3 ปี

* คาดการณ์อัตราการขยายตัวร้อยละ 2 ต่อปี

ตารางที่ 6.2 แสดงจำนวนบุคลากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในอนาคต

ประเภท	มีอยู่แล้วในปี 2544	ความต้องการเพิ่มในแต่ละปีงบประมาณ					รวมบุคลากร พ.ศ. 2549	บุคลากร พ.ศ. 2550*	บุคลากร พ.ศ. 2560*
		2545	2546	2547	2548	2549			
1) ด้านการสอนและสนับสนุน การสอนเป็นหลัก									
1.1) สาย ก.	725	280	280	280	280	260	2,105	2,147	2,617
1.2) สาย ข. ค.	187	140	140	140	140	130	877	895	1,090
2) ด้านบริการและสนับสนุน การวิจัยเป็นหลัก									
2.1) สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์ สุขภาพ	118	260	260	260	-	-	898	898	898
รวม	1,030	680	680	680	420	390	3,880	3,940	4,802

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2544

หมายเหตุ : * คาดการณ์อัตราการขยายตัวร้อยละ 2 ต่อปี

อาศัยในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยในตำบลท่าโพธิ์ประมาณร้อยละ 31.27 ดังนั้น การประมาณจำนวนประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่จะพักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ในปี พ.ศ. 2550 จึงได้ใช้สัดส่วนผู้พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ที่ได้จากการสำรวจ คาดการณ์จากจำนวนประชากรมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากมหาวิทยาลัยนเรศวรยังไม่ได้กำหนดแผนงานก่อสร้างที่พักอาศัยภายในมหาวิทยาลัยเพิ่มเติม ดังนั้น ประชากรมหาวิทยาลัยในอนาคต จึงต้องใช้บริการที่พักอาศัยภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้สัดส่วนผู้ใช้บริการที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ในปี พ.ศ. 2550 เท่ากับผลที่ได้จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2542 จากการคำนวณจะได้ว่า จะมีประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์ในปี พ.ศ. 2550 ประมาณ 8,404 คน

3) ประชากรตำบลท่าโพธิ์ในอนาคต

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรของชุมชนเมืองพิษณุโลกในบทที่ 3 ได้คาดการณ์จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2550 ของตำบลในพื้นที่ศึกษา เพื่อพิจารณาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองจากปัจจัยด้านประชากร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า จำนวนประชากรตำบลท่าโพธิ์ในปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 9,097 คน

4) ประชากรสนับสนุนประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร

การประมาณจำนวนประชากรที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในอนาคต ศึกษาจากค่าตัวคูณทวี (Multiplier Effect) ของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยดัดแปลงจากแบบจำลองการประมาณการจ้างงานและตัวทวีคูณประชากร (Oppenheim, 1980) ดังนี้

$$E = \frac{E_p}{1 - \alpha}$$

โดยที่ E = การจ้างงานในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนเรศวร

E_p = การจ้างงานของมหาวิทยาลัยนเรศวรในปี พ.ศ. 2550 (3,940 คน)

α = สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภค

บริโภคของประชากรมหาวิทยาลัยต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

จากการศึกษาประเภทสาขาการผลิตซึ่งจำแนกโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจในตำบลท่าโพธิ์ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสามารถจำแนกได้ 9 สาขา จาก 16 สาขาเศรษฐกิจ ได้แก่ สาขาการบริการ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการก่อสร้าง สาขาการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก สาขาการธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สาขาที่อยู่อาศัย และสาขาการบริการ

ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2539 เท่ากับ 16,611,658,000 บาท และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี พ.ศ. 2539 เท่ากับ 20,110,596,000 บาท ค่า α จึงมีค่าเท่ากับ 0.826 ดังนั้น

$$\begin{aligned} \text{ประชากรจากการจ้างงานที่} &= \frac{3,940}{1 - 0.826} \\ \text{เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนเรศวร} &= \frac{3,940}{0.174} \\ &= 22,644 \text{ คน} \end{aligned}$$

ทั้งนี้ จากการศึกษาในบทที่ 5 (หัวข้อ 5.2) พบว่า ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีสัดส่วนการใช้จ่ายในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณร้อยละ 21.61 จึงใช้สัดส่วนดังกล่าวประมาณการจ้างงานในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 ตำบลท่าโพธิ์จะมีประชากรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนเรศวรประมาณ 4,893 คน

ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2550 ตำบลท่าโพธิ์จะมีประชากรในพื้นที่รวมทั้งสิ้น 40,865 คน แยกเป็นประชากรเดิมของตำบลประมาณ 9,097 คน ประชากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรประมาณ 4,893 คน และประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่จะพักอาศัยในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยประมาณ 8,404 คน และประชากรแฝงซึ่งเป็นประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่ไม่ได้พักอาศัยในพื้นที่อีกประมาณ 18,471 คน (ตารางที่ 6.3)

ตารางที่ 6.3 แสดงจำนวนประชากรตำบลท่าโพธิ์ปี พ.ศ. 2550

ประชากร	จำนวน (คน)
ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่ไม่ได้พักในตำบลท่าโพธิ์	18,471
ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรที่พักอาศัยในตำบลท่าโพธิ์	8,404
ประชากรเดิมในตำบลท่าโพธิ์	9,097
ประชากรสนับสนุนประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร	4,893
รวม	40,865

ที่มา : จากการคำนวณ

6.1.6 นโยบายและโครงการพัฒนา

เนื่องจากทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนเกื้อกูลและมีความเชื่อมโยงกันกับจังหวัดใกล้เคียง โดยให้เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองหลักในการพัฒนากลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง จึงทำให้มีนโยบายและโครงการพัฒนาหลายด้านเพื่อสนับสนุนบทบาทการเป็นเมืองศูนย์กลาง ซึ่งโครงการดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเมืองมีบทบาททาง

เศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และมีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองโดยรอบด้วย เพราะตัวเมืองเริ่มมีความแออัดและไม่มีพื้นที่เพียงพอต่อการรองรับการพัฒนา

จากการที่ตำบลท่าโพธิ์เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาบุคลากรและถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูงเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ฝีมือแรงงาน และทรัพยากรมนุษย์ และมีที่ตั้งเปรียบเสมือนประตูติดต่อระหว่างเมืองพิษณุโลกกับกลุ่มจังหวัดในภาคกลาง โดยมีเส้นทางคมนาคมสำคัญระดับภาคได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 (พิษณุโลก – นครสวรรค์) ซึ่งมีปริมาณการจราจรบนทางหลวงสูงสุดในจังหวัด (แผนที่ที่ 5.9) ทำหน้าที่เชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างจังหวัดพิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางรวมถึงกรุงเทพฯ ทำให้แผนงานและโครงการระดับภูมิภาคของเมืองพิษณุโลกมีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ด้วย เนื่องจากเป็นพื้นที่ชานเมืองซึ่งมีความสะดวกในการคมนาคมติดต่อกับตัวเมืองและมีมหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา

ทั้งนี้ นโยบายการพัฒนาระดับภาคที่สำคัญและมีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์มากที่สุดได้แก่ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรในตำบลท่าโพธิ์ ส่วนนโยบายและโครงการพัฒนาซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่จะมีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ได้แก่ โครงการพัฒนาระดับประเทศ เช่น โครงการสี่แยกอินโดจีน ซึ่งมีจังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางโดยมีการพัฒนาตามแนวเส้นทางคมนาคมสายสำคัญได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 รวมถึงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 และโครงการพัฒนาระดับภูมิภาคซึ่งกำหนดให้พิษณุโลกเป็นเมืองหลักในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง ตลอดจนโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของชุมชนเมือง เช่น การปรับปรุงและขยายบริการโครงสร้างพื้นฐาน การขยายหรือย้ายสถานที่ราชการและสถาบันการศึกษาสู่พื้นที่ชานเมือง

สำหรับนโยบายและโครงการพัฒนาของชุมชน จากการศึกษาพบว่าตำบลท่าโพธิ์ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในด้านต่าง ๆ โดยเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งแผนงานส่วนใหญ่เป็นการก่อสร้างและปรับปรุงสภาพนิเวศ เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้แล้วยังประกอบด้วยแผนงานโครงการด้านงานเคหะชุมชน ซึ่งเน้นด้านการบริการไฟฟ้าสาธารณะในพื้นที่ชุมชน การกำจัดขยะ และการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสายหลักในตำบล

6.2 สภาพปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่

6.2.1 ปัญหาด้านการใช้ที่ดิน

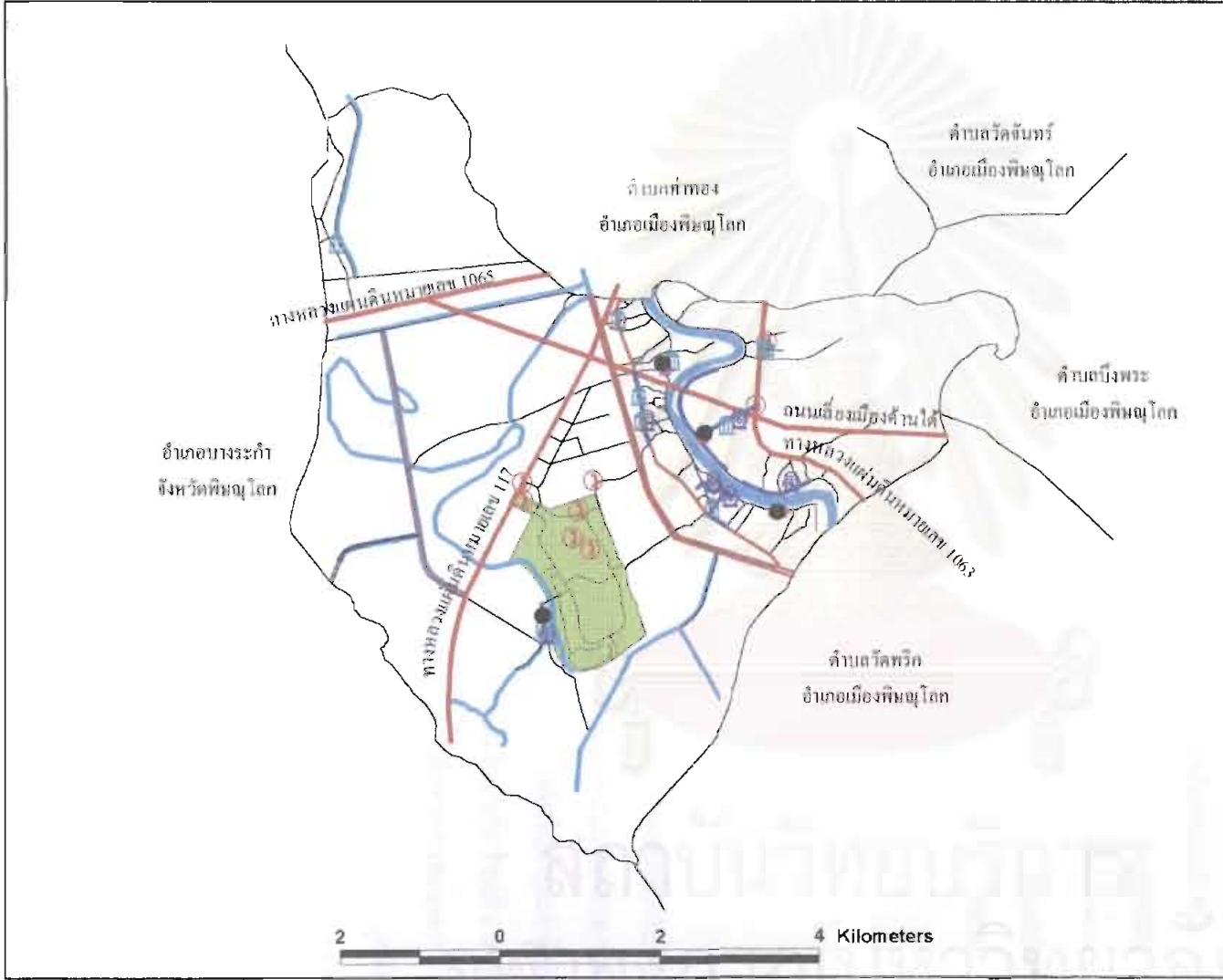
การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ทำให้ตำบลท่าโพธิ์มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว จากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านอาหาร และร้านค้า โดยเฉพาะในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีการอนุมัติเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกรรมไปแล้วประมาณ 397 ไร่ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาความขัดแย้งของการใช้ที่ดินระหว่างพื้นที่ปลูกสร้างและพื้นที่เกษตรกรรม เกิดจากข้อกำหนดของพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ไม่มีการจัดระเบียบควบคุมการขยายตัวของชุมชนและการอนุมัติการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไม่ได้กำหนดปริมาณความต้องการใช้ที่ดินที่เหมาะสม จึงส่งผลให้มีการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างรวดเร็ว ลักษณะการขยายตัวของชุมชนเป็นไปอย่างอิสระ มีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างกระจัดกระจายในพื้นที่

6.2.2 ข้อจำกัดด้านกฎหมาย

ในพื้นที่เขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีข้อกำหนดควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ไม่สามารถวางแผนพัฒนาเพื่อจัดระเบียบการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนได้เนื่องจากขัดต่อกฎหมาย แต่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีพื้นที่ได้รับอนุมัติให้เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น โดยไม่มีการวางแผนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัว ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดระเบียบชุมชนและการให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการแก่ชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว ชุมชนจึงไม่สามารถรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.3 ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จากการศึกษาสภาพโครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่าโพธิ์ (แผนที่ที่ 6.3) พบว่า ปัจจุบันตำบลท่าโพธิ์มีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระจายของสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่ไม่สม่ำเสมอ และไม่เพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคตโดยเฉพาะด้านการคมนาคมติดต่อ ภายในพื้นที่ตำบลมีปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนซึ่งมีขนาดเล็กและเป็นถนนพื้นอ่อนส่วน

กระทรวงการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง
 ด้านตะวันออกของจังหวัดพนมเปญ

แผนที่ที่ 6.3

แสดง
 บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการในตำบลท่าโพธิ์

สัญลักษณ์

- โรงเรียน
- 🏠 ที่ทำการหมู่บ้าน
- ⛪ วัด
- 🏥 โสตทัศนศึกษา
- 🏫 ที่ตั้งประปา
- แนวท่อประปา
- ถนน**
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภายในมหาวิทยาลัย
- ทางน้ำเสถียรของชลประทาน
- เขตตำบล

ใหญ่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมไม่ทั่วถึง เนื่องจากในหลายหมู่บ้านยังไม่มี การเดินสายโทรศัพท์เข้าไปในพื้นที่ และบริการโทรศัพท์สาธารณะที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับบริการไฟฟ้าและประปาในพื้นที่พบว่า คริวเรือนส่วนใหญ่มีไฟฟ้าและประปา หมู่บ้านใช้ แต่ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ ซึ่งมีประชากรอาศัยเป็นจำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่จึงนิยมใช้น้ำบาดาล ปัญหาที่สำคัญ อีกประการหนึ่งของตำบลท่าโพธิ์ คือการขาดการวางระบบระบายน้ำที่ดี และไม่มีการบำรุงรักษาแนวคู ระบายน้ำ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในการดูแลตามข้อกำหนดการอนุมัติเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินใน พื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทำให้การพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในพื้นที่ไม่ สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในอนาคตหากพื้นที่นี้ได้รับการประกาศเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง ตาม ระเบียบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อ ประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกรรม จะทำให้มีการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผล ให้มีความต้องการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพิ่มมากขึ้นด้วย หากไม่มีการวางแผนพัฒนา เพื่อเตรียมการรองรับ จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ของชุมชนได้ในอนาคต

6.2.4 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1) ปัญหาน้ำเสีย

จากรายงานการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในตำบลท่าโพธิ์ โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าโพธิ์ร่วมกับภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (2543) พบว่า น้ำเสียในตำบลท่าโพธิ์มี แหล่งกำเนิด 3 แห่ง ได้แก่ น้ำเสียจากแหล่งชุมชน ซึ่งประกอบด้วย คริวเรือนพักอาศัย ร้านค้า หอพัก มักเป็นน้ำเสียที่เกิดจากการซักล้างทำความสะอาด ประเภทที่ 2 ได้แก่ น้ำเสียจากการเกษตรกรรม ประกอบด้วยสารเคมี ยาปราบศัตรูพืช อินทรีย์สารจากการใช้ปุ๋ยและยา และอินทรีย์สารจากมูลสัตว์ และประเภทที่ 3 ได้แก่ น้ำคุณภาพต่ำจากการขุ่นข้นของตะกอนในแหล่งน้ำ ผลจากการศึกษา พบว่า ตำบลท่าโพธิ์มีปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยออกมาในพื้นที่ 1,194.27 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยเป็นน้ำเสีย จากคริวเรือนของประชากรในชุมชน 964.72 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และเป็นน้ำเสียจากร้านค้าและ หอพักเอกชน 229.55 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยเฉลี่ยแล้วตำบลท่าโพธิ์มีอัตราการเกิดน้ำเสีย 107.67 ลิตรต่อคนต่อวัน นอกจากนี้ การศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยนครสวรรค์มีปริมาณน้ำเสียประมาณ 14,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวันที่ได้รับการบำบัดก่อนปล่อยสู่พื้นที่ตำบล

สำหรับการกำจัดน้ำเสียในชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการสาดทิ้งปล่อยให้ซึมลงดิน ร่องลงมาเป็นการปล่อยน้ำเสียลงบ่อพัก ปล่อยลงท่อหรือร่องระบายน้ำ ตลอดจนปล่อยลงคลอง สวน และไร่นา พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้ร่องระบายน้ำบริเวณรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์และภายในชุมชน เป็นแหล่งกักขังน้ำทิ้ง น้ำเน่าเสีย ซึ่งในอนาคตเมื่อชุมชนมีประชากรมากขึ้น ตำบลท่าโพธิ์ก็มีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาน้ำเสียรุนแรงมากขึ้น

2) ปัญหาขยะ

การขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ ส่งผลให้มีขยะจำนวนมากในพื้นที่ ทั้งจากครัวเรือนที่อยู่อาศัย ร้านค้า และกิจกรรมธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งค่าเฉลี่ยการผลิตขยะที่เกิดขึ้นในตำบลท่าโพธิ์เท่ากับ 0.89 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2543) ปัจจุบันตำบลท่าโพธิ์มีปริมาณขยะเฉลี่ย 7,878.28 กิโลกรัมต่อวัน โดยไม่รวมถึงปริมาณขยะที่เกิดจากประชากรแฝงที่ไม่ได้พักอาศัยในพื้นที่ ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์มีความสามารถในการจัดเก็บขยะเพียงวันละประมาณ 5,000 กิโลกรัม ซึ่งไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ประกอบกับการกำจัดขยะของประชากรในตำบลท่าโพธิ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีเทกองไว้ข้างบ้านหรือตามที่โล่งว่างต่าง ๆ ตำบลท่าโพธิ์จึงมีขยะที่ไม่ได้จัดเก็บเป็นจำนวนมากในพื้นที่ชุมชน

3) ปัญหามลภาวะของอากาศ

เนื่องจากสภาพถนนท้องถิ่นในชุมชนตำบลท่าโพธิ์ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง ประกอบกับ การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้มีปริมาณการจราจรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ตำบลท่าโพธิ์จึงประสบปัญหาฝุ่นละอองและฝุ่นควันจากการใช้รถใช้ถนน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการถมดินซึ่งมีรถบรรทุกดินเข้า – ออกสม่ำเสมอ จะมีเศษดินตกหล่นบนถนนเป็นจำนวนมาก

6.2.5 ปัญหาด้านกายภาพในพื้นที่

เนื่องจาก ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าโพธิ์ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม การระบายน้ำตามธรรมชาติในพื้นที่ไม่สะดวก จึงมักประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะทางด้านใต้ของตำบลในพื้นที่หมู่ 8 บ้านแขก และหมู่ 9 บ้านคลองหนองเหล็ก ซึ่งมีระดับความสูงน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ ปัญหาด้านกายภาพที่สำคัญในตำบลท่าโพธิ์อีกประการหนึ่งได้แก่ การพังทลายของชายฝั่งแม่น้ำน่าน จากความแรงของกระแสน้ำในช่วงฤดูฝน ซึ่งกัดเซาะชายฝั่งบริเวณคุ้งน้ำพังทลายทุกปี และทำให้ถนนเลียบริมฝั่งแม่น้ำน่านเกิดความเสียหาย

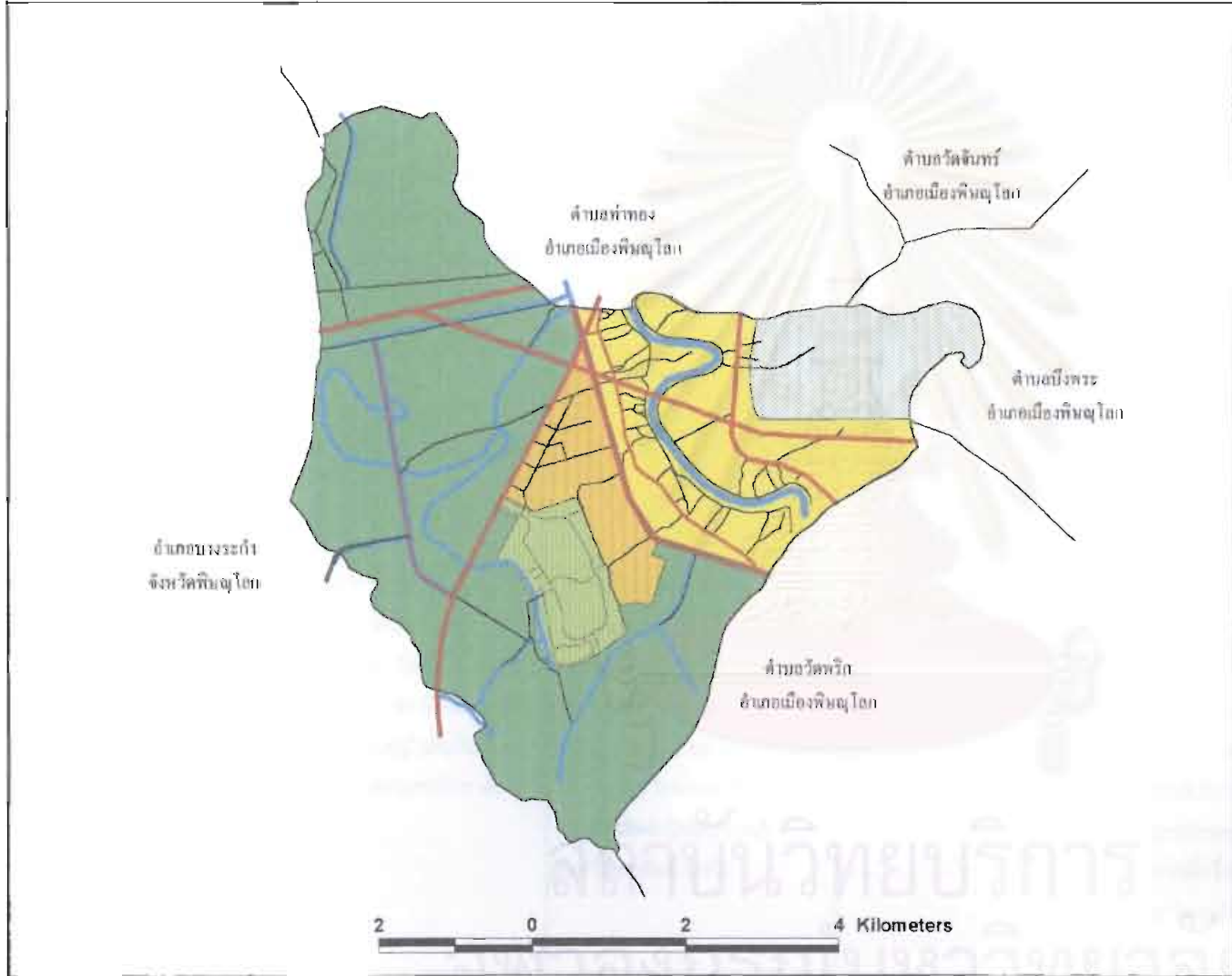
6.3 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์

การศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน กำหนดเขตพื้นที่ศึกษาย่อยเพื่อสรุปบทบาทและการใช้ที่ดินของพื้นที่ ลักษณะการขยายตัวของชุมชน แนวโน้มการขยายตัวในอนาคต ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการขยายตัว และปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่ออกเป็น 4 เขต (แผนที่ที่ 6.4) ได้แก่เขตพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเดิม เขตพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตที่มีความเจริญขยายไปถึง เขตพื้นที่เกษตรกรรมชลประทาน และเขตพื้นที่เกษตรกรรมรอบเมือง โดยพิจารณาจากสภาพการใช้ที่ดินโดยรวมในพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 6.4

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ประกอบด้วยข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินพบว่า พื้นที่ที่มีแนวโน้มขยายตัวสูงได้แก่ พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีร้านอาหาร ร้านค้า บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และหอพัก ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีการขอเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย หอพัก และพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนพักอาศัย และย่านการค้า ในพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง

สำหรับพื้นที่ชุมชนเดิมบริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน ชุมชนมีการขยายตัวต่ำเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรค่อนข้างน้อย มีกิจกรรมบริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรแทรกตัวในพื้นที่ชุมชนไม่มากนัก เช่น บริการที่พักอาศัยประเภทห้องเช่า บ้านเช่า ชุมชนมีแนวโน้มขยายตัวมากบริเวณเส้นทางคมนาคมสายหลักในพื้นที่ ได้แก่ ถนนสายบ้านท่าโพธิ์ - วัดพริก

สำหรับการขยายตัวของชุมชนด้านตะวันออกของแม่น้ำน่านในพื้นที่บริเวณหมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 และหมู่ 3 บ้านวังวน ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของตัวเมืองพิษณุโลก พบว่า การขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลกและการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรมีผลต่อชุมชนน้อยมาก สภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและอยู่ในเขตพื้นที่สีเขียว (Green Belt) ตามข้อกำหนดผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก จึงทำให้ชุมชนมีการขยายตัวต่ำ แต่อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเพื่อปรับปรุงข้อมูลการใช้ที่ดินพบว่า เริ่มมีการขยายตัวของกิจการร้านค้าและร้านอาหารบริเวณชุมชนวัดสะกัต้น้ำมัน ใกล้กับทางแยกถนนเลี้ยวเมืองตัดกับถนนพิษณุโลก - บางกระทุ่ม เพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรและนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก ซึ่งอยู่ห่างไปประมาณ 6 กิโลเมตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีการคมนาคมสะดวก

หน่วยงานการพัฒนาพื้นที่ชนเมือง ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก	
แผนที่ที่ 6.4	
แสดง เขตพื้นที่ศึกษาย่อย	
สัญลักษณ์ <ul style="list-style-type: none"> — เขตตำบล เส้นทางคมนาคม — ถนนสายหลัก — ถนนสายรอง — ถนนท้องถิ่น — ถนนภายในมหาวิทยาลัย — ทางน้ำและคลองชลประทาน — แม่น้ำวังน่าน — มหาวิทยาลัยอเนกवार เขตพื้นที่ศึกษาย่อย — เขตพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน — เขตพื้นที่เกษตรกรรมรอบเมือง — เขตพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเดิม — เขตพื้นที่จะประกาศเป็นเขตที่มีความเจริญขยายไปอีจ 	

ตารางที่ 6.4 แสดงการสรุปแนวโน้มการพัฒนา โอกาส และข้อจำกัดในพื้นที่

พื้นที่	บทบาทและการใช้ที่ดิน	ลักษณะการขยายตัวของชุมชน	แนวโน้มการขยายตัวในอนาคต	ปัจจัยสนับสนุนการขยายตัว	ปัญหาและข้อจำกัด
พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเดิม	เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมของตำบล ชุมชนจะเกาะตัวหนาแน่นบริเวณถนนบ้านท่าโพธิ์ – วัดพริก และถนนสายพิษณุโลก – บางกระพุ่ม ส่วนพื้นที่ด้านหลังชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมปะปนกับที่พักอาศัยเบาบาง	การขยายตัวค่อนข้างต่ำ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัยและร้านค้าเพื่อให้บริการประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร และนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลกแทรกตัวในชุมชนในพื้นที่ที่มีกรรมภาคมรดก	ที่อยู่อาศัยจะมีการขยายตัวมากขึ้นบริเวณเส้นทางคมนาคมสายหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - การเพิ่มขึ้นของประชากรตำบล - การเพิ่มขึ้นของบริการที่พักอาศัยและร้านค้า เพื่อรองรับความต้องการของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคและประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร - การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมสายเฉียงเมือง และถนนสายพิษณุโลก – บางกระพุ่ม - การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ - การปรับปรุงระบบถนนในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพถนนในชุมชนได้รับการปรับปรุงไม่ทั่วถึง - ขาดระบบถนนสายรองที่ดี - มีปัญหาการพังทลายของชายฝั่งแม่น้ำน่าน - ปัญหาฝุ่นควันจากการใช้ถนน - บริการโทรศัพท์ และประปาไม่ทั่วถึง - การใช้ที่ดินปะปนกันมากและขยายตัวตามแนวถนน - การจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง - ไม่มีระบบขนส่งมวลชน - พื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่สีเขียว
พื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตที่มีความเจริญขยายไปถึง	เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวร ย่านร้านค้า บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และหอพัก ซึ่งให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย มีการขยายตัวของชุมชนแทรกตัวอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย	ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว กระจัดกระจายในพื้นที่เกษตรกรรม โดยจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัย 3 แห่ง และตามแนวถนนสายพิษณุโลก – นครสวรรค์ โดยเฉพาะบริเวณหอพักนิสิตหญิงและทางเข้ามหาวิทยาลัยด้านหน้า	พื้นที่เกษตรกรรมมีบทบาทลดลง และมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนพักอาศัย และย่านการค้า ในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยซึ่งจะประกาศเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร - การประกาศเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึงในพื้นที่จัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัย - ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร - การเพิ่มขึ้นของประชากรมหาวิทยาลัยและประชากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากร 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร - ขาดความชัดเจนในการกำหนดการขยายตัวของชุมชนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน - ปัญหาน้ำเสียและขยะ - ปัญหาฝุ่นควันจากการใช้ถนน - บริการโทรศัพท์ และประปาไม่ทั่วถึง - ขาดการวางระบบระบายน้ำที่ดี

ตารางที่ 6.4 แสดงการสรุปแนวโน้มการพัฒนา โอกาส และข้อจำกัดในพื้นที่ (ต่อ)

เขตพื้นที่ย่อย	บทบาทและการใช้ที่ดิน	ลักษณะการขยายตัวของชุมชน	แนวโน้มการขยายตัวในอนาคต	ปัจจัยสนับสนุนการขยายตัว	ปัญหาและข้อจำกัด
พื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตที่มีความเจริญขยายไปถึง (ต่อ)				มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ - การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ - การปรับปรุงระบบถนนในพื้นที่	- การขยายตัวของชุมชนไม่เป็นระเบียบ - ขาดการวางแผนที่สอดคล้องกับการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ - ไม่มีการประสานความร่วมมือในการวางแผนของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ - ระบบโครงข่ายถนนในพื้นที่ไม่ทั่วถึง
พื้นที่เกษตรกรรมชลประทาน	พื้นที่เกษตรกรรมปลูกข้าว มีการพัฒนาระบบชลประทานทั่วถึง	มีการตั้งถิ่นฐานที่เบาบางกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม	อัตราการขยายตัวของชุมชนต่ำ เป็นชุมชนเกษตรกรรมซึ่งได้รับผลจากการพัฒนามหาวิทยาลัยน้อย	- การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ - การปรับปรุงระบบถนนในพื้นที่ - การขยายตัวของบริการที่พักอาศัยและร้านค้าซึ่งให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์	- พื้นที่ลุ่มมีปัญหาน้ำท่วม - ระบบโครงข่ายถนนในพื้นที่ไม่ทั่วถึงและไม่ได้รับการปรับปรุง - บริการโทรศัพท์ และประปาไม่ทั่วถึง - ไม่มีบริการจัดเก็บขยะ - อยู่ในเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร
พื้นที่เกษตรกรรมรอบเมือง (Green Belt)	เป็นที่ตั้งของค่ายพระยาจักรี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม	เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ถูกควบคุมการขยายตัวของชุมชน	หากมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ อาจมีการขยายตัวของพื้นที่พักอาศัยต่อเนื่องจากชุมชนเมือง	- การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ - การปรับปรุงระบบถนนในพื้นที่ - การขยายตัวของเมืองพิษณุโลก - การเพิ่มขึ้นของประชากรตำบล	- อยู่ในพื้นที่สีเขียว (Green Belt) มีข้อจำกัดในการขยายตัว - ไม่มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน

6.4 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

6.4.1 บทบาทของพื้นที่ศึกษาในอนาคต

การขยายตัวของชุมชนตำบลท่าโพธิ์ในอนาคต มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร และการประกาศให้พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยเนื้อที่ประมาณ 2,725 ไร่ เป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อรองรับความต้องการที่พักอาศัยและบริการอื่น ๆ ของประชากรมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยนเรศวรจะมีประชากรมหาวิทยาลัยประมาณ 26,875 คน โดยเป็นนิสิต 22,935 คน อาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัย 3,940 คน และส่งผลให้เกิดประชากรสนับสนุนมหาวิทยาลัยในตำบลท่าโพธิ์อีกประมาณ 4,893 คน

ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้า ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในปี พ.ศ. 2550 จะมีค่าใช้จ่ายรวมประมาณ 92,147,123 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.5) เมื่อประมาณจำนวนการใช้จ่ายในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์จากสัดส่วนการใช้จ่ายที่ได้จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2543 (ร้อยละ 21.61) พบว่าในปี พ.ศ. 2550 จะมีการใช้จ่ายจากประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรทั้งหมดในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 19,912,993 บาทต่อเดือน ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของบริการทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในตำบลท่าโพธิ์ในอนาคต

ตารางที่ 6.5 แสดงค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือนของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในปี พ.ศ. 2550

สถานภาพ	ประชากร พ.ศ. 2550 *	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน (บาท) **	ค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน (บาท)
อาจารย์	2,147	207.33	13,354,125
บุคลากร	1,793	118.00	6,347,220
นิสิตปริญญาโท / เอก	3,546	179.17	19,060,105
นิสิตปริญญาตรี	19,389	91.78	53,385,673
รวม	26,875		92,147,123

ที่มา : * ตารางที่ 6.1

** ตารางที่ 5.9

ดังนั้น เมื่อมหาวิทยาลัยนเรศวรมีการพัฒนาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบมีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชากรมหาวิทยาลัยจะพึ่งพาอาศัยชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในด้านสินค้าและบริการประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะบริการที่พักอาศัยและร้านอาหาร ร้านค้า ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้า ในปี พ.ศ. 2550 จะมีประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร

พักอาศัยในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ประมาณ 8,404 คน (ตารางที่ 6.3) ตำบลท่าโพธิ์จึงมีบทบาทเป็นพื้นที่ชานเมืองซึ่งสนับสนุนความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก โดยทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยจะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นร้านอาหาร ร้านค้า และสถานบริการ ตลอดจนบริการที่พักอาศัยรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ตำบลท่าโพธิ์ยังสามารถพัฒนาเป็นชุมชนชานเมือง เพื่อรองรับการขยายตัวจากการพัฒนาเมืองพิษณุโลกได้ในอนาคต เนื่องจาก ในอนาคตเมืองพิษณุโลกจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภาคเหนือตอนล่างและสนับสนุนความเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเมืองมีความต้องการพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น การที่ศูนย์กลางเมืองพิษณุโลกเริ่มมีความแออัดและมีที่ดินราคาแพงจะทำให้การขยายตัวของเมืองกระจายสู่พื้นที่ชานเมืองมากขึ้น ดังนั้น ตำบลท่าโพธิ์ซึ่งเป็นพื้นที่ชานเมืองที่มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับชุมชนเมือง และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองและบทบาทการเป็นเมืองหลักของเมืองพิษณุโลก จะสร้างแรงดึงดูดให้ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวมายังพื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชนเมืองมากขึ้น

6.4.2 แนวความคิดในการวางแผนพัฒนา

จากการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ ประกอบกับสภาพการใช้ที่ดิน ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองพิษณุโลก (แผนที่ที่ 5.8) และแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ (ตารางที่ 6.4 และ แผนที่ที่ 6.4) พบว่า พื้นที่ในเขตจัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งจะประกาศเป็นเขตที่มีความเจริญขยายไปถึง เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อรองรับความต้องการทางกายภาพและความต้องการทางเศรษฐกิจของประชากรมหาวิทยาลัยโดยตรง และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจาก ประชากรมหาวิทยาลัยได้รับความสะดวกในการใช้บริการมากกว่า ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของตำบล และมีเส้นทางคมนาคมตัดผ่านพื้นที่หลายสายทำให้มีความสะดวกในการคมนาคมติดต่อ ทั้งภายในพื้นที่ตำบลและการเดินทางติดต่อกับชุมชนเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารูปทรงของเมือง (Urban Form) และนโยบายการพัฒนาเมืองจากแนวความคิดในการจัดทำผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลก พบว่า สำนักงานผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกได้กำหนดให้พัฒนาเมืองพิษณุโลกเป็นชุมชนที่มีศูนย์กลางเดียว (Monocentric) โดยให้พื้นที่ศูนย์กลางเดิมของชุมชนเป็นเขตการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ล้อมรอบด้วยเขต

การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย โดยให้พื้นที่นอกสุดในเขตผังเมืองรวมเป็นเขตการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม เพื่อป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชานเมือง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ชานเมืองซึ่งอยู่นอกเขตผังเมืองรวม และเป็นพื้นที่ซึ่งชุมชนมีแนวโน้มขยายตัวสูงในอนาคตเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยนวัตกรรม แต่ยังไม่มีการวางแผนพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และไม่สามารถจัดระเบียบการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนเกิดปัญหาการขยายตัวของชุมชนไม่เป็นระเบียบ ซึ่งหากมีการประกาศให้เป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง การขยายตัวในพื้นที่นี้จะเพิ่มสูงขึ้น และมีสิ่งปลูกสร้างกระจายกระจายในพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น การกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวในพื้นที่จึงเป็นการสนับสนุนบทบาทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถควบคุมการขยายตัวของชุมชนที่ไม่เป็นระเบียบได้อีกด้วย

ดังนั้น การเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก จึงกำหนดบทบาทให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนศูนย์กลางในพื้นที่ชานเมืองที่มีความพร้อมในการรองรับการขยายตัวจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนวัตกรรม และสามารถให้บริการความต้องการด้านกายภาพและความต้องการทางเศรษฐกิจแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยอมสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมบางส่วน เพื่อสนับสนุนบทบาททางเศรษฐกิจของตำบล และรักษาสภาพแวดล้อมทางการเกษตรที่เหมาะสมในพื้นที่รอบนอก ไม่ให้มีการรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมมากไปกว่าที่กำหนด

6.4.3 การแก้ไขปัญหากฎหมายควบคุม

ในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนวัตกรรม ชุมชนมีการขยายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบ เกิดปัญหาการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการไม่ทั่วถึง เนื่องจาก ชุมชนที่ขยายตัวในพื้นที่นี้ได้รับการอนุมัติให้เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากสำนักงานจัดรูปที่ดิน โดยพิจารณาอนุมัติตามข้อกำหนดทางด้านเกษตรกรรม ในระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม ซึ่งไม่มีความชัดเจนในการควบคุมการขยายตัวของชุมชน ประกอบกับข้อกำหนดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ไม่ได้มีการกำหนดห้ามการแบ่งแปลงที่ดิน และอนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัยได้ในขนาดพื้นที่ไม่เกิน 1 ไร่ นอกจากนี้ ยังไม่มีการให้คำจำกัดความของการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ทำให้มีการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัยหลายรูปแบบในพื้นที่ เช่น การตัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อจำหน่ายเป็นที่อยู่อาศัย การ

ก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อจำหน่าย การก่อสร้างที่อยู่อาศัยหลายครอบครัว และการก่อสร้างที่อยู่อาศัยประเภทหอพัก ซึ่งมีความต้องการบริการสาธารณูปโภคต่างจากที่พักอาศัยของชุมชนเกษตรกรรม

การที่พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรอยู่ในเขตจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ไม่สามารถวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขัดกับข้อกำหนดของสำนักงานจัดรูปที่ดิน ดังนั้น การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่จึงไม่เพียงพอ เพราะมีการอนุมัติเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินโดยไม่ได้วางแผนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ชุมชนไม่มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร

นอกจากนี้ การประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง ยังไม่มีการกำหนดแนวทางจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชน และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอให้ยกเลิกการประกาศเขตจัดรูปที่ดินในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดได้เสนอให้ประกาศเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง (แผนที่ที่ 6.2) เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ สามารถดำเนินการวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รองรับการขยายตัวของชุมชน และสามารถกำหนดแนวทางจัดระเบียบการใช้ที่ดินของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเสนอให้ยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาพื้นที่ และสร้างความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตการขยายตัวของชุมชนรวมทั้งยังสามารถวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้แก่ชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก พื้นที่บางส่วนในเขตจัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัย ไม่ได้ถูกเสนอให้ยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินจึงยังคงอยู่ในความดูแลของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวนี้ไม่ควรมีการพิจารณาอนุมัติการใช้ที่ดินเชิงพาณิชย์กรรมในพื้นที่อื่น และควรวางข้อกำหนดในการพิจารณาอนุมัติการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ให้เป็นที่พักอาศัยครอบครัวเดี่ยวของเกษตรกร เพื่อป้องกันการจัดสรรที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยเพื่อการพาณิชย์

6.4.4 แนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์

การเสนอแนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ กำหนดเป้าหมายเพื่อวางแผนรองรับการขยายตัวของชุมชนในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ถึงปี พ.ศ. 2550 และได้คาดการณ์การขยายตัวของชุมชนในปี พ.ศ. 2560 เพื่อประมาณแนวโน้มการขยายตัวในระยะยาว ทั้งนี้ การเสนอแนวทางพัฒนาได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการเสนอแนวทาง เพื่อจัดระเบียบการขยายตัวของ

ชุมชนในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย และสนับสนุนบริการโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมทั้งเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขสภาพแวดล้อมในตำบลท่าโพธิ์ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะสมแก่การอยู่อาศัย โดยกำหนดปัจจัยในการศึกษาเพื่อเสนอแนวทาง ดังนี้

1) มาตรฐานความหนาแน่นประชากร

การเสนอแนวทางการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ กำหนดให้พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ที่ได้เสนอให้มีการยกเลิกเขตจัดรูปที่ดิน มีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์กลางของตำบลเพื่อรองรับการขยายตัวจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ และเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการในตำบลท่าโพธิ์ โดยศึกษาเกณฑ์มาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ ซึ่งกำหนดความหนาแน่นของชุมชนในเขตชานเมืองระหว่าง 40 – 100 คนต่อไร่ และกำหนดสัดส่วนการใช้ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยในชุมชนในเขตชานเมืองร้อยละ 60 สัดส่วนการใช้ที่ดินสำหรับถนน ทางเท้า และที่โล่งสาธารณะร้อยละ 22 และสัดส่วนการใช้ที่ดินสำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น บริเวณพาณิชยกรรม และสาธารณูปการชุมชนร้อยละ 18 เป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐาน (การเคหะแห่งชาติ, มปป.)

ทั้งนี้ จากการศึกษาลักษณะอาคารและการใช้ที่ดินพบว่า ในพื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมีการใช้ที่ดินหนาแน่นไม่มากนัก และเพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชนในพื้นที่ชานเมืองจึงกำหนดให้การใช้ที่ดินในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลาง เป็นเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง มีความหนาแน่นประชากร 40 คนต่อไร่ เพื่อไม่ให้ชุมชนหนาแน่นมากเกินไป สำหรับในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีการขยายตัวของชุมชนต่ำ และมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการเกษตรกรรมซึ่งยังไม่มีมีการขยายตัวของชุมชนมากนัก จึงควรกำหนดเป็นเขตการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม เพื่อให้สอดคล้องต่อสภาพการใช้ที่ดินและแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน และป้องกันการเกิดผลกระทบของการขยายตัวที่จะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการขยายตัวของเมืองพิษณุโลกในอนาคต

2) ความต้องการใช้ที่ดินในอนาคต

การศึกษาความต้องการใช้ที่ดินพักอาศัยในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลาง ประมาณจากประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่คาดว่าจะพักอาศัยในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 8,404 คน และจำนวนประชากรสนับสนุนประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่ได้จากการคาดการณ์ 4,893 คน (ตารางที่ 6.3) ซึ่งประชากรจำนวนนี้จะรวมถึงประชากรในตำบลท่าโพธิ์ที่ให้บริการทางเศรษฐกิจแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในปัจจุบันด้วย แต่อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพบว่าลักษณะกิจกรรมการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่วนใหญ่เป็นการ

ก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ มีการปรับปรุงอาคารที่พักอาศัยเดิมเพื่อให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย นครสวรรค์เพียงเล็กน้อย ประกอบกับประชากรตำบลท่าโพธิ์ที่ทำหน้าที่ให้บริการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ แก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ในขณะนี้ อาจมีการขยายกิจการเพิ่มเติมได้ ซึ่งจะส่งผลให้มีความต้องการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น และการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถประมาณผลกระทบจากภายนอกที่จะมีต่อความต้องการใช้ที่ดินในอนาคตของตำบลท่าโพธิ์ ด้วยเหตุนี้ จึงใช้จำนวนประชากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่ได้จากการคาดการณ์ทั้งหมดจำนวน 4,893 คน ศึกษาความต้องการใช้ที่ดินในอนาคตเพื่อคาดการณ์ความต้องการใช้ที่ดิน ให้มีพื้นที่เพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวที่อาจเกิดจากปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ดังนั้น จำนวนประชากรในอนาคตที่ใช้ในการคาดการณ์ความต้องการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลางในปี พ.ศ. 2550 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 13,297 คน ประกอบด้วย ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์คาดว่าจะพักอาศัยในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยในอนาคต 8,404 คน และประชากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่ได้จากการคาดการณ์จำนวน 4,893 คน

จากการคำนวณพบว่าในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลางมีความต้องการที่ดินพักอาศัยประมาณ 332.43 ไร่ (ตารางที่ 6.6) เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนการใช้ที่ดินที่กำหนดโดยการเคหะแห่งชาติ สามารถประมาณได้ว่าในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลางมีความต้องการที่ดินสำหรับถนน ทางเท้า และที่โล่งสาธารณะประมาณ 121.89 ไร่ และมีความต้องการที่ดินเพื่อจัดสร้างองค์ประกอบอื่น ๆ ของชุมชนประมาณ 99.73 ไร่ รวมทั้งสิ้นประมาณ 554 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่การใช้ที่ดินปัจจุบันที่ได้จากการวิเคราะห์โดยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ Arcview พบว่า ในตำบลท่าโพธิ์มีการใช้ที่ดินประเภทร้านค้า อาคารพาณิชย์ และชุมชนหนาแน่นปานกลาง 94.28 ไร่ และมีการใช้ที่ดินประเภทชุมชนที่อยู่อาศัยประมาณ 176.926 ไร่ (ไม่รวมพื้นที่พักอาศัยในชุมชนเกษตรกรรม) ดังนั้น จึงมีความต้องการพื้นที่รองรับการขยายตัวของชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 282.79 ไร่

ตารางที่ 6.6 แสดงความต้องการใช้ที่ดินในอนาคตของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ พ.ศ. 2550

เขตพื้นที่	จำนวนประชากรในอนาคต	เกณฑ์มาตรฐาน (คนต่อไร่)	ความต้องการใช้ที่ดินพักอาศัย (ไร่)
ชุมชนศูนย์กลาง	13,297	40	332.43

ที่มา : จากการคำนวณ

สำหรับการคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนในปี พ.ศ. 2560 พิจารณาจากการขยายตัวของประชากรที่ได้จากการศึกษาในบทที่ 3 ซึ่งพบว่า อัตราการขยายตัวของประชากรในตำบลท่าโพธิ์เท่ากับ 0.31 คนต่อปี อัตราการขยายตัวของประชากรในอำเภอเมืองพิษณุโลกเท่ากับ 0.8 คนต่อปี และอัตราการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมืองเท่ากับ 1.88 คนต่อปี ดังนั้น จึงกำหนดให้ใช้อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรในตำบลท่าโพธิ์เป็นค่าประมาณการขยายตัวระดับ

ต่ำของชุมชน อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรในอำเภอเมืองพิษณุโลกเป็นค่าประมาณการขยายตัวระดับปานกลางของชุมชน และอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรในพื้นที่ศึกษาระดับชุมชนเมืองเป็นค่าประมาณการขยายตัวระดับสูงของชุมชน โดยกำหนดให้ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรมีอัตราการพึ่งพาชุมชนเพิ่มขึ้นเท่ากับค่าประมาณการขยายตัวดังกล่าว ซึ่งสามารถคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนในปี พ.ศ. 2560 ได้ดังตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 แสดงการคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนตำบลท่าโพธิ์ปี พ.ศ. 2560

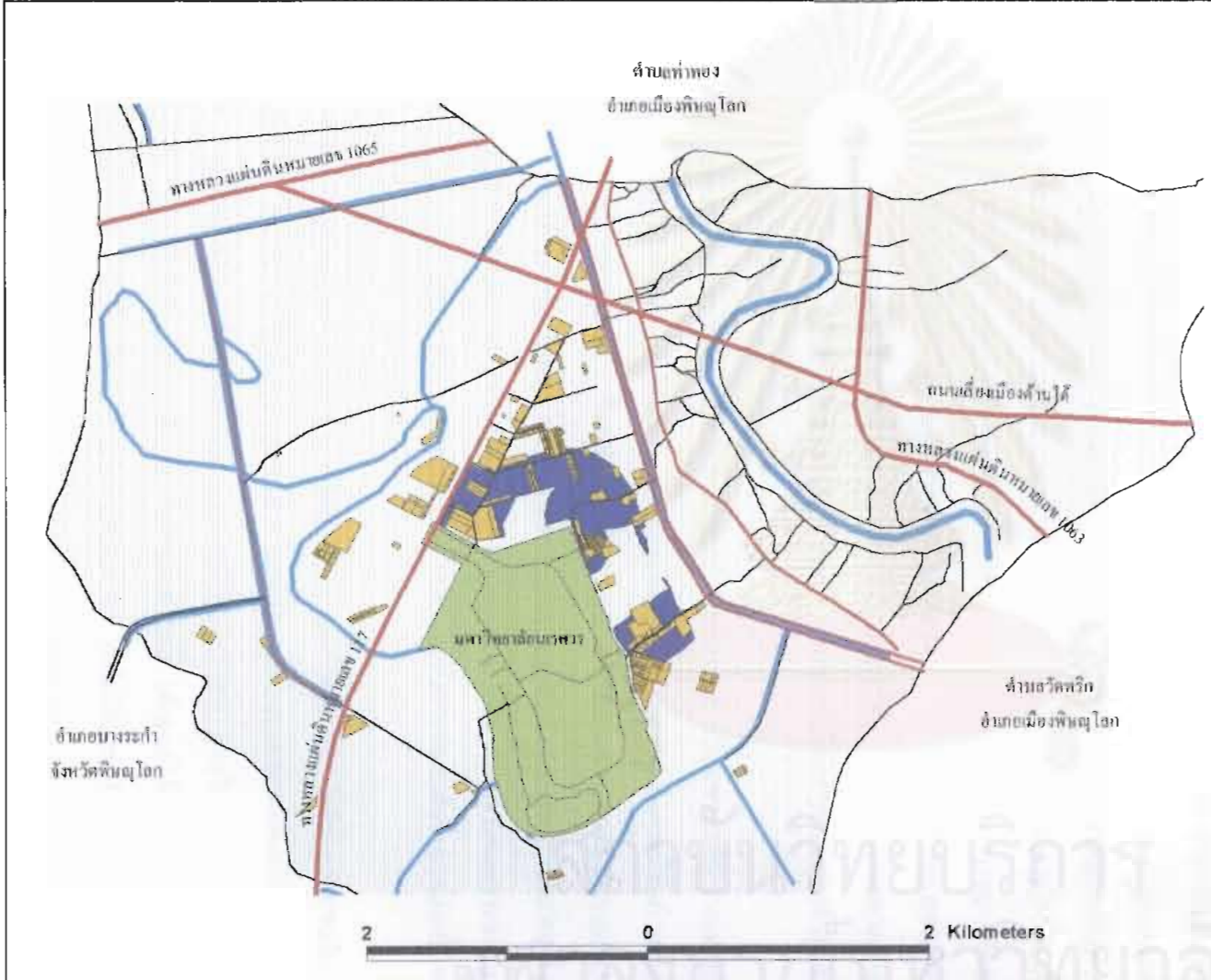
เขตพื้นที่	จำนวนประชากรฐาน พ.ศ. 2550	ประชากรปี พ.ศ. 2560		
		การขยายตัวต่ำ	การขยายตัวปานกลาง	การขยายตัวสูง
ชุมชนศูนย์กลาง	13,297	13,715	14,853	17,893

ที่มา : จากการคำนวณ

3) แนวทางการใช้ที่ดิน

การเสนอแนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ได้ใช้การวิเคราะห์ซ้อนทับ (Overlay) เพื่อศึกษาบริเวณที่ควรสนับสนุนการขยายตัวเป็นชุมชนศูนย์กลางในระยะแรกของการพัฒนา ในเขตพื้นที่ที่ได้เสนอให้ประกาศยกเลิกเขตจัดรูปที่ดิน โดยพิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงของพื้นที่และระยะทางที่ใกล้กับมหาวิทยาลัย ประกอบกับแนวโน้มการขยายตัวและความต่อเนื่องกับพื้นที่ชุมชนเดิม ซึ่งได้กำหนดให้พื้นที่ต่อเนื่องจากชุมชนเดิมที่มีโครงข่ายถนนตัดผ่านและอยู่ในรัศมี 500 เมตรจากมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ที่ควรสนับสนุนการขยายตัวของชุมชน เนื่องจากในตำบลท่าโพธิ์ไม่มีบริการขนส่งสาธารณะระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนโดยรอบ ดังนั้นพื้นที่บริการประชากรมหาวิทยาลัยจึงไม่ควรมีระยะห่างจากมหาวิทยาลัยมากนัก ประกอบกับการสนับสนุนการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการประหยัดและสะดวกในการดูแลพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

จากการศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์ซ้อนทับ (Overlay) ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ Arcview พบว่า พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสนับสนุนการขยายตัวในเขตที่เสนอให้ประกาศยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินมีขนาดพื้นที่ประมาณ 363 ไร่ ได้แก่ พื้นที่บริเวณแหล่งชุมชนซึ่งเกาะกลุ่มอยู่บริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัย 3 แห่ง (แผนที่ที่ 6.5) ได้แก่ ทางตอนหน้าของมหาวิทยาลัย ใกล้กับประตูใหญ่ของมหาวิทยาลัย การใช้ที่ดินเดิมพื้นที่นี้เป็นกลุ่มอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น ส่วนใหญ่ให้บริการห้องพักและร้านอาหาร บริเวณต่อมาได้แก่ บริเวณหลังสนามกีฬา ซึ่งมีการใช้ที่ดินเดิมเป็นทาวเฮาส์ปะปนกับโครงการบ้านจัดสรรและอาคารชุด และเป็นเส้นทางหลักที่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรนิยมใช้ในการเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก โดยจะไปเชื่อมกับถนนเลียบบคลองชลประทานและทางเลียยมืองทางตอนใต้ ซึ่งจะสามารถเดินทางเข้าสู่เมืองพิษณุโลกตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 ได้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชาวมือง
จังหวัดสมุทรปราการได้ของเมืองพิจิตร

แผนที่ที่ 6.5

แสดง

พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสนับสนุนการขยายตัว

สัญลักษณ์

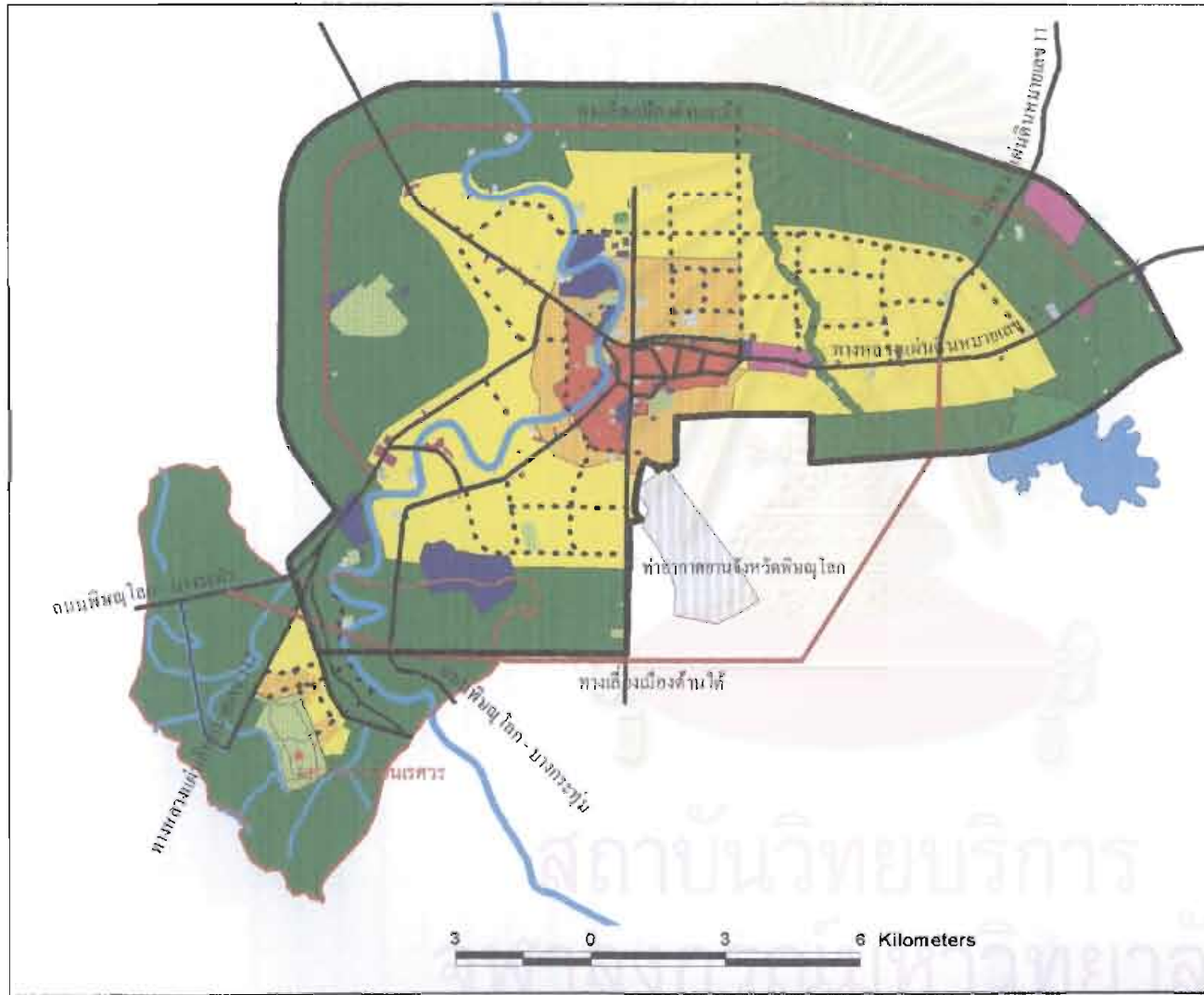
- ขุดดิน
- เส้นทางถนน
- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนท้องถิ่น
- ถนนภาคในหรือภาคอื่น
- IR ฝายเขื่อนชลประทาน
- แม่น้ำ
- พื้นที่เกษตรกรรม
- พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสนับสนุนการขยายตัว
- พื้นที่ชุมชนเดิม

สำหรับพื้นที่บริเวณที่ 3 ได้แก่ บริเวณหอพักนิสิต ชุมชนบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหาร ร้านค้า และหอพักเกาะกลุ่มอยู่ตามแนวถนน เป็นบริเวณที่มีนิสิตใช้บริการอย่างหนาแน่น เนื่องจากใกล้กับหอพักมหาวิทยาลัย และเป็นตลาดจำหน่ายอาหารสำเร็จรูปและผลไม้ซึ่งประชากรในตำบลท่าโพธิ์นิยมเลือกซื้อไปรับประทาน

การเปรียบเทียบการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ 3 บริเวณดังกล่าว จากแผนที่การใช้ที่ดินพบว่า พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้นได้แก่ ชุมชนบริเวณหอพักนิสิต ซึ่งมีการปรับปรุงสภาพร้านอาหาร และก่อสร้างหอพักและร้านค้าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ตามแนวถนนทางเข้ามหาวิทยาลัย รองลงมาได้แก่พื้นที่บริเวณทางเข้ามหาวิทยาลัยด้านหน้า ซึ่งมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นหลายคูหา เมื่อพิจารณาลักษณะพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสนับสนุนการขยายตัวพบว่า ในพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างชุมชนทั้ง 3 สามารถตัดถนนเพื่อขึ้นนำการขยายตัวของชุมชนให้เป็นพื้นที่เดียวกันได้ ดังนั้น จึงได้เสนอให้พื้นที่ดังกล่าวมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ดังแผนที่ที่ 6.6 ถึงแม้ว่าพื้นที่นี้จะมีขนาดมากเกินความต้องการที่ได้จากการคาดการณ์ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการคาดการณ์ความต้องการใช้ที่ดินที่ได้จากการศึกษา ไม่สามารถประมาณผลกระทบจากปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่จะมีต่อการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่นี้ได้ การศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอขนาดพื้นที่ให้เพียงพอต่อการรองรับการขยายตัวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและพร้อมในการรองรับการพัฒนาต่อเนื่องในช่วงต่อไปด้วย เนื่องจากการคาดการณ์การขยายตัวของชุมชนในปี พ.ศ. 2560 (ตารางที่ 6.7) พบว่า หากชุมชนมีอัตราการขยายตัวสูงจะมีประชากรในพื้นที่นี้ประมาณ 17,893 คน

สำหรับพื้นที่โดยรอบเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง เนื่องจากได้มีการเสนอให้ประกาศยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินไปแล้ว แต่ยังไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาในระยะแรก จึงควรมีข้อกำหนดในการจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชน เพื่อผลักดันให้มีการขยายตัวในเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางก่อน ส่วนพื้นที่นี้จะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในระยะต่อไป ดังนั้น จึงได้เสนอให้เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย เพื่อใช้ข้อกำหนดการอนุญาตประเภทการใช้ที่ดินในการควบคุมการขยายตัวของชุมชน และรองรับการขยายตัวซึ่งอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น ๆ ภายนอกพื้นที่

สำหรับพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมเดิม จากการศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาย่อยพบว่า สภาพการใช้ที่ดินของชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรมชนบท ที่มีอัตราการขยายตัวต่ำ จึงเสนอให้มีการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมอื่น ๆ ในตำบลท่าโพธิ์ ได้เสนอให้มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเช่นกัน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตร และยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากนักจึงควรควบคุมการขยายตัวของชุมชน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางการเกษตรที่เหมาะสม

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ขานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก

แผนที่ที่ 6.6

แสดง แนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์

สัญลักษณ์

- เขตเมืองรวม
- เขตเทศบาลเมือง
- โครงข่ายคมนาคม
- เขตอำเภอท่าโพธิ์
- แม่น้ำโพธิ์
- แหล่งน้ำและแหล่งชลประทาน
- วิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก
- สวนสาธารณะเทศบาล
- มีราชการ

ประเภทการใช้ที่ดิน

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ
- พื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะ
- สวนสาธารณะ
- สถาบันราชการ สถาบันอุดมศึกษา
- อุตสาหกรรมเบา
- ที่ใช้เพื่อการพักผ่อนสันทนาการ
- สถาบันราชการ
- พื้นที่อนุรักษ์และเกษตรกรรม

3 0 3 6 Kilometers

จากการศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายการใช้ที่ดินในระยะแรก (ปี พ.ศ. 2545 – 2550) เพื่อขึ้นำการพัฒนาในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ในอนาคตได้ดังนี้ ในพื้นที่ชุมชนศูนย์กลางกำหนดเป้าหมายการใช้ที่ดินเพื่อรองรับประชากรจำนวน 13,297 คน โดยมีการใช้ที่ดินรวม 554 ไร่ มีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์กลางที่มีความพร้อมในการรองรับการขยายตัวจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร และเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการในตำบลท่าโพธิ์ และกำหนดให้พื้นที่อื่น ๆ โดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งได้เสนอให้ประกาศยกเลิกเขตจัดรูปที่ดินไปแล้ว มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย เพื่อเตรียมพร้อมในการสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในระยะต่อไป สำหรับในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมและพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบ กำหนดให้เป็นเขตการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม เพื่อป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชานเมือง และป้องกันผลกระทบจากการสนับสนุนการขยายตัวของชุมชนที่จะมีต่อรูปแบบและทิศทางการขยายตัวของเมืองพิษณุโลก (แผนที่ที่ 6.6)

4) ข้อกำหนดการใช้ที่ดิน

เพื่อให้การขยายตัวของชุมชนสอดคล้องกับเป้าหมายในการเสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอข้อกำหนดการอนุญาตประเภทกิจกรรมการใช้ที่ดิน เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินและการขยายตัวของชุมชน ดังตารางที่ 6.8

ตารางที่ 6.8 แสดงข้อกำหนดการอนุญาตประเภทกิจกรรมการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์

ประเภทกิจกรรม/อาคาร/พื้นที่รวม	ประเภทการใช้ที่ดิน		
	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	พื้นที่เกษตรกรรม
ที่อยู่อาศัยครอบครัวเดี่ยว	+	+	+
ที่อยู่อาศัยหลายครอบครัว	+	○	-
อุตสาหกรรมครัวเรือน < 200 ตร.ม.	+	+	+
สถานีเติมน้ำมันขนาดเล็ก < 100 ตร.ม.	+	+	-
สถานีเติมน้ำมันขนาดใหญ่ > 100 ตร.ม.	-	-	-
สำนักงาน < 200 ตร.ม.	+	+	-
สำนักงาน > 200 ตร.ม.	○	○	-
ร้านค้าปลีก < 200 ตร.ม.	+	+	-
ร้านค้าปลีก > 200 ตร.ม.	○	-	-
ธนาคาร < 200 ตร.ม.	+	+	-
ธนาคาร > 200 ตร.ม.	-	-	-
ภัตตาคาร < 200 ตร.ม.	+	○	-
ภัตตาคาร > 200 ตร.ม.	○	-	-

หมายเหตุ : + อนุญาต - ไม่อนุญาต ○ ศึกษาผลกระทบเพื่อขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษ

ตารางที่ 6.8 แสดงข้อกำหนดการอนุญาตประเภทกิจกรรมการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ (ต่อ)

ประเภทกิจกรรม/อาคาร/พื้นที่รวม	ประเภทการใช้ที่ดิน		
	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	พื้นที่เกษตรกรรม
ศาสนสถาน	+	+	○
ตลาด	+	+	○
โรงเรียนเลี้ยงสัตว์	-	○	+
สาธารณูปโภค	+	+	+
สถานที่เก็บผลผลิตเกษตรกรรม	+	+	+
สถานที่เฝ้าขยะ ทิ้งขยะ	-	-	-
สถานที่เก็บแก๊ส วัตถุมีพิษ หรือวัตถุระเบิด	-	-	-
โรงพยาบาล	○	○	-
โรงแรม	○	○	-
สวนสนุก	○	-	-
อุตสาหกรรมเบา < 200 ตร.ม.	○	○	-
อุตสาหกรรมเบา > 200 ตร.ม.	-	-	-
อุตสาหกรรมหนัก	-	-	-
คลังสินค้า < 200 ตร.ม.	○	○	-
คลังสินค้า > 200 ตร.ม.	-	○	-
สถานที่ราชการ < 1000 ตร.ม.	+	+	-
สถานที่ราชการ > 1000 ตร.ม.	○	○	-
สถานพยาบาล < 500 ตร.ม.	+	+	-
สถานพยาบาล > 500 ตร.ม.	○	○	-
สถานศึกษา หรือสถาบันอบรม < 500 ตร.ม.	+	+	-
สถานศึกษา หรือสถาบันอบรม > 500 ตร.ม.	○	○	-

หมายเหตุ : + อนุญาต - ไม่อนุญาต ○ ศึกษาผลกระทบเพื่อขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษ

6.4.5 แนวทางปรับปรุงและขยายบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

จากการศึกษาสภาพปัญหาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่พบว่า บริการสาธารณูปโภคหลัก เช่น ถนน ประปา โทรศัพท์ มีการบริการกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่จัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว แต่ไม่สามารถวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการได้ การศึกษาได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและขยายบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การปรับปรุงโครงข่ายถนน

เสนอให้มีการวางโครงข่ายถนนท้องถิ่นหรือถนนซอยที่เป็นระบบ ในพื้นที่ชุมชนพักอาศัยหนาแน่นปานกลาง และปรับปรุงสภาพผิวถนนสายรองในพื้นที่ตำบล เพื่อให้ระบบถนนสามารถขึ้นนำการขยายตัวของชุมชนและสอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินและโครงข่ายถนนหลักในพื้นที่ โดยได้เสนอแผนถนนโครงการที่ควรก่อสร้างและปรับปรุงสภาพผิวถนนในพื้นที่ตำบลดังแผนที่ที่ 6.7

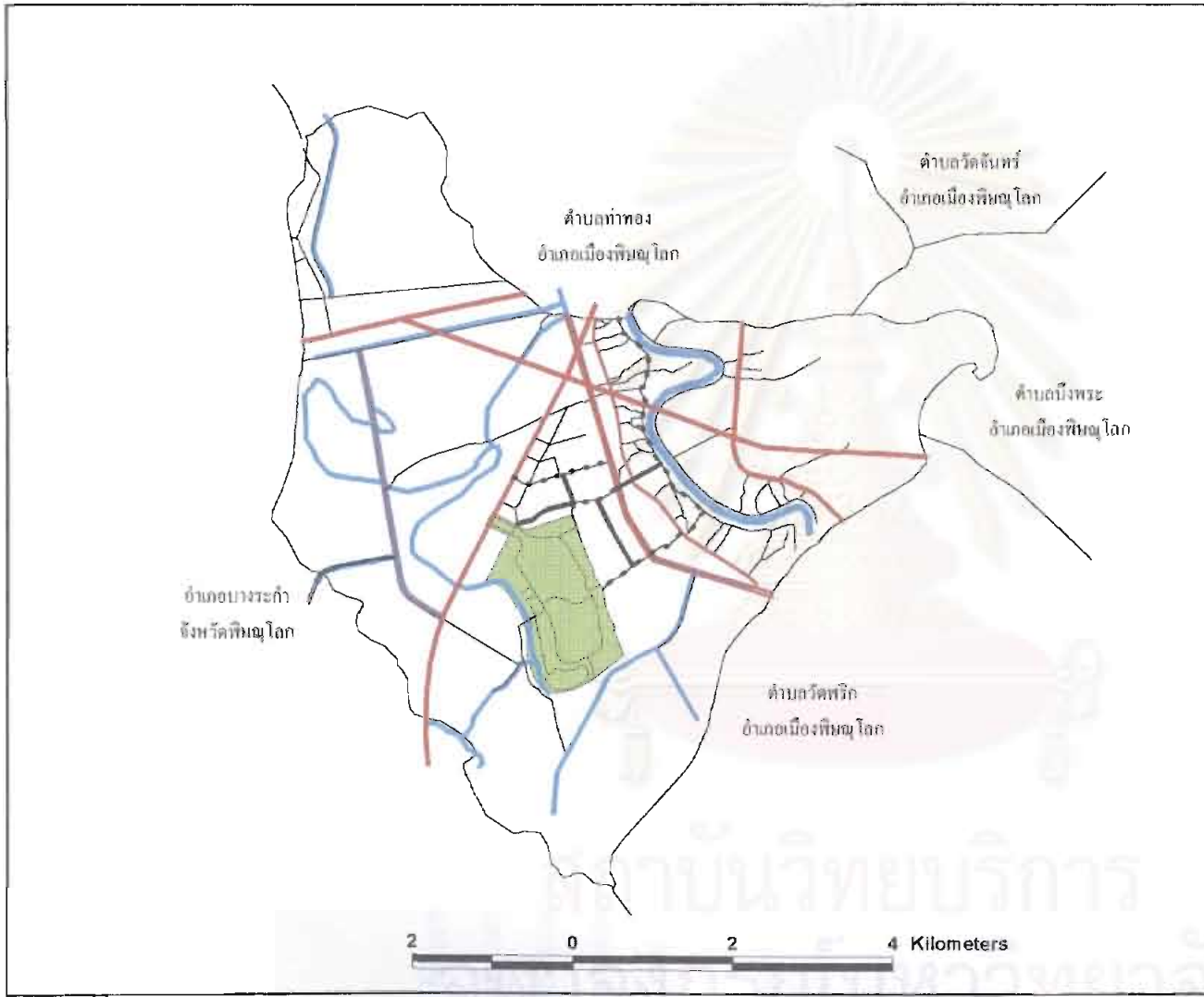
นอกจากนี้ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ได้กำหนดนโยบายในการปรับปรุงสภาพผิวจราจร ควรเร่งปรับปรุงเส้นทางคมนาคมสายสำคัญซึ่งเชื่อมการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนในตำบล เช่น ถนนเลียบบคลองชลประทาน ถนนสายบ้านท่าโพธิ์ – วัดพริก และถนนเลียบบแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่ง เนื่องจาก เป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนในตำบลท่าโพธิ์

2) การปรับปรุงการให้บริการประปา

ระบบประปาที่ให้บริการในพื้นที่ตำบลในปัจจุบันเป็นประปาหมู่บ้าน ซึ่งให้บริการไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ทั้งนี้ จากการประมาณความต้องการใช้น้ำในตำบลท่าโพธิ์ต่อคนต่อวันพบว่ามีความเฉลี่ยประมาณ 134.5 ลิตรต่อคนต่อวัน (ภาควิทยาทรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543) ดังนั้น จึงได้เสนอแนวทางการปรับปรุงการให้บริการประปาในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ประสานความร่วมมือกับการประปาส่วนภูมิภาคเพื่อขยายบริการประปาบริการให้เพียงพอต่อการขยายตัวของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2550 ซึ่งมีความต้องการใช้น้ำประมาณ 1,788 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยแบ่งพื้นที่ขยายบริการเป็น 2 บริเวณ บริเวณแรกคือ พื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร ควรเร่งพัฒนาระบบบริการประปาในพื้นที่อย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับและสนับสนุนการขยายตัวของชุมชน บริเวณที่ 2 คือ พื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมเดิมของตำบล ควรขยายพื้นที่บริการให้ทั่วถึงครอบคลุมพื้นที่ชุมชนทั้งหมด

3) การปรับปรุงบริการโทรศัพท์

การขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ ส่งผลให้มีความต้องการใช้โทรศัพท์เพิ่มขึ้น ปัจจุบันการให้บริการโทรศัพท์ อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ควรประสานความร่วมมือในการขยายบริการโทรศัพท์ในพื้นที่ โดยเร่งวางสายโทรศัพท์ในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง และขยายบริการโทรศัพท์สาธารณะในพื้นที่ชุมชนหนาแน่น

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพนมเปญ

แผนที่ที่ 6.7

แสดง แนวถนนโครงการ

สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- โครงการถนน
- ถนนก่อสร้างใหม่
- - - - - ปรับปรุงสภาพถนน
- (thick) — ถนนสายหลัก
- (medium) — ถนนสายรอง
- (thin) — ถนนท้องถิ่น
- (dashed) — ถนนสายในเขตเมืองเก่า
- (blue) — ทางรถไฟและถนนสายพิเศษ
- (blue) — แม่น้ำ
- (green) — เขตเมืองเก่า

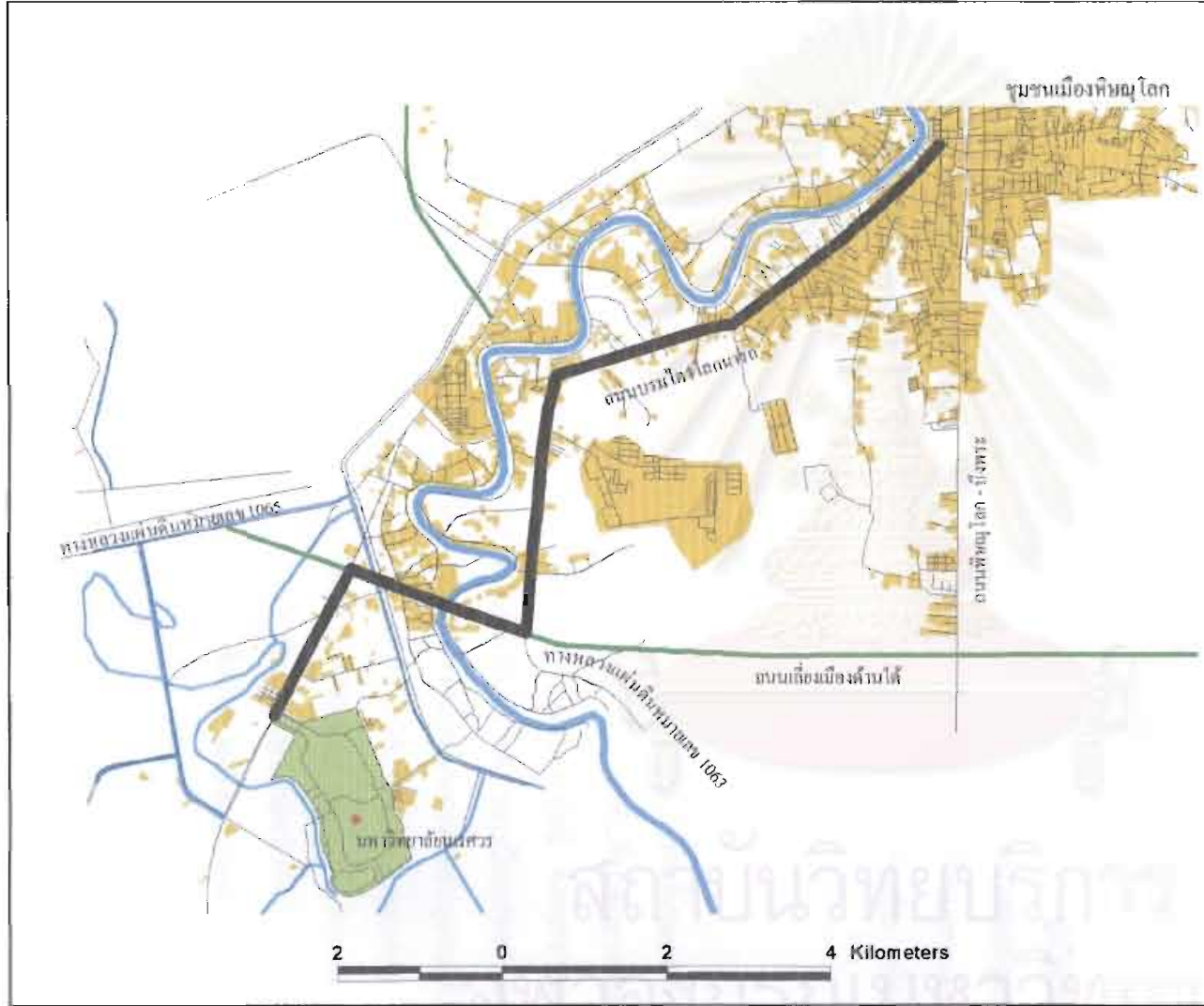
4) การปรับปรุงบริการจัดเก็บขยะ

เนื่องจากตำบลท่าโพธิ์มีรถเก็บขยะเพียง 1 คัน จึงไม่สามารถให้บริการจัดเก็บขยะในพื้นที่ตำบลได้อย่างทั่วถึง และไม่เพียงพอสำหรับรองรับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต จากการศึกษาค่าเฉลี่ยการผลิตขยะที่เกิดขึ้นในตำบลท่าโพธิ์ 0.89 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543) สามารถคาดการณ์ได้ว่าในปี พ.ศ. 2550 ตำบลท่าโพธิ์จะมีปริมาณขยะประมาณ 12 ตันต่อวัน ดังนั้น จึงได้เสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์เพิ่มจำนวนรถเก็บขยะขยายพื้นที่บริการจัดเก็บขยะ และเพิ่มจำนวนถังขยะในบริเวณที่มีชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง นอกจากนี้ ควรรณรงค์ให้ประชาชนลดปริมาณขยะ และแยกประเภทขยะก่อนนำไปทิ้ง เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

5) การขยายบริการระบบขนส่งมวลชน

ปัจจุบันระบบขนส่งมวลชนในตำบลท่าโพธิ์ ให้บริการโดยบริษัทพิษณุโลกบริการซึ่งได้รับสัมปทานการให้บริการรถโดยสารประจำทางสาย 12 ในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ โดยมีเส้นทางบริการ 2 สาย ได้แก่ สายที่ 1 จากมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน - ถนนบรมไตรโลกนาถ - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 - มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ และสายที่ 2 จากมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนสนามบิน - ตลาดโคกมะตูม - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 - มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ (ตารางที่ 3.18 บทที่ 3) มีระยะทางบริการประมาณ 27.3 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเดินทางเฉลี่ยประมาณ 40 นาที

จากการศึกษาพบว่า เส้นทางคมนาคมจากตำบลท่าโพธิ์สู่ตัวเมืองพิษณุโลก ตามถนนสายเลียงเมืองด่านใต้ - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 - ถนนบรมไตรโลกนาถ สามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับชุมชนเมืองพิษณุโลกสูงกว่า ดังนั้นจึงเสนอให้เปิดให้บริการขนส่งสาธารณะตามเส้นทางคมนาคมดังกล่าว (แผนที่ที่ 6.8) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและสามารถให้บริการคมนาคมขนส่งแก่ชุมชนในพื้นที่หมู่ 2 บ้านวังส้มซ่า 2 หมู่ 3 บ้านวังวน และหมู่ 6 บ้านยางเอน ในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ได้อีกด้วย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพินญูโลก

แผนพื้นที่ 6.8

แสดง การขยายบริการระบบขนส่งมวลชน

สัญลักษณ์

- เส้นทางสายถนน
- โครงข่ายถนน
- แม่น้ำบ้าน
- คลองชลประทาน
- พื้นที่ปลูกสร้าง
- มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

2 0 2 4 Kilometers

6.4.6 แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม

1) แนวทางแก้ไขปัญหามลภาวะในพื้นที่

ปัญหามลภาวะที่สำคัญของตำบลท่าโพธิ์ได้แก่ ปัญหาน้ำเสียจากชุมชน และปัญหาฝุ่นควันจากการใช้ถนน ซึ่งในอนาคตเมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้น อาจส่งผลเสียต่อระบบส่งน้ำชลประทาน และพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ จึงควรออกข้อบังคับป้องกันปัญหาการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองส่งน้ำ และร่วมกับสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก เพื่อบำรุงรักษาแนวคลองส่งน้ำชลประทาน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนที่มีประตูรับน้ำจากคลองชลประทาน ควรกำหนดให้ปิดประตูจ่ายน้ำถาวรเพื่อป้องกันการรั่วซึมของน้ำเสียลงสู่คลองชลประทาน นอกจากนี้ ควรกำหนดแผนงานโครงการวางระบบท่อระบายน้ำในพื้นที่ชุมชน และขุดลอกและบำรุงรักษาแนวคูระบายน้ำเดิม รวมทั้งออกข้อบังคับให้อาคารที่ก่อสร้างในพื้นที่ดังกล่าวติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ก่อนปล่อยสู่คูระบายน้ำ

สำหรับปัญหาฝุ่นควันจากการใช้รถใช้ถนนพบว่า เนื่องจากสภาพถนนส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังทำให้มีปัญหาฝุ่นละออง ซึ่งการกำหนดแผนงานพัฒนาและปรับปรุงสภาพถนนในพื้นที่ชุมชนโดยเร่งด่วน สามารถช่วยบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ควรกำหนดให้รถบรรทุกดินมีการป้องกันเศษดินตกบนถนนขณะบรรทุก และสนับสนุนบริการขนส่งมวลชนในท้องถิ่น เพื่อลดปริมาณการใช้รถในพื้นที่ตำบล

2) แนวทางการป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อม

ในปัจจุบันตำบลท่าโพธิ์ยังมีชุมชนไม่หนาแน่น และมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จึงไม่ประสบปัญหาความแออัด แต่อย่างไรก็ตาม การขยายตัวอย่างรวดเร็วของพื้นที่ชุมชนอาจส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียวได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ จึงควรวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการสำหรับชุมชน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของตำบล และเป็นแหล่งพักผ่อนสำหรับประชาชนในตำบล ซึ่งพื้นที่ที่ควรปรับปรุงเพื่อสร้างเป็นแหล่งนันทนาการสำหรับชุมชนได้แก่ พื้นที่บริเวณริมคลองชลประทานหรือริมแม่น้ำน่าน ซึ่งนอกจากสามารถใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังสามารถเป็นพื้นที่กันชน เพื่อป้องกันการขยายตัวของชุมชนได้อีกด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาพื้นที่สีเขียวบริเวณริมแม่น้ำน่าน สามารถดำเนินการควบคู่ไปกับโครงการสร้างพรางกันน้ำเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาดินพัง อันเกิดจากการกัดเซาะของแม่น้ำน่าน ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาตำบลได้อีกด้วย

6.4.7 แนวทางการดำเนินการพัฒนา

จากการศึกษาแผนงานโครงการพัฒนาตำบลท่าโพธิ์ สามารถสรุปแนวทางที่ได้เสนอแนะจากการศึกษากับนโยบายและแผนงานพัฒนาตำบลได้ดังนี้ (ตารางที่ 6.9)

ตารางที่ 6.9 แสดงแนวทางการดำเนินการพัฒนา

แผนงาน / โครงการพัฒนาที่เสนอแนะ	แผนงาน / โครงการพัฒนาของตำบล	งบประมาณของตำบล (ล้านบาท)	หน่วยงานที่ควรประสานความร่วมมือ
การปรับปรุงโครงข่ายถนน การปรับปรุงสภาพผิวถนน	งานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน งานปรับปรุงถนน / สะพาน งานไฟฟ้าถนน	54	สำนักงานโยธาธิการ
การปรับปรุงการให้บริการประปา	โครงการก่อสร้างระบบประปาขนาดใหญ่	-	การประปาส่วนภูมิภาค, สำนักงานโยธาธิการ
การปรับปรุงบริการโทรศัพท์	-	-	องค์การโทรศัพท์
การปรับปรุงบริการจัดเก็บขยะ	งานกำจัดขยะมูลฝอยและ ปฏิภูล โครงการจัดหาพื้นที่กำจัดขยะ แบบฝังกลบ	2.7 2	
การขยายบริการระบบขนส่งมวลชน	-	-	เทศบาลนครพิษณุโลก
แนวทางแก้ไขปัญหามลภาวะในพื้นที่	แผนงานเคหะและชุมชน โครงการรณรงค์การคัดแยก ขยะ	2.65 0.05	
แนวทางการป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อม	งานขุดลอกคู คลอง และ ทางระบายน้ำ งานปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ลดถนน, ริมคลองชลประทาน โครงการก่อสร้างพรางคอนกรีต เสริมเหล็กกันตลิ่งพัง โครงการ	5 0.15 20	สำนักงานจัดรูปที่ดิน สำนักงานโยธาธิการ

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์, 2544

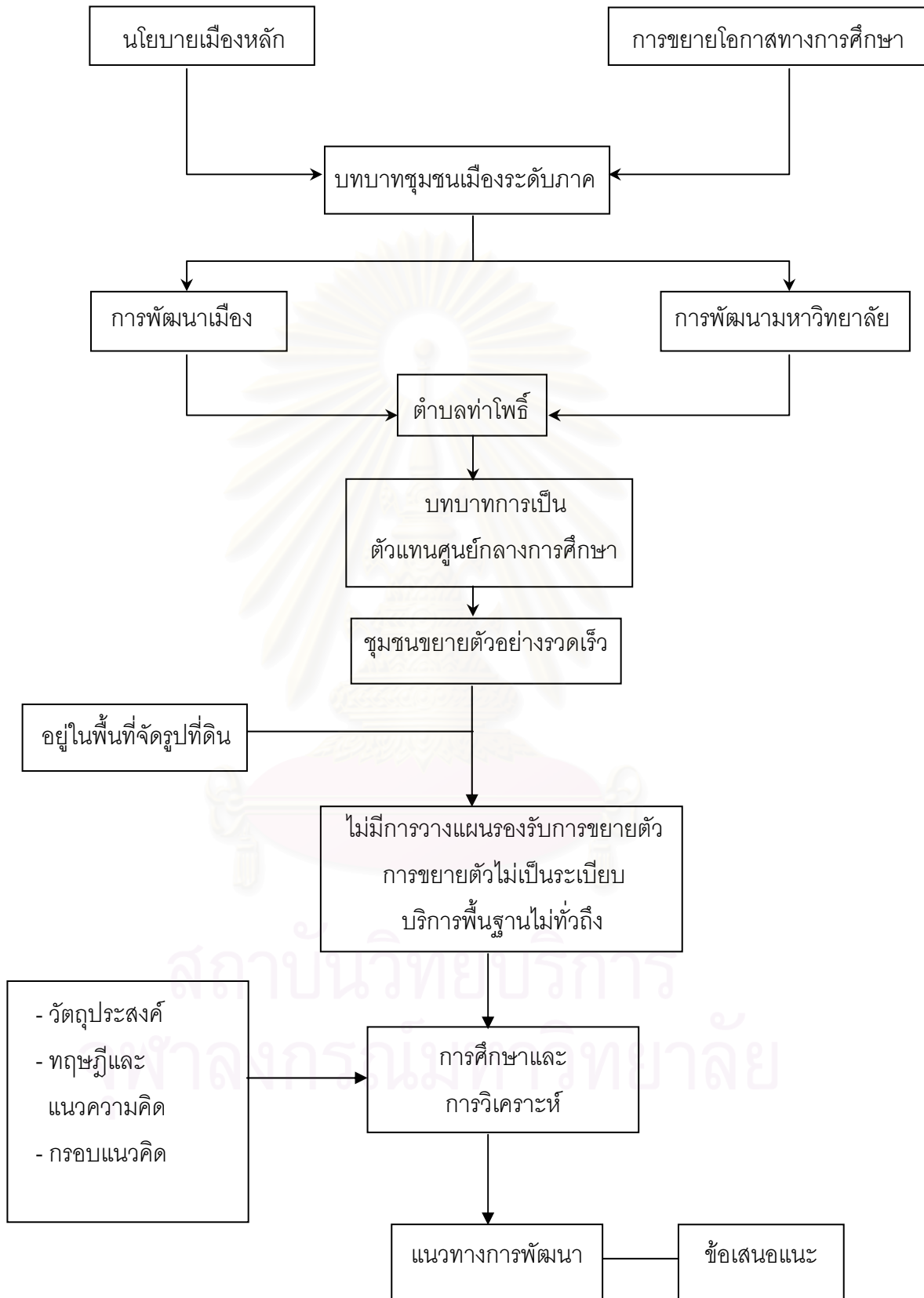
6.5 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนในตำบลท่าโพธิ์ ได้รับผลกระทบจากบทบาททางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองพิษณุโลก ตามนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ซึ่งได้กำหนดให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองหลักในการพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง และมีแผนงานโครงการพัฒนาเพื่อสนับสนุนบทบาทการเป็นเมืองหลักหลายโครงการ นโยบายการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเมืองมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับแรกของจังหวัด ชุมชนเมืองจึงมีความต้องการพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น (ภาพที่ 6.1) ดังนั้น เมื่อมีโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับสูงในภาคเหนือตอนล่าง ตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงไปสู่ภูมิภาค ชุมชนเมืองจึงมีพื้นที่ว่างไม่เพียงพอต่อการรองรับการพัฒนา ทำให้การก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรต้องย้ายออกมาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รอบนอก ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการก่อสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลกในตำบลท่าโพธิ์คือ ตำบลท่าโพธิ์มีที่ดินสาธารณะประโยชน์ขนาดใหญ่เพียงพอต่อการพัฒนา และตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองจึงมีความสะดวกในการเดินทางติดต่อกับชุมชนเมือง

การพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ส่งผลให้บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองพิษณุโลกกับตำบลท่าโพธิ์เปลี่ยนแปลงไป จากชุมชนเกษตรกรรมชานเมืองกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับสูงของเมือง บทบาทดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมโดยรอบมหาวิทยาลัยอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัย มีมูลค่าสูงกว่าการทำเกษตรกรรม

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่มีการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรในตำบลท่าโพธิ์ พื้นที่จัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประมาณ 397 ไร่ เพื่อให้บริการด้านต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านค้า และบริการที่พักอาศัยแก่ประชากรมหาวิทยาลัย เนื่องจาก บริการดังกล่าวภายในมหาวิทยาลัยไม่เพียงพอับความต้องการ ซึ่งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนในพื้นที่นี้ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการควบคุมการขยายตัวของชุมชน เนื่องจาก การพิจารณาอนุมัติการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไม่มีการวางแผนรองรับ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้คาดการณ์ความต้องการใช้ที่ดิน เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวรในอนาคต และเสนอแนวทางการพัฒนาให้ตำบลท่าโพธิ์สามารถทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 6.1 แสดงการสรุปผลการศึกษา

การวางแผนพัฒนาตำบลท่าโพธิ์ได้เสนอให้ประกาศยกเลิกพื้นที่จัดรูปที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ สามารถวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ โดยกำหนดให้พื้นที่นี้มีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์กลางซึ่งรองรับการขยายตัวจากการพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร และเป็นศูนย์กลางการค้าและการบริการในตำบลท่าโพธิ์ และเสนอแนวทางการใช้ที่ดินในตำบลท่าโพธิ์ 3 ประเภท ได้แก่ การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ได้เสนอให้มีการวางโครงข่ายถนนท้องถิ่นที่เป็นระบบในพื้นที่ชุมชนพักอาศัยหนาแน่นปานกลาง และปรับปรุงสภาพผิวถนนสายรองในพื้นที่ตำบล ให้สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินและโครงข่ายถนนหลักในพื้นที่ และเสนอให้สร้างสถานีย่อยในการผลิตน้ำประปา เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน รวมทั้งขยายบริการโทรศัพท์ในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง และขยายพื้นที่บริการจัดเก็บขยะ และเพิ่มจำนวนถังขยะในบริเวณที่มีชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง นอกจากนี้ การที่เมืองพิษณุโลกมีการปรับปรุงโครงข่ายคมนาคมระหว่างชุมชนเมืองกับพื้นที่รอบนอก ทำให้ตำบลท่าโพธิ์สามารถเดินทางติดต่อกับชุมชนเมืองพิษณุโลกได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จึงได้เสนอให้เปิดบริการขนส่งสาธารณะตามเส้นทางถนนสายเลี่ยงเมืองด้านใต้ – ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1063 – ถนนบรมไตรโลกนารถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ตัวเมือง

สำหรับแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ได้เสนอให้มีการออกข้อบังคับเพื่อป้องกันผลกระทบจากขยะและน้ำเสียของชุมชนที่จะมีต่อระบบส่งน้ำชลประทานและคุณภาพดิน และเสนอให้กำหนดแผนงานโครงการวางระบบท่อระบายน้ำในพื้นที่ชุมชน และวางแผนพัฒนาพื้นที่นันทนาการสำหรับชุมชน ในพื้นที่บริเวณริมคลองชลประทานหรือริมแม่น้ำน่าน

อย่างไรก็ตาม การเสนอแนวทางการพัฒนาตำบลท่าโพธิ์ เป็นเพียงการกำหนดรูปแบบการพัฒนาพื้นที่โดยภาพรวม ดังนั้น เพื่อให้การจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์จึงควรออกข้อบังคับท้องถิ่นเพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคาร รวมทั้งกฎหมายควบคุมอื่น ๆ เพื่อให้การนำแผนไปปฏิบัติสามารถควบคุมให้เป็นไปตามแนวทางพัฒนาที่ได้เสนอแนะ

6.6 ข้อเสนอแนะ

แนวทางที่เสนอในการศึกษา เป็นเพียงแผนระยะสั้นเพื่อปรับปรุงและสร้างความพร้อมในการรองรับการขยายตัวของชุมชนในระยะแรก สำหรับการพัฒนาระยะยาวในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ควรประสานความร่วมมือในการวางแผนกับมหาวิทยาลัยนเรศวร และสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก เพื่อสามารถรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยได้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยในอนาคต และสามารถพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวควบคู่ไปกับการสนับสนุนพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นบทบาทเดิมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น และควรมีการศึกษารูปแบบระบบระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม เพื่อป้องกันผลกระทบจากน้ำเสียชุมชนที่อาจเกิดขึ้นต่อพื้นที่เกษตรกรรมและระบบส่งน้ำคลองชลประทาน ตลอดจนควรมีการศึกษาแนวทางการสนับสนุนการเกษตรแบบเข้มข้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบชุมชน

นอกจากนี้ ผลจากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญระดับภาคทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่โดยรอบ ดังนั้น การวางแผนพัฒนาโครงการในพื้นที่อื่น ๆ จึงควรศึกษาความเหมาะสมของที่ตั้ง และผลกระทบจากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โดยรอบ ก่อน เพื่อสามารถวางแผนพัฒนาและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กชกร สุมลพิชิต. รูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการค้าและบริการในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

กฤษณพงศ์ กীরติกร. ทิศทางของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี. เอกสารประกอบการจัดทำแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เกษตรอำเภอเมืองพิษณุโลก, สำนักงาน. โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรปี 2541. พิษณุโลก, 2541.

เคหะแห่งชาติ, การ. มาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพฯ, 2518.

จักรกฤษณ์ ช้างเนียม และคนอื่น ๆ. การศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปี 2518 และ 2540. ภาคนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.

จัดรูปที่ดินกลาง, สำนักงาน. โครงการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2539.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. การวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของเมืองในประเทศไทย : รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. รายงานผลการวิจัยการใช้ที่ดินในเขตเทศบาล 10 แห่งของไทย : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ชลนิศา สาระพล. การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยสุรนารี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ชัยชนะ แสงสว่าง. การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล. กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลัง

- พัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา. รายงานความก้าวหน้าโครงการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2539. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2540.
- แน้ช, จอร์จ ; วอลดอร์ฟ, แดน และ ไพร, โรเบิร์ต อัด. มหาวิทยาลัยกับชุมชนเมือง. แปลโดยอัปสร ทริย์อัน และคนอื่น ๆ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2516.
- บริษัทเอนไวรอนเมนทอลแคร์เซ็นเตอร์ จำกัด และ บริษัทสยามเทคกรุ๊ป จำกัด. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ, 2539.
- เบญจวรรณ อารีสมาน. บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาต่อการพัฒนาภาค ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ประกาศิต ระดมสุข และคนอื่น ๆ. สภาพความเป็นจริงและความต้องการของนิสิตในการให้บริการของมหาวิทยาลัยนเรศวร. การศึกษาพิเศษ ปริญญาบัณฑิต ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2540.
- พรเทพ พิมลเสถียร. การวางแผนการใช้ที่ดินและการจัดระบบชุมชน. เอกสารประกอบคำบรรยายสำหรับเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนระดับ 3-5. กรุงเทพฯ : ฝ่ายสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย, 2522.
- พลเดช ปิ่นประทีป. พิษณุโลก 2020 : วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แยกอินโดจีน. พิษณุโลก, 2540.
- พีรพล จันทพรธร. การศึกษากิจกรรมของศูนย์ราชการที่มีต่อการใช้ที่ดิน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองพิษณุโลกและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ภัทรินทร์ หงษ์ทอง. แนวทางวางแผนพัฒนาพื้นที่เนื่องจากการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษาชุมชนบางขัน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ภาสมา สุทธิพงศ์. รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่เกษตรชนเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

- มนัส สุวรรณ และ ประหยัด ปานดี. ความต้องการโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค (การกำหนดจุดที่ตั้งมหาวิทยาลัย). แผนอุดมศึกษาระยะยาว พ.ศ. 2533-2547. กรุงเทพฯ : โครงการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ทบวงมหาวิทยาลัย, 2532.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร, กองแผนงาน. แผนแม่บทมหาวิทยาลัยนเรศวรในช่วงแผนฯ 8 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 – 2544). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร, กองแผนงาน. แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยนเรศวรในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2544.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมชุมชน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543.
- มานพ พงศ์ทัต. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้ที่ดิน ระบบและโครงสร้างการสัญจร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- รัชณี นันทวัฒน์ศิริชัย. ระบบรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วราพงศ์ นิลศิริ. แนวทางการใช้ที่ดินสำหรับเขตชานเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- วิไล กุศลวิเศษภูกุล. การสู่มตัวอย่าง ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีวสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.
- ศุทธิณี ดนตรี. การศึกษาลำดับความสำคัญของเทศบาลในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สมชาย เดชะพรหมพันธ์. ลักษณะการใช้ที่ดินของเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2446-2516. พิษณุโลก, 2517.
- สายชล สวามิภักดิ์. ผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีต่อชุมชนเมืองปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สุธน บุญประสงค์. ปัจจัยในการซื้อที่พักอาศัยของข้าราชการในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.

- วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- สุรศักดิ์ ศิริไพบุลย์สินธ์. ระบบเมืองและการวางแผนพัฒนาเมืองในประเทศไทย. ภูมิศาสตร์เชิง
วิเคราะห์ : เอกสารประกอบการอบรมครูภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมปลาย. กรุงเทพฯ :
โครงการการศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สุวัฒนา ธาดานิติ. ความรู้และประสบการณ์บางประการในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตชานเมือง.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.
- เสน่ห์ ญาณสาร. ภูมิศาสตร์เมือง. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ. ลักษณะการบริหารและผลที่มีต่อการใช้ที่ดินในพื้นที่แขวงบางมด.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อาษา ทองธรรมชาติ. การศึกษาโครงข่ายการขนส่งที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเทศบาล
เมืองสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อำเภอเมืองพิษณุโลก, สำนักงาน. ข้อมูลพื้นฐานระดับอำเภอฉบับที่ 1. พิษณุโลก, 2542.

ภาษาอังกฤษ

- Alain Bertaud. Land Resources : Differing Perspectives on the Shape of Future Cities-
Overview. The Human Face of the Urban Environment, Proceedings of the
Second Annual World Bank Conference on Environmentally Sustainable
Development. Serageldin, Ismail ; Cohen, Michael A. and K.C. Sivaramakrishnan.
eds., The World Bank, Washington, D.C., September 19-21, 1994. P235.
- Bourne, L. S. ed. Internal Structure of the city : readings on Space and Environment.
New York : Oxford University Press, 1971.
- Briggs, Asa. Some Aspect of University Planning. In University Planning and Design,
Micheal Brawne. ed. London : Lund Humphries, 1967.
- Brownrigg, Mark. A Study of Economic Impact : the University of stiring. London : R & R
clark Ltd, 1974.
- Cherry, Gordon E. Urban Planning Problems. London : Leonard Hill, 1974.
- Dober, Richard P. Campus Planning. New York : Reinhold Publishing Co., 1963.
- Kecble, Lewis. Principle and Practice of Town and Country Planning. London : Estates

Gazette Ltd, 1959.

Lewis, J.A. Assessing the Effect of Polytechnics Wolverhampton on the Local Community. Urban Studies. The Free Press, January 25, 1988. P53-61.

Mayer, H. M. Reading in Geography. Chicago : The University of Chicago Press, 1959.

Oppenheim, Robert. Applied Models in Urban and Regional Analysis. New Jersey : Prentice-Hall Inc, 1980.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
วไลยอลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดพิษณุโลก

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	4,019,495	4,989,269	3,602,584	3,788,593	4,386,668	3,743,794	3,713,234	3,850,889	4,629,276
กสิกรรม	3,155,934	4,192,974	2,841,788	3,019,200	3,560,041	2,903,282	2,882,798	3,041,605	3,685,387
ปศุสัตว์	262,987	266,812	291,453	309,099	345,874	360,174	325,425	303,924	386,961
ประมง	29,688	28,700	40,173	50,291	48,009	70,610	77,150	71,987	83,130
ป่าไม้	111,873	25,859	0	0	0	0	0	0	59
บริการทางการเกษตร	269,399	272,312	229,014	223,352	222,710	204,131	222,935	223,711	239,585
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	189,614	202,612	200,156	186,651	210,034	205,597	204,926	209,662	234,154
เหมืองแร่และการขุดหิน	4,795	4,530	8,066	8,825	9,423	9,024	9,062	9,621	10,517
อุตสาหกรรม	617,123	726,399	802,492	875,837	1,110,223	1,207,891	1,339,583	1,749,404	1,815,514
การก่อสร้าง	1,007,165	953,247	1,272,447	1,402,233	1,616,826	1,700,636	1,985,996	2,083,829	2,613,574
การไฟฟ้าและการประปา	176,944	206,319	213,832	227,807	254,392	269,478	332,716	372,699	410,569
การคมนาคมขนส่ง	482,855	602,738	803,253	800,937	807,068	986,037	1,071,073	1,250,780	1,493,206
การค้าส่งและการค้าปลีก	2,073,498	2,218,781	2,374,856	2,550,551	2,661,845	2,865,817	3,111,121	3,405,898	3,430,826
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	379,504	489,494	500,657	643,715	624,786	818,422	985,924	1,069,252	1,212,920
ที่อยู่อาศัย	720,827	746,654	766,876	786,575	833,349	862,257	911,317	962,009	1,024,063
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	1,005,366	1,038,408	1,116,821	1,287,655	1,380,103	1,250,158	1,288,052	1,248,031	1,261,872
การบริการ	1,352,354	1,455,922	1,572,961	1,694,542	1,794,330	1,954,746	2,015,205	2,125,957	2,208,259
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	11,839,926	13,431,761	13,034,845	14,067,270	15,479,013	15,668,260	16,763,283	18,128,369	20,110,596
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,562.8	91,077,395.6	96,844,748.6	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดพิจิตร

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	3,385,521	3,047,596	2,645,050	3,023,489	3,361,231	2,835,683	2,866,684	3,047,125	3,511,991
กสิกรรม	2,848,157	2,543,879	2,078,238	2,444,409	2,690,796	2,179,464	2,205,107	2,363,014	2,852,250
ปศุสัตว์	167,499	157,782	198,637	209,889	284,193	288,917	262,875	285,391	234,141
ประมง	29,647	28,298	32,377	39,557	44,054	60,420	74,377	78,705	83,473
ป่าไม้	0	0	0	0	0	0	46	0	0
บริการทางการเกษตร	213,238	188,448	204,169	200,172	200,441	166,911	179,508	171,757	194,438
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	126,980	129,189	131,629	129,462	141,747	139,971	144,771	148,258	147,689
เหมืองแร่และการขุดหิน	61,958	57,565	34,071	40,007	74,885	96,082	74,018	73,350	67,772
อุตสาหกรรม	549,885	511,796	502,221	536,260	604,729	613,587	717,813	759,497	868,091
การก่อสร้าง	521,448	418,312	560,205	611,609	608,634	545,097	733,331	884,990	932,708
การไฟฟ้าและการประปา	93,477	113,268	119,072	123,377	132,208	139,522	168,520	189,496	205,112
การคมนาคมขนส่ง	204,177	277,500	288,484	327,858	386,446	454,685	496,341	564,605	589,024
การค้าส่งและการค้าปลีก	1,430,706	1,539,650	1,641,193	1,757,294	1,828,442	1,962,614	2,122,030	2,307,871	2,310,263
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	280,858	318,502	348,233	325,905	377,619	486,289	467,872	563,133	576,040
ที่อยู่อาศัย	530,858	547,326	556,696	564,840	539,745	554,969	575,308	604,053	639,225
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	360,869	365,440	395,142	426,065	436,425	455,896	443,028	488,335	501,575
การบริการ	975,073	1,002,692	1,093,698	1,093,436	1,055,279	1,044,469	1,000,653	1,069,504	1,151,525
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	8,394,830	8,199,647	8,184,065	8,830,140	9,405,643	9,188,893	9,665,598	10,551,959	11,353,326
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดเพชรบูรณ์

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	6,662,725	6,045,925	5,265,527	5,237,378	5,837,907	4,612,061	5,355,081	5,751,630	5,564,689
กสิกรรม	5,300,400	4,872,811	4,131,008	4,123,551	4,559,044	3,276,207	4,035,230	4,525,787	4,301,465
ปศุสัตว์	337,146	366,544	414,147	391,129	439,300	562,962	472,223	386,232	380,572
ประมง	24,398	34,894	40,112	60,690	172,537	175,752	211,456	232,137	258,874
ป่าไม้	96,474	51,172	0	0	77	231	1,224	0	71
บริการทางการเกษตร	545,144	389,209	374,904	355,190	348,817	300,872	341,230	316,378	306,908
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	359,163	331,295	305,356	306,818	318,132	296,037	293,718	291,096	316,799
เหมืองแร่และการขุดหิน	54,559	37,906	37,771	33,007	31,768	32,126	32,813	72,276	74,836
อุตสาหกรรม	333,311	316,155	301,568	333,873	363,567	364,291	475,074	539,312	517,102
การก่อสร้าง	630,156	764,049	899,505	1,024,981	975,467	932,289	1,244,544	1,547,998	1,541,093
การไฟฟ้าและการประปา	118,169	137,543	140,428	154,570	170,395	180,655	225,982	260,055	278,825
การคมนาคมขนส่ง	195,353	251,334	321,247	334,591	461,544	505,753	564,037	678,874	761,549
การค้าส่งและการค้าปลีก	2,231,069	2,467,019	2,645,684	2,831,023	2,943,751	3,157,733	3,460,656	3,805,956	3,848,110
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	287,070	325,211	328,740	395,866	461,708	606,222	590,804	709,506	792,296
ที่อยู่อาศัย	814,756	862,286	885,032	907,945	959,124	990,978	1,027,716	1,083,039	1,140,039
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	602,406	620,134	677,007	728,719	745,508	917,495	768,918	770,851	739,250
การบริการ	1,173,862	1,271,302	1,228,373	1,306,715	1,376,035	1,472,768	1,519,971	1,551,840	1,652,741
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	13,103,436	13,098,864	12,730,882	13,288,668	14,326,774	13,772,371	15,265,596	16,771,337	16,910,530
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดนครสวรรค์

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	6,447,871	6,736,574	5,240,111	5,920,985	6,174,122	5,892,100	5,600,308	6,186,005	6,458,283
กสิกรรม	5,164,500	5,554,836	3,999,342	4,462,855	4,657,714	4,205,856	4,053,877	4,674,835	5,245,462
ปศุสัตว์	338,327	358,813	405,002	624,250	696,280	866,117	695,061	700,611	348,211
ประมง	96,897	84,780	160,459	143,271	118,257	160,785	164,277	118,574	148,555
ป่าไม้	49,055	0	0	0	0	0	6,728	0	2,836
บริการทางการเกษตร	551,177	460,713	409,631	429,941	417,915	388,798	398,582	399,417	405,882
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	247,915	277,432	265,677	260,668	283,956	270,544	281,783	292,568	307,337
เหมืองแร่และการขุดหิน	252,911	394,341	407,264	417,213	349,801	375,205	355,685	337,775	461,302
อุตสาหกรรม	2,278,159	2,709,905	3,034,769	3,688,188	4,020,885	3,842,608	4,241,283	5,003,729	5,362,585
การก่อสร้าง	1,054,388	870,666	1,167,449	1,166,557	998,072	882,740	1,214,061	1,524,061	1,788,191
การไฟฟ้าและการประปา	231,247	281,631	283,929	297,449	343,580	370,681	431,838	486,095	507,051
การคมนาคมขนส่ง	758,268	1,018,172	1,053,182	1,140,727	1,296,464	1,336,937	1,491,283	1,883,357	2,035,270
การค้าส่งและการค้าปลีก	2,977,785	3,261,609	3,466,472	3,693,947	3,825,127	4,086,182	4,453,370	4,868,535	4,911,020
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	545,460	650,519	708,603	782,008	1,064,537	1,245,393	1,283,072	1,370,822	1,519,209
ที่อยู่อาศัย	1,039,553	1,079,235	1,095,213	1,111,007	1,116,624	1,115,995	1,205,659	1,267,423	1,336,916
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	771,690	782,091	841,977	906,852	928,157	954,100	937,990	1,112,028	1,149,588
การบริการ	2,099,806	2,188,071	2,381,513	2,430,373	2,409,041	2,437,761	2,389,973	2,406,150	2,392,475
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	18,457,138	19,972,814	19,680,482	21,555,306	22,526,410	22,539,702	23,604,522	26,445,980	27,921,890
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดกำแพงเพชร

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	5,067,586	5,393,720	4,721,485	5,256,118	5,900,707	4,509,674	4,730,948	4,959,462	5,153,115
กสิกรรม	4,199,961	4,563,989	3,956,177	4,512,000	5,091,969	3,708,717	3,945,577	4,250,685	4,418,108
ปศุสัตว์	199,658	183,182	221,215	222,038	248,061	289,733	261,476	212,747	200,296
ประมง	8,092	8,195	9,381	11,455	15,545	19,732	20,168	21,519	30,761
ป่าไม้	44,948	69,351	14,508	2,947	2,585	17,792	5,099	1,754	1,362
บริการทางการเกษตร	436,620	317,460	326,857	322,302	332,346	275,872	294,770	274,785	286,122
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	178,307	251,543	193,347	185,376	210,201	197,828	203,858	197,972	216,466
เหมืองแร่และการขุดหิน	2,047,206	2,027,061	2,900,446	2,951,425	3,235,908	3,132,802	3,199,198	2,798,696	3,186,092
อุตสาหกรรม	1,195,121	1,555,479	1,541,132	1,670,528	2,087,274	1,843,865	1,765,080	1,786,670	1,898,158
การก่อสร้าง	426,516	487,993	588,975	666,797	659,832	626,185	897,222	1,150,731	1,359,622
การไฟฟ้าและการประปา	142,207	160,163	159,055	175,523	184,759	200,663	243,309	239,855	256,801
การคมนาคมขนส่ง	175,024	201,216	312,867	286,553	325,260	355,959	404,226	497,297	581,131
การค้าส่งและการค้าปลีก	1,601,327	1,759,250	1,899,718	2,031,646	2,111,344	2,263,532	2,467,686	2,705,541	2,733,579
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	205,720	233,022	244,246	282,709	339,994	445,582	483,550	532,281	592,957
ที่อยู่อาศัย	575,184	596,883	622,590	644,198	702,856	739,493	769,975	812,457	855,508
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	346,395	352,707	381,287	429,441	453,304	471,812	459,797	530,914	542,920
การบริการ	1,054,608	1,053,162	1,113,406	1,119,077	1,090,032	1,099,729	1,051,517	1,097,322	1,159,195
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	12,836,894	13,820,656	14,485,207	15,514,015	17,091,270	15,689,296	16,472,508	17,111,226	18,319,078
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดสุโขทัย

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	3,245,493	3,791,623	3,516,329	3,270,014	3,638,162	3,385,695	3,400,978	3,372,148	3,655,631
กสิกรรม	2,516,613	3,111,777	2,600,396	2,545,112	2,866,824	2,595,397	2,635,742	2,591,685	2,861,500
ปศุสัตว์	196,751	214,081	263,990	226,367	260,471	309,872	293,261	330,158	323,253
ประมง	14,694	17,988	26,131	31,929	31,874	42,105	43,071	21,494	30,146
ป่าไม้	0	0	160,341	0	0	0	0	0	107
บริการทางการเกษตร	244,142	182,815	184,148	184,151	181,665	175,173	190,035	160,647	160,012
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	273,293	264,962	281,323	282,455	297,328	263,148	238,869	268,164	280,613
เหมืองแร่และการขุดหิน	40,490	42,273	53,465	62,793	60,979	59,438	52,004	50,630	53,686
อุตสาหกรรม	562,864	571,969	644,463	686,654	841,858	937,437	1,043,868	1,259,464	1,279,266
การก่อสร้าง	468,101	480,647	518,487	530,853	563,556	610,520	666,875	864,947	875,703
การไฟฟ้าและการประปา	96,062	118,541	127,241	142,412	151,507	162,864	184,338	209,932	224,121
การคมนาคมขนส่ง	437,110	436,615	433,389	442,458	483,718	504,526	555,489	647,037	704,394
การค้าส่งและการค้าปลีก	1,628,044	1,767,843	1,834,240	1,948,456	2,011,301	2,141,806	2,310,171	2,512,051	2,514,912
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	244,065	289,106	287,362	321,179	361,416	453,787	473,935	501,094	531,160
ที่อยู่อาศัย	551,966	570,453	583,962	598,684	608,552	628,500	652,004	684,638	720,130
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	412,863	415,459	445,139	478,773	489,534	511,077	505,399	572,523	561,097
การบริการ	1,034,245	1,065,882	1,164,861	1,170,430	1,101,413	1,067,479	1,024,615	1,075,815	1,166,544
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	8,721,303	9,550,411	9,608,938	9,652,706	10,311,996	10,463,129	10,869,676	11,750,279	12,286,644
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดอุดรธานี

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	2,506,221	2,378,564	2,274,839	2,182,954	2,298,194	2,093,462	2,386,337	2,014,638	2,526,903
กสิกรรม	1,901,808	1,760,833	1,763,681	1,685,359	1,737,281	1,539,396	1,672,988	1,603,038	2,010,243
ปศุสัตว์	184,157	187,142	200,327	212,129	292,709	282,774	437,801	148,725	229,599
ประมง	44,614	45,191	44,089	53,882	48,805	65,701	66,872	65,097	69,257
ป่าไม้	88,846	125,818	0	336	980	0	4	1,310	1,216
บริการทางการเกษตร	160,786	106,705	105,616	100,020	98,243	91,397	89,569	77,340	82,702
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	126,010	152,875	161,126	131,228	120,176	114,194	119,103	119,128	133,886
เหมืองแร่และการขุดหิน	75,648	60,445	80,756	94,243	100,052	102,893	89,219	110,791	195,273
อุตสาหกรรม	1,553,098	1,824,884	1,783,097	1,927,710	1,916,755	1,726,912	2,309,899	2,346,198	2,472,097
การก่อสร้าง	369,578	302,522	354,701	384,151	380,321	399,864	623,904	757,405	1,034,080
การไฟฟ้าและการประปา	191,207	189,302	188,433	193,788	195,809	200,842	224,952	266,279	246,790
การคมนาคมขนส่ง	235,255	251,326	285,875	320,903	384,305	415,691	464,312	490,280	540,427
การค้าส่งและการค้าปลีก	1,171,923	1,245,750	1,314,573	1,407,976	1,465,406	1,573,393	1,665,958	1,831,949	1,852,705
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	185,427	220,272	195,709	223,184	252,195	327,049	359,157	402,706	419,927
ที่อยู่อาศัย	434,818	451,516	464,670	476,146	469,343	482,194	499,042	520,344	546,107
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	423,668	425,941	462,722	490,191	495,703	515,975	507,350	516,112	492,253
การบริการ	779,728	836,740	944,688	944,212	911,010	911,944	879,250	912,519	986,317
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	7,926,571	8,187,262	8,350,063	8,645,458	8,869,093	8,750,219	10,009,380	10,169,221	11,312,879
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2531

จังหวัดอุทัย

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	2,015,108	1,954,721	1,719,823	1,839,047	1,831,729	1,529,666	1,861,321	1,829,250	2,168,815
กสิกรรม	1,428,973	1,496,173	1,243,814	1,380,518	1,402,422	1,081,522	1,388,779	1,412,021	1,657,584
ปศุสัตว์	173,980	169,426	213,614	197,400	170,003	215,637	185,918	147,261	177,047
ประมง	13,067	18,328	20,422	24,959	32,055	33,823	56,033	51,684	94,259
ป่าไม้	108,379	2,294	1,240	937	11,417	1,317	8,985	6,893	4,619
บริการทางการเกษตร	193,200	152,649	140,941	146,137	124,021	112,752	127,741	111,374	120,035
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	97,509	115,851	99,792	89,096	91,811	84,615	93,865	100,017	115,271
เหมืองแร่และการขุดหิน	21,931	23,927	33,475	53,245	69,825	63,360	58,997	57,628	81,000
อุตสาหกรรม	223,891	197,369	200,419	220,828	295,409	316,495	361,274	438,353	518,098
การก่อสร้าง	479,253	279,609	334,022	366,642	323,508	294,241	399,665	604,208	606,581
การไฟฟ้าและการประปา	32,587	43,394	45,210	49,948	54,959	61,177	72,680	86,244	98,940
การคมนาคมขนส่ง	221,916	179,382	194,661	209,859	228,006	210,266	235,892	248,992	291,896
การค้าส่งและการค้าปลีก	847,707	861,307	921,521	979,263	1,011,220	1,077,230	1,164,962	1,271,054	1,276,227
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	110,572	131,371	136,402	145,997	168,424	221,380	253,359	281,559	312,102
ที่อยู่อาศัย	296,563	308,353	312,431	318,598	327,097	341,371	357,486	376,481	396,064
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	247,699	247,716	262,914	283,112	289,719	309,453	310,028	340,872	360,994
การบริการ	733,941	778,998	842,035	824,649	781,472	714,530	646,379	711,422	733,533
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	5,231,168	5,006,147	5,002,913	5,291,188	5,381,368	5,139,169	5,722,043	6,246,063	6,844,250
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนล่าง	86,511,266	91,267,563	91,077,396	96,844,749	103,391,567	101,211,039	108,372,606	117,174,434	125,059,194
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ	178,598,191	185,218,046	194,939,478	207,235,739	222,326,564	228,080,635	244,110,442	261,286,379	277,494,988

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาคผนวก ข.

รายชื่อและที่ตั้งโครงการบ้านจัดสรรในอำเภอเมืองพิษณุโลก

เขตพื้นที่	สถานที่ตั้งโครงการ	รายชื่อโครงการ	ปีที่เปิดโครงการ	
ด้านตะวันออกของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-วังทอง	1. บ้านชินลาภ	2537	
		2. บ้านพงศ์เมกา 2	2535	
		3. บ้านสองแคววิลล่า	2534	
		4. บ้านวนคามวิลเลจ	2538	
		5. บ้านป่าส้มเพลส	2540	
		6. บ้านทฤกษ์ภิรมย์	2539	
		7. บ้านโชคอนันต์	2535	
		8. บ้านจิระประภา	2534	
		9. บ้านป.นพรัตน์	2529	
		10. บ้านอัมพรทาวนิโฮม	2539	
		11. บ้านทองศรีวิลล่า	2528	
		12. บ้านนิตยาทาวเฮ้าส์	2535	
		13. บ้านวิมบีง	2537	
		14. บ้านกรุงเทพทาวเฮ้าส์	2539	
		15. บ้านสรรพงษ์	2540	
		16. บ้านศรีวิบูลย์	2540	
		17. บ้านขวัญภูมิ	2538	
		ถนนพิษณุโลก-อุตรดิตถ์	1. บ้านฉัตรแก้ว	2535
ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-นครสวรรค์	1. บ้านบุณฑริกา	2537	
		2. บ้านท่าทอง	2537	
		3. บ้านกมลจันทร์	2537	
		4. บ้านเกษมทรัพย์การ์เด็นโฮม	2538	
		5. บ้านสินทวี	2539	
		6. บ้านพรไพลิน	2538	
		7. บ้านหทัยเพลส 2	2537	
		8. บ้านสุนทรวิลล่า	2534	
		9. บ้านต้นหญ้า	2537	
	ซอยหนองฝ้า ถนนนวลจันทร์-นาโพแดง	1. บ้านการะเกด	2536	
ด้านใต้ของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-วัดจุฬามณี-บางกระทุ่ม	1. บ้านถาวรกาญจน์	2537	
		2. ธานีญา	2538	
		3. รรารมย์	2539	
		4. บ้านหทัยเพลส 1	2532	
		ถนนพิษณุโลก-วัดจุฬามณี-บางกระทุ่ม	5. บ้านจุฬาลักษณ์	2534
	ถนนพิษณุโลก-บึงพระ	1. บ้านพึ่งพระจันทร์	2538	
		2. บ้านนาทอง	2531	
		3. บ้านอรุณสวัสดิ์	2533	
		4. บ้านปานฝัน	2533	
		5. บ้านเทพประทาน	2537	

ที่มา : สุรน บุญประสงค์ (2540)

รายชื่อและที่ตั้งโครงการบ้านจัดสรรในอำเภอเมืองพิษณุโลก (ต่อ)

เขตพื้นที่	สถานที่ตั้งโครงการ	รายชื่อโครงการ	ปีที่เปิดโครงการ
ด้านใต้ของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-บึงพระ	6. บ้านสุขสวัสดิ์	2535
		7. บ้านเทพทอง	2527
ด้านตะวันตกของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-สุโขทัย	1. พิษณุโลกเมืองใหม่	2535
		2. สิงห์วัฒนวิลา	2531
	ถนนพิษณุโลก-แควน้อย-วัดโบสถ์	1. บ้านแสงดาว	2536
		2. บ้านเพชรวรินทร์	2540
	ถนนสามแยกเลียงเมือง วัดโบสถ์-พรมพิราวม	1. บ้านแม่ธรณีทอง	2536
ด้านเหนือของเมืองพิษณุโลก	ถนนพิษณุโลก-ตั้งนาม	1. บ้านคุ้มทอง	2537
		2. บ้านเอราวัณ	2538
		3. บ้านสราญรมย์	2537
		4. บ้านสนามกีฬาวิลา	2536
		5. บ้านจิวระประกาย	2538
		6. บ้านพิมพ์ชนก	2539
	ถนนธรรมบูชา-ตั้งนาม	1. บ้านเพชรพิษณุ	2538
		2. บ้านสงวนสุข	2540
		3. บ้านทิพย์นิมาน	2537
		4. บ้านสินไทย	2535
		5. นูชดาปาร์ค	2539
		6. บ้านทรัพย์เกตุคำ	2538
ชุมชนเมืองพิษณุโลก	ใจกลางเมืองพิษณุโลก	1. บ้านกรุงไทย	2537
		2. บ้านพวงศัมภกา 1	2530
		3. บ้านกฤษศิริ	2536
		4. บ้านเกษตรกานต์	2531
		5. บ้านวชิระนิเวศน์	2537
		6. บ้านสุวรรณวิลา	2530
		7. บ้านพฤษชาติการ์เด็นโฮม	2530
		8. บ้านทรราชนันท์	2534
		9. บ้านเรือนแพคันทรี่โฮม	2535
		10. บ้านสุทธาสินี	2533
		11. บ้านบุญการุณ	2538
		12. บ้านวิเวอร์ไซด์	2536
		13. บ้านสุวรรณน้ำทิพย์	2525
		14. บ้านทิพย์เสนา	2537
		15. บ้านเกษตรรินทร์	2535
		16. บ้านทานตะวัน 2	2533
		17. บ้านทานตะวัน 1	2538
		18. บ้านศิรินทวิลา	2539
		19. บ้านกรปัดย์	2538

รายชื่อและที่ตั้งโครงการบ้านจัดสรรในอำเภอเมืองพิษณุโลก (ต่อ)

เขตพื้นที่	สถานที่ตั้งโครงการ	รายชื่อโครงการ	ปีที่เปิดโครงการ
ชุมชนเมืองพิษณุโลก	ใจกลางเมืองพิษณุโลก	20. บ้านเขื่อนขันดี	2537
		21. บ้านสถาปัต	2537
		22. บ้านธรรมสถิตย์	2537
		23. บ้านวนพฤกษ์	2539
		24. บ้านสวนแก้ว	2537
		25. บ้านปริญดา	2538
		26. บ้านโพธิ์เงินโพธิ์ทอง	2537
		27. บ้านโพธิ์ทอง	2533
		28. บ้านลีลนา	2534
		29. บ้านอรุณฤกษ์	2538
		30. บ้าน เอ แอนด์ เอส วิลเลจ	2531
		31. บ้านวิมาน	2537
		32. บ้านปิยะพร	2534
		33. บ้านจามจุรี	2535
		34. บ้านพรประกายพันธ์	2534
		35. บ้านโชควัฒนา	2536
		36. บ้านรัตติยา	2537
		37. บ้านศุภฤกษ์	2538
		38. บ้านพิษเนศววิลเลจ	2536
		39. บ้านธารบัวสวรรค์	2537
		40. บ้านแอร์พอร์ตวิลล่า	2530
		41. บ้านสันติสุข	2536
		42. บ้านเจดีย์ยอดทอง	2529
		43. บ้านสุขจริงเพลส	2537
44. บ้านเทพวรชัย	2534		

ที่มา : สุธน บุญประสงค์ (2540)

สถาบันวิทยบริการ
าลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

หลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2542

ระดับ	หลักสูตร	สาขาวิชา
ปริญญาตรี	วิทยาศาสตร์บัณฑิต	ฟิสิกส์ ภูมิศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร คณิตศาสตร์ เคมี จุลชีววิทยา ชีววิทยา ฟิสิกส์ สถิติ วิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคนิคการแพทย์ เทคโนโลยีหัวใจและทรวงอก รังสีเทคนิค
	แพทยศาสตรบัณฑิต	แพทยศาสตร์
	ศิลปศาสตรบัณฑิต	การจัดการธุรกิจ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว การบัญชี เศรษฐศาสตร์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส
	เภสัชศาสตรบัณฑิต	เภสัชศาสตร์ บริหารเภสัชกรรม
	วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต	วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมอุตสาหกรรม สถาปัตยกรรม

หลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2542 (ต่อ)

ระดับ	หลักสูตร	สาขาวิชา
ปริญญาตรี	ศึกษาศาสตรบัณฑิต	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาศาสตร์-เคมี วิทยาศาสตร์-ชีววิทยา วิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ สังคมศึกษา
	พยาบาลศาสตรบัณฑิต	พยาบาลศาสตร์
	ทันตแพทยศาสตรบัณฑิต	ทันตแพทยศาสตร์
	สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต	สาธารณสุขศาสตร์
ปริญญาโท	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต	วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์การเกษตร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ชีววิทยา พลังงานทดแทน
	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	บริหารธุรกิจ
	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	ภาษาไทย ประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ไทยคดีศึกษา
	การศึกษามหาบัณฑิต	บริหารการศึกษา วัดผลการศึกษา วิจัยและพัฒนาการศึกษา หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จิตวิทยาการแนะแนว ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ศึกษา อุตสาหกรรมศึกษา คณิตศาสตร์ ประกาศนียบัตรทางการสอน
ปริญญาเอก	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต	บริหารการศึกษา การวิจัยและประเมินผลการศึกษา

ภาคผนวก ง.

การสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึงพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลการใช้จ่ายและการพึงพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลปริมาณการใช้จ่ายแต่ละประเภท และสถานที่ที่ประชากรมหาวิทยาลัยนิยมเลือกใช้บริการ ตลอดจนความคิดเห็นและความต้องการการปรับปรุงบริการแต่ละประเภท และความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อเมืองพิษณุโลกและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ประชากรมหาวิทยาลัยทั้งหมดได้แก่ อาจารย์ บุคลากร นิสิตปริญญาเอก นิสิตปริญญาโท และนิสิตปริญญาตรี จำนวนทั้งสิ้น 13,228 คน (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542)

การเก็บข้อมูลกำหนดให้เป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น เพื่อความสะดวก รวดเร็ว โดยเลือกใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และได้ทำการทดสอบแบบสอบถามในระหว่างวันที่ 24 - 27 ตุลาคม พ.ศ. 2543 หลังจากปรับแก้แบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงทำการสำรวจข้อมูลในระหว่างวันที่ 10 - 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 โดยได้รับความช่วยเหลือจากนิสิตภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นผู้ช่วยเก็บแบบสอบถาม จำนวน 4 ท่าน และได้อธิบายวิธีการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของข้อมูล แก่ผู้ช่วยเก็บแบบสอบถามก่อนลงมือสำรวจจริง

การประมวลผลคำนวณและวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 10.0 โดยวิธีการสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และเปรียบเทียบคุณลักษณะข้อมูลตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม เกี่ยวกับการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เรื่อง "แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองพิษณุโลก"

โปรดบันทึกข้อความหรือตัวเลขลงบนเส้นประ หรือทำเครื่องหมาย หน้าคำตอบ

1.) สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

1A) เพศ (1.) ชาย (2.) หญิง 1A

1B) อายุ (1.) 16-25 ปี (2.) 26-35 ปี (3.) 36-45 ปี (4.) 46 ปีขึ้นไป 1B

1C) สถานภาพ (1.) อาจารย์ (2.) บุคลากรประจำมหาวิทยาลัย 1C

(3.) นิสิตปริญญาเอก (4.) นิสิตปริญญาโท

(5.) นิสิตปริญญาตรี

1D) "เฉพาะท่านที่เป็นนิสิต" ท่านกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1D

1E) ท่านเรียน / ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยนเรศวรสังกัดหน่วยงาน / คณะ 1E

(1.) สำนักงานอธิการบดี

(2.) สำนักหอสมุด

(3.) ศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ

(4.) บัณฑิตวิทยาลัย

(5.) คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(6.) คณะแพทยศาสตร์

(7.) คณะเภสัชศาสตร์

(8.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(9.) คณะวิทยาศาสตร์

(10.) คณะวิศวกรรมศาสตร์

(11.) คณะศึกษาศาสตร์

(12.) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์

(13.) คณะพยาบาลศาสตร์

(14.) คณะทันตแพทย์

(15.) อื่น ๆ (ระบุ)

1E_15q

2.) ท่านเริ่มเข้ามาเรียน / ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) เมื่อ พ.ศ. 2

3.) ที่อยู่ถาวรของครอบครัว

ตำบล

อำเภอ

จังหวัด

3_Rq

3_Pq

4.) สถานที่พักในปัจจุบัน ขณะเรียน / ปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยนเรศวร

(1.) ในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนสนามบิน

(2.) ในพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก

(3.) ในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ

(4.) บริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ (ในพื้นที่ตำบลตำบลท่าโพธิ์)

(5.) พื้นที่อื่น ๆ (1.) ในจังหวัดพิษณุโลก ระบุ อำเภอ ตำบล

4_5q1

(2.) ในจังหวัดอื่น ๆ ระบุ จังหวัด

4_5q2

5.) สำหรับผู้ที่ "ไม่ได้พัก" ในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) และบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

5

ท่านต้องการย้ายที่พักมาอยู่ในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) หรือบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยหรือไม่

(1.) ไม่ต้องการ เนื่องจาก

5_1q

(2.) ต้องการ เนื่องจาก

5_2q

- 6.) ลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบัน 6
- (1.) ที่พักอาศัยของท่านหรือครอบครัว (2.) ที่พักอาศัยของญาติ
- (3.) ห้องเช่า / หอพักเอกชน (4.) หอพัก / บ้านพักของมหาวิทยาลัย
- (5.) บ้านเช่า (6.) อื่น ๆ (ระบุ) 6_6q
- 7.) ค่าใช้จ่ายในการเช่าที่พักต่อเดือน (หากไม่มีให้ข้ามไปตอบข้อถัดไป) 7
- (1.) น้อยกว่า 500 บาท (2.) 501 – 1,000 บาท
- (3.) 1,001 – 2,000 บาท (4.) มากกว่า 2,000 บาท
- 8.) ท่านมีรายได้เดือนละประมาณ 8
- (1.) น้อยกว่า 3,000 บาท (2.) 3,001 – 6,000 บาท
- (3.) 6,001 – 10,000 บาท (4.) มากกว่า 10,000 บาท
- 9.) ค่าใช้จ่าย
- 9A) ท่านมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นทั้งหมด วันละประมาณ บาท 9A
- 9B) ค่าอาหาร วันละประมาณ บาท 9B
- 9C) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังมหาวิทยาลัย วันละประมาณ บาท 9C
- 9D) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (ซื้อเสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัว ตัดผม ซักรีด ฯลฯ) เดือนละประมาณ บาท 9D
- 9E) ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน / บันทึง เดือนละประมาณ บาท 9E
- 9F) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ถ้ามี) 1.) เดือนละประมาณ บาท Q_1
- 2.) เดือนละประมาณ บาท Q_2
- 3.) เดือนละประมาณ บาท Q_3
- 9F_Q

10.) โดยส่วนใหญ่ท่านมักจะใช้จ่ายหรือรับบริการต่อไปนี้ในพื้นที่ใด “บ่อยครั้ง” ที่สุด

กิจกรรม	พื้นที่			หมายเหตุ
	ตัวเมือง พิษณุโลก	ใน ม. นครสวรรค์ (หนองอ้อ)	ใกล้ ๆ ม. นครสวรรค์ (หนองอ้อ)	
A) อาหารเช้า (จันทร์ – ศุกร์)				☐
B) อาหารกลางวัน (จันทร์ – ศุกร์)				☐
C) อาหารเย็น (จันทร์ – ศุกร์)				☐
D) อาหารเช้า (เสาร์ – อาทิตย์)				☐
E) อาหารกลางวัน (เสาร์ – อาทิตย์)				☐
F) อาหารเย็น (เสาร์ – อาทิตย์)				☐
G) ซื้อของใช้ส่วนตัว				☐
H) ซื้ออุปกรณ์การเรียน				☐
I) ใช้บริการต่าง ๆ (ตัดผม ซักรีด ซ่างซ่อม ฯลฯ)				☐
J) พักผ่อน (ดูหนัง ฟังเพลง ฯลฯ)				☐
K) การรักษาพยาบาล				☐
L) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์				☐
M) บริการธนาคาร / ATM				☐
N) อื่น ๆ (ระบุ) ☐				☐

11.) ท่านมีความคิดเห็นต่อบริการประเภทต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบอย่างไร

	ในมหาวิทยาลัย		รอบ ๆ มหาวิทยาลัย		ความคิดเห็นต่อกาบริการ		11ก	11ข	11ค
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ดีแล้ว	ควรปรับปรุง			
A) ที่พักอาศัย							☐	☐	☐
B) ร้านอาหารและร้านค้าต่าง ๆ							☐	☐	☐
C) การรักษาพยาบาล							☐	☐	☐
D) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์							☐	☐	☐
E) บริการธนาคาร / ATM							☐	☐	☐
F) อื่น ๆ (ระบุ.....)							☐	☐	☐

ความคิดเห็นในการปรับปรุง / แก้ไขบริการประเภทต่าง ๆ

12.) โดยปกติท่านเดินทางมายังมหาวิทยาลัยโดยวิธีใด

12

- (1.) รถโดยสารประจำทาง (2.) รถยนต์ส่วนตัว
 (3.) รถบริการของมหาวิทยาลัย (4.) รถจักรยานยนต์ส่วนตัว
 (5.) รถโดยสารรับจ้าง (6.) รถจักรยาน
 (7.) เดิน (8.) อื่น ๆ (ระบุ.....)

12_Q8

13.) ข้อใดเป็นปัญหาในการเดินทางมายังมหาวิทยาลัยของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

13_1 13_2

- (1.) จำนวนรถโดยสารประจำทางน้อย (2.) ระยะทางไกล
 (3.) ปัญหาการจราจรติดขัด (4.) อื่น ๆ (ระบุ.....)

13_3 13_4Q

14.) ท่านเดินทางมายังมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) ประมาณ วัน / สัปดาห์

14

15.) สำหรับผู้ที่ "อาศัย" ในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) และบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

15

ท่านเดินทางเพื่อใช้จ่ายหรือรับบริการในตัวเมืองพิษณุโลกบ่อยเพียงใด

- (1.) น้อยกว่าเดือนละครั้ง (2.) เดือนละครั้ง
 (3.) เดือนละ 2-3 ครั้ง (4.) สัปดาห์ละครั้ง
 (5.) สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง (6.) ทุกวัน

16.) สำหรับผู้ที่ "อาศัย" ในมหาวิทยาลัยนเรศวร (ส่วนหนองอ้อ) และบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

16

ท่านมักจะเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าและใช้บริการในตัวเมืองพิษณุโลกโดย

- (1.) รถโดยสารประจำทาง (2.) รถยนต์ส่วนตัว
 (3.) รถบริการของมหาวิทยาลัย (4.) รถจักรยานยนต์ส่วนตัว
 (5.) รถโดยสารรับจ้าง (6.) รถจักรยาน
 (7.) เดิน (8.) อื่น ๆ (ระบุ.....)

16_Q8

17.) สำหรับผู้ที่ "อาศัย" ในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (ส่วนหนองอ้อ) และบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย)

บริการใดที่ท่านมักเดินทางไปใช้บริการในชุมชนเมืองพิษณุโลก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.) เลือกร้านอาหารและบริการต่าง ๆ	(2.) รักษาพยาบาล	☐ 17_1	☐ 17_2
(3.) เดินทางกลับภูมิลำเนา	(4.) พักผ่อน / บ้านเทิง / เทียวชมมรดกฯ	☐ 17_3	☐ 17_4
(5.) ติดต่องาน / อบรม สัมมนา	(6.) อื่น ๆ (ระบุ	☐ 17_5	☐ 17_6q

18.) ท่านคิดว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงใดดังต่อไปนี้ในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.) มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้น	☐ 18_1
(2.) มีร้านอาหาร ร้านค้า และร้านบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น	☐ 18_2
(3.) มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น	☐ 18_3
(4.) การเดินทางมามหาวิทยาลัยสะดวกมากขึ้น	☐ 18_4
(5.) มีบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้น (เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ)	☐ 18_5
(6.) มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อม (น้ำเสีย คิวรถ เสียงดัง กลิ่นเหม็น ขยะ ฯลฯ) เพิ่มขึ้น	☐ 18_6
(7.) อื่น ๆ (ระบุ	☐ 18_7Q

19.) ท่านคิดว่าชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยควรมีการพัฒนา / แก้ไขในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.) ควรมีร้านค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น (ประเภทร้านที่ควรเพิ่ม ได้แก่	☐ 19_1	☐ Q1
(2.) ควรมีที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น (ประเภทที่พักอาศัยที่ควรเพิ่ม ได้แก่	☐ 19_2	☐ Q2
(3.) ควรมีบริการขนส่งสาธารณะเชื่อมกับตัวเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ	☐ 19_3	
(4.) ควรเพิ่มการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ	☐ 19_4	
(5.) ควรปรับปรุงสภาพผิวจราจรและโครงข่ายถนน	☐ 19_5	
(6.) อื่น ๆ (ระบุ	☐ 19_6q	

20.) ท่านคิดว่าการสร้างมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่งผลอย่างไรต่อเมืองพิษณุโลก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.) สนับสนุนบทบาทศูนย์กลางการศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก	☐ 20_1
(2.) สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของเมือง	☐ 20_2
(3.) ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ชานเมืองลดลง	☐ 20_3
(4.) ทำให้ชานเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การเติบโตไม่เป็นระเบียบ	☐ 20_4
(5.) อื่น ๆ (ระบุ	☐ 20_5q

21.) ท่านคิดว่าการสร้างมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่งผลอย่างไรต่อตำบลท่าโพธิ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1.) สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของตำบลท่าโพธิ์	☐ 21_1
(2.) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในพื้นที่เพิ่มขึ้น	☐ 21_2
(3.) ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในตำบลท่าโพธิ์ลดลง	☐ 21_3
(4.) สร้างปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในตำบลท่าโพธิ์	☐ 21_4
(5.) อื่น ๆ (ระบุ	☐ 21_5q

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

นาย บุญชัย แซ่ใจ้ว ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสำรวจ

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล อาศัยการคำนวณขนาดจากสมการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (วิลเลียม กุศลวิเศษภูกุล, 2528) ดังนี้

$$n = \frac{Z^2 N P Q}{[Z^2 P Q] + [(N E^2)]}$$

โดยที่	n	คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ จำนวนประชากรมหาวิทยาลัยทั้งหมด (เท่ากับ 13,228 คน)
	P	คือ ค่าประมาณความน่าจะเป็นของประชากรที่มาใช้บริการโดยเฉลี่ย (เท่ากับ 0.8)
	Q	คือ 1 - P (เท่ากับ 0.2)
	E	คือ ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (α เท่ากับ 0.05)
	Z	คือ ค่า Z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (เท่ากับ 1.96)

และกำหนดให้ $\alpha = 0.05$ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

แทนค่า	n =	$\frac{(1.96^2) (13,228) (0.8) (0.2)}{[(1.96^2) (0.8) (0.2)] + [(13,228) (0.05)^2]}$
	=	$\frac{8130.669568}{0.614656 + 33.07}$
	=	$241.376 \approx 250$

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมีค่าประมาณ 250 คน อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลแบบสอบถามนี้เป็นการเก็บแบบสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการเก็บข้อมูล ดังนั้น การสำรวจครั้งนี้จึงมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 275 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัย นเรศวร

3.1 ผลการเก็บข้อมูล

ข้อมูลจากการวิเคราะห์แสดงจำนวนและร้อยละของคำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาความสัมพันธ์และการพึ่งพาด้านการบริการของประชากรมหาวิทยาลัยนเรศวร และบทบาทของมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อเมืองพิษณุโลกและพื้นที่โดยรอบ

1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

1A เพศ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
เพศชาย	115	41.8	41.8
เพศหญิง	160	58.2	100
รวม	275	100	

1B อายุ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
16 - 25 ปี	234	85.1	85.1
26 - 35 ปี	28	10.2	95.3
36 - 45 ปี	12	4.4	99.6
46 ปีขึ้นไป	1	0.4	100
รวม	275	100	

1C สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
อาจารย์	15	5.5	5.5
บุคลากร	30	10.9	16.4
นิสิตปริญญาโท	12	4.4	20.7
นิสิตปริญญาตรี	218	79.3	100
รวม	275	100	

1D ชั้นปี	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
อาจารย์ / บุคลากร	45	16.4	16.4
ชั้นปีที่ 1	74	26.9	43.3
ชั้นปีที่ 2	76	27.6	70.9
ชั้นปีที่ 3	61	22.2	93.1
ชั้นปีที่ 4	15	5.5	98.5
ชั้นปีที่ 5	4	1.5	100
รวม	275	100	

1E คณะ / หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
สำนักงานอธิการบดี	12	4.4	4.4
สำนักหอสมุด	2	0.7	5.1
บัณฑิตวิทยาลัย	5	1.8	6.9
คณะเกษตรฯ	43	15.6	22.5
คณะแพทย์	5	1.8	24.4
คณะเภสัช	17	6.2	30.5
คณะมนุษยฯ&สังคม	60	21.8	52.4
คณะวิทยาศาสตร์	43	15.6	68
คณะวิศวกรรมศาสตร์	26	9.5	77.5
คณะศึกษาศาสตร์	23	8.4	85.8
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	14	5.1	90.9
คณะพยาบาล	17	6.2	97.1
คณะทันตแพทย์	8	2.9	100
รวม	275	100	

2 พ.ศ.ที่เข้าเรียน / ทำงาน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
2532	5	1.8	1.8
2533	1	0.4	2.2
2536	2	0.7	2.9
2537	8	2.9	5.8
2538	1	0.4	6.2
2539	6	2.2	8.4
2540	25	9.1	17.5
2541	72	26.2	43.6
2542	68	24.7	68.4
2543	87	31.6	100
รวม	275	100	

3 ที่อยู่ถาวรของครอบครัว (ภาค)	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ภาคเหนือตอนบน	60	21.8	21.8
ภาคเหนือตอนล่าง	156	56.7	78.5
ภาคกลาง	20	7.3	85.8
ภาคตะวันออก	2	0.7	86.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	7.6	94.2
ภาคตะวันตก	5	1.8	96
ภาคใต้	11	4	100
รวม	275	100	

4	ที่พักในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ใน ม.นเรศวรสนามบิน	42	15.3	15.3
	ในเขตเทศบาล	54	19.6	34.9
	ใน ม.นเรศวรหนองอ้อ	75	27.3	62.2
	บริเวณใกล้เคียง ม.นเรศวรหนองอ้อ	91	33.1	95.3
	อื่น ๆ	13	4.7	100
	รวม	275	100	

4_Q	พื้นที่อื่น ได้แก่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	พักในตัวเมือง / ใกล้มหาวิทยาลัย(หนองอ้อ)	262	95.3	95.3
	อำเภอเมืองพิษณุโลก	10	3.6	98.9
	อำเภอบางระกำ	1	0.4	99.3
	อำเภอพรหมพิราม	1	0.4	99.6
	อำเภอวัดโบสถ์	1	0.4	100
	รวม	275	100	

5	ความต้องการย้ายที่พัก	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	พักใน / ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	166	60.4	60.4
	ไม่ต้องการย้าย	86	31.3	91.6
	ต้องการย้าย	23	8.4	100
	รวม	275	100	

5_1	เหตุผลที่ไม่ต้องการย้าย	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ระบุ	24	8.7	8.7
	มีที่พักอยู่แล้ว	48	17.5	26.2
	ต้องการพักกับครอบครัว	13	4.7	30.9
	ไม่สะดวก	1	0.4	31.3
	พักใน / ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	166	60.4	91.6
	ต้องการย้าย	23	8.4	100
	รวม	275	100	

5_2	เหตุผลที่ต้องการย้าย	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ระบุ	3	1.1	1.1
	ประหยัด สะดวก	20	7.3	8.4
	พักใน / ใกล้ ๆ มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	166	60.4	68.7
	ไม่ต้องการย้าย	86	31.3	100
	รวม	275	100	

6	ลักษณะที่พัก	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ที่พักของตนเอง	36	13.1	13.1
	ที่พักของญาติ	11	4	17.1
	ห้องเช่า / หอพักเอกชน	102	37.1	54.2
	หอพัก / บ้านพักมหาวิทยาลัย	116	42.2	96.4
	บ้านเช่า	10	3.6	100
	รวม	275	100	

7	ค่าเช่าที่พักต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่มีค่าใช้จ่าย	47	17.1	17.1
	ไม่เกิน 500	95	34.5	51.6
	501 - 1000	33	12	63.6
	1001 - 2000	72	26.2	89.8
	มากกว่า 2000	28	10.2	100
	รวม	275	100	

8	รายได้ต่อเดือน (บาท)	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	น้อยกว่า 3000	94	34.2	34.2
	3001 - 6000	129	46.9	81.1
	6001 - 10000	35	12.7	93.8
	มากกว่า 10000	17	6.2	100
	รวม	275	100	

9 ค่าใช้จ่าย

9A	ค่าใช้จ่ายรวม (บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		อาจารย์	207.33	15	92.93
		บุคลากร	118	30	56.78
		นิสิตปริญญาโท	179.17	12	83.82
		นิสิตปริญญาตรี	91.78	218	27.46
		รวม	104.75	275	51.32

9B	ค่าอาหาร(บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		อาจารย์	110.67	15	46.36
		บุคลากร	62.33	30	26.48
		นิสิตปริญญาโท	77.92	12	23.5
		นิสิตปริญญาตรี	52.87	218	17.18
		รวม	58.15	275	25.14

9C	ค่าเดินทาง (บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		อาจารย์	64.33	15	64.11
		บุคลากร	22	30	36.87
		นิสิตปริญญาโท	60.42	12	56.99
		นิสิตปริญญาตรี	16.74	218	20.06
		รวม	21.82	275	31.43

9D	ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (บาท / เดือน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		อาจารย์	1,893.33	15	936.91
		บุคลากร	1,020.00	30	676.91
		นิสิตปริญญาโท	1,458.33	12	655.69
		นิสิตปริญญาตรี	790.83	218	659.76
		รวม	905.09	275	730.78

9E	พักผ่อน / บ้านเช่า (บาท / เดือน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		อาจารย์	1,380.00	15	761.76
		บุคลากร	758.33	30	434.32
		นิสิตปริญญาโท	975	12	691.67
		นิสิตปริญญาตรี	528.39	218	420.33
		รวม	619.42	275	504.63

9F	ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (บาท / เดือน)	ประเภท	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
		ไม่มีค่าใช้จ่ายอื่น	0	253	0
		ให้ครอบครัว	1,856.25	8	1,366.81
		มีรถ&เช่า	985	9	760.85
		ผ่อนชำระ	1,112.50	4	719.23
		พบแพทย์	1,600.00	1	0
		รวม	1,388.44	275	711.72

10 การให้บริการประเภทต่าง ๆ

10A	อาหารเข้าจันทร์ - ศุกร์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	23	8.4	8.4
		ตัวเมือง	42	15.3	23.6
		ในมหาวิทยาลัย	175	63.6	87.3
		ใกล้มหาวิทยาลัย	33	12	99.3
		พื้นที่อื่น	2	0.7	100
		รวม	275	100	

10B	อาหารเที่ยงจันทร์ - ศุกร์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	2	0.7	0.7
		ตัวเมือง	10	3.6	4.4
		ในมหาวิทยาลัย	220	80	84.4
		ใกล้มหาวิทยาลัย	43	15.6	100
		รวม	275	100	

10C	อาหารเย็นจันทร์ - ศุกร์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	3	1.1	1.1
		ตัวเมือง	100	36.4	37.5
		ในมหาวิทยาลัย	56	20.4	57.8
		ใกล้มหาวิทยาลัย	113	41.1	98.9
		พื้นที่อื่น	3	1.1	100
		รวม	275	100	

10D	อาหารเช้าเสาร์ - อาทิตย์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	18	6.5	6.5
		ตัวเมือง	94	34.2	40.7
		ในมหาวิทยาลัย	63	22.9	63.6
		ใกล้มหาวิทยาลัย	96	34.9	98.5
		พื้นที่อื่น	4	1.5	100
		รวม	275	100	

10E	อาหารเที่ยงเสาร์ - อาทิตย์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	4	1.5	1.5
		ตัวเมือง	92	33.5	34.9
		ในมหาวิทยาลัย	72	26.2	61.1
		ใกล้มหาวิทยาลัย	104	37.8	98.9
		พื้นที่อื่น	3	1.1	100
		รวม	275	100	

10F	อาหารเย็นเสาร์ - อาทิตย์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่ทาน	3	1.1	1.1
		ตัวเมือง	113	41.1	42.2
		ในมหาวิทยาลัย	42	15.3	57.5
		ใกล้มหาวิทยาลัย	113	41.1	98.5
		พื้นที่อื่น	4	1.5	100
		รวม	275	100	

10G	ชื่อของผู้ใช้ส่วนตัว	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	241	87.6	87.6
		ในมหาวิทยาลัย	6	2.2	89.8
		ใกล้มหาวิทยาลัย	26	9.5	99.3
		พื้นที่อื่น	2	0.7	100
		รวม	275	100	

10H	ชื่ออุปกรณ์เรียน	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	(กลุ่มอาจารย์ / บุคลากร)	ไม่มีค่าใช้จ่ายนี้	45	16.4	16.4
		ตัวเมือง	150	54.5	70.9
		ในมหาวิทยาลัย	34	12.4	83.3
		ใกล้มหาวิทยาลัย	46	16.7	100
		รวม	275	100	

10I	ใช้บริการต่าง ๆ (ตัดผม ซักรีด ซ่างซ่อม)	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	141	51.3	51.3
		ในมหาวิทยาลัย	41	14.9	66.2
		ใกล้มหาวิทยาลัย	92	33.5	99.6
		พื้นที่อื่น	1	0.4	100
		รวม	275	100	

10J	พักผ่อน / บ้านเทิง (คูหา / ทองเที่ยว)	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	253	92	92
		ใกล้มหาวิทยาลัย	21	7.6	99.6
		พื้นที่อื่น	1	0.4	100
		รวม	275	100	

10K	การรักษาพยาบาล	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	238	86.5	86.5
		ในมหาวิทยาลัย	19	6.9	93.5
		ใกล้มหาวิทยาลัย	17	6.2	99.6
		พื้นที่อื่น	1	0.4	100
		รวม	275	100	

10L	บริการไปรษณีย์ / โทรศัทพ์	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	123	44.7	44.7
		ในมหาวิทยาลัย	138	50.2	94.9
		ใกล้มหาวิทยาลัย	13	4.7	99.6
		พื้นที่อื่น	1	0.4	100
		รวม	275	100	

10M	บริการธนาคาร / ATM	พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ตัวเมือง	146	53.1	53.1
		ในมหาวิทยาลัย	128	46.5	99.6
		พื้นที่อื่น	1	0.4	100
		รวม	275	100	

11A ความคิดเห็นต่อบริการประเภทต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

1.)	ที่พักอาศัย	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	204	74.2	74.2
		เพียงพอ	71	25.8	100
		รวม	275	100	

2.)	ร้านอาหารและร้านค้า	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	137	49.8	49.8
		เพียงพอ	138	50.2	100
		รวม	275	100	

3.)	การรักษาพยาบาล	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	216	78.5	78.5
		เพียงพอ	59	21.5	100
		รวม	275	100	

4.)	บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	172	62.5	62.5
		เพียงพอ	103	37.5	100
		รวม	275	100	

5.)	บริการธนาคาร / ATM	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	206	74.9	74.9
		เพียงพอ	69	25.1	100
		รวม	275	100	

11B ความคิดเห็นต่อบริการประเภทต่าง ๆ รอบ ๆ มหาวิทยาลัย

1.)	ที่พักอาศัย	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	84	30.5	30.5
		เพียงพอ	191	69.5	100
		รวม	275	100	

2.)	ร้านอาหารและร้านค้า	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	80	29.1	29.1
		เพียงพอ	195	70.9	100
		รวม	275	100	

3.)	การรักษาพยาบาล	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	236	85.8	85.8
		เพียงพอ	39	14.2	100
		รวม	275	100	

4.)	บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	225	81.8	81.8
		เพียงพอ	50	18.2	100
		รวม	275	100	

5.)	บริการธนาคาร / A T M	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ไม่เพียงพอ	246	89.5	89.5
		เพียงพอ	29	10.5	100
		รวม	275	100	

11C ความคิดเห็นต่อการบริการ

1.)	ที่พักอาศัย	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ควรปรับปรุง	206	74.9	74.9
		ดีแล้ว	69	25.1	100
		รวม	275	100	

2.)	ร้านอาหารและร้านค้า	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ควรปรับปรุง	169	61.5	61.5
		ดีแล้ว	106	38.5	100
		รวม	275	100	

3.)	การรักษาพยาบาล	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ควรปรับปรุง	227	82.5	82.5
		ดีแล้ว	48	17.5	100
		รวม	275	100	

4.)	บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
		ควรปรับปรุง	210	76.4	76.4
		ดีแล้ว	65	23.6	100
		รวม	275	100	

5.) บริการธนาคาร / ATM	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ควรปรับปรุง	218	79.3	79.3
	ดีแล้ว	57	20.7	100
	รวม	275	100	

12 รูปแบบการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
รถเมล์	60	21.8	21.8
รถยนต์ส่วนตัว	31	11.3	33.1
รถบริการของมหาวิทยาลัย	42	15.3	48.4
รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	125	45.5	93.8
รถรับจ้าง	2	0.7	94.5
จักรยาน	10	3.6	98.2
เดิน	2	0.7	98.9
อื่นๆ	3	1.1	100
รวม	275	100	

13 ปัญหาในการเดินทาง

13_1 รถโดยสารประจำทางน้อย	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เป็นปัญหา	185	67.3	67.3
	เป็นปัญหา	90	32.7	100
	รวม	275	100	

13_2 ระยะทางไกล	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เป็นปัญหา	156	56.7	56.7
	เป็นปัญหา	119	43.3	100
	รวม	275	100	

13_3 การจราจรติดขัด	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เป็นปัญหา	222	80.7	80.7
	เป็นปัญหา	53	19.3	100
	รวม	275	100	

13_4 ปัญหาอื่นๆ	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ระบุ	249	90.5	90.5
	ไม่มีรถบริการรอบมหาวิทยาลัย	18	6.5	97.1
	ค่ารถแพง	8	2.9	100
	รวม	275	100	

14	จำนวนวันที่เดินทางมามหาวิทยาลัย (วัน / สัปดาห์)	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	2	6	2.2	2.2
	3	6	2.2	4.4
	4	6	2.2	6.5
	5	134	48.7	55.3
	6	34	12.4	67.6
	7	89	32.4	100
	รวม	275	100	

15	ความถี่ในการเดินทางไปซื้อสินค้า และบริการในตัวเมือง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ได้ซื้อที่ตำบลท่าโพธิ์	109	39.6	39.6
	น้อยกว่าเดือนละครั้ง	3	1.1	40.7
	เดือนละครั้ง	12	4.4	45.1
	เดือนละ 2-3 ครั้ง	70	25.5	70.5
	สัปดาห์ละครั้ง	46	16.7	87.3
	สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	29	10.5	97.8
	ทุกวัน	6	2.2	100
	รวม	275	100	

16	เดินทางเข้าตัวเมืองโดย	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ได้ซื้อที่ตำบลท่าโพธิ์	109	39.6	39.6
	รถเมล์	80	29.1	68.7
	รถยนต์	12	4.4	73.1
	รถมหาวิทยาลัย	1	0.4	73.5
	รถจักรยานยนต์	69	25.1	98.5
	รถรับจ้าง	1	0.4	98.9
	จักรยาน	3	1.1	100
	รวม	275	100	

17 บริการที่มักเดินทางเข้าไปในตัวเมืองพิษณุโลก

17_1	ซื้อสินค้าและบริการ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ได้ใช้บริการในตัวเมือง	9	3.3	3.3
	ใช้บริการในตัวเมือง	157	57.1	60.4
	ไม่ได้พักบริเวณมหาวิทยาลัย	109	39.6	100
	รวม	275	100	

17_2 การรักษาพยาบาล	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่ได้ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	103	37.5	37.5
ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	63	22.9	60.4
ไม่ได้พักบริเวณมหาวิทยาลัย	109	39.6	100
รวม	275	100	

17_3 เดินทางกลับภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่ได้ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	58	21.1	21.1
ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	108	39.3	60.4
ไม่ได้พักบริเวณมหาวิทยาลัย	109	39.6	100
รวม	275	100	

17_4 พักผ่อน / บ้านเทิง / เที่ยวชมมหรสพ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่ได้ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	50	18.2	18.2
ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	116	42.2	60.4
ไม่ได้พักบริเวณมหาวิทยาลัย	109	39.6	100
รวม	275	100	

17_5 ติดต่องาน / อบรม สัมมนา	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่ได้ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	153	55.6	55.6
ใช้บริการนี้ในตัวเมือง	13	4.7	60.4
ไม่ได้พักบริเวณมหาวิทยาลัย	109	39.6	100
รวม	275	100	

18 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

18_1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรม เป็นสิ่งปลูกสร้าง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่เห็นด้วย	75	27.3	27.3
เห็นด้วย	200	72.7	100
รวม	275	100	

18_2 มีร้านอาหาร ร้านค้า และร้าน บริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ไม่เห็นด้วย	52	18.9	18.9
เห็นด้วย	223	81.1	100
รวม	275	100	

18.3	มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	75	27.3	27.3
	เห็นด้วย	200	72.7	100
	รวม	275	100	

18.4	การเดินทางมามหาวิทยาลัยสะดวกมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	163	59.3	59.3
	เห็นด้วย	112	40.7	100
	รวม	275	100	

18.5	มีบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	122	44.4	44.4
	เห็นด้วย	153	55.6	100
	รวม	275	100	

18.6	มีปัญหาสภาพแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	118	42.9	42.9
	เห็นด้วย	157	57.1	100
	รวม	275	100	

18.7	การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่ระบุ	267	97.1	97.1
	อาชญากรรม	7	2.5	99.6
	ขาดเสถียร	1	0.4	100
	รวม	275	100	

19 ความคิดเห็นต่อการพัฒนา / แก้ไขปัญหาในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

19.1	ควรมีร้านค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	100	36.4	36.4
	เห็นด้วย	175	63.6	100
	รวม	275	100	

19_1	ประเภทร้านค้าและบริการที่ควรเพิ่ม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
Q	ไม่ระบุ	246	89.5	89.5
	เครื่องเขียน หนังสือ	15	5.5	94.9
	เสื้อผ้า	5	1.8	96.7
	เครื่องใช้ไฟฟ้า	2	0.7	97.5
	ชಾಯยา	6	2.2	99.6
	ซักรีด	1	0.4	100
	รวม	275	100	

19_2	ควรมีที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	86	31.3	31.3
	เห็นด้วย	189	68.7	100
	รวม	275	100	

19_2	ประเภทที่พักอาศัยที่ควรเพิ่ม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
Q	ไม่ระบุ	241	87.6	87.6
	หอพัก บ้านเช่า	16	5.8	93.5
	หอพักมหาวิทยาลัย	18	6.5	100
	รวม	275	100	

19_3	ควรมีบริการขนส่งสาธารณะเชื่อมกับ ตัวเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	88	32	32
	เห็นด้วย	187	68	100
	รวม	275	100	

19_4	ควรเพิ่มการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	84	30.5	30.5
	เห็นด้วย	191	69.5	100
	รวม	275	100	

19_5	ควรปรับปรุงสภาพผิวจราจรและ โครงข่ายถนน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	79	28.7	28.7
	เห็นด้วย	196	71.3	100
	รวม	275	100	

20 ความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครราชสีมาต่อเมืองพิษณุโลก

20_1	สนับสนุนบทบาทศูนย์กลางการศึกษา ระดับสูงของเมืองพิษณุโลก	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	35	12.7	12.7
	เห็นด้วย	240	87.3	100
	รวม	275	100	

20_2	สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานของเมือง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	89	32.4	32.4
	เห็นด้วย	186	67.6	100
	รวม	275	100	

20_3	ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในพื้นที่ชานเมืองลดลง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	154	56	56
	เห็นด้วย	121	44	100
	รวม	275	100	

20_4	ทำให้ชานเมืองมีการขยายตัว อย่างรวดเร็วการเติบโตไม่เป็นระเบียบ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	110	40	40
	เห็นด้วย	165	60	100
	รวม	275	100	

21 ความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครราชสีมาต่อดำบลท่าโพธิ์

21_1	สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานของตำบลท่าโพธิ์	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	44	16	16
	เห็นด้วย	231	84	100
	รวม	275	100	

21_2	ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบริการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่เพิ่มขึ้น	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	63	22.9	22.9
	เห็นด้วย	212	77.1	100
	รวม	275	100	

21_3	ทำให้การไร้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในตำบลท่าโพธิ์ลดลง	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	125	45.5	45.5
	เห็นด้วย	150	54.5	100
	รวม	275	100	

21_4	สร้างปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม แก่ตำบลท่าโพธิ์	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
	ไม่เห็นด้วย	142	51.6	51.6
	เห็นด้วย	133	48.4	100
	รวม	275	100	

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการของประชากร มหาวิทยาลัยนเรศวร โดย CROSSTABS สถานภาพกับตัวแปรต่าง ๆ

การ CROSSTABS สถานภาพกับตัวแปรต่าง ๆ เป็นการจำแนกข้อมูลคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 กลุ่มได้แก่ อาจารย์ บุคลากร นิสิตปริญญาโท และนิสิตปริญญาตรี เพื่อสรุปคุณลักษณะการใช้จ่ายและการพึ่งพาด้านการบริการ ปริมาณการใช้จ่ายแต่ละประเภท สถานที่ที่ประชากรมหาวิทยาลัยทั้ง 4 กลุ่มนิยมเลือกใช้บริการ ตลอดจนความต้องการปรับปรุงบริการแต่ละประเภท และความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการสร้างมหาวิทยาลัยนเรศวรที่มีต่อเมืองพิษณุโลกและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย โดยแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในตัวแปรต่าง ๆ แยกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

1A เพศ

สถานภาพ	เพศ		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
อาจารย์	3	12	15
บุคลากร	9	21	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	96	122	218
รวม	115	160	275

1B อายุ

สถานภาพ	อายุ				รวม
	16 - 25 ปี	26 - 35 ปี	36 - 45 ปี	46 ปีขึ้นไป	
อาจารย์	1	10	3	1	15
บุคลากร	11	14	5	-	30
นิสิตปริญญาโท	4	4	4	-	12
นิสิตปริญญาตรี	218	-	-	-	218
รวม	234	28	12	1	275

1C สถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
อาจารย์	15	5.5	5.5
บุคลากร	30	10.9	16.4
นิสิตปริญญาโท	12	4.4	20.7
นิสิตปริญญาตรี	218	79.3	100
รวม	275	100	

1D ชั้นปี

ชั้นปี	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่ได้เป็นนิสิต	15	30	-	-	45
ชั้นปีที่ 1	-	-	4	70	74
ชั้นปีที่ 2	-	-	7	69	76
ชั้นปีที่ 3	-	-	1	60	61
ชั้นปีที่ 4	-	-	-	15	15
ชั้นปีที่ 5	-	-	-	4	4
รวม	15	30	12	218	275

1E คณะ / หน่วยงาน

คณะ	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
สำนักงานอธิการบดี	-	12	-	-	12
สำนักหอสมุด	-	2	-	-	2
บัณฑิตวิทยาลัย	-	1	4	-	5
คณะเกษตรศาสตร์	2	5	3	33	43
คณะแพทยศาสตร์	-	-	-	5	5
คณะเภสัชศาสตร์	-	-	-	17	17
คณะมนุษยศาสตร์&สังคมศาสตร์	7	1	2	50	60
คณะวิทยาศาสตร์	2	5	-	36	43

1E คณะ / หน่วยงาน (ต่อ)

คณะ	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
คณะวิศวกรรมศาสตร์	1	-	-	25	26
คณะศึกษาศาสตร์	2	4	3	14	23
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	-	-	-	14	14
คณะพยาบาลศาสตร์	-	-	-	17	17
คณะทันตแพทยศาสตร์	1	-	-	7	8
รวม	15	30	12	218	275

2 ปีที่เข้าเรียน / ทำงาน

พ.ศ. ที่เข้าเรียน	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
2532	2	3	-	-	5
2533	-	1	-	-	1
2536	2	-	-	-	2
2537	3	5	-	-	8
2538	-	1	-	-	1
2539	-	1	1	4	6
2540	1	4	-	20	25
2541	2	4	4	62	72
2542	2	6	3	57	68
2543	3	5	4	75	87
รวม	15	30	12	218	275

3 ที่อยู่ถาวรของครอบครัว (ภาค)

ภาค	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ภาคเหนือตอนบน	1	1	-	58	60
ภาคเหนือตอนล่าง	8	25	9	114	156
ภาคกลาง	5	2	2	11	20
ภาคตะวันออก	-	-	-	2	2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	1	1	18	21
ภาคตะวันตก	-	-	-	5	5
ภาคใต้	-	1	-	10	11
รวม	15	30	12	218	275

4 ที่พักในปัจจุบัน

ที่พัก	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ใน ม.นครสวรรค์	3	11	1	27	42
ในเขตเทศบาล	3	12	7	32	54
ใน ม.นครสวรรค์ บริเวณใกล้เคียง ม.นครสวรรค์	7	1	-	67	75
พื้นที่อื่น ๆ	-	3	3	85	91
พื้นที่อื่น ๆ	2	3	1	7	13
รวม	15	30	12	218	275

4_Q พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่

พื้นที่	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
พักในตัวเมือง / ใกล้มหาวิทยาลัย	13	27	11	211	262
อำเภอเมืองพิษณุโลก	1	2	1	6	10
อำเภอบางระกำ	-	1	-	-	1
อำเภอพรหมพิราม	-	-	-	1	1
อำเภอวัดโบสถ์	1	-	-	-	1
รวม	15	30	12	218	275

5 ความต้องการย้ายที่พัก

ความต้องการย้ายที่พัก	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
พักใน / ใกล้มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	7	4	3	152	166
ไม่ต้องการย้าย	7	22	7	50	86
ต้องการย้าย	1	4	2	16	23
รวม	15	30	12	218	275

5_1 เหตุผลที่ไม่ต้องการย้าย

ไม่ย้ายเพราะ	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่ระบุ	1	11	2	10	24
มีที่พักอยู่แล้ว	5	10	5	28	48
ต้องการพักกับครอบครัว	1	1	-	11	13
ไม่สะดวก	-	-	-	1	1
พักใน / ใกล้มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	7	4	3	152	166
ต้องการย้าย	1	4	2	16	23
รวม	15	30	12	218	275

5.2 เหตุผลที่ต้องการย้าย

ย้ายเพราะ	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่ระบุ	-	1	-	2	3
ประหยัด สะดวก	1	3	2	14	20
พักใน / ใกล้มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว	7	4	3	152	166
ไม่ต้องการย้าย	7	22	7	50	86
รวม	15	30	12	218	275

6 ลักษณะที่พัก

ลักษณะที่พัก	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ของตนเอง	3	12	4	17	36
บ้านญาติ	1	4	2	4	11
ห้องเช่า/หอพักเอกชน	1	1	5	95	102
หอพัก/บ้านพักมหาวิทยาลัย	10	12	1	93	116
บ้านเช่า	-	1	-	9	10
รวม	15	30	12	218	275

7 ค่าเช่าที่พักต่อเดือน

ค่าเช่า	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่มีค่าใช้จ่าย	4	15	5	23	47
ไม่เกิน 500	8	13	2	72	95
501 - 1000	2	1	2	28	33
1001 - 2000	-	-	2	70	72
มากกว่า 2000	1	1	1	25	28
รวม	15	30	12	218	275

8 รายได้ต่อเดือน

รายได้ (บาท)	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
น้อยกว่า 3000	-	2	1	91	94
3001 - 6000	-	9	2	118	129
6001 - 10000	6	14	6	9	35
มากกว่า 10000	9	5	3	-	17
รวม	15	30	12	218	275

9 ค่าใช้จ่าย

9A ค่าใช้จ่ายรวม (บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	อาจารย์	207.33	15	92.93
	บุคลากร	118	30	56.78
	นิสิตปริญญาโท	179.17	12	83.82
	นิสิตปริญญาตรี	91.78	218	27.46
	รวม	104.75	275	51.32

9B ค่าอาหาร(บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	อาจารย์	110.67	15	46.36
	บุคลากร	62.33	30	26.48
	นิสิตปริญญาโท	77.92	12	23.5
	นิสิตปริญญาตรี	52.87	218	17.18
	รวม	58.15	275	25.14

9C ค่าเดินทาง (บาท / วัน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	อาจารย์	64.33	15	64.11
	บุคลากร	22	30	36.87
	นิสิตปริญญาโท	60.42	12	56.99
	นิสิตปริญญาตรี	16.74	218	20.06
	รวม	21.82	275	31.43

9D ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (บาท / เดือน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	อาจารย์	1,893.33	15	936.91
	บุคลากร	1,020.00	30	678.91
	นิสิตปริญญาโท	1,458.33	12	655.69
	นิสิตปริญญาตรี	790.83	218	659.76
	รวม	905.09	275	730.78

9E ที่พักนอน / บันเทิง (บาท / เดือน)	สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	อาจารย์	1,380.00	15	761.76
	บุคลากร	758.33	30	434.32
	นิสิตปริญญาโท	975	12	691.67
	นิสิตปริญญาตรี	528.39	218	420.33
	รวม	619.42	275	504.63

9F ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (บาท / เดือน)	ประเภท	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน
	ไม่มีค่าใช้จ่ายอื่น	0	253	0
	ให้ครอบครัว	1,856.25	8	1,366.81
	มีสื่อ&เพลง	985	9	760.85
	ผ่อนชำระ	1,112.50	4	719.23
	พบแพทย์	1,600.00	1	0
	รวม	1,388.44	275	711.72

10 การให้บริการประเภทต่าง ๆ

10A อาหารเช้า จันทร์ - ศุกร์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่				รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	โกล่มมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	5	2	6	1	1	15
บุคลากร	3	8	19	-	-	30
นิสิตปริญญาโท	-	5	5	1	1	12
นิสิตปริญญาตรี	15	27	145	31	-	218
รวม	23	42	175	33	2	275

10B อาหารเที่ยง จันทร์ - ศุกร์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่			รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	โกล่มมหาวิทยาลัย	
อาจารย์	-	-	11	4	15
บุคลากร	-	1	28	1	30
นิสิตปริญญาโท	-	5	6	1	12
นิสิตปริญญาตรี	2	4	175	37	218
รวม	2	10	220	43	275

10C อาหารเย็น จันทร์ - ศุกร์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่				รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	โกล่มมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	-	9	-	5	1	15
บุคลากร	-	24	-	5	1	30
นิสิตปริญญาโท	1	8	-	2	1	12
นิสิตปริญญาตรี	2	59	56	101	-	218
รวม	3	100	56	113	3	275

10D อาหารเช้าเสาร์ - อาทิตย์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่				รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	ใกล้มหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	3	7	2	1	2	15
บุคลากร	2	18	8	1	1	30
นิสิตปริญญาโท	-	5	3	3	1	12
นิสิตปริญญาตรี	13	64	50	91	-	218
รวม	18	94	63	96	4	275

10E อาหารเที่ยงเสาร์ - อาทิตย์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่				รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	ใกล้มหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	-	7	2	4	2	15
บุคลากร	-	17	10	2	1	30
นิสิตปริญญาโท	-	2	7	3	-	12
นิสิตปริญญาตรี	4	66	53	95	-	218
รวม	4	92	72	104	3	275

10F อาหารเย็นเสาร์ - อาทิตย์

สถานภาพ	ไม่ทาน	พื้นที่				รวม
		ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	ใกล้มหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	-	10	-	3	2	15
บุคลากร	-	24	1	4	1	30
นิสิตปริญญาโท	1	8	1	1	1	12
นิสิตปริญญาตรี	2	71	40	105	-	218
รวม	3	113	42	113	4	275

10G ซั้วของไว้ส่วนตัว

สถานภาพ	พื้นที่				รวม
	ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	ใกล้มหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	13	-	1	1	15
บุคลากร	28	1	1	-	30
นิสิตปริญญาโท	11	-	-	1	12
นิสิตปริญญาตรี	189	5	24	-	218
รวม	241	6	26	2	275

10H ซื่ออุปกรณืเรียน

สถานภาพ	อาจารย์ / บุคลากร (ไม่มีค่าใช้จายนี้)	พื้นที่			รวม
		ตัวเมือง	ในมหาวิทยาลัย	ไกลมหาวิทยาลัย	
อาจารย์	15	-	-	-	15
บุคลากร	30	-	-	-	30
นิสิตปริญญาโท	-	10	-	2	12
นิสิตปริญญาตรี	-	140	34	44	218
รวม	45	150	34	46	275

10I ใช้บริการต่าง ๆ (ตัดผม ซักรีดช่างซ่อม)

สถานภาพ	พื้นที่				รวม
	ตัวเมือง	ในมหาวิทยาลัย	ไกลมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	12	1	2	-	15
บุคลากร	24	2	4	-	30
นิสิตปริญญาโท	8	1	2	1	12
นิสิตปริญญาตรี	97	37	84	-	218
รวม	141	41	92	1	275

10J พักผ่อน / บันทึง (ดูหนัง / ท่องเที่ยว)

สถานภาพ	พื้นที่			รวม
	ตัวเมือง	ไกลมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	15	-	-	15
บุคลากร	29	1	-	30
นิสิตปริญญาโท	11	-	1	12
นิสิตปริญญาตรี	198	20	-	218
รวม	253	21	1	275

10K การรักษาพยาบาล

สถานภาพ	พื้นที่				รวม
	ตัวเมือง	ในมหาวิทยาลัย	ไกลมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	13	2	-	-	15
บุคลากร	29	1	-	-	30
นิสิตปริญญาโท	11	-	-	1	12
นิสิตปริญญาตรี	185	16	17	-	218
รวม	238	19	17	1	275

10L บริการไปรษณีย์ / โทรศัพท

สถานภาพ	พื้นที่				รวม
	ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	ใกล้มหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	9	6	-	-	15
บุคลากร	22	7	1	-	30
นิสิตปริญญาโท	8	3	-	1	12
นิสิตปริญญาตรี	84	122	12	-	218
รวม	123	138	13	1	275

10M บริการธนาคาร / ATM

สถานภาพ	พื้นที่			รวม
	ตัวเมือง	โนนมหาวิทยาลัย	พื้นที่อื่น	
อาจารย์	7	8	-	15
บุคลากร	25	5	-	30
นิสิตปริญญาโท	8	3	1	12
นิสิตปริญญาตรี	106	112	-	218
รวม	146	128	1	275

11A ความคิดเห็นต่อบริการประเภทต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

1.) ที่พักอาศัย

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	12	3	15
บุคลากร	20	10	30
นิสิตปริญญาโท	10	2	12
นิสิตปริญญาตรี	162	56	218
รวม	204	71	275

2.) ร้านอาหารและร้านค้า

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	8	7	15
บุคลากร	10	20	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	112	106	218
รวม	137	138	275

3.) การรักษาพยาบาล

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	11	4	15
บุคลากร	25	5	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	169	49	218
รวม	216	59	275

4.) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	10	5	15
บุคลากร	19	11	30
นิสิตปริญญาโท	9	3	12
นิสิตปริญญาตรี	134	84	218
รวม	172	103	275

5.) บริการธนาคาร / ATM

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	11	4	15
บุคลากร	23	7	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	161	57	218
รวม	206	69	275

11B ความคิดเห็นต่อบริการประเภทต่าง ๆ รอบ ๆ มหาวิทยาลัย

1.) ที่พักอาศัย

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	6	24	30
นิสิตปริญญาโท	2	10	12
นิสิตปริญญาตรี	71	147	218
รวม	84	191	275

2.) ร้านอาหารและร้านค้า

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	6	9	15
บุคลากร	8	22	30
นิสิตปริญญาโท	4	8	12
นิสิตปริญญาตรี	62	156	218
รวม	80	195	275

3.) การรักษาพยาบาล

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	14	1	15
บุคลากร	23	7	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	188	30	218
รวม	236	39	275

4.) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	15	-	15
บุคลากร	24	6	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	175	43	218
รวม	225	50	275

5.) บริการธนาคาร / A T M

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	
อาจารย์	15	-	15
บุคลากร	26	4	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	194	24	218
รวม	246	29	275

11C ความคิดเห็นต่อการบริการ

1.) ที่พักอาศัย

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ควรปรับปรุง	ดีแล้ว	
อาจารย์	10	5	15
บุคลากร	20	10	30
นิสิตปริญญาโท	10	2	12
นิสิตปริญญาตรี	166	52	218
รวม	206	69	275

2.) ร้านอาหารและร้านค้า

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ควรปรับปรุง	ดีแล้ว	
อาจารย์	10	5	15
บุคลากร	18	12	30
นิสิตปริญญาโท	8	4	12
นิสิตปริญญาตรี	133	85	218
รวม	169	106	275

3.) การรักษาพยาบาล

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ควรปรับปรุง	ดีแล้ว	
อาจารย์	14	1	15
บุคลากร	26	4	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	176	42	218
รวม	227	48	275

4.) บริการไปรษณีย์ โทรศัพท์

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ควรปรับปรุง	ดีแล้ว	
อาจารย์	14	1	15
บุคลากร	23	7	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	162	56	218
รวม	210	65	275

5.) บริการธนาคาร/ATM

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ควรปรับปรุง	ดีแล้ว	
อาจารย์	14	1	15
บุคลากร	26	4	30
นิสิตปริญญาโท	11	1	12
นิสิตปริญญาตรี	167	51	218
รวม	218	57	275

12 รูปแบบการเดินทาง

รูปแบบการเดินทาง	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
รถเมล์	1	6	3	50	60
รถยนต์	9	8	6	8	31
รถมหาวิทยาลัย	2	10	-	30	42
รถจักรยานยนต์	2	4	3	116	125
รถรับจ้าง	-	1	-	1	2
จักรยาน	1	1	-	8	10
เดิน	-	-	-	2	2
อื่นๆ	-	-	-	3	3
รวม	15	30	12	218	275

13 ปัญหาในการเดินทาง

13-1 รถน้อย

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เป็นปัญหา	เป็นปัญหา	
อาจารย์	15	-	15
บุคลากร	15	15	30
นิสิตปริญญาโท	9	3	12
นิสิตปริญญาตรี	146	72	218
รวม	185	90	275

13.2 ระยะทางไกล

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เป็นปัญหา	เป็นปัญหา	
อาจารย์	10	5	15
บุคลากร	20	10	30
นิสิตปริญญาโท	2	10	12
นิสิตปริญญาตรี	124	94	218
รวม	156	119	275

13_3 การจรรยาบรรณคดีคดี

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เป็นปัญหา	เป็นปัญหา	
อาจารย์	14	1	15
บุคลากร	27	3	30
นิสิตปริญญาโท	8	4	12
นิสิตปริญญาตรี	173	45	218
รวม	222	53	275

13_4 ปัญหาอื่นๆ

สถานภาพ	ความคิดเห็น			รวม
	ไม่ระบุ	ไม่มีรถบริการรอบมหาวิทยาลัย	ค่าโดยสารแพง	
อาจารย์	15	-	-	15
บุคลากร	29	-	1	30
นิสิตปริญญาโท	12	-	-	12
นิสิตปริญญาตรี	193	18	7	218
รวม	249	18	8	275

14 เดินทางมามหาวิทยาลัย (วัน / สัปดาห์)

วัน / สัปดาห์	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
2	-	-	6	-	6
3	-	-	6	-	6
4	-	-	-	6	6
5	7	14	-	113	134
6	4	5	-	25	34
7	4	11	-	74	89
รวม	15	30	12	218	275

15 ความถี่ในการเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการในตัวเมือง

	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่ได้อยู่ที่ตำบลท่าโพธิ์	8	26	9	66	109
น้อยกว่าเดือนละครั้ง	-	-	-	3	3
เดือนละครั้ง	-	-	-	12	12
เดือนละ 2-3 ครั้ง	-	2	-	68	70
สัปดาห์ละครั้ง	2	-	2	42	46
สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	4	1	1	23	29
ทุกวัน	1	1	-	4	6
รวม	15	30	12	218	275

16 เดินทางเข้าตัวเมืองโดย

	สถานภาพ				รวม
	อาจารย์	บุคลากร	นิสิตปริญญาโท	นิสิตปริญญาตรี	
ไม่ได้อยู่ที่ตำบลท่าโพธิ์	8	26	9	66	109
รถเมล์	1	1	-	78	80
รถยนต์	6	-	2	4	12
รถมหาวิทยาลัย	-	-	-	1	1
รถจักรยานยนต์	-	3	-	65	69
รถรับจ้าง	-	-	-	1	1
จักรยาน	-	-	-	3	3
รวม	15	30	12	218	275

17 บริการที่มักเดินทางเข้าไปในตัวเมืองพิษณุโลก

17_1 ซื้อสินค้าและบริการ

สถานภาพ	ไม่ได้ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ไม่ได้พักบริเวณ มหาวิทยาลัย	รวม
อาจารย์	1	6	8	15
บุคลากร	-	4	26	30
นิสิตปริญญาโท	-	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	8	144	66	218
รวม	9	157	109	275

17_2 การรักษาพยาบาล

สถานภาพ	ไม่ได้ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ไม่ได้พักบริเวณ มหาวิทยาลัย	รวม
อาจารย์	5	2	8	15
บุคลากร	4	-	26	30
นิสิตปริญญาโท	2	1	9	12
นิสิตปริญญาตรี	92	60	66	218
รวม	103	63	109	275

17_3 เดินทางกลับภูมิลำเนา

สถานภาพ	ไม่ได้ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ไม่ได้พักบริเวณ มหาวิทยาลัย	รวม
อาจารย์	2	5	8	15
บุคลากร	3	1	26	30
นิสิตปริญญาโท	2	1	9	12
นิสิตปริญญาตรี	51	101	66	218
รวม	58	108	109	275

17_4 พักผ่อน / บันทึกลง / เกี่ยวขอมมหาวิทยาลัย

สถานภาพ	ไม่ได้ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ไม่ได้พักบริเวณ มหาวิทยาลัย	รวม
อาจารย์	1	6	8	15
บุคลากร	3	1	26	30
นิสิตปริญญาโท	2	1	9	12
นิสิตปริญญาตรี	44	108	66	218
รวม	50	116	109	275

17_5 คิดต่องาน / อบรม สัมมนา

สถานภาพ	ไม่ได้ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ใช้บริการนี้ ในตัวเมือง	ไม่ได้พักบริเวณ มหาวิทยาลัย	รวม
อาจารย์	3	4	8	15
บุคลากร	4	-	26	30
นิสิตปริญญาโท	2	1	9	12
นิสิตปริญญาตรี	144	8	66	218
รวม	153	13	109	275

18 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

18_1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสิ่งปลูกสร้าง

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	5	25	30
นิสิตปริญญาโท	1	11	12
นิสิตปริญญาตรี	64	154	218
รวม	75	200	275

18_2 มีร้านอาหาร ร้านค้า และร้านบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	4	11	15
บุคลากร	8	22	30
นิสิตปริญญาโท	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	37	181	218
รวม	52	223	275

18_3 มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	7	23	30
นิสิตปริญญาโท	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	60	158	218
รวม	75	200	275

18_4 การเดินทางมามหาวิทยาลัยสะดวกมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	9	6	15
บุคลากร	18	12	30
นิสิตปริญญาโท	12		12
นิสิตปริญญาตรี	124	94	218
รวม	163	112	275

18_5 มีบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	9	6	15
บุคลากร	11	19	30
นิสิตปริญญาโท	10	2	12
นิสิตปริญญาตรี	92	126	218
รวม	122	153	275

18_6 มีปัญหาสภาพแวดล้อม

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	8	7	15
บุคลากร	17	13	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	86	132	218
รวม	118	157	275

18_7 การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ

สถานภาพ	ความเปลี่ยนแปลง			รวม
	ไม่เห็นด้วย	ขาดทุน	ขาดทุน	
อาจารย์	15	-	-	15
บุคลากร	30	-	-	30
นิสิตปริญญาโท	12	-	-	12
นิสิตปริญญาตรี	210	7	1	218
รวม	267	7	1	275

19 ความคิดเห็นต่อการพัฒนา / แก้ไขปัญหาในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย

19_1 ควรมีร้านค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	6	9	15
บุคลากร	16	14	30
นิสิตปริญญาโท	6	6	12
นิสิตปริญญาตรี	72	146	218
รวม	100	175	275

19_2 ควรมีที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	18	12	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	56	162	218
รวม	86	189	275

19_3 ควรมีบริการขนส่งสาธารณะเชื่อมกับตัวเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	6	24	30
นิสิตปริญญาโท	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	74	144	218
รวม	88	187	275

19_4 ควรเพิ่มการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	9	21	30
นิสิตปริญญาโท	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	67	151	218
รวม	84	191	275

19_5 ควรปรับปรุงสภาพผิวจราจรและโครงข่ายถนน

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	3	12	15
บุคลากร	12	18	30
นิสิตปริญญาโท	2	10	12
นิสิตปริญญาตรี	62	156	218
รวม	79	196	275

20 ความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่มีต่อเมืองพิษณุโลก

20_1 สนับสนุนบทบาทศูนย์กลางการศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	3	12	15
บุคลากร	4	26	30
นิสิตปริญญาโท	3	9	12
นิสิตปริญญาตรี	25	193	218
รวม	35	240	275

20_2 สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการทำงานของเมือง

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	6	24	30
นิสิตปริญญาโท	4	8	12
นิสิตปริญญาตรี	74	144	218
รวม	89	186	275

20_3 ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ขานเมืองลดลง

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	8	7	15
บุคลากร	15	15	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	124	94	218
รวม	154	121	275

20_4 ทำให้ขานเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การเติบโตไม่เป็นระเบียบ

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์		15	15
บุคลากร	16	14	30
นิสิตปริญญาโท	5	7	12
นิสิตปริญญาตรี	89	129	218
รวม	110	165	275

21 ความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่มีต่อตำบลท่าโพธิ์

21_1 สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของตำบลท่าโพธิ์

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	3	12	15
บุคลากร	6	24	30
นิสิตปริญญาโท	1	11	12
นิสิตปริญญาตรี	34	184	218
รวม	44	231	275

21_2 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบริการสาธารณสุขูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่เพิ่มขึ้น

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	7	23	30
นิสิตปริญญาโท	7	5	12
นิสิตปริญญาตรี	44	174	218
รวม	63	212	275

21_3 ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในตำบลท่าโพธิ์ลดลง

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	5	10	15
บุคลากร	15	15	30
นิสิตปริญญาโท	4	8	12
นิสิตปริญญาตรี	101	117	218
รวม	125	150	275

21_4 สร้างปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ตำบลท่าโพธิ์

สถานภาพ	ความคิดเห็น		รวม
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	
อาจารย์	7	8	15
บุคลากร	14	16	30
นิสิตปริญญาโท	6	6	12
นิสิตปริญญาตรี	115	103	218
รวม	142	133	275

3.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี โดยเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ร้อยละ 79.3 รองลงมาได้แก่บุคลากรมหาวิทยาลัย ร้อยละ 10.9 อาจารย์ ร้อยละ 5.5 และนิสิตปริญญาโท ร้อยละ 4.4 ตามลำดับ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นนิสิตปริญญาตรีในระดับชั้นปีที่ 1 - 3 ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ พบว่า การสุ่มตัวอย่างกระจายครอบคลุมในทุกคณะ / หน่วยงาน โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และพักอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่ต้องการย้ายที่พักมาอยู่ในบริเวณนี้ เนื่องจากมีที่พักอาศัยอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ต้องการย้ายมาพักในบริเวณนี้ให้ความเห็นว่าเพื่อความประหยัดและสะดวกในการเดินทาง ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมพักในหอพัก และบ้านพักของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการเช่าที่พักอาศัยประมาณไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน

จากการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เดือนละ 3,001 – 6,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายรวมต่อวันเฉลี่ยประมาณ 105 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายรวมต่อวันเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อาจารย์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ยประมาณ 207 บาทต่อวัน รองลงมาได้แก่ นิสิตปริญญาโท บุคลากรมหาวิทยาลัย และนิสิตปริญญาตรี ตามลำดับ การสำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อวัน พบว่า มีค่าใช้จ่ายต่อวันเฉลี่ยประมาณ 58 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อวันเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อาจารย์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 111 บาทต่อวัน ขณะที่การสำรวจค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยต่อวัน พบว่า มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันประมาณ 22 บาท เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมายังมหาวิทยาลัยโดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว

การสำรวจค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือน พบว่า มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 905 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อาจารย์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,893 บาทต่อเดือน ขณะที่การสำรวจค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน บ้านเทิงต่อเดือน พบว่า มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 619 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน บ้านเทิงต่อเดือนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อาจารย์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,380 บาทต่อเดือน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ให้ครอบครัวเฉลี่ย 1,856 บาทต่อเดือน ผ่อนชำระสินค้าเฉลี่ย 1,113 บาทต่อเดือน และชำระค่าบริการโทรศัพท์มือถือและวิทยุติดตามตัวเฉลี่ย 985 บาทต่อเดือน

สำหรับการสำรวจพื้นที่ในการเลือกใช้บริการร้านค้าและสถานบริการต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมทานอาหารเช้าและอาหารเที่ยงในช่วงวันจันทร์ – ศุกร์ ในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ และนิยมทานอาหารเย็นช่วงวันจันทร์ – ศุกร์ในบริเวณใกล้กับมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ ขณะที่การทานอาหารเช้า อาหารเที่ยง และอาหารเย็นในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ กลุ่มตัวอย่างนิยมเลือกใช้บริการที่บริเวณใกล้กับมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อมากที่สุด รองลงมาคือบริเวณตัวเมืองพิษณุโลก

การสำรวจพื้นที่ในการเลือกซื้อของใช้ส่วนตัว ซื้ออุปกรณ์การเรียน การใช้บริการต่าง ๆ (ตัดผม ซักรีด ซ่างซ่อม) การพักผ่อน บ้านเทิง (ดูหนัง ท่องเที่ยว) การรักษาพยาบาล และการใช้บริการธนาคารหรือตู้ A T M พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้บริการในตัวเมืองพิษณุโลก ขณะที่การให้บริการไปรษณีย์โทรศัพท์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเลือกใช้บริการในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ

การสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อบริการประเภทต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า บริการด้านที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล บริการไปรษณีย์โทรศัพท์ และบริการธนาคารและตู้ A T M ภายในมหาวิทยาลัยไม่เพียงพอกับความต้องการ ขณะที่ความคิดเห็นต่อบริการร้านอาหารและร้านค้าภายในมหาวิทยาลัย พบว่า มีความเห็นใกล้เคียงกัน คือ เห็นว่าเพียงพอร้อยละ 50.2 และเห็นว่าไม่เพียงพอร้อยละ 49.8

การสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อบริการประเภทต่าง ๆ บริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า บริการด้านที่พักอาศัยและร้านอาหารและร้านค้าบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ เพียงพอกับความต้องการ ขณะที่ความคิดเห็นต่อบริการรักษาพยาบาล บริการไปรษณีย์โทรศัพท์ และบริการธนาคารและตู้ A T M บริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ ไม่เพียงพอกับความต้องการ

การสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อบริการต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าบริการทุกประเภทดังกล่าวควรปรับปรุงแก้ไข โดยบริการที่พักอาศัยควรปรับปรุงด้านราคาและความปลอดภัย บริการร้านอาหารและร้านค้าควรปรับปรุงด้านความสะอาดและประเภทอาหาร บริการรักษาพยาบาลควรมีคลินิกและร้านขายยาเพิ่มขึ้นและเปิดให้บริการในช่วงกลางคืนด้วย บริการไปรษณีย์โทรศัพท์ และบริการธนาคารและตู้ A T M ควรมีจุดบริการเพิ่มมากขึ้นทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมายังมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ โดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาจากมหาวิทยาลัยนเรศวรประมาณ 5 วันต่อสัปดาห์ ทั้งนี้ จากการสำรวจปัญหาในการเดินทาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการเดินทาง

ทางด้านการสำรวจความถี่ในการเดินทางเข้าไปเลือกซื้อสินค้าและบริการในตัวเมืองพิษณุโลก ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อ และบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปเลือกซื้อสินค้าและบริการในตัวเมืองพิษณุโลกเดือนละ 2 - 3 ครั้ง ซึ่งนิยมเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางและรถจักรยานยนต์ ส่วนบริการที่นิยมเดินทางเข้าไปใช้ในตัวเมืองพิษณุโลกได้แก่ การเลือกซื้อสินค้าและบริการ โดยให้เหตุผลว่า มีสินค้าให้เลือกมากและมีราคาถูกกว่า รองลงมาได้แก่ การพักผ่อน บันทึกลง เทียวชมมหรสพ โดยให้เหตุผลว่า บริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนหนองอ้อไม่มีสถานบริการที่ดึงดูดใจ และอันดับที่สามได้แก่ การเดินทางกลับภูมิลำเนา เนื่องจาก ศูนย์คมนาคมขนส่งอยู่ในตัวเมืองพิษณุโลก

การสำรวจความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย นครสวรรค์ส่วนหนองอ้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสิ่งปลูกสร้างมากขึ้น มีร้านอาหาร ร้านค้า และร้านบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น มีบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เพิ่มมากขึ้น มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อม เช่น น้ำเสีย คับครัด เสียงดัง กลิ่นเหม็น ขยะ ฯลฯ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาฝุ่นละออง ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่ามีความสะดวกในการเดินทางมายังมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่วนหนองอ้อมากขึ้น

การสำรวจความคิดเห็นต่อการพัฒนา แก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ส่วนหนองอ้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีร้านค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะร้านจำหน่ายเครื่องเขียน หนังสือ ตำราทางวิชาการ และร้านขายยา รวมถึงควรมีบริการที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะหอพักของมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีราคาถูกกว่าหอพักในบริเวณโดยรอบ นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรมีบริการขนส่งสาธารณะเชื่อมกับตัวเมืองพิษณุโลกและพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ควรเพิ่มบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และควรปรับปรุงสภาพผิวจราจรและโครงข่ายถนน

การสำรวจความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่มีต่อเมืองพิษณุโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์เป็นการช่วยสนับสนุนบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับสูงของเมืองพิษณุโลก และสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจของเมืองพิษณุโลก รวมถึงทำให้ชานเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การเติบโตไม่เป็นระเบียบ ขณะที่ไม่เห็นด้วยว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่ชานเมืองพิษณุโลกลดลง

การสำรวจความคิดเห็นต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่มีต่อบ้านท่าโพธิ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์ช่วยสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของบ้านท่าโพธิ์ และส่งผลให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนทำให้การใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมในบ้านท่าโพธิ์ลดลง แต่ไม่เห็นด้วยว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยนครสวรรค์สร้างปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่บ้านท่าโพธิ์

ภาคผนวก จ.

พระราชบัญญัติ
จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
พ.ศ. 2517
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2517
เป็นปีที่ 29 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรควรมีกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"การจัดรูปที่ดิน" หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงทุกแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทานและการระบายน้ำ การจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต ผลการเกษตร รวมถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน ตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

"เกษตรกรรม" หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด และการอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

"เขตโครงการจัดรูปที่ดิน" หมายความว่า เขตที่ดินที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

"คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด" หมายความว่ารวมถึงคณะกรรมการจัดรูปที่ดิน

กรุงเทพมหานครด้วย

"เจ้าของที่ดิน" หมายความว่าผู้มีสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่าผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 6^① ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกลางขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง" ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมทางหลวง ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการและกรรมการอื่นอีกไม่เกินเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งและให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 7 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 24 ให้บังคับในบริเวณใดในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำกรุงเทพมหานครขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกรุงเทพมหานคร" ประกอบด้วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หนึ่งคน ปลัดกรุงเทพมหานคร เกษตรกรุงเทพมหานคร เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์ ผู้แทนกรมอัยการ ผู้แทนสำนักผังเมือง หัวหน้าเขต

^① มาตรา 6 ความเดิมยกยกเลิกโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ดังนี้

ท้องที่ที่มีการจัดรูปที่ดิน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากเจ้าของที่ดินในโครงการจัดรูปที่ดินและให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 8 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 24 ใช้บังคับในบริเวณในจังหวัดแล้ว ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัดขึ้นคณะหนึ่งในจังหวัดนั้น เรียกว่า " คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด" ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด อัยการจังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัด พัฒนาการจังหวัด ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมทางหลวง ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นายอำเภอ และปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ในท้องที่ที่มีการจัดรูปที่ดินเป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินและให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 9 ให้กรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งตาม มาตรา 6 มาตรา 7 หรือมาตรา 8 มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีให้ออก แล้วแต่กรณี
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 11 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการซึ่งได้รับคัดเลือกจากกรรมการที่มาประชุมเป็นประธานในที่ประชุม

ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 12 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานที่ประชุม ออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 13 ให้กรรมการจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด รวมทั้งอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) วางโครงการจัดรูปที่ดินในท้องที่ต่าง ๆ และกำหนดแผนการดำเนินงานนั้น
- (2) พิจารณากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อเสนอให้รัฐมนตรีออกประกาศตาม มาตรา 25
- (3) ดำเนินการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (4) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดซื้อที่ดิน หรือการเวนคืนที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 32
- (5) ให้ความเห็นชอบในแผนผังการเปลี่ยนแปลงที่ดินระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนน หรือทางลำเลียงน้ำฝน การปรับระดับพื้นที่ดิน การแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การเช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ
- (6) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (7) ให้ความเห็นชอบในงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ
- (8) ให้ความเห็นชอบในการกำหนดที่ดินตอนใดเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะตาม มาตรา 43
- (9) วินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาการจัดรูปที่ดินตามคำร้องหรือคำอุทธรณ์ของเจ้าของที่ดิน หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 34 และมาตรา 38
- (10) ให้ความเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดตาม มาตรา 19 และในเรื่องเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน
- (11 ทวิ)^๒ วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การเบิกจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินของกองทุนจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 50 ทวิ โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

^๒ มาตรา 13 (11 ทวิ) บัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2)

(12) ดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 14 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีกาสำรวจบริเวณที่ดินที่เห็นสมควรจะกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินและสอบถามความสมัครใจของเจ้าของที่ดินว่าจะให้ดำเนินการจัดรูปที่ดินหรือไม่ และให้จัดทำบันทึกแสดงความยินยอมหรือไม่ยินยอมไว้เป็นหลักฐาน

(2) ประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

(3) จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินแต่ละโครงการเพื่อเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

(4) พิจารณาร่างแผนผังการเปลี่ยนแปลงที่ดิน ระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางล่ำเสียงในไร่นา การปรับระดับพื้นดิน การแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน เพื่อเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

(5) จัดให้มีการประชุมเจ้าของที่ดินและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อชี้แจงให้เข้าใจความมุ่งหมาย วิธีการจัดรูปที่ดิน สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบและประโยชน์ที่เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจะพึงได้รับและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

(6) ดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยคำร้อง ประนีประนอม หรือไกล่เกลี่ยการจำนอง หรือการขายฝาก ตามมาตรา 34 มาตรา 35 และมาตรา 36

(7) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน ตามระเบียบหรือข้อบังคับหรือมติของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย

(8) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับ หรือมติของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

(8 ทวิ)^๓ วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการเปิดหรือปิดประตูกักน้ำ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการบังคับน้ำเข้าสู่ที่ดินของเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

(9) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามที่สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ

(10) ดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดรูปที่ดิน

^๓ มาตรา 14 บัญญัติเพิ่มเติม โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

มาตรา 15 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง หรือคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาหรือวิจัย หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมอบหมาย และให้นำความใน มาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับแก่การประชุมของอนุกรรมการโดยอนุโลม

หมวด 2

สำนักงานจัดรูปที่ดิน

มาตรา 16 ให้จัดตั้งสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดิน และปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดและมีหน้าที่ควบคุมสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางทำหน้าที่เป็นสำนักงานจัดรูปที่ดินกรุงเทพมหานครด้วย

มาตรา 17 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 24 ใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาจัดตั้งสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดขึ้น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดินตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดกำหนด

ในกรณีที่ได้กำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินคลุมที่ดินในเขตของสองจังหวัดขึ้นไป รวมอยู่ในเขตโครงการเดียวกัน คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางจะมอบหมายให้สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดใดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดรูปที่ดินตลอดเขตโครงการนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะมิใช่สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดในจังหวัดที่เกี่ยวข้องนั้นหรือไม่ และให้เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดและนายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ในจังหวัด อำเภอ ปลัดกิ่งอำเภอที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ตามมาตรา 8 ด้วย

มาตรา 18 ให้มีหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางในสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางโดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากข้าราชการในสังกัด มีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายและโครงการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมายและให้มีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง

ให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ควบคุมพนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วย

มาตรา 19 ให้มีหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดในสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากข้าราชการในสังกัด มีอำนาจบริหารกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายและโครงการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมายและให้มีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

มาตรา 20 ให้มีเจ้าหน้าที่ตามสมควรเพื่อปฏิบัติงานของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดรูปที่ดิน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจ

(1) มีทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ ถ้อยกรรมสิทธิ ครอบครอง จัดให้ได้มา ชื่อ เช่า เช่า-ซื้อ กู้ยืม จัดสรร จำหน่าย จำนอง จำนำ ทำการแลกเปลี่ยน รับโอน รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ด้วยประการใด ๆ ซึ่งที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น

(2) ให้กู้ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้สินเชื่อบริการ รับ จำนอง รับ จำนำ โอน โอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ด้วยประการใด ๆ ซึ่งที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น

มาตรา 22 ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง มอบหมายให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเป็นผู้กระทำการในนามของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรา 23 บรรดาที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยประการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้หรือได้มาโดยการเวนคืนตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดรูปที่ดินโดยเฉพาะและให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจดำเนินการโอนไปยังเอกชนได้

คุณสมบัติของเอกชนผู้มีสิทธิขอรับโอน ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับโอนและการโอนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3

การดำเนินการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 24 การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ใดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ใน พระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่อยู่ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้มีแผนที่แสดงเขตโครงการจัดรูปที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการตราพระราชกฤษฎีกา มาตรา 24 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่สังเขปแสดงเขตท้องที่ที่จะสำรวจ เพื่อกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินแนบท้ายประกาศนั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

ภายในเขตแผนที่ท้ายประกาศของรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปทำการอันจำเป็นต่อการสำรวจได้ แต่ต้องแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทราบเสียก่อน

(2) ทำเครื่องหมาย ระดับ ขอบเขตหรือแนวเขต โดยปักหลักหรือขุดร่องแนว ในกรณีที่ต้องสร้างหมุดหลักฐานการแผนที่ในที่ดินของผู้ใด ก็ให้มีอำนาจสร้างหมุดหลักฐานลงได้ตามความจำเป็น

เมื่อมีความจำเป็นและโดยสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ขุดดิน ตัด รานกิ่งไม้ และกระทำการอื่นต่อสิ่งกีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงการที่จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายน้อยที่สุด

มาตรา 26 เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีตาม มาตรา 25 แล้ว ภายในระยะเวลาห้าปี ห้ามมิให้ ผู้ใดจำหน่ายด้วยประการใด ๆ หรือก่อให้เกิดภาวะติดพันใด ๆ ซึ่งที่ดินในท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินหรือกระทำการใด ๆ อันอาจให้ราคาประเมินที่ดินสูงขึ้นในที่ดินนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

ในกรณีที่กระทำการใด ๆ ที่ทำให้ราคาประเมินที่ดินสูงขึ้นในที่ดินนั้นโดยไม่ได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจะไม่ประเมินราคาที่ดินที่สูงขึ้นนั้น รวมในราคาประเมินที่ดินและทรัพย์สินในที่ดินนั้น ถ้าการที่จัดทำขึ้นนั้นเป็นทรัพย์สินที่อาจให้เกิดความเสียหายหรือกีดขวางการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทำการรื้อถอนเสียได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินไม่ปฏิบัติตามให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจดำเนินการรื้อถอน โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนนั้นด้วย

มาตรา 27 ในกรณีที่ยังไม่ได้ตราพระราชกฤษฎีกาตาม มาตรา 24 ใช้บังคับในจังหวัดใดเมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเห็นสมควรจัดให้ที่ดินในท้องที่ใดในจังหวัดนั้น เป็นเขตโครงการจัดรูป

ที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมายดำเนินการสอบถามความสมัครใจจากเจ้าของที่ดิน
ทุกรายในท้องที่นั้นว่าจะให้ดำเนินการจัดรูปที่ดินหรือไม่ และให้จัดทำบันทึกการยินยอมหรือไม่ยิน
ยอมของเจ้าของที่ดินทุกรายไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา 28 ในกรณีที่ได้สอบถามความสมัครใจของเจ้าของที่ดินตาม มาตรา 14 (1) หรือ
มาตรา 27 ถ้าท้องที่นั้นเจ้าของที่ดินยินยอมมีจำนวนกึ่งหนึ่งของบรรดาที่ดินทั้งหมด ก็ให้ดำเนินการ
ออกประกาศตาม มาตรา 25 ต่อไป

มาตรา 29 เมื่อได้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใด
แล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือแจ้งไปยังเจ้าของที่ดิน ผู้รับจ้าง ผู้ซื้อฝาก หรือผู้
ยึดหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นให้นำหรือส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน
พร้อมด้วยเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินนั้นให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ณ สถานที่ และภายใน
ระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา 30 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ดำเนินการในเขตโครงการจัดรูปที่ดินดังต่อไปนี้

- (1) ประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินทุกแปลงในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นและจัด
แบ่งแยกชั้นของที่ดินตามมูลค่าของที่ดิน
- (2) กำหนดโครงการ รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การกำหนดแหล่งที่อยู่อาศัยและกิจ
การสาธารณูปโภคที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- (3) กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เจ้าของที่ดินเดิมและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดิน
- (4) กระทำกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 31 ภายในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับ
พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปทำการค้นจำเป็นเพื่อการจัดรูปที่ดิน
- (2) เข้าไปทำการสำรวจรังวัดเพื่อกำหนดแผนผังการจัดแปลงที่ดินใหม่ ดำเนินการจัดสร้าง
ระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นดินและ
การอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน
- (3) ทำเครื่องหมาย ระดับ ขอบเขตและแนวเขต

เมื่อมีความจำเป็นและโดยสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ตัด หรือรื้อถอนต้นไม้ พืชพันธุ์
รั้วหรือสิ่งใด ๆ อันจำเป็นแก่กิจการการจัดรูปที่ดิน

ในการปฏิบัติการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ห้ามมิให้เข้าไปในอาคาร ลานบ้าน หรือส่วนที่มี
รั้วกันอันติดต่อกับบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์อนุญาต หรือ

เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ได้รับแจ้งเรื่องกิจการที่จะกระทำไม่นอัยกว่าสามวันก่อนเริ่มกระทำการนั้น

มาตรา 32 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าเจ้าของที่ดินรายใดไม่ยินยอมให้ดำเนินการจัดรูปที่ดิน หรือไม่มาติดต่อแสดงความยินยอมหรือไม่ยินยอมตามมาตรา 14 (1) หรือ มาตรา 27 หรือเจ้าของที่ดินมิได้ใช้ที่ดินนั้นประกอบกิจการใด ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นเช่าที่ดิน หรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจจัดซื้อที่ดินนั้นเพื่อมาดำเนินการจัดรูปที่ดินได้

ถ้าเจ้าของที่ดินตามวรรคหนึ่งไม่ยอมขายที่ดิน หรือเสนอขายในราคาที่สูงกว่าราคาประเมินตามมาตรา 14 (2) ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งที่ดินอสังหาริมทรัพย์นั้น ให้ดำเนินการเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์นั้น โดยนำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 33 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดปิดประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งระบุเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินแต่ละแปลงไว้ ณ ศาลากลางกรุงเทพมหานคร ที่ทำการเขต ที่ทำการแขวงหรือศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ทำการตำบล แล้วแต่กรณีและที่ชุมชน ในเขตโครงการจัดรูปที่ดินแล้วให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการจัดรูปที่ดินต่อไป ตามเอกสารหลักฐานนั้นได้

มาตรา 34 ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิขอตรวจสอบเอกสารหลักฐานและคัดค้านเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินตามมาตรา 33 โดยยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ปิดประกาศ

ในกรณีที่มีผู้ร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสอบสวนและเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสาร ที่เกี่ยวข้องได้ตามความจำเป็นและวินิจฉัยสั่งการไปตามที่เห็นสมควรและแจ้งคำวินิจฉัยนั้นเป็นหนังสือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บุคคลที่เกี่ยวข้องผู้ใดไม่พอใจคำวินิจฉัยสั่งการตามวรรคสอง มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำวินิจฉัยเป็นหนังสือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 35 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าที่ดินเดิม แปลงใดได้จำนองไว้ก่อนมีประกาศของรัฐมนตรียตาม มาตรา 25 ผู้รับจำนองจะดำเนินการบังคับจำนองไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดและให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการประนีประนอมเพื่อหาทางให้เจ้าของที่ดินได้ไถ่ถอนหรือหาทางให้คู่สัญญาตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนองเป็นที่ดินแปลงใหม่ที่เจ้าของที่ดินผู้จำนองได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

ถ้าเจ้าของที่ดินใหม่ไม่มาารถไถ่ถอนจำนองหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนองตามวรรคหนึ่งได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจดำเนินการไถ่ถอนจำนองได้ โดยให้ถือว่าผู้ไถ่ถอนจำนองเป็นผู้รับช่วงสิทธิจำนองหรือเป็นผู้รับจำนองในที่ดินแปลงใหม่ที่ผู้จำนองได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

ในกรณีที่คู่สัญญาตกลงกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนองเป็นที่ดินแปลงใหม่ตามวรรคหนึ่ง การจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองและการจำนองใหม่ ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนองตามประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 36 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าที่ดินแปลงใดได้ขายฝากไว้ก่อนมีประกาศของรัฐมนตรีตาม มาตรา 25 และผู้ขายฝากหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในมาตรา 497 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีสิทธิไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากนั้นอยู่ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการประนีประนอมเพื่อหาทางให้ผู้มีสิทธิไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากนั้น หรือให้ผู้มีสิทธิไถ่ทรัพย์สินแสดงเจตนาสละสิทธิไถ่ทรัพย์สินเป็นหนังสือไว้ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิไถ่ทรัพย์สินไม่ยอมสละสิทธิไถ่ทรัพย์สินและไม่สามารถไถ่ทรัพย์สินนั้นได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจดำเนินการไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากนั้น และให้ถือว่าผู้ไถ่ทรัพย์สินนั้นเป็นผู้รับช่วงสิทธิของผู้ซื้อในการขายฝาก หรือเป็นผู้ซื้อการขายฝากที่ดินแปลงใหม่ที่ผู้ขายได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 37 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดสร้างระบบการชลประทานและการระบายน้ำ ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสาธารณูปโภคอย่างอื่น เพื่อให้เจ้าของที่ดินทุกแปลงได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ที่ดินที่ใช้ตามวรรคหนึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่าใด ให้คำนวณหักออกจากมูลค่าประเมินของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินแต่ละแปลง ตามส่วนมูลค่าประเมินก่อนการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามมาตรา 30 (3) ไม่ว่าที่ดินที่ใช้ไปนั้นจะมาจากที่ดินแปลงใด

มูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินแต่ละแปลง เมื่อคำนวณหักแล้วตามวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นมูลค่าสุทธิของที่ดินเพื่อกำหนดแปลงดินใหม่ตาม มาตรา 38

มาตรา 38 ในการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามมาตรา 30 (3) ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้เจ้าของที่ดินแต่ละราย ได้รับที่ดินในที่ดินแปลงเดิม หรือให้ได้รับที่ดินแปลงเดิมบางส่วนหรือจัดให้ที่ดินแปลงใหม่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดินแปลงเดิมของตนเท่าที่จะกระทำได้ และให้ที่ดินที่ได้รับใหม่นั้น มีมูลค่าใกล้เคียงกับมูลค่าสุทธิของที่ดินเดิมของตนเท่าที่จะกระทำได้ ในการนี้ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดนัดประชุมเจ้าของที่ดินเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

เมื่อมีการตกลงในการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดปิดประกาศแผนผังที่ดินแปลงใหม่พร้อมด้วยรายชื่อเจ้าของที่ดินไว้ ณ ศาลาว่าการ

กรุงเทพมหานคร ที่ทำการเขต ที่ทำการแขวง หรือศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล แล้วแต่กรณีและที่ชุมนุมชนในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

การตกลงแลกเปลี่ยนที่ดินอากระทำได้ โดยให้เจ้าของที่ดินที่เกี่ยวข้องแจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดภายในสามสิบวัน นับแต่วันปิดประกาศ เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดอนุมัติแล้ว ให้ดำเนินการแลกเปลี่ยนที่ดินกันได้

ในกรณีที่เจ้าของที่ดินไม่สามารถจำทำความตกลงแลกเปลี่ยนที่ดินกันหรือในกรณีที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดไม่อนุมัติให้แลกเปลี่ยน เจ้าของที่ดินมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านและยื่นอุทธรณ์ โดยให้นำความในมาตรา 34 มาใช้บังคับอนุโลม

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางให้เป็นที่สุด

มาตรา 39 มูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นอื่นในที่ดินที่เจ้าของที่ดินแต่ละแปลงได้สละให้แก่ส่วนรวมเพื่อใช้ตาม มาตรา 37 วรรคหนึ่ง ต้องมีมูลค่าไม่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิมนั้น

มาตรา 40 เมื่อได้กำหนดแปลงที่ดินใหม่เสร็จสิ้นไปตาม มาตรา 38 แล้ว เจ้าของที่ดินผู้ได้รับที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดิน มีมูลค่าประเมินสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าสุทธิของที่ดินเดิม ให้เจ้าของที่ดินผู้นั้นจ่ายหรือได้รับมูลค่าที่แตกต่างนั้นเป็นการทดแทน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

มาตรา 41 เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ได้กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เจ้าของที่ดินเดิม หรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 30(3) แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินสำหรับแปลงที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นต่อไป ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามวรรคหนึ่งให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม

เมื่อได้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามวรรคหนึ่งแล้ว หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเดิมให้เป็นอันยกเลิก

มาตรา 42 ถ้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวข้องกับกิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียนในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ในเขตโครงการจัดรูปที่ดินให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนนั้น

มาตรา 43 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินใช้บังคับแล้ว

(1) ถ้าในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันและมีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดรวมอยู่ด้วย ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพตาม

ประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ที่ดินนั้นเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน

ถ้าที่ดินได้ถอนสภาพตาม (1) วรรคหนึ่ง เป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้ที่ดินต่อนั้นคงเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะต่อไป ถ้าไม่อาจจัดที่ดินดังกล่าวได้ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดที่ดินแปลงอื่นให้แทน

เมื่อได้จัดให้ที่ดินตอนใด คงเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือการจัดที่ดินแปลงอื่นให้เป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะแทนตามวรรคสองแล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้มีแผนที่สังเขปแสดงขอบเขตของที่ดินต่อนั้น แนบท้ายประกาศด้วย

(2) ถ้าในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่น ตามประมวลกฎหมายที่ดิน และสภาพของที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยรวมอยู่ด้วย ให้ที่ดินนั้นเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 44 ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในโครงการ จัดรูปที่ดิน เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินจะโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดโดยทางมรดก หรือการโอนไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิก หรือการโอนไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการจัดรูปที่ดิน หรือเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดี

มาตรา 45 ห้ามมิให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับกรรมสิทธิในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ใช้ที่ดินนั้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรหรือทำการปลูกสร้างสิ่งใด ๆ หรือทำการใด ๆ แก่ที่ดินนั้น อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด

ในกรณีที่มิผู้ฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด มีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนทำการรื้อถอน ทำให้คืนสู่สภาพเดิม หรืองดเว้นการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการรื้อถอน หรือทำให้คืนสู่สภาพเดิม โดย

ผู้ฝ่าฝืนจะเรียกวงค์เสียหายมิได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน หรือทำให้คืนสู่สภาพเดิมนั้นด้วย

มาตรา 46 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน จากเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินดังต่อไปนี้

(1) บรรดาค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนน หรือทางลำเลียงในไร่นาและสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน ของบรรดาเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน ให้เรียกเก็บเงินจากเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลได้จ่ายไปตามอัตราที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดจากค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายจริง โดยให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินผ่อนชำระเป็นรายปี ปีหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ และต้องเริ่มชำระงวดแรกอย่างช้าปีที่สาม นับแต่ปีที่ได้ดำเนินการจัดรูปที่ดินสำเร็จตามโครงการแล้ว ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รัฐบาลจ่ายเป็นเงินอุดหนุนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ

(2) บรรดาค่าใช้จ่ายในการปรับระดับที่ดินและกิจการอื่น ๆ ในที่ดินของเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินในกรณีที่ทางราชการจัดทำให้ ให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินชำระเงินตามอัตราที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดจากค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายจริง โดยให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน ผ่อนชำระตาม (1) โดยอนุโลม

ในกรณีจำเป็น ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณา ลดจำนวนเงิน และขยายเวลาการชำระเงินตาม (1) และ (2) ได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 47 ให้บรรดาเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินหรือสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน แล้วแต่กรณี เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบชลประทานและการระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียงในไร่นาและสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

มาตรา 47 ทวิ^๔ ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ปลอ่ยสัตว์ใด ๆ หรือเห หรือหึ่งสิ่งใด ๆ หรือปลุกพืชพันธุ์ ลงบนคันหรือในคูน้ำ คูระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียงในไร่นา ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดสร้างขึ้น อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่งานจัดรูปที่ดิน

(2) ปิดกั้น สร้างทามบ หรือปลุกสร้างสิ่งใด ๆ ลงในคูน้ำ คูระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียงในไร่นาซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดสร้างขึ้น อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่งานจัดรูปที่ดินหรือ

^๔ มาตรา 47 ทวิ บัญญัติเพิ่มเติม โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

(3) ทำลายหรือทำให้เสียหายแก่คัน คู่งน้ำ คูระบายน้ำ ประตูกักน้ำ ทำนบ เขื่อนหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการบังคับน้ำหรือระบบชลประทานและการระบายน้ำ ถนน หรือทางลำเลียงในไร่นาหรือสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดสร้างขึ้น

มาตรา 48 เพื่อประโยชน์ในการสำรวจตรวจสอบและดำเนินการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการจัดรูปที่ดินกลาง กรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ใด ๆ ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

(2) มีหนังสือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินการจัดรูปที่ดินได้ตามความจำเป็น

มาตรา 49 ในการปฏิบัติตาม มาตรา 25 มาตรา 31 และมาตรา 48(1) ให้กรรมการจัดรูปที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก โดยให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน อำนาจความสะดวกตามสมควร และในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 50 ถ้าที่ดินแปลงใดในเขตโครงการจัดรูปที่ดินได้โอนสิทธิครอบครองไปยังบุคคลใดตาม มาตรา 44 ผู้รับโอนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชำระค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินตาม มาตรา 46 และค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษาตาม มาตรา 47 แทนผู้โอนต่อไปจนครบและให้ถือว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นหนี้สินที่ผู้โอนได้จดทะเบียนไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว

หมวด 3 ทวิ

กองทุนจัดรูปที่ดิน

มาตรา 50 ทวิ^๕ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “ กองทุนจัดรูปที่ดิน” ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามมาตรา 50 ตี เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดิน

รายได้ที่ได้รับจากการจัดรูปที่ดินให้นำส่งเข้าบัญชีกองทุนจัดรูปที่ดิน โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การใช้จ่ายเงินของกองทุนจัดรูปที่ดินให้กระทำได้เฉพาะเพื่อการจัดรูปที่ดิน หรือเพื่อการช่วยเหลือทางการเงินหรือให้สินเชื่อแก่บรรดาเจ้าของที่ดินโดยผ่านทางสถาบันการเงินภายในเขตโครง

^๕ มาตรา 50 ทวิ บัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

การจัดรูปที่ดิน หรือเขตที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ตามมาตรา 25 ทั้งนี้ ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

รายการการรับจ่ายเงิน เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบแล้ว ให้ทำรายงานผลการ ตรวจสอบเสนอขอคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอรัฐสภาทราบ

ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เก็บรักษาเงินกองทุนจัดรูปที่ดิน และเบิกจ่ายจากกองทุนจัดรูปที่ ดิน เพื่อใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 50 ตรี^๕ กองทุนจัดรูปที่ดิน ประกอบด้วย

- (1) เงินที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน
- (2) เงินที่ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร
- (3) เงินหรือสินทรัพย์อื่นที่ได้รับจากรัฐบาล หรือแหล่งต่าง ๆ ภายในประเทศหรือต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ หรือบุคคลอื่น
- (4) เงิน ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางได้รับเกี่ยวกับการดำเนินการ จัดรูปที่ดิน รวมทั้งเงินค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินที่เจ้าของที่ดิน หรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินชำระหรือ ค้างชำระตามมาตรา 46

หมวด 4

บทกำหนดโทษ

มาตรา 51 ผู้ใด

- (1) ไม่อำนวยความสะดวกแก่กรรมการจัดรูปที่ดินกลาง กรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติตาม มาตรา 25 มาตรา 31 หรือมาตรา 48(1) แล้วแต่กรณี
- (2) ไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งเอกสาร หรือสิ่งใด ๆ ที่เรียกให้มาหรือให้ ส่งตาม มาตรา 29 หรือ มาตรา 48(2)

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

^๕ มาตรา 50 ตรี บัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

มาตรา 52^๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดตาม
 มาตรา 14 (8 ทวิ) หรือฝ่าฝืน มาตรา 45 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 47 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
 หนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

สัญญา ธรรมศักดิ์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรส่งเสริมเกษตรกรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้า และส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ในการนี้สมควรดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียใหม่ เพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณสุขโดยทั่วถึง และเพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินของตนเองสำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะมีผลช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศและของเกษตรกรมั่นคงขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๗ มาตรา 52 ความเดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้

(สำเนา)

ระเบียบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดิน
เพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม พ.ศ. 2540

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม พ.ศ. 2537

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 (11) มาตรา 13 (12) และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม พ.ศ. 2540

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม พ.ศ. 2537

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“เปลี่ยนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า เปลี่ยนการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม รวมทั้งการปลูกสร้างสิ่งใด ๆ หรือทำการใด ๆ แก่ที่ดินอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

“กิจกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรอย่างง่าย” หมายความว่า กิจกรรมซึ่งใช้ผลผลิตทางการเกษตรมาดำเนินการด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนและไม่มีการเปลี่ยนรูปไปจากเดิม เช่น การบ่มใบยาสูบ การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำเนื้อเค็ม การบั่นฝ้าย ยางแผ่นรมควัน เป็นต้น

“หัตถกรรมในครัวเรือน” หมายความว่า ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือเป็นหลักและอาศัยแรงงานไม่เกิน 7 คน หรือใช้เครื่องจักรไม่เกิน 2 แรงม้า

ข้อ 5 การเปลี่ยนการใช้ที่ดินดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้อนุญาต คือ

5.1 การเปลี่ยนการใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการจัดรูปที่ดิน หรือ

5.2 การเปลี่ยนการใช้ที่ดินที่ขัดต่อกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ

ข้อ 6 การเปลี่ยนการใช้ที่ดินที่จะพิจารณาอนุญาตได้ต้องเป็นประโยชน์หรือเอื้ออำนวยต่อการจัดรูปที่ดินและอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

6.1 ที่อยู่อาศัย หมายความว่ารวมถึงตัวบ้านและบริเวณบ้านด้วย

- (1) ขนาดการใช้ที่ดินต้องไม่เกิน 1-0-00 ไร่
- (2) ต้องเป็นเจ้าของที่ดินปลูกอาศัยอยู่เองหรือปลูกให้บุพการีหรือให้ทายาทโดยธรรมอยู่อาศัย
- (3) ห้ามใช้เป็นสถานที่ประกอบการอย่างอื่นนอกจากที่อยู่อาศัย

6.2 อุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือน

- (1) ต้องเป็นการประกอบกิจกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่ายและหัตถกรรมในครัวเรือนเท่านั้น
- (2) ต้องเป็นกิจกรรมที่เจ้าของที่ดินประกอบกิจการด้วยตนเองและ/หรือใช้แรงงานเกษตรกรในพื้นที่
- (3) เป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (4) ไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- (5) ขนาดการใช้ที่ดินต้องไม่เกิน 1-0-00 ไร่

6.3 สถานบริการน้ำมัน

- (1) ต้องดำเนินการโดยสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกรเจ้าของที่ดิน
- (2) ขนาดการใช้ที่ดินต้องไม่เกิน 200 ตารางวา ห่วงจ่ายมาตรฐานไม่เกิน 2 ห่วงจ่ายต่อ 1 สถานบริการ
- (2) ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของการจัดตั้งสถานบริการน้ำมัน

ข้อ 7 การเปลี่ยนการใช้ที่ดินซึ่งที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินดังต่อไปนี้ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิจารณาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควรโดยไม่ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ คือ

7.1 ที่ดินบริเวณพื้นที่ห่างจากทางหลวงแผ่นดิน ในระยะไม่เกิน 200 เมตร จากเขตทางตลอดสายและจะต้องเป็นการเปลี่ยนการใช้ที่ดินตามประเภทดังนี้

- (1) สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา
- (2) อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม

(3) ที่อยู่อาศัย สถานบริการน้ำมันที่นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 6.1 และข้อ 6.3

(4) กิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์หรือเอื้ออำนวยต่อการจัดรูปที่ดิน หรือที่เห็นโดยชัดแจ้งว่าไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อการจัดรูปที่ดิน เช่น ลานตากข้าว อาคารเก็บพืชผลทางการเกษตร ตลาดจำหน่าย พืชผลทางการเกษตร ป้ายโฆษณาสินค้า

7.2 ที่ดินบริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิจารณาเห็นว่า

สภาพพื้นที่ได้เปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญขยายไปถึง โดยกำหนดขอบเขตของพื้นที่ไว้โดยชัดแจ้ง มีแผนที่ประกอบพร้อมกำหนดเงื่อนไขให้พิจารณาอนุญาตในแต่ละประเภทไว้และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางแล้ว

ข้อ 8 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ข้อ 7 หรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินกรณีอื่นนอกจากนี้ หากมีความจำเป็นและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิจารณาแล้วเห็นควรอนุญาตให้นำเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางให้ความเห็นชอบก่อนอนุญาตทุกราย

ข้อ 9 ในกรณีที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีมติไม่อนุญาตและผู้ขออนุญาตมีเหตุผลและความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนการใช้ที่ดิน ให้ผู้ขออนุญาตทำเป็นหนังสือขอให้ทบทวนมติคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางอีกครั้งหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ ให้ยื่นหนังสือภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง มติคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด

ในกรณีเช่นนี้หากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาเห็นว่ามิมีเหตุผลและความจำเป็นและเห็นควรอนุญาตให้แจ้งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดทราบเพื่อพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง

คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีมติอย่างไรให้ถือเป็นข้อยุติ

ประกาศ ณ วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2540

(ลงนาม) ชูชีพ หาญสวัสดิ์

(นายชูชีพ หาญสวัสดิ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประธานกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายบุญชัย แซ่ใจ เกิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2517 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อปีการศึกษา 2539 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย